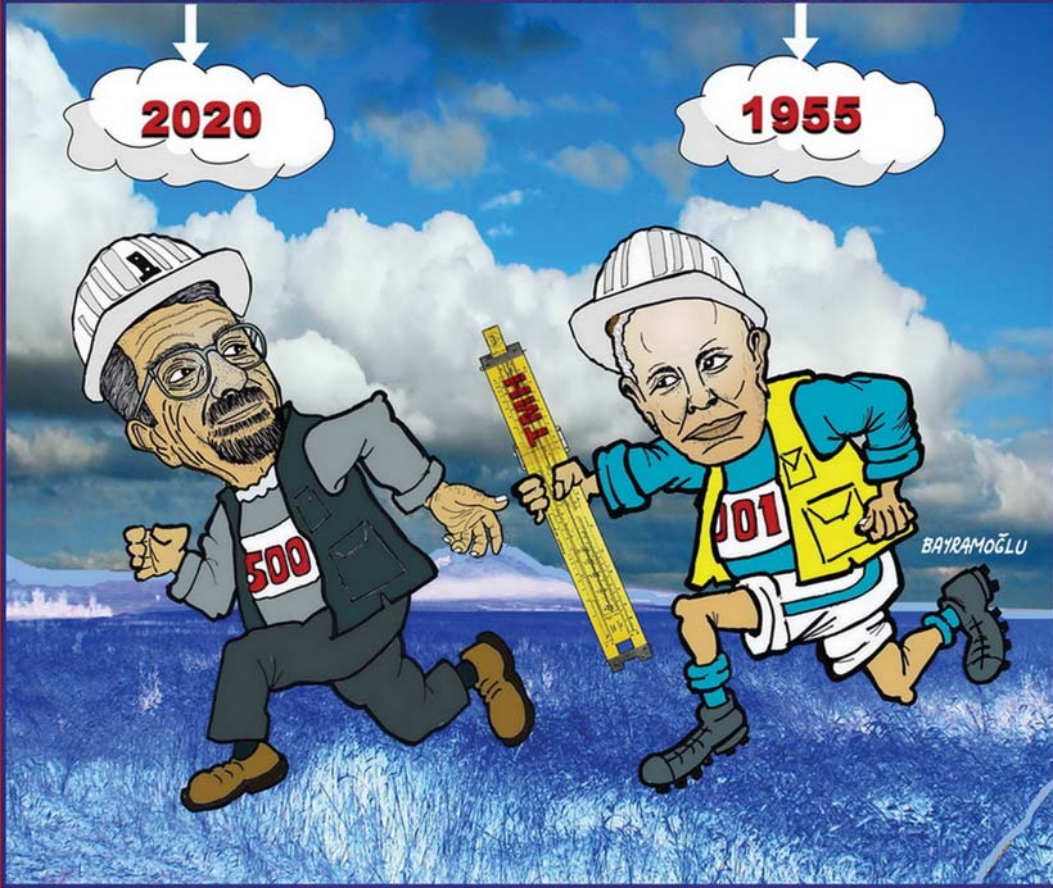

T Ü R K İ Y E
MÜHENDİSLİK
H A B E R L E R İ

500.
sayı

YIL : 65 / 2020 - 1

SAYI : 500

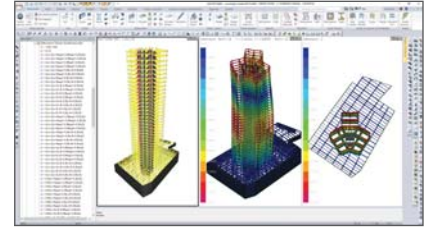
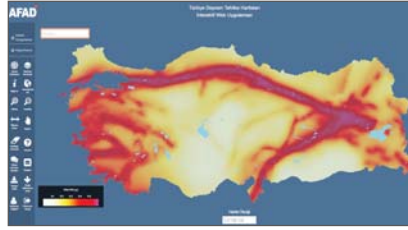
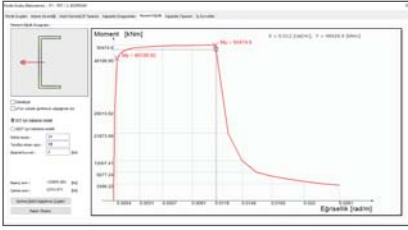
**1955'ten Bu Yana Ülkemizin
En Eski Süreli Yayını Olarak
500. Sayıya Ulaştık...**

TMMOB İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

Betonarme ve çelik yapılar için entegre yazılım çözümü

ideCAD® Statik IDS v10

Integrated Design System

- TBDY 2018 ve güncel tasarım yönetmeliklerine tam uyumluluk
 - RYTEİE 2019'a göre riskli yapı analizi ve tespiti
- Betonarme ve çelik yapıların analiz ve tasarımı ile detay çizimleri
- Çelik birleşimlerin TBDY 2018 uyumlu tasarımı ve imalat resimleri
 - Mimari programlar ile data alışverişi
 - ideCAD® Mimari ile tam entegrasyon
 - Flaşlı ve H tipi iskele hesapları ve çizimleri
- Lif (fiber) model ile kolon, kiriş, perde ve poligon perdelerin betonarme hesabı

ideCAD® her şey
planladığımız
gibi

ideYAPI A.Ş.: İstanbul Bölge: (0212) 220 55 00 - Bursa Bölge: (0224) 220 67 17

Web: www.idecad.com.tr Forum: www.idecadsupport.com/forum Satış: satis@ideyapi.com.tr Destek: destek@ideyapi.com.tr

Yurtiçinde ve Yurtdışında Kalite ve Güvenlikte Rakipsiz...

Türkmenbaşı Port, Zemin Islah İşleri, Türkmenistan

Temel Mühendisliğinde Kalite ve Yenilikçilik...

DHL Worldwide Express Atatürk Havalimanı
Kazıklı İstinat Duvarı, İstanbul

Avrasya Tünel, Yenikapı & Samatya Kavşakları
Diyafram Duvar ve Fore Kazıkları, İstanbul

Reşadiye Cad. No:69/A 34794
Alemdağ-Çekmeköy-İstanbul-Türkiye
Tel:0216 430 0600 Fax : 0216 484 4174
www.zetas.com.tr

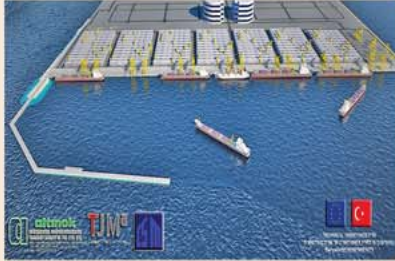
ZETAS[®]
ZEMİN TEKNOLOJİSİ A.Ş.

ALTINOK

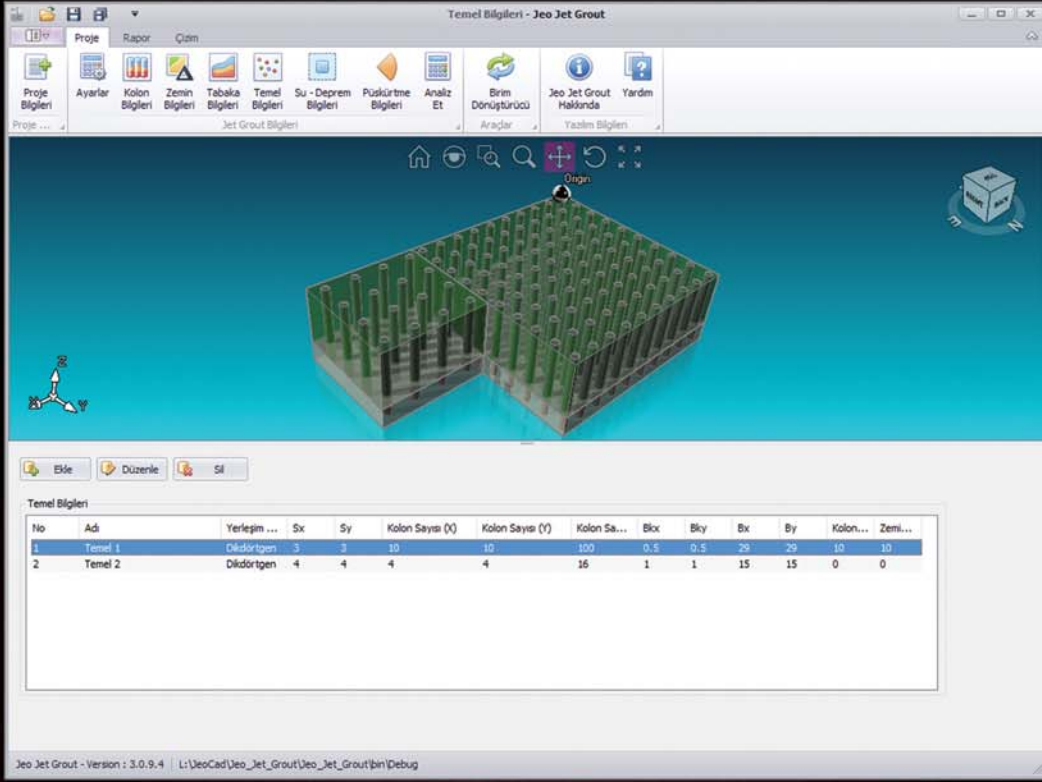
MÜŞAVİRLİK MÜHENDİSLİK A.Ş.

Ticaret Sicil No: 222441-170001

**MÜHENDİSLİK VE MÜŞAVİRLİK HİZMETLERİNDE
YETKİNLİK, ETİK VE BAĞIMSIZLIK UNSURLARIYLA
55. YIL (1963-2018)**

Seyrantepe Mah. İ.Karaoğlanoğlu Caddesi ALTINOK PLAZA No:37 Kat 1 34418 KAĞITHANE / İSTANBUL
TEL: +90 - 212 - 221 44 08 Faks: +90 - 212 - 221 44 09
www.altinok.com.tc info@altinok.com.tc

V.3.0 JEO Jet Grout

Jet grout analiz ve çizim yazılımı

TEL: (252) 712 4101

Özellikler

- ✓ Taşıma gücü analizi
- ✓ Sıvılaşma analizi
- ✓ Oturma analizi
- ✓ Zemin emniyet gerilmesi hesabı

Diğer JEO Cad Geoteknik yazılımları

- ✓ JEO Tas Kolon
- ✓ JEO Spt

iCad İstinat duvarı yazılımlarımızı incelemek için www.istinatduvari.com.

“ JEO Cad Geoteknik yazılımları serisi

www.JEOCad.com
www.istinat.com

Daha fazla bilgi için lütfen web sitemizi ziyaret edin.

Analiz Yapı

Yazılım Mühendislik İnşaat Taahüt Turizm
Emlak Madencilik San. Tic. Ltd. Şti.

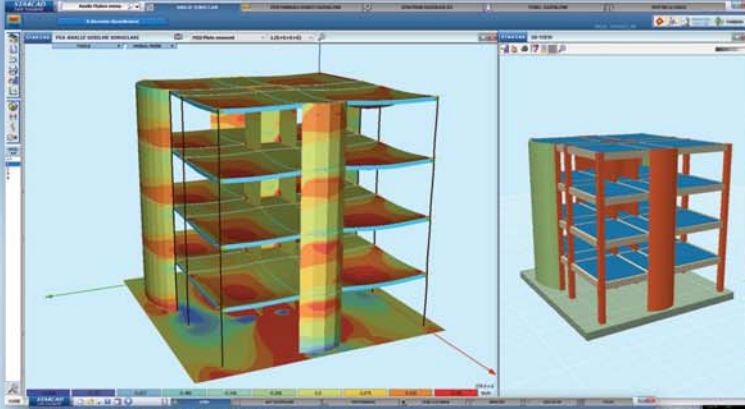
İskele Mah. Ambarcı Cad. No:16/A Datça / MUĞLA
Vergi No: 0680807873 Vergi Dairesi: Datça
www.AnalizYapi.com.tr • info@analizyapi.com.tr
Tel: +90 252 712 41 01 • Faks: +90 252 712 42 45

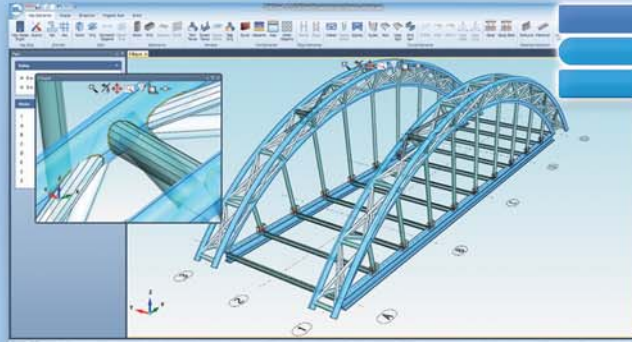
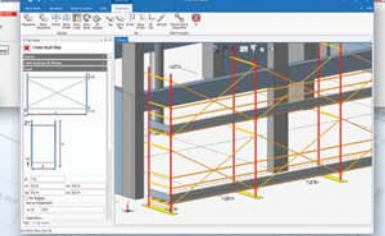
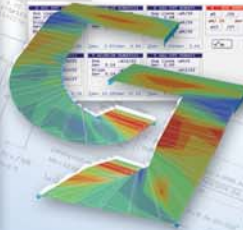
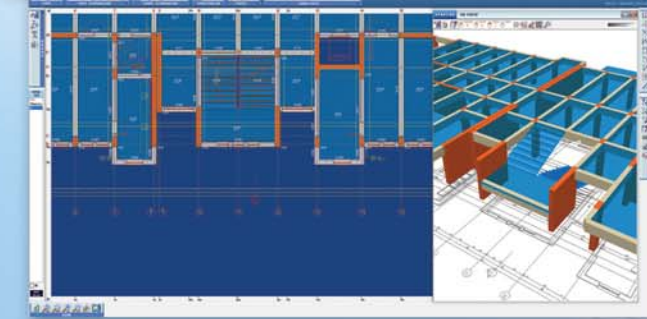
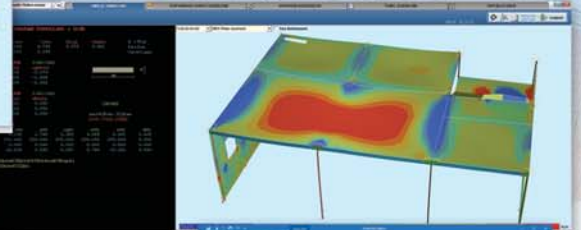
STA4-CAD

Versiyon 14.1

BETONARME YAPILARIN 3 BOYUTLU ANALİZİ ve TASARIMI

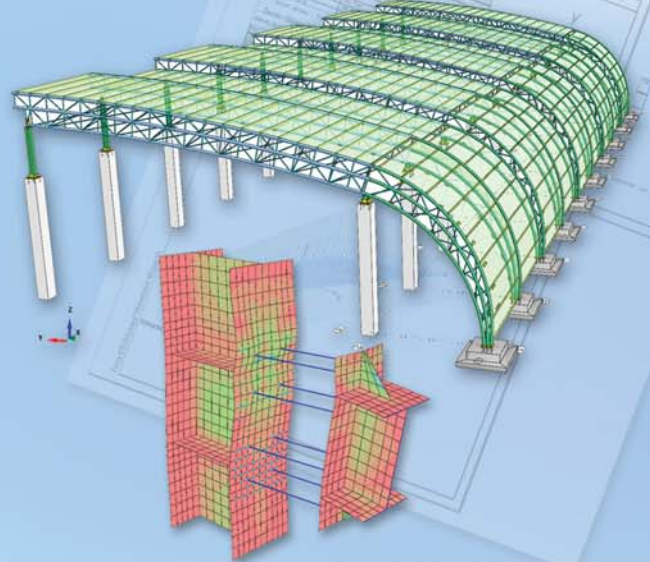
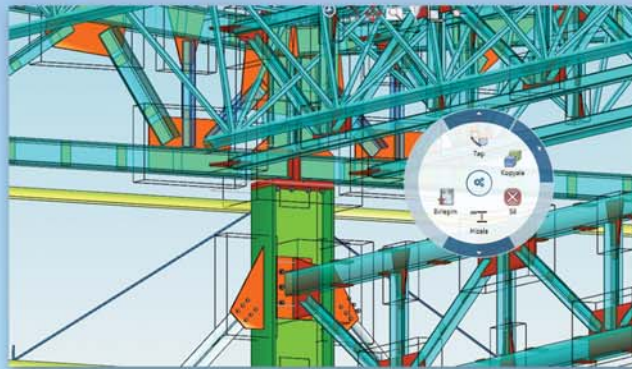

- TBDY2018 DEPREM YÖNETMELİĞİNE TAM UYUMLULUK
- BETONARME ve YIĞMA YAPILARIN PERFORMANS ANALİZİLE, GÜÇLENDİRME PROJELERİ ve RİSKLİ YAPI TESBİTİ
- TÜM YAPININ SONLU ELEMANLA ÇÖZÜMÜ YAPIYA AİT İSKELE HESAP VE ÇİZİMİ

STA-Steel

ENDÜSTRİYEL VE ÇELİK KARKAS YAPILARIN 3 BOYUTLU ANALİZİ VE TASARIMI

sta STA BİLGİSAYAR MÜH. ve MÜŞ. SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

Muhittin Üstündağ Cd. No:45 Koşuyolu / İSTANBUL
Tel: (0.216) 326 57 57 (pbx) Fax: (0.216) 325 74 84
www.sta.com.tr sta@sta.com.tr

Bayiler:

ANKARA: Köge Yapı Ltd. Şti. 0545 260 45 11

MERSİN : Safir Müh. Ltd. Şti. 0324 329 52 05 - 06

K.K.T.C. : Mustafa Tunar 0533 862 09 29

- 6 Başyazı
- 7 Yayın Kurulundan
- 8 Hüseyin Cöntürk ile Yayın Kurulu Anıları
Hasan Akyar
- 11 Dergimizin Kurucusu Orhan Yavuz ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 20 Sedat Özkol ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 42 İlçay İzer ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 54 Güney Özcebe ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 62 Semay Taneri ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 67 Uğur Kökden ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 74 Erman Tamur ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 84 Selahattin Karababa ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 88 Ali Terzibaşoğlu ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 90 İzzettin Silier ile Söyleşi
Mustafa Atmaca
- 94 Kayıplarımız

Yıl: 65 / 2020 - 1 Sayı: 500
İki ayda bir yayınlanır, yerel süreli yayın.
ISSN: 1300-3445

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası
tarafından iki ayda bir yayınlanır.

Kurucusu

Orhan Yavuz

Sahibi

Cemal Gökçe

Genel Yayın Yönetmeni

Hüseyin Kaya

Yazı İşleri Müdürü

Bahaettin Sarı

Yayın Kurulu

Hasan Yaşar Akyar, Mustafa Atmaca,
Ali Aydın, Recep Bayramoğlu,
İbrahim Helvacı, Yusuf Hatay Önen,
Mehmet Necat Özgür

Yayın Görevlileri

Mehmet Bilber, Cemal Çimen

Yönetim Yeri

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası
Necatibey Cad. No:57 06640 Kızılay-Ankara
Tel: (0.312) 294 30 00 - Faks: 294 30 88
www.imo.org.tr - E-posta: tmh@imo.org.tr
Yazışmalar için yukarıdaki adres kullanılacaktır.

Yayın Koşulları

Yazılar hem elektronik ortamda hem de kağıt çıktı olarak gönderilmelidir. Görsel malzeme, teknik işlere uygun fotoğraf, dia ya da elektronik ortamda yüksek çözünürlüklü olmalıdır. Yayın kurulu gönderilen yazılarda dil, anlatım ve yazım tekniği yönünden gerekli düzeltme ve kısaltmaları yapabilir. Yazılardaki görüşler yazarlarına ait olup hiç bir şekilde İMO'nun aynı konudaki görüşlerini yansıtmaz. Gönderilen yazılar geri verilmez. Ancak yazıların basılıp basılmayacağı yazı sahiplerine mutlaka bildirilir. TMH'da yayınlanan yazılar kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

Baskı

Yorum Basın Yayın San. Ltd. Şti.
Başkent Organize Sanayi Bölgesi No: 12
Malıköy - Sincan / Ankara - Tel: 0.312.395 21 12

Baskı Tarihi

27 Mart 2020

Merhaba,

Türkiye Mühendislik Haberleri dergisinin çok özel bir sayısı ile karşınızdayız. 65 yıldır yayın hayatına soluksuz devam eden dergimizin 500. sayısına erişmiş bulunuyoruz. Aynı zamanda Türkiye'nin en eski, süreli yayınlarından biri olma özelliğine sahip olan TMH bu sayısında özel bir içerikle okuyucuyla buluşuyor.

Türkiye Mühendislik Haberleri dergisinin Odamız için apayrı bir yeri vardır. Dikkat edilirse; Odamızın kuruluşundan kısa bir süre sonra, 1956 yılının Nisan ayından itibaren Oda bünyesine alınarak yayımlanmaya başlayan TMH, her dönem yöneticilerimiz ve her dönem yayın kurulu sorumluluğunu üstlenen üyelerimiz tarafından el emeği göz nuru bir yayın organıdır.

Yayımlandığı günden bu yana okurlarımız gösterdikleri ilgiyle, çoğu zaman verdikleri destekle, kimi zaman da yönelttikleri eleştirilerle dergimizin daha iyi hale getirilmesini sağlamışlardır. Bu nedenle okurlarımız 65 yıllık serüvenin en önemli aktörlerindedir. Dergimizin okurları büyük ölçülü bir teşekkürü fazlasıyla hak ediyorlar.

Türkiye Mühendislik Haberleri zorluklar karşısında ısrarlı bir emeğin ürünüdür. Elbette bu ısrarcılık ve kararlılık, Odamızın, meslektaşlarımızın çıkarları ve toplumumuzun yararı için verdiği mücadelelerin yayıncılık alanındaki karşılığıdır.

Bilimin değersizleştirildiği ve aklın geri plana itilerek hurafelerle toplumun baskılandığı dönemlerde, bilimin ve tekniğin sesi oldu TMH. Bir nevi toplumsal körleşmenin bilinçli olarak yaratılmaya çalışılmasına karşı bilimi, toplumu, kamu yararını, ülkemizi ve geleceğimizi savundu.

Mesleki gelişmelere açık olmak ve eksiksiz uygulamak mesleğimize duyduğumuz sevgi ve saygının bir gereğidir. Bu kapsamda TMH, akademiye ve uygulayıcıları buluşturan bir yayın organı oldu. Kıyı mühendisliğinden ulaştırmaya, beton teknolojilerinden deprem mühendisliğine, tarihi eserlerin güçlendirilmesi ve geleceğe devredilmesinden işçi sağlığı ve güvenliğine, yapı denetimden geotekniğe, inşaat mühendisliğinin tüm alanlarında makalelere ve güncel gelişmelere yer verdi.

Dergimiz, 65 yıllık yayın hayatı boyunca toplumsal, siyasal ve mesleki alanda birçok önemli olay ve gelişmeyi okurlarımıza aktardı; bu olaylar ve gelişmeler hakkında Odamızın ve üyelerimizin görüşlerini kamuoyuna ulaştırmanın etkin bir aracı oldu. Dergimiz basit anlamda bir aktaran olarak kalmadı, tarihsel değeri olan gelişmeleri nesilden nesile taşıyan bir bilgi hazinesi haline geldi. Her sayımız, geçmişle geleceğin bağına kurdu, toplumsal hafızaya önemli bir katkı sundu.

Oda yönetim kurulumuz ve yayın kurulumuz ortak bir toplantı yaparak TMH'nin 500. sayısının konusunu birlikte belirledi. Bugün birçok meslektaşımızın bilmediği zengin bir geçmişimiz var. Açıkçası tarih haline gelen geçmişimizi önceki dönemin yöneticilerinden ve TMH'nin kurucusundan dinleyeceğiz. Geçmişte saklı kalan birçok konu ve olayı en yakın tanıkları meslektaşlarımıza aktaracaklar.

TMH'nin 500. sayısının ortaya koyduğu görüş ve öngörülerin gücü, geleceğimizi daha da aydınlatacaktır.

Yeni sayımızda görüşmek üzere...

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu

Merhaba,

Ülkemizde kesintisiz olarak 65 yıldır yayımlanan ve en uzun soluklu periyodik dergi onurunutaşıyan Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi (TMH), 500'üncü sayısına ulaştı. Bu süre içinde yaşadığımız olağanüstü dönemlere, geçirdiğimiz çeşitli sıkıntılara rağmen TMH, etik ve toplumsal değerlere, meslektaşlarımızın haklarına sahip çıkan, ülke çıkarlarını gözeten ilkelerinden ödün vermedi.

Dergimizin bu kadar uzun süre yayınına devam etmesinde emeği geçenlerin başında dergimizin kurucusu olan Dr. İnşaat Yüksek Mühendisi Orhan Yavuz'dan ve onun bu konudaki büyük maddi ve manevi katkılarından söz ederek başlayalım. Dergimizin kurulmadan önceki öyküsünü 1995 yılında Orhan Yavuz'la (Odamızın kuruluşunun 40. yılı vesilesiyle çıkardığımız sayımızda) TMH 375'te ve bu sayımızda Mustafa Atmaca'nın yaptığı söyleşilerle ortaya koymaya çalıştık.

Bu sayımız için yaptığımız arşiv çalışmasında, Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi'nin ana başlıklarla öyküsü şöyle:

- TMH, Orhan Yavuz'un uzun ve zahmetli hazırlık aşamasından sonra onun imtiyaz sahipliğinde Türk Yüksek Mühendisler Birliği (TYMB) Derneği'nin yayın organı olarak 1955 yılı Nisan ayında yayın hayatına başladı.
- Aylık olarak 12 sayı yayımlandıktan sonra 1956 yılının Nisan ayında, bu defa İnşaat Mühendisleri Odası'nın yayın organı olarak yine Orhan Yavuz'un imtiyaz sahipliğinde (13. sayıdan itibaren) yayımlanmaya devam etti.
- Ancak, 14. Sayıdan (Mayıs 1956) 34. sayıya kadar (Şubat 1958) Orhan Yavuz'un dergi kurucusu ve imtiyaz sahipliği dergi künyesinde yer almamıştır.
- TMH'nin 34. sayısından 194. sayısına kadar Orhan Yavuz kurucu olarak dergi künyesine yeniden yazılmış, 194. Sayıda (Mayıs 1971) künyeden tekrar çıkarılmıştır.
- Odamızın 40. Kuruluş Yılı nedeniyle TMH 375 (Aralık 1994-Ocak1995) özel sayısında yayımlanan söyleşide Orhan Yavuz, "70'li yıllardaki bazı oda yöneticileri beni ideolojik görüşlerine uymamam nedeniyle dergi kuruculuğundan çıkardılar" şeklindeki ifadesi üzerine 375. sayıdan itibaren "Kurucusu: Orhan Yavuz" ifadesi yeniden dergi künyesine yazıldı.
- Bu sayımızda yaptığımız arşiv çalışmasında ayrıca, Orhan Yavuz'un 194. sayıdaki kuruculuktan çıkarılmasında özel olarak ideolojik bir kasıt olmadığını, o dönem Oda yöneticilerinin (derginin yayımlandığı 1971 Mayıs ayında) 12 Mart Askeri Yönetimi tarafından tutuklandıklarından ya da aranan duruma düşmelerinin yarattığı karışıklıktan kaynaklandığını görüşünderiz. Dönemin İMO yöneticileriyle yapılan söyleşilerden (Sedat Özkol, o dönemin askeri yönetimince aranan Oda başkanı olarak konuya ilişkin soruya verdiği cevapta, Orhan Yavuz'u kasıtlı olarak kuruculuktan çıkarmadıklarını söylüyor) ve konuya yönelik genel kurul ya da yönetim kurulu kararlarından öğrendiğimize göre bu konuda dergi kurucumuz Orhan Yavuz'a karşı "kurumsal ve ideolojik" bir tavır alınmadığını, bunun muhtemelen yayın düzenlemesi sırasındaki bir hatadan kaynaklandığını söyleyebiliriz.
- Ayrıca bu sayımızda, Orhan Yavuz'un TMH Dergisinin kurucusu olduğunun belgesi olarak kendisiyle İMO yönetimi arasında yapılan devir protokol suretine de yer veriyoruz.

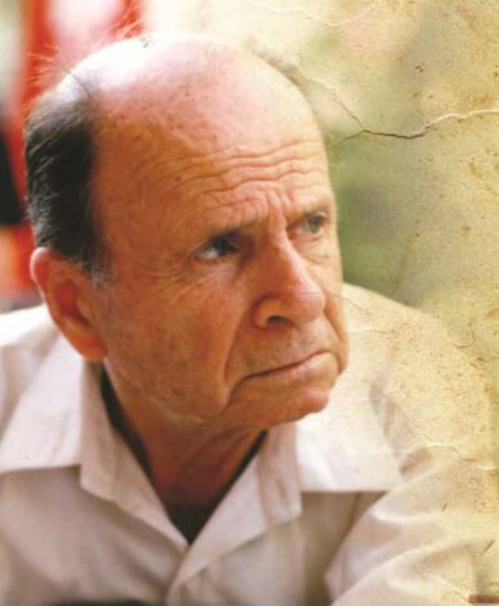
Bu sayımızda, 1970-75 dönemine kadar Oda yönetiminde görev alan Oda büyüklerimizin bazılarıyla yeni ve geçmişte yapabildiğimiz söyleşileri yayımlıyoruz. TMH'nin 500. sayısında yer alan yeni söyleşileri ve eski söyleşilerin titiz ön hazırlık çalışmalarının ardından özenle, özveriyle ve yoğun emek vererek gerçekleştiren Yayın Kurulu üyemiz Mustafa Atmaca'ya teşekkür ederiz.

Dergimizde, uzun yıllar TMH yayın kurulu üyesi olarak emek vermiş olan Hüseyin Cöntürk ile ilgili Hasan Akyar'ın yazısı da yer almakta. Bu sayımızda da meslektaşımız ve Yayın Kurulu üyemiz karikatür sanatçısı Recep Bayramoğlu'nun çok değerli karikatürleriyle okurlarımızın gülümseyerek düşüneceklerini umuyoruz.

TMH'nin önümüzdeki sayılarında, Odamıza büyük hizmetleri geçmiş yönetici ve çalışanlarıyla söyleşiler yapmayı ve bunları yayımlamayı planlıyoruz. Böylece odamıza hizmeti geçen herkese vefa borcumuzu bir miktar ödeyebileceğimizi düşünüyoruz. Yapmaya devam etmeyi planladığımız (video kayıtlı) söyleşilerin, aynı zamanda değerli bir belgesel arşiv oluşturacağı kanısındayız.

TMH Yayın Kurulu

Hüseyin Cöntürk ile Yayın Kurulu Anıları

Odamızın yayın organı “Türkiye Mühendislik Haberleri” (TMH) dergisi yayın kurulunda 1976 yılından bu yana aralıklarla yirmi yıla yakın görev aldım. 1960’lı yıllarda da yayın kurulu üyesi olan Hüseyin Cöntürk ile 80’li yılların başlarında birlikte çalıştık. Onu, edebiyat çevrelerinde tanınan kimliği dışında bir meslektaş, iyi bir mühendis, bir yayıncı, bir eğitmen olarak işini seven, çevresine duyarlı, toplumsal konularla yakından ilgili, bir bilim adamının titizliği ve sorumluluğuyla üstlendiği görevleri yerine getiren bir “fikir işçisi” ve uygulayıcısı olarak tanıdım.

O dönem yaptığımız onlarca yayın kurulu toplantısından sadece birine katılmadım. Bu olağandışı durumun mutlaka çok önemli bir nedeni olmalıydı. Ciddi bir rahatsızlık geçirdiğini öğrenip evinde ziyaretine gittim. Kapıda karşıladı, solgun ve bitkindi. Bana; “Çiçek ve çörek getireceğine beni iyileştirecek bir söz bul” dedi.

12 Eylül dönemi, belli bir saatten sonra sokağa çıkma yasağı var. Bir yayın kurulu toplantısı uzadı, evlerimize dönmek için sınırlı bir zaman kalmış ancak gündemi bitirememişiz. Oda’dan hemen ayrılmamız gerekli. “Yarın TMH Dergisi matbaada olmalı. İşimizi bitirmeden gidemeyiz” dedi. Kaldık. Çalışmaya devam ediyoruz. Tan ağarırken birden kapı şiddetle vuruldu. Pencereden güvenlik

güçleri araçlarının ışıldaklarından yansıyan güçlü ışıklar odanın duvarlarını yalıyor. En önde kapıya vardı ve açtı. Silahları üzerimize doğrultulmuş ‘tam teçhizatlı’ askerleri O karşıladı.

Seksenli yıllar, haberlere sansür var. İletişim araçları sınırlı, bir TRT var bir de dağıtım öncesi denetlenen günlük gazeteler. Ne yerli başka radyo yayını, ne farklı TV kanalı, ne internet, ne e-posta. Doğru bilgiye ulaşmak olanaksız... Evinde geceleri yabancı radyoları izler, buralarda yayımlanan Türkiye ile ilgili haberlerin birer özetini titizlikle daktilo ettikten sonra yayın kurulu toplantılarına getirirdi.

Duman renginde bir daktilosu vardı. Şeridi çift renkli idi, kırmızı ve siyah. Daktilo ederken hata yaptığında silmez, üzerinden daktilosu ile geçerdi. Akım şemalarını, tabloları bile daktilonun elverdiği olanaklarla çizerdi. Cöntürk’ün yayınlanmamış çoğu ‘temel kavramlar’ ve ‘toplum mühendisliği’ konularındaki yazılarını bana vermişti. Tümü daktilosundan çıkmış üçüncü hamur kâğıt üstünde...

O dönemlerde TMH Rüzgarlı Sokak’taki Doğu Matbaasında basılıyordu. Derginin son biçimi aydinger üzerinde oluşturulurdu. Matbaada çinko kalıpları alınırdı; bir yüzünde 8 sayfa, arka yüzünde

8 sayfa olmak üzere. Buna da bir forma denirdi. Aydinger üstündeki yazıların sayfalara yerleştirilmesini –derginin pikaj ve mizanpajını- Odada bizler yapardık. Alttan ışıklı, cam yüzeyli bir masa vardı; Hüseyin abi o masa üstünde de çalışırdı. Daktilo ve matbaa hurufatları sınırlı idi o sıralar. Birlikte kırtasiyecilere gider 'letraset' adında farklı harf karakterlerini içeren çıkartmalar alır ve uygularlardık. Oda'nın yeterli parası yoktu o zamanlar, postaneden pul makinesi alır, Hüseyin Abiyle birlikte zarfların üzerine pul basar, adres yapıştırırdık.

"Bir derginin yayınlanamamasının nedeni hiçbir zaman parasal sıkıntılar ya da teknik sorunlar değildir. Dergi, asıl yayımlanacak yazı olmamasından, bulunamamasından kapanır"; "Bir metni okuma donanımına sahip olmak, yazılanları anlama bilgisine ve sabrına sahip olmak demektir"; "Yayımlanacak bir yazının içeriği, ortaya koyduğu tez ve yeni yaklaşımlar elbette önemli. Ancak bunun sunulduğu biçimi, yazının puntosu, karakteri, sayfa düzeni ve tasarımı da okuyucuyu rahatsız etmemeli, ilgisini çekmeli". "Figüranlık da olsa bir oyunda rol almak gerekli ve bu şerefli bir iştir". TMH Yayın Kurulu toplantılarımızda bu sözlerini bir kenara not etmiştim.

"Bir yayının güçlülüğü, okuyanların tepkisini çekmekle sınırlı. Onun için, bir an önce okur köşesi açmalıyız". Okur köşesi açtık, defalarca çağrı yaptık. O dönemler üye sayımız yaklaşık 45 bin. Bir tane yazı gelmiyor, her birine de dergi gidiyor. Hüseyin Abi dedi ki, "Biz yazacağız. Yani bizi görsünler, cesaret bulsunlar..." Kendi kendimize okur eleştirisi yazdık. Dilimize kazandırdığı yeni sözcük ve tümceler de vardı. Örneğin, gazete kupürü demezdi, 'kesik' derdi. Performans yerine 'ışıkarma' kullanırdı. "Ne ki" gibi hiç alışık olmadığımız cümle girişleri olurdu...

Bir keresinde evine gittiğimde, "sana bir eser dinleteceğim" dedi ve pikabına bir 33'lük yerleştirdi. Klasik batı müziği esintileri olan ancak 'eğitilmiş kulaklarım!', daha doğrusu güdülü ses ve tını dizisi algı ve alışkanlıklarım rahatsızlık veren bu uzun parçayı sabırla dinledim. Sonunda, "Schoenberg'ten bir beste. Atonal müziğin en önemli temsilcilerinden biridir kendisi" dedi. Ardından son zamanlarda atonal olarak nitelenebilecek birçok kısa eser bestelediğinden söz etti. Hatta kütüphanesinin bir köşesinde notaya geçirdiklerinin yer aldığı kâğıt yığınlarını da gösterdi. Başkaca dosyalarda biriktirdiği çağdaş Amerikan şairleri ve şiiirleri üzerine yazdığı onlarca makalesini de benimle paylaştı...

Çalışkan, disiplinli, verdiği sözü tutan, dürüst, açık sözlü, kendisiyle barışık bir kişi idi. Gerek düzenli, alçakgönüllü, savurganlıktan uzak yaşamıyla, gerekse ilkeli, titiz ve disiplinli çalışmalarıyla örnek aldığımız bir büyüğümüzüzdü. İnsanların birbirini rahatsız etmemesi, hiç kimsenin başkasına karışmaması onun için son derece önemliydi. Hataları ve yetersizlikleri görüp uyarır ancak baskı kurmazdı. Zor durumda kalanlar için ayırdığı bir 'fon' vardı ve zor durumda olduğunu bildiği arkadaşlarına önerir ve borç verirdi. "Ödeyebileceğin zaman geri verirsin, o zaman başka birine veririz", derdi...

Ankara'nın hangi kahvehanesinde hangi saatte en iyi çayın demlendiğini O bilirdi... Emeklilik yıllarında evinden çok kahvelerde okumayı ve çalışmayı yeğler, her yaştan dostlarıyla kahvelerde buluşmayı severdi. Yanında bulundurduğu kitap, dergi ve notlarını, özellikle boş kâğıtları her zaman omzuna astığı zembili içinde taşırdı. Kısa, sık ve hızlı adımlarla yürürdü; Hafif Piyade!

2000'li yılların başlarında Esat son duraktaki bir kahvehanenin önünden geçerken bahçenin uzak köşesindeki masada dergi kesiklerinin kenarlarına not alırken gördüm. Seksenli yaşlarında hala tüm yenilikleri hemen öğrenme merakını sürdürüyordu. Çay söyledi, tazeletti. Çok şey konuştuk ama şu anda anımsadığım, "memlekete yeterince hizmet edemedim" dediği idi...

Hüseyin Cöntürk (1918-22 Haziran 2003)

1918 yılında İzmir'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini İzmir'de tamamladı. 1941 yılında İTÜ İnşaat Mühendisliği Fakültesi'nden mezun oldu. 1942-1944 yılları arasında askerlik görevini yerine getirdi. 1945-1948 yılları arasında Tarım Bakanlığı'na bağlı kuruluşlarda çalıştı. 1948 yılında girdiği Karayolları Genel Müdürlüğü'nde çeşitli görevlerde bulundu. 1952 yılında bir yıl süresince yol hidrolojisi eğitimi görmek üzere ABD'ye gönderildi. 1963 yılında Elektrik İşleri Etüt İdaresi'ne geçti ve 1986 yılında emekli oluncaya dek burada çalıştı. Hidroloji alanında birçok bilimsel çalışması bulunan Cöntürk, gerek yurt içinde ve gerekse yurt dışındaki toplantılarda bildiriler sundu, çeşitli yerli ve yabancı mesleki dergilerde makaleleri yayımlandı. İnşaat Mühendisleri Odası'na düzenlenen Teknik Kongrelerin birçoğunda özellikle hidroloji ve mühendislik eğitimi üzerine bildiriler sundu. Türkiye Mühendislik Haberleri dergisinin Yayın Kurullarında yıllarca çalıştı.

Hüseyin Abi'mizin biz meslektaşları arasında bilinmeyen ve onu asıl 'Cöntürk' yapan ise edebiyatçı kimliği. Mühendislik mesleği dışında geniş bir ilgi alanı olan Cöntürk, ülkemizde nesnel eleştiri anlayışının öncüsü oldu. 1958 yılında yayımladığı "Eleştirmeden Önce" adlı kitabıyla edebiyatımızda ilk kez eleştirinin kuramını ortaya koyarak bunu kitaplaştıran eleştirmendir. Yeni eleştiri anlayışı ile birçok eleştirmenden farklı olarak, Türk edebiyatı ve yazarlarını benimsediği bu kuram içinde değerlendirdi, yorumladı, eleştirdi. Eleştiri alanında ilk yazısını 1955 yılında yayımladı. Daha sonra "Çağının Şairi" (1960), "Turgut Uyar" (1961), "Günlerin Götürdüğü" (1962) ile "Behçet Necatigil ile Edip Cansever Üstüne" (1964) adlı kitapları yayımlandı. Ekim 1963'te Turgut Uyar ve Asım Bezirci ile birlikte 'Dönem' dergisini, Ocak 1966'da da 'Yordam' dergisini yayın hayatına soktu. Büyük yankı uyandıran "Şairler Sözlüğü" başlıklı eleştirileri Dönem ve Yordam dergilerinde yayımlandı. Birçok dergide edebiyatın kuramsal ve güncel sorunlarıyla ilgili çok sayıda yazı yazdı.

Hakkında çeşitli dergi ve kitaplarda onlarca yazı bulunan Cöntürk, hayattayken Şiir Odası (sayı:8-9, 2000) ile Atlılar (sayı:5, 2000) dergisi onunla ilgili özel sayılar yayımladı. Ölümünden sonra, Ege Berensel tarafından derlenen iki ciltten oluşan "Hüseyin Cöntürk: Çağının Eleştirisi" 2006, Halûk Aker'in kitap haline getirdiği "Divan Şiiri Üstüne Denemeler" adlı eser 2013 yılında ve son olarak Eren Barış'ın kitaplaştırdığı "Eleştirmenin Arzusu" Hüseyin Cöntürk'ten Halûk Aker'e Mektuplar (1968-2003)" 2015 Mayıs ayında Yapı Kredi Yayınlarından çıktı.

Kız kardeşinin 2003 yılında başlattığı yaklaşık 4 500 kitap ve 30 koliden oluşan kesikler çağdaş kütüphanecilik anlayışı ile düzenlenerek Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi'nin Özel Koleksiyon bölümünde "Hüseyin Cöntürk Kütüphanesi" adıyla ilgilenenlerin kullanımına sunuldu. Hüseyin Cöntürk'ün kitapları, notları ve kesikleri, XIII. yüzyıldan günümüze en tanınmış eserlerden, çeşitli Türk edebiyat ürünlerine; edebiyat dünyasındaki her tür denemeden, Türk edebiyatı üzerine farklı bakış açılarından yapılmış araştırmalara; eski harfli eserlerden sözlüklere kadar çok yönlü ve kapsamlı kitaplardan oluşmaktadır.

Hüseyin Cöntürk'ün mühendislik eğitimi, okul sonrası eğitim, teknolojik gelişmeler, çevre sorunları, mühendislikteki yeni kavramlar ve uygulamalar konularında yazdığı yazılar bugün hala güncelliğini korumaktadır. Özellikle hidroloji, su kaynakları ve hidrojeoloji konularında gerek ulusal gerekse uluslararası çeşitli toplantı, sempozyum ve kongrelere bildiriler sunmuş, makaleleri ilgili kuruluş ve meslek dergilerinde yayımlanmıştır.

Dergimizin Kurucusu

Orhan Yavuz

ile Söyleşi

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - Orhan Bey, sizinle İnşaat Mühendisleri Odası'nın 40. Yıldönümü etkinlikleri vesilesiyle (1994 yılında) yine bu mekanda söyleşi yapmıştım. Bu söyleşi öncesi sizinle yapılan diğer söyleşileri (Özellikle Taşpınar Dergisi ile yaptığınız) okudum. Daha önce sizinle konuşulanlar konusunda tekrara düşmemek için farklı bir söyleşi yapmak istiyorum.

Orhan Yavuz (OY) - Taşpınar dergisi söyleşilerimde kişisel yaşamıma değinmemeye gösterdiğiniz özeni değerlendirmiş olduğunuzu düşünüyorum.

Lise, İTÜ, Devlet Hizmeti, İnşaat-Sanayi olarak toplam 46 sayfada 4 bölüm olarak yayınlanmış nehir söyleşimde kişiliğimi ve hayat felsefemi olaylara dayalı olarak yansıtmaya çalıştım. Özellikle genç meslektaşlarıma meslek yaşamlarında bilgi kadar; kendine güven, moral bütünlük, fiziksel dayanıklılık gibi özelliklerin önemini vurgulamaya çalıştım. Bir anlamda yaşamın pratiğine yöneldim.

Sorunuzdan daha samimi bir söyleşi yapmayı, bütün bu pratikleri yaratan hayat felsefeme ağırlık vermemi benden beklediğinizi anlıyorum. Ancak psikolog kökenli bir söyleşi uzmanı tarafından dile getirilebilecek bu isteğinizi yerine getirmeye gayret etmekle beraber bu söyleşimizde kendimi ne ölçüde tanıyabilmiş olduğumu da teste tabi tutmuş olacağım.

OY - Düşünülerek hazırlanmış, planlanmış özellikle yaşam felsefem hakkındaki sorularınızı yanıtlamakta zorlanacağımı düşünüyordum. Belirttiğiniz söyleşi programı işlemi kolaylaştırdı. Konuyu uzatmadan sorularınıza geçelim.

MA - Taşpınar Dergisiyle yaptığınız söyleşinizde çocukluğunuzda ezan okuduğunuzdan, üniversite öğrencilik yıllarında çalıştığınız bir şantiye bölgesinde cenaze namazı kıldırmak zorunda kaldığınızdan bahsediyorsunuz. Bu ilginç anılarınızı bir kez daha anlatır mısınız?

OY - Taşpınar Dergisi söyleşimde ayrıntılı olarak açıkladığım gibi 10 yaşında bir çocuğu hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın günde iki vakit ezan okumaya yönelten nedenleri ailede aramakla beraber minare merdivenlerini çıkmakta zorluk çeken, çok sevdiğim hacı Asım Efendiye yardım amacına da yönelik olabileceğini söyleyebilirim.

Her yıl hacca gidilmiyormuş gibi bir kısım bireyleri Mekke'ye yerleşen bir ailede benim gibi çevresine yararlı olmak, sevdirmek isteyen bir karakterin yaz aylarında gidilen Değirmen Ayvalı köyünde yaşlı Asım hoca yerine ezan okumasını olağan karşılamak gerekir.

Sorunuzdaki cenaze namazı kıldırma konusuna gelince ailemizin büyüğü Hacı Asım Efendinin bana öğrettiği vakit ezanları dışında bana Sübhaneke'nin cenaze namazındaki okunuş şeklini de öğretmesinin nedenini anlamış değilim. Beşiri'nin bir köyünde bir cenazenin 3 gün süre ile gelecek hoca için bekletilmesine çok üzülmüştüm. Bana cenaze namazı öğreten Hacı Asım Efendiye rahmetler dileyerek cenaze namazını kıldırardım. Kabul edilmiştir inşallah.

MA - İlkokulda sağlık, ortaokul girişinde yaş küçüklüğü nedenleriyle eğitiminizde 2 yıl kaybettiğinizden yakınlardan büyük bir travma yaşadığınızdan bahsediyorsunuz.

Bu konunun kişiliğinize yansımından bahsedebilir misiniz?

OY - O dönemlerin eğitimcilerinin hiçbir zorunluluğa, zarurete dayanmayan yasakları şüphesiz ki benim gibi pek çok çocuğu mutsuz etmiş, kişiliklerimizde unutulmaz izler bırakmıştır.

Evimize yakın ilkokulumuzda güne başlarken arkadaşlarımla "Doğruyum, Çalışkanım" seslerinden sonra sınıflarda okunan şarkıları gözyaşları içinde dinlemenin yalnızca bir menenjit şüphesine dayandığını düşünabiliyor musunuz?

Ortaokula geçince gerekli yaştan bir kaç ay küçük olmam nedeniyle – aslında sınıf kalabalığını azaltmak amacıyla- okul yaşağına uğramama ne demeli?

Menenjit şüphesi ile 2. sınıfta okuldan uzaklaştırılmanın kişiliğime etkisini fazlaca hatırlamıyorum. Ancak yaşım nedeniyle ortaokula kabul edilmeyişimin etkisi sarsıcı oldu. Kış da başlamıştı. Mecburen bahara kadar kapandığım evde çocuk sesi dergileri ve dergideki bilmecelerle oyalandım. Benden büyük amca ve halazadelerimin bıraktığı Gülliver, Cingöz Recai vs. gibi hikaye kitaplarını okudum. Atatürkümüzün Kocatepe'deki resmini karakalem büyüttüm duvara astım. Elişleri yaptım.

Bahar gelince mahallenin muhtarı olan babam beni mahallede tek başına yaşayan yaşlı amcalara götürdü ve onlara "oğlum sizlere vakit buldukça uğrayacak, isteklerinizi yerine getirmeye çalışacak" dedi. Ben de bana verilen bu görevden memnun oldum. Okulun açılacağı tarihe kadar bu görevi yerine getirdim. Mektuplarını dahi yazarak zarfları posta idaresine verirdim. Yaşlı amcaların dualarını aldım. Bu görevi yapmakta başarılı olmuş olmalıyım ki yakın komşumuz Kurtuluş Savaşı Gazisi Hasan Çavuşun bana "Hızır" diye hitap ettiğini hatırlıyorum.

Bu arada benden iki yaş kadar büyük, futbolcu halazademin takımına kabul edilmiş, futbola da zaman ayırmaya başlamıştım. Yine boş zamanım vardı. Babam bana "Terzilik öğrenmek ister misin?" diye sordu. "İsterim" dedim. Beni dükkan komşusu terzi amcaya götürdü. Tanıştırdı. Boş zamanlarımda terziye öğrenmeye başladım. Ütü yapmayı, teğel dikişini, düğme dikmeyi öğrendim.

Okul dışında da yararlı bir şeyler öğrenebileceğimi görünce kendime güvenim arttı. Bu düşüncelerle babama "okula devam etmek istemiyorum" deyince kıyamet koptu.

Özetlemem gerekirse başıma gelen iki zorunlu tatil olayı bana olumsuzluklardan da yararlanmanın mümkün olabileceğini öğretmiş oldu.

Küçük yaşta "alın yazısını, yeteneğini erdeminden yaratana severim" şeklindeki Zerdüş öğüdü doğrultusunda kadere de kafa tuttuğum anlaşılıyor.

MA - Ortaokul başına kadar kişiliğinizin gelişimi ve şekillenmesini ayrıntılara girmeden anlattınız. Lise döneminizden bahsedebilir misiniz?

OY - Zoraki tatil sonrası Ortaokul 1. Sınıfta hemen futbolcular grubuna dahil edildim. 2. Sınıfa geçtik. Okul idaresi yeni sınıflar düzenledi. Sınıfım öğrencilerinin sigara içen, mektepten kaçan, külhanbeyi yapılı ve sınıfı 2. defa okuyanlarla beraber benim gibi futbol oynayan arkadaşlardan oluştuğunu anlayınca çok üzülmüştüm.

Normal, iddiasız bir öğrenci olarak sıkıntı çekmeden son sınıfa geldik. Bu süre içinde Halkevi takımında futbol oynadım.

Futbolun savaşçı kişilerin bir uğraşısı olduğunun farkında olmayan bir kısım eğitimciler yanında bu kişiliklere saygı gösteren bir eğitimciden ve okul müdürümüz Mesut Ergin Bey ile ilgili diğer bir hatıramdan bahsederek lise dönemine son vermek istiyorum.

Lise Müdürümüz Mesut Ergin Bey gençlik psikolojisini çok iyi bilen, öğrencilerini isim isim bütün yönleri ile tanıyan bir eğitimci idi. Bizler mezun oluncaya kadar müdürümüz oldu. Mesut Beyin hayatında öğrencilerinin ne ölçüde yer etmiş olduğunu anlatan bir anımdan bahsedeceğim.

1955 Yılı Nisan ayında TMH dergisinin ilk sayısı çıktı. Ümit etmediğim ilgi ile karşılandı

Askerliğimi Gelibolu'da Saros körfezi sahiline yerleşmiş Mustafa Çavuş Çiftliği namı istihkam taburunda yaptım.

Tabur nöbetçisi olduğum bir gün nizamiyeye bir kamyonet geldi. Beni sormuş, nöbetçi olduğum için karargaha göndermelerini söyledim. Gelen şoför getirdiği mektubu verdi. Mektup benden birkaç yıl büyük sınıflardan İller Bankası için içme suyu projeleri yapan bir meslektaşımın geliyordu.

Arkadaşım mektubu sanatoryumdan yazdığını belirterek gönderdiği nivo ve takometreyi alarak İller Bankası'nın Marmaris İçme Suyu Projesinin kaynak tespiti dahil tüm arazi ölçümlerinin ve şerit haritanın yapılmasını rica ediyordu.

Bu işler her mühendisin yapabileceği işler değildi. Beni nasıl bulmuş bu zor işi bana yüklemişti. Hayret ettim. Komutanım binbaşıya gittim. İzin verirse sanatoryumdaki arkadaşımın duasını alacağımı söyledim. Komutanım Yedek Subay elbisesi ile gidersem kabul edebileceğini söyledi ve bir izin belgesi verdi.

Aletleri aldım. Bir kaç otobüs değiştirerek akşamüstü Muğla'ya vardım. Marmaris'e otobüs ertesi sabah kalkacağı için bir otel aradım. Bulduğum otelde tek kişilik bir oda istedim. Tek kişilik oda kalmadığını, iki kişilik odalarda ise bir yatağın boş olduğunu, istersem orada kalabileceğimi söyledi. Odada yatanın kim olduğunu sordum. Maarif müfettişi olduğunu söyledi.

Hava sıcaktı, otele geç gittim. Oda arkadaşım uyanmasın diye karanlıkta soyunuyordum. Oda arkadaşım "Işığın yak kardeşim ben uyumuyorum" dedi. Ben de ışığı yaktım. Oda arkadaşım kim olduğum hakkında sorular sordu. Mühendis olduğumu, seyahat nedenimi anlattım. Hangi liseden mezun oldun? dedi. Afyon Lisesinden olduğumu söyledim. Yatağından doğruldu, gözlüğünü taktı ve "Sen Orhan değil misin?" dedi. Şaşırıp kaldım. Özürler diledim. – çok kısa boylu olduğum imasıyla "ayakta olsaydınız ben sizi daha önce tanırdım" diyerek birde pot kırdım.

Hocama, "ben öne çıkan, kendisini tanıtmaya önem veren bir öğrenci değildim. Beni nasıl unutmamışsınız" diye sordum.

Hocam, "O yıl Ankara bizden olgunluk kompozisyon imtihanında en yüksek notu alan yanıtlardan seçeceğimiz bir kompozisyonun Ankara'ya gönderilmesi istemişti.

Hatırımda kaldığına göre kompozisyonda "Mussolini'nin Antalya istekleri" ile ilgili görüş istenmekteydi. Kompozisyonunda en yüksek notu alan birkaç yazıdan – epeyce tartışma sonrası – benim yazını seçtik. Meslek seçiminde bu özelliğini değerlendirseydin belki daha isabetli olurdu" demeyi de ihmal etmedi.

Hocamla sabaha kadar sohbet etmeyi sürdürdük. Elini öperek ayrıldım.

Diğer bir unutamadığım hoca, jeoloji öğretmenimiz Selahattin beydir. Kısa boylu, çok esmer, büyük gözlüklü Fransa'da eğitim görmüş bekar bir hocamız idi.

Her hafta Cumartesi günü maçlarımız olurdu. Selahattin bey kışa rağmen büründüğü paltosu ile küçük ahşap tribünde tek başına maçlarımızı izler ve giderdi.

Hocamız, Jeolojiden ayda iki defa yazılı sınav yapardı. Sınav sonuçları açıklandığında en yüksek notu ben alırdım. İftiharcı arkadaşlar bu durumdan çok rahatsız olurdu. İmtihanda ben 1 sayfalık cevap yazmama rağmen 2 sayfalık cevap yazanlar benden az not alırlar nedenine anlam veremezlerdi. Benden hangi kitaplardan yararlandığımı öğrenmeye çalışırlardı.

Yılın son dersinde hoca "Bu son derste yalnız futbol konuşacağız" dedi ve ilkönce bana "Orhan senin antrenörün kim?" diye sordu.

"Efendim, Ankara'dan köy enstitülü bir antrenör gönderildi ama ayağını topa vurmamıştır" dedim. "Peki, oynadığın bu İngiliz sistemi futbolunu nasıl ve nerede öğrendin" dedi. Hocama "bizim mahallede havaalanı yapan genç İngiliz askerlerinin bulunduğunu, uzun süreler onların futbolunu seyrettiğimi" söyledim. Ara sıra beni de aralarından aldıklarını ilave ettim. "Herhalde onlardan bir şeyler kapmış olacağım" dedim. Hocam, "futbol tekniğinin kaynağını anladım" dedi.

Bu konuşmamızdan jeoloji dersinden sınıfın en yüksek notlarını almamın da nedenini öğrenmiş oldum.

Sonra hoca futbolcu sınıf arkadaşım Mustafa Ercan'a döndü. "Mustafa tribün seni tutuyor. Futbolunu da beğendiklerini anlıyorum. Ancak futbol iki ayak bir de kafa ile oynanır. Sende sadece bir sol ayak var. Eksiğini gidermen lazım" dedi. Mustafa liseden sonra Ankara'da profesyonel olarak futbola devam etti. Eksiğini giderdi mi bilmiyorum.

Bu hatıram spor yapan öğrencilere not konusunda hoşgörülü uygulama yapan eğitim sistemine atıfta bulunmak amacı ile anlatıyorum.

Bilindiği gibi gelişmiş ülkelerdeki eğitim sistemi sporu savaştı bir kişilik kazanmanın aracı olarak değerlendirir. Öğrencilerin ders notlarında daha müsamahalı davranılır. Eğitimini Fransa'da yapmış uygar kişilikli jeoloji hocamız Selahattin beyin bu ilkeyi bizlere de uyguladığını belirtmek amacıyla yazımda bu hatıra yer vermeyi uygun buldum.

Söyleşimizin bu bölümüne THM dergisinin 500. Sayısının ana konumuz olduğunu hatırlayarak devam etmek istiyorum.

Kurucusu olmaktan kıvanç duyduğum Nisan 1954 ayında ilk sayısı yayınlanan yetmişli yıllarda yaşanan küçük bir aksama dışında yaklaşık 70 yıldan bu yana yayın hayatını gecikmesiz sürdüren TMH dergisinin her türlü övgüyü hak ettiğini belirterek bu başarıda emeği geçenlere şahsım ve mesleğimiz adına şükranlarımı sunuyorum.

Şimdi söyleşimde 1949 Yılına dönüyoruz.

1949 yılında Karayolları Genel Müdürlüğünde mecburi hizmetimi yapıyordum. O tarihlerde Nafia vekaleti bütün yatırımlarını müteahhitler eliyle yapmaktaydı. Devletin müteahhit kimliği kazandığı emanet inşaat modeli henüz başlamamıştı.

Müteahhitlik modelinde işin yönetimini devlet adına "işveren" görevini üstlenmiş, güvene dayalı büyük yetkilerle donatılmış kontrol mühendisleri üstlenmişti.

Kontrol mühendisleri üst düzey görevler üstlenmiş deneyimli yönetici mühendislerin katıldığı toplantılarda adayların psikolojik durumu, kişiliği, liderlik özelliği, fizik yapısı, deneyim düzeyi ile ilgili değerlendirmeler yapmak ve gerekiyorsa adaya testler uygulanmak suretiyle seçilmekteydi.

Üniversitemden mezun olduğum 1949 yılında – tahmin ediyorum ki yaz aylarında çalıştığım şantiyelerde beni tanımış büyüklerimin referansıya – Eskişehir-Kütahya yoluna kontrol mühendisi olarak tayin edilmiştim.

Bu projedeki görevimde şanssızlıklar yaşadım. Müteahhidin çalışmaları yolun tamamına yayılmışken Bakanlık sözleşmeyi feshetti. Müteahhit dava açtı. Mahkeme kesin hesap işini bilirkişiye havale etti. Birkaç heyet bu işi yapamayınca müteahhit benim bilirkişi olmamı talep etmiş. Mahkeme de benim bilirkişiliğimi kabul ederek kararını bana ve bakanlığa bildirdi. Mecburen bilirkişi oldum. Sanırım Bakanlık tarihinde ilk defa karşılaşılmış, kişiliğime duyulan güveni yansıtan bu olay dikkatleri üzerime çekmiş olmalı ki bilirkişi raporumu mahkemeye sunduktan sonra beni keşif bedeli en büyük ve arazi-iklim bakımından en zorlu bir proje olan "Akdağmadeni-Yıldızeli" yolu kontrol mühendisliğine tayin ettiler. İşin müteahhidinin Garanti İnşaat şirketi olduğunu öğrendim.

Şirket işin başlangıcında yönetim kurulu toplantısını Yıldızeli'nde yapıyordu. Sanırım tanımak için toplantılarına beni de davet ederlerdi. Şirket patronları Şark Demir Yolları'nın önemli bölümlerini yapmış, deneyimli mühendis ve bankacılardan oluştuğunu, tamamının kolejden sonra Amerika'da mühendislik ve ekonomi eğitimi almış, güçlü kişiliklere sahip iş adamları olduklarını gördüm.

Garanti Şirketi'nin ortaklarından Hayati Doğ da Amerika'da eğitim görmüş çok değerli bir mühendisti ve şantiye şefliği görevini üstlenmişti.

1951 yılı ortalarında yol güzergahı ova kısmının toprak işleri tamamlandı. Şantiye merkezi Akdağmadeni'ne taşındı. Tahmin ederim ki zor arazi şartlarının yarattığı sorunlar yanında süre bakımından benim de uyguladığım baskılar sonucu Garanti Şirketi yönetim kurulu sık sık Akdağmadeni'ne gelmeye başlamıştı.

Yönetim kurulu üyeleri, mühendisler; Suat Kadri Erim, Tarık Koyutürk, Hayati Doğ, Enver Tarman, Bankacı Cabir Selek ile sık sık bir araya geliyorduk. Yol inşaatı dışında aralarında tartıştıkları ekonomik ve devlet yönetim sistemi ile ilgili görüşlerini belleğime kaydetmeye çalışıyordum.

- Tanınmış Bankacı Cabir Selek Merkez Bankası hisselerinin devlet elinde değil, halk elinde olmasını savunmaktaydı. Aylığından daha fazlasını bir arada görmemiş benim gibi birine hiçbir

anlam ifade etmeyen bu görüşlerin bugünün tartışmalarına konu teşkil ettiğini görmekteyiz.

- Suat Bey ise ekmeğimi sağlayan "Kontrol Mühendisliği" kurumunun geri kalmış ülkelere mahsus bir sistem olduğunu, projersiz iş yapmanın başlıca nedenini oluşturduğunu belirtiyor tarafsız 3. Parti bir kurumdan bahsederek, tam anlamıyla uygulama projesi olmayan işlerin ihale edilmemesini savunuyordu.
- Şantiye şefi Hayati Bey sabit fiyatlara dayalı olarak yapılan işlere ateş püskürüyor, enflasyon oranında fiyatlara zam yapılmasını savunuyordu.
- Okuyucularımın anlayacağı gibi liberalizm kelimesinin sık sık kullanıldığı böylesine bir ortamın en fakiri olan ben liberal ekonomi inanmışlarının arasına düşmüştüm. Bu toplantılardan bir şey anlayabilmem için "liberalizmi" incelemem ve öğrenmem gerekiyordu. Hayati Bey bu konuda bana birkaç kitap gönderdi. Gönderdiği kitaplardan liberalizmin tabii ahlak, tabii haklar, tabii hukuk şeklindeki üç temelini öğrenmiş oldum. Yazılarımın devamında görüleceği gibi TMH dergisinin yayın planında liberalizmin ilk iki temel ilkesinden yararlanılmıştır.

Garanti Şirketi ortakları her toplantıda Amerika'da yayınlanan Engineering News Record (ENR) isimli dergiden bahsederek, bu dergide yayınlanan inşaat maliyetlerindeki değişimi yansıtan ENR index'i tartışmaktaydılar. Bu tartışmalarından bir şey anlamıyordum. Ancak bu toplantılarda New-york borsasının ENR dergisinin çıkacağı günün sabırsızlıkla beklediği yönündeki beyanlar ilgimi çekiyor. Sebeplerini öğrenmek istiyordum.

Derken kış geldi. Çadırlar toplandı. Vedalaşmalar başladı.

Kasım sonu yaklaştığında şantiye şefi Hayati bey de vedalaşmak için geldi. Kendisinden ENR dergilerini istedim. Hatıralarımı paylaştığım yıllarda mevsim şartları gereği şantiyeler kapanırken, şantiyede kalanlar ve ailesinin yanına gidenler arasında duygusal vedalaşmalar yaşanırdı. Gidenlerle vedalaştık. Helalleştik.

Vedalaşmalardan sonra şantiyede müteahhitlik kesiminden anbar memuru, kontrol teşkilatından benimle beraber bir açıcı ve Akdağmadenli emekli posta müdürü Rasim bey dışında kimse kalmamıştı.

Şantiyede yalnız kaldıktan sonra önümüzdeki yılda gerekli olacak sanat yapılarının projeleri ile uğraşırken diğer taraftan şantiye şefi Hayati beyin bana bıraktığı "Engineering News Record" (ENR) dergilerini incelemeye başladım.

İncelemelerimde bu derginin Amerika'da 1882 yılında yayına başladığını öğrendim. Ülkemizin böyle bir dergiye sahip olmakta çok gecikmiş olduğunu düşündüm.

Ülkemizde ENR gibi bir dergi yaratamaz mıydık? sorusunun yanıtını araştırmaya başladım. Bu incelemelerimle TMH mühendislik dergisinin ana planlamasında karşılaştığım önemli sorunları bir

ölçüde çözümlenmeye başlamıştım. Bu uğraşlarla kışı geçirdik. Mart ayında Hayati bey geldi. Dergi konusundaki uğraşlarımı anlattım. ENR ile yazışmalarında yardım istedim. "Memnuniyetle" dedi.

ENR ile yazışmaya başladık. ENR yetkilileri yayın programı, planlanması, istihbarat vb. gibi diğer bütün sorularımıza yanıtlarını gönderdiler. Ancak, index hakkında istediğim bilgileri veremeyeceklerini bildirmekle beraber ilk sayılarını gönderdiğimiz dergileri gördükten sonra ENR'nin bir sayfasını "Turkish ENR" başlığı altında TMH'ye ayırdıklarını memnuniyetle belirtmek isterim. ENR'den alabildiğimiz bu bilgiler önümü aydınlattı.

1953 yılı sonuna geldiğimizde bir mühendislik dergisinin yayın teknolojisi ve planlanması ile ilgili pek çok bilgiye sahip olmuş, ayrıca yayınlamaya başlayabilirsem, isminin "Türkiye Mühendislik Haberleri" olmasına karar vermiştim.

Derginin yayın planlaması konusunda –resmi görev saatleri dışında- yaptığım planlama taslağını yayın komitesinde severek görev alacaklarını bildiğim arkadaşlarıma gönderdim.

1953-54 kışında yıllık iznimi alarak derginin planlanmasını arkadaşlarımla tartışmak üzere Ankara'ya geldim.

Okumak, araştırmak, topluma hizmet özelliklerine sahip arkadaşlarım Hüsamettin Güz, Dumrul Apak, Halim Ağaoğlu, Suat Ballar, Hüseyin Cantürk toplandık.

Gönderdiğim taslak plan esas alınarak taslağımız ve birkaç gün süren toplantılarımız sonucu derginin yayın planında

- ENR'in yayın planı ve programından yararlanılmasına,
- İnşaat mühendisliğinin uygulama alanı olan inşaat müteahhitliği kurumları ile yakın ilişkiler kurulmasına,
- Planımızda ekonomik konulara önem verilmesine,
- Mühendislikle ilgili haberlerin sağlanmasına, inşaat ve mühendislikle ilgili ülke ve dünya haberleri için kupür ajanslarına abone üye olunmasına karar verdik.

Müzakerelerimizde; dergi içeriğinin başyazı, Ankara notları, yenilikler, altın fiyatları, milli işler, araştırmalar, odadan haberler, ihaleler, teknik eğitim ve hukuki konular başlıkları altında yayınlanması kararlaştırıldı. Belirtmem gerekir ki derginin yazı karakteri yanında büyüklüklerini dahi belirten

detaylı ve büyük ebatlı bir cilt tutan bu plan derginin devir tarihinde odaya teslim edilmişti.

1954 yılı başlarında hazırlıklarım tamamlanmış, çevreme girişimi duyurmuşum. Param olmadığı için ticari bir ortaklıkla finans sorununu çözmek gerekiyordu.

Maddi imkanı olan birkaç arkadaşı projeden haberdar ettim. Heyecanlandılar. "Varız" dediler.

Son hazırlıkları yapabilmek için yukarıda isimlerini belirttiğim arkadaşlarımla çalışabileceği için bir büroya ihtiyacımız vardı.

Konuyu finansör arkadaşlara açtım. İsteğimi hatırlattım. "Hazır değiliz" dediler ama ben girişimimden vazgeçemedim. Zira konuyu çevreme duyurmuşum. Bilinmekteydi. Projemden vazgeçersem "güvenilmez bir kişi" durumuna düşecektim.

Paraya ihtiyaç duyulması halinde ihtiyacını bildirene sorgusuz sualsiz imkanını

son kuruşuna kadar tahsis etmekle yükümlü bir arkadaş grubum vardı. Onlara güveniyordum. Derginin basım giderlerine gelince Apa Ofset'in sahibi Ferit Apa bir arkadaşımın amcası idi. Ferit beye gittim. Derdimi anlattım. Dergi hazırlığı için yaptığım çalışmalarla ilgili bilgi verdim.

Ferit bey, "oğlum sen dergi planlamasında profesyonel olmuştun. Dergi için çok değerli ve el atılmamış bir alan seçmişsin. Derginin ilk üç sayısına kadar baskı için senden hiçbir ödeme beklemiyorum. İlk üç sayı sonrası göreceksin benim yardımına gerek kalmayacak" dedi. Beni yüreklendirdi. Kendisine teşekkür ettim. Bu vesile ile Ferit beye rahmetler diliyorum.

Bu arada ofis açmaya sıra geldi. Bu konuda gerekli giderler için arkadaşlarıma haber gönderdim. Sağ olsunlar fazlası ile gereğini yaptılar.

Memnuniyetle belirtmeliyim ki Ferit beyin öngörüsü doğru çıktı. Derginin üçüncü sayısında bütün bankalar, meraklı meslektaşlar dergiye abone olmuş, abone sayısı bine ulaşmış, ilanlar artmış, girişimim kâra dahi geçmiş, bana maddi yükü kalmamıştı.

Uzatmayalım, 1955 yılı Nisan ayında TMH dergisinin ilk sayısı çıktı. Ümit etmediğim ilgi ile karşılandı. O tarihlerde döviz kurları sabit, inşaat ana girdileri devlet tekelinde ve fiyatları sabit, faiz sabit; özel sektör mamulleri fiyat kontrol sisteminin baskısında, yokluk ve baskının olduğu bir ekonomide tabii ki göreceli olarak enflasyon da sıfır.

Bu durumda yukarı sayfalarda belirttiğim gibi bir kıyaslama yapabilmek ve sabit fiyatlarla taahhütlere girmiş meslektaşlarımı uyarabilmek amacıyla bu yasal baskılardan etkilenmeyen altın fiyatlarının seyrine dergide sayfa ayırdım. Bu sayfa okurların hatta bankaların ilgisini çekti. Ancak politik hayata özenen etkili göreve sahip bir kısım meslektaşlarda mırıldanmalar yarattı.

Ayrıca Bayındırlık Bakanlığı ülkemizde üretilen demir ve çimento miktarları yanında ihalesi yapılmış devlet yatırımları için duyulacak demir ve çimento gereksinimi konusunda kapsamlı bir çalışma yaptık. Bu çalışma bu sektörlerde üretim artırılmaz ise ihalesi yapılmış işlerin tamamlanmasının 4-5 yıl süreceği gibi çarpıcı bir sonucu vurguladı.

Yayınlarımızda tehlikeli bölgelere girdiğimizin farkında olmadan, müteahhitlik işlerimize devam ediyorduk. İşveren idarelerle ilişkilerimizde – bir kısım meslektaşlarla sınırlı olarak- sorunlar yaşamaya, basın hayatının kural ve güçlüklerini anlamaya başladık.

Memnuniyetle belirtmeliyim ki bayındırlık politikasını uygulamayı üstlenmiş üst düzey bakanlık görevlileri duyarlılıklarıyla dergiyi destekliyorlardı. Kadrolarına dergi için yazılar yazdırıyorlar, ilan veriyorlardı. Derginin kapak sayfası için kuşe kağıt bulamıyorduk. Bir sayısında kapak için adi kâğıt kullandık. Derginin yayınlandığı hafta Bayındırlık Bakanlığından büromuza iki top kuşe kâğıt geldi. Halen dahi kimin emri ile gönderildiğini biliyorum.

Bir sayımızda ENR Endeksi kuracağımızı açıkladık. Bu konu da bir kısım meslek çevrelerinin hoşuna gitmedi. Bu ve benzeri olaylar beni bir kısım odakların hedefi durumuna getirdi. Yayın hayatının gerçeklerinden habersiz değişik bir ortamın aktörü durumuna düştüğümüzü anladım.

Bu arada hiç düşünmediğim bir şekilde derginin getirisi müteahhitliğim getirisinin üzerine çıkmıştı. İlkelerimin muhafaza edilmesi halinde basın ve müteahhitlik konularındaki iki işin birlikte yürümeyeceğini düşünmeye başladım.

O sıralarda inşaat mühendisleri odası yönetim kurulunda bulunuyordum. Üye arkadaşlar ve özellikle mühendis ve müteahhitlerin büyük saygısına sahip odamız başkanı rahmetli büyüğümüz Aziz Torun bey derginin odaya devri için benden devamlı ricada bulunuyorlardı. Bu isteklerini bir toplantıda yinelediler satış şartlarını sordular.

Üyelere dergiyi "satmam" ancak "bağışlarım" dedim. "Kurucusu: Orhan Yavuz" yazılmak ve Oda bu yayını devam ettiremezse isim hakkının tarafıma geçeceği kaydına bağlı olarak bağış yapabileceğimi bildirdim. Oda yönetim kurulu şartlarımı kabul etti. Bir protokolle yayın hakkını, aboneleri ve değerli bir arşivi "İnşaat Mühendisleri Odası"na devrettim.

Ancak derginin işlerime olumsuz etkisi bu özverili davranışıma rağmen bitmedi. Zira damgalan-

Afyonkarahisar'da 1969 yılında gerçekleştirdiğimiz halkın da katıldığı tarım amaçlı bir proje yavaş yavaş büyüyerek bir tarım kompleksi haline geldi.

mıştım. Bayındırlık Bakanlığı dışı bazı bürokrat meslektaşların hedefi olmuştum. Hiç neden yokken bir kısım taahhütlerim tasfiyeye uğradı. Güç günler yaşadım. Yine de dergiyi kurmuş ve bu deneyimi yaşamış olmaktan pişman değilim.

Dergi, güçlü programı ile ülkemizin en uzun ömürlü aylık dergisi olarak yayın hayatına devam ediyor. Şüphesiz ki mutluluk duyuyorum. Yayınında sorumluluk üstlenenleri saygı ile anıyor, tebrik ediyorum. Seksenli yıllarda bir ara dergiden "Kurucusu: Orhan Yavuz" ifadesi çıkarıldı. Bu konuyu 1994 yılında yaptığımız söyleşide size söyledim, ondan sonra derginin kurucusu olduğum dergiye tekrar yazılmaya başlandı.

MA - Biraz da mesleğiniz ve sosyal aktivitelerinizden bahsedebilir misiniz?

OY - Doğru söylüyorsunuz. Hobi anlamında ele aldığım dergi işi maalesef, mesleğimin önüne geçmiş gibi görünse de inşaat müteahhitliği alanında da çalışmalarımızı ihmal etmedik. Bu sorunuza ayrıca değineceğim.

MA - TMH dergisini odaya bedelsiz olarak verdiğiniz, bir anlamda bağışladığınızı ve bununla ilgili İMO ile bir protokol yaptığınızı söylemiştiniz. Bu sorunu biraz daha açıklar mısınız?

OY - Geçmiş yıllarda oda yönetim kurulu başkanımız olan büyüğümüz Eşref Özand Bey, TMH'de yayınlanmış bir konuşmasında yer alan " Bu çalışma döneminde yaptığımız en önemli iş TMH dergisini Orhan Yavuz'dan satın almak olmuştur" şeklindeki beyanına değinmek istiyorum.

"Secaat arzederken (.....) sirkatin söyler" hicvini hatırlatan bu yanlış beyanın dergide düzeltilmesini istedim. Maalesef cevap dahi alamadım. Böyle bir yanlışlığın bu güne kadar düzeltilmemiş olması beni ziyadesiyle üzdü. TMH'nin 500. sayısını özel sayı olarak yayınladığınıza göre beni rencide eden bu yanlış düzetmenizi rica ediyorum. Bahsi geçen protokolün bir suretini bu söyleşi ile birlikte yayınlamak üzere size veriyorum.

Yanıtını ertelediğim mesleğim ile ilgili bilgi isteğinize dönmek istiyorum.

Müteahhitlik hayatımda demiryolları, hava alanları, boru hatları, sınav tesisleri gibi önemli projelerin inşaatları yaptım.

Akdağmadeni-Yıldızeli yolunu trafiğe açarak devlet hizmetini sonlandırdığım 1954 yılında Karayolları Genel Müdürlüğü bana bir "teşekkür" mektubu vermişti. Ne gariptir ki müteahhitlik hayatımı sonlandırdığım 1984 yılında Elbistan Termik Santrali İsale Hattı inşaatı için işveren idare beni bir "Teşekkür" belgesi ile onurlandırdı. Bu teşekkür yazısı ile mektupla müteahhitliğe veda ettim.

Sosyal faaliyetler konusuna gelince, çok sayfa tutacak bu konuda bilgi sahibi olunabilmesi için özgeçmişimi içeren bir döküman sunuyorum.

MA - Yaşamınızda edindiğiniz önemli ilke ve değerlerle ilgili olarak gelecek kuşaklara neler söylersiniz?

OY - Sorunun yanıtını düşünürken Türk hayranı büyük Voltaire aklıma geldi. Voltaire'in mutluluk bulmak için dünyayı dolaştırdığı Candide'nin son olarak geldiği İstanbul'da, güneşlenen bir ihtiyar çiftçiye yönelttiği "amca bütün dünyayı dolaştım, mutluluk aradım bulamadım. Sizi mutlu görüyorum. Bana bu konuda bir öğütte bulunabilir misiniz?" sorusuna aldığı "evladım, toprakla uğraş" öğüdünü hatırladım.

Voltaire bu harika "Candide" eserinde büyük bir alicenaplıkla mutluluk bulabileceği yegane bölge olarak İstanbul'u, dolayısıyla Anadolu'yu işaret etmiş, bizleri onurlandırmıştır. Toprağı bol olsun.

Afyonkarahisar'da 1969 yılında gerçekleştirdiğimiz halkın da katıldığı tarım amaçlı bir proje yavaş yavaş büyüyerek bir tarım kompleksi haline geldi. 3500 dekar arazide tarım yapılıyor. 150.000 tavuk yumurta, 750 baş hayvan süt üretiyor. Ortalıkta gezinen kaz, ördek, hindiler manzarayı süslüyor, renklendiriyor. Sık sık gittiğim çiftlik bana huzur veriyor, dinleniyorum.

Sayın Atmaca, TMH'nin 500 sayı vesilesiyle bana bu söyleşi imkanını kazandıran size ve Odamız yöneticilerine teşekkür ve başarılar dileyerek TMH'nin kuruluşunda ve ilk sayılardaki yayınlarda gönüllü olarak görev üstlenen meslektaşlarıma, beni maddi yönden rahatlatan yardım grubumuzun iyiliksever mensuplarına teşekkür ve sağlıklar, aramızda olmayanlara rahmetler dilerim.

MA - Ben de size çok teşekkür ediyorum, sevgi, sağlık ve saygılar sunuyorum.

"TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ" MECMUASI
DEVİR VE TEMLİK MUKAVELENAMESİ

AKIDLER

Madde 1 - Bir taraftan İnşaat Mühendisleri Odası adına Umumi Kâtip Ziya Kutsan ile " Türkiye Mühendislik Haberleri," mecmuası sahibi Yüksek Mühendis Orhan Yavuz arasında aşağıdaki şartlar dahilinde işbu mukavele akdolur muştur.

MEVZUU

Madde 2 - İşbu mukavelenin mevzuu, Ankara'da münteşir aylık " Türkiye Mühendislik Haberleri," mecmuasının imtiyaz hakkı ile alacak ve borçlarının Orhan Yavuz'dan İnşaat Mühendisleri Odasına devir ve temlikidir.

SARTLAR

Madde 3 - Taraflar 1.Şubat.1956 tarihinden itibaren " Türkiye Mühendislik Haberleri," mecmuasının imtiyaz hakları ile mecmua için 1.Şubat.1956 tarihinden bu yana yapılmış ve ilişik cetvel ve blâncoda gösterilen abone taahhüt, masraf, borç ve alacaklarının İnşaat Mühendisleri Odasına devir ve temlikini kabul ve taahhüt ederler.

Madde 4 - Üçüncü maddede yazılı cetvel ve blâncoda gösterilen abone, taahhüt, masraf ve borçlardan başka herhangi bir abone, taahhüt, masraf ve borçta Orhan Yavuz mes'ul olup hiç bir surette oda ilzam edilemez.

Madde 5 - Mecmuanın devir ve temliki ıvazsız olup Orhan Yavuz'un odadan herhangi bir alacak talebinde bulunmaya hakkı yoktur.

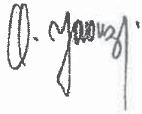
Madde 6 - Mecmuanın Oda tarafından neşrinden vaz geçilmesi veya herhangi bir isim değişikliği yapılması halinde " Türkiye Mühendislik Haberleri," mecmuası imtiyaz hakkı eski sahibi Orhan Yavuz'a intikal eder.

Madde 7 - Orhan Yavuz, mecmuanın Mart, Nisan ve Mayıs 1956 sayılarını, muhteviy Odaca gözden geçirilip tesbit edildikten sonra, bilgi ve ihtimamı nezaretinde neşredilmesini kabul ve taahhüt eder.

Madde 8 - Üçüncü maddede zikredilen blânco, Kâr ve zarar cetvelinde Orhan Yavuz lehine tahakkuk eder alacak mukavele tarihinden itibaren en geç bir ay zarfında kendisine odaca tediye edilecektir.

Madde 9 - İşbu mukavele 1.Şubat.1956 tarihinden itibaren mer'idir,

Orhan Yavuz

Ziya Kutsan

Sedat Özkol ile Söyleşi*

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - Sevgili Sedat Abi; size öncelikle bu söyleşinin amacını açıklamak istiyorum: amacımız tarihe kayıtların doğru düşünülmesidir. Bunun için kişilerle ilgili söylenmiş ve yazılmış şeyleri kişilerin de görüşü alınarak tarihin karar vermesine o şekilde sunmak etik bir sorundur.

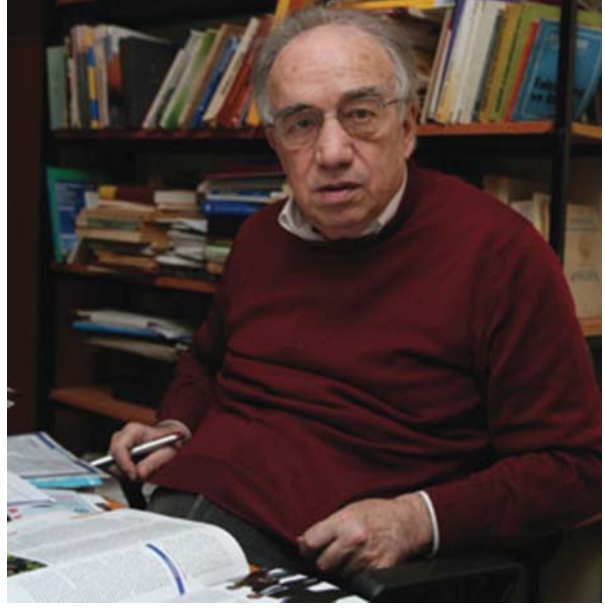
Odamızın gerçek tarihinde sizin gibi mesleğimizde “abi” olmayı hak etmiş meslektaşlarımızın bugüne değinki birikimlerinin gelecek kuşaklara aktarılmasında önemli bir yer olacağını düşünüyoruz. “Aydınlık Yüzler” adıyla başladığımız bu söyleşinin ilkinin sevgili Güney Abi ile yapmıştık. 1970’li yıllardaki Odamıza ve ülke teknopolitikasına ilişkin çok önemli bilgiler veren rahmetli Güney Abi birçok konunun detaylarını “Bunları Sedat’a sorun” diyerek bir çeşit vasiyette bulunmuştu. Sizinle görüşme isteğimizin bir başka amacı da budur.

Sizden aydınlatmanızı isteyeceğimiz ilk konu sayın İrfan Karaoğlu’nun hatıralarını yazdığı kitapta iddia ettikleriyle ilgilidir.

İrfan Karaoğlu bey, kitabının 185. sayfasında şöyle diyor: “70 yılına kadar İnşaat Mühendisleri Odasını yöneten Eşref Özand, bıkmış olacak ki, yönetimden çekilmiş ve yerine ODTÜ İnşaat Bölümü profesörlerinden Sedat Özkol seçilmiştir. O tarihlere kadar İnşaat Mühendisleri Odası, son derece sakın bir hüviyet içinde görev yapardı, daha doğrusu var mıydı, yok muydu, belli olmazdı”. Diyor ki, “Odanın dergisi, (yani TMH’den bahsediyor) Türkiye halklarından bahsetmeye başladı”. Halbuki size de bir suretini takdim ettiğim, elimde de bulunan yazı kopyalarında buna benzer hiçbir şeye rastlayamadım.

Siz bu iddiaları nasıl yanıtıyorsunuz?

Sedat Özkol (SÖ) - Esasında tabii tarihle ilgili birtakım değerlendirme ve yaklaşımlar, bizim kendi tarihimizde çok ayrıntılı olarak var. Osmanlı Devletinde -İmparatorluğu demiyorum- tarihi belgelerin kaydedilmesi ve saklanması, en temel gelenekler arasında. Bugün Osmanlı arşivlerinin de-

* Bu söyleşi 2000 yılında TMH’da yayınlanmıştır.

ğerlendirilmesi ve araştırılmasına kalkıldığında, bunun elektronik ortamda bile yıllarca süreceği biliniyor. Dolayısıyla, tarihe kayıt düşmek, tarihe doğru kayıt düşmek, bizim kendi tarihsel geleneklerimiz içerisinde yer alıyor. O bağlamda da siz, böyle bir çalışmayla, İnşaat Mühendisleri Odası çerçevesinde de var olan tarihsel gerçekleri ortaya çıkarabilmek veya onları daha sağlıklı olarak tanımlayabilmek için hayırlı bir girişimde bulunmuşsunuz, sizi kutluyorum. Hiçbirisi olmasa bile, sadece Güney ağabeyle yapmış olduğunuz söyleşi bile, bizim yaptıklarımıza ve Türkiye'mize ve geleceğimize ışık tutan, gerçekten aydınlık bir yüzün aydınlık bir ifadesi. Güney ağabeyin yüzü aydınlıktı, hayatı aydınlıktı, yaptıkları aydınlıktı, odadaki varlığı aydınlıktı ve söyledikleri aydınlıktı ve hâlâ aydınlık. Ondandır, sadece ve sadece o söyleşi yapılmış olsaydı bile, size, yapılan çalışmalara sonuna kadar saygı duyardım ve duyuyorum; ki, onun yanında başka çalışmalar da yaptınız.

Beni gerçekte Sedat Özkol olarak tarih çok fazla ilgilendirmiyor. Tarihin içerisinde birtakım şeylerin yapılmış olması veya yapılmaması, onun içerisinde birtakım doğrular büyük önem taşısa da, belirleyici değil. Ancak, tarihi bilmek, tarihi doğru anlamak ve kavramak, insan olarak görevlerimiz arasında. Çünkü, belleksiz bir insan nasıl kendi yaşamını değerlendiremiyorsa; belleksiz bir toplum da yaşamını değerlendiremez. Onun için belleksiz bir oda da -İnşaat Mühendisleri Odası için konuşuyorum- veya belleksiz inşaat mühendisleri de, kendilerini sosyal yaşamda, psikolojik yaşamda, mesleki yaşamda tutarlı, hayırlı, insancıl, toplum ve insanlık yararına işler de yapamazlar. Ondandır, tarihin bu anlamda önemli bir yanı var.

İnşaat Mühendisleri Odası'nda 1970 yılındaki yönetim değişikliğinin arkasında yatan oluşumu, kaban dalgayı; olayların diğer meslek odalarına, diğer sivil toplum kuruluşlarına, Türkiye toplumuna ve Türkiye'deki var olan katmanlara, sınıflara yansımaları, tabii birçok eserle ortaya konuldu ve konulmakta. Ayrıca şunu söyleyeyim: İnşaat Mühendisleri Odasının ve inşaat mühendisliğinin tarihi hakkında eserler var; arandığında bunlar bulunabilir. Örneğin Yüksek Mühendis Mektebi hakkında yazılmış 700- 800 sayfalık çok güzel bir eser var ve bunu İstanbul Teknik Üniversitesi Kütüphanesinden bulabilirsiniz.

Onun dışında, gene inşaat mühendisleri ya da mühendisler hakkında yazılmış yazılar var, TMMOB'nin 60'lı yıllarda ve 70'li yılların başında yapmış olduğu çalışmalar var, değerli sosyolog Nilüfer Göle'nin burada "Mühendisler ve İdeoloji" kitabı var. Yani, böyle üzerinde tartışsak bile; mühendisleri, mühendislik ideolojisini, mühendisliğin tarihini ortaya koyan birtakım çalışmalar ve eserler var. Biz, inşaat mühendisleri olarak, bu konuda mimarlar kadar duyarlı değiliz. Ancak, parmağınızı bastınız; bunun üzerinde ayrıntılı olarak durup, belki bunu da İnşaat Mühendisleri Odasının eğitimleri içerisinde, aynı zamanda inşaat mühendisleri eğitiminde de, mühendislik ahlakı bağlamında, Türkiye'de ve dünyada mühendisliğin tarihi, bir ders olarak anlatılırsa veya bir sempozyum veya seminer biçiminde anlatılırsa, o daha aydınlık bir katkıda bulunur diye düşünüyorum.

Bu genel değerlendirmeden sonra, şunu söyleyeyim: 1970 yılında rahmetli Eşref Özand'ın Başkanlığındaki yönetim, esasında temelde Türkiye'nin ve Odamızın çıkarlarını büyük ölçüde veya tamamıyla savunan bir yapıdaydı. Yani, yerine geldiğimiz Yönetim Kurulu, yurtsever, insansever; tekniği ve bilimi, insanlığın ve ülkemizin ve inşaat mühendislerinin ve Türkiye'nin, milletimizin, ulusumuzun yararına kullanmayı amaçlayan bir Yönetim Kuruluydu; onu burada saygıyla anıyorum. Dolayısıyla, 70 yılında orada bir dönüşüm gerçekleşti. Ancak, o dönüşüm veya sıçrama, gökten zembille inen bir çalışma değildi; onun arka planında Eşref Özand'ın, o yönetimde yer alan İzzettin Silier'in ve diğer ağabeylerimizin de hayırlı ve hoşgörülü yaklaşımları vardı. Yani, biz, onlarla çatışarak değil; belki görünüşte, biçimsel çatışarak, ama özde birleşerek yönetime geldik. Dolayısıyla 70 yılındaki dönüşüm, bir kopuş değil; Odamızın gelenekleri içinde var olan olumlu değerlerin, inançların ve birikimlerin bir üst düzeye çıkartılması diye tanımlanabilir, onu öyle görelim.

MA - Yani, bir çatışma veya bir iktidardan bir çeşit zorlayarak indirme gibi?

SÖ - Zaten bizim Odamızda veya bizim gibi sivil toplum kuruluşlarında, meslek odalarında zorlayarak, meşruiyet dışı, yasadışı işlemlerin yapılması mümkün değil. Bunu iddia edenler olabilir; bu olmamıştır, o yapılamaz. Ondandır, zaten yapılan iş, belirli bir Yönetim Kurulu aday listesiyle katılan arkadaşlarımızı, -delegeler yoktu o zaman- Yönetim Kurulumuzu sunmak ve onların takdирini almaktır ve öyle oldu. Onun arkasında, yani "Eşref Özand yorulmuştu ve yönetimi Sedat Özkol'a bıraktı" gibi bir şey yok; çünkü biz, hiç değilse görünüşte, rahmetli Eşref ağabeyimizin yönetimine karşı bir listeye geldik. Dolayısıyla, yönetimin bize bir anlamda verilmesi söz konusuydu; ama bir anlamda da, o yönetimin dışından yeni bir taze kan alınması gündemdeydi. Ayrıca şöyle boyutlar

vardı: Yönetim Kurulu, daha sonra da odamıza değerli katkıları olan İzzettin Silier ağabeyimiz, duyduğum kadarıyla bizim listemizi, dışarıda, gelen inşaat mühendislerine, "gençlerin listesi burada, onlara oy veriniz" diye dağıtmış. Bunu bana daha sonra anlattılar; yani bu kadar hayırlı ve hoşgörülü bir yapılanma içerisinde oldu.

MA - Yani, 16. Dönemde yönetimi biz alırken, son derece demokratik bir yarışla seçimi almıştık diyorsunuz.

SÖ - Evet, öyle oldu. Eşref Özand yorulmamıştı; neden yorulmamıştı; çünkü Eşref Özand yorulan bir insan değildi. Eşref Özand ağabeyimiz, zannediyorum ki 80 küsur yaşlarda öldü, öldüğü zamana kadar da aktifti; mesleki anlamda mücadele yaptı, savaşımını sürdürdü, onurlu bir inşaat mühendisi olarak yaşamını noktaladı. Eşref Özand'ın yorulması söz konusu değildi; çünkü yorulmaz bir kişiliğe sahipti. İzzettin Silier ağabeyimizin de yorulması söz konusu değildi. Dolayısıyla, onu öyle düzeltelim; sübjektif bir değerlendirme, ama İrfan ağabeyimizin -o da bizim ağabeyimizdir- değerlendirmesi o. İkincisi, orada sizin belirttiğiniz bir konu var; işte "odalar, o zamana kadar hemen hemen hiçbir şey yapılamayan kuruluşlardı" gibi bir ifadesi var kendisinin; siz söylediniz, okudunuz şimdi. Yani, zamanı boşa geçiren yerler gibi...

MA - Yani, daha çok sessiz sedasız, yaptığı çalışmalar kimsenin dikkatini çekmeyen bir yapılanmadı; daha sonra klüp havasından çıkarılması şeklinde...

SÖ - Esasen odada geçmişte birçok şeyler yapılmıştı, onlar da göz önünde değil; ama odada o zamana kadar öyle karşı karşıya geçmiş iki siyasi kesim yoktu; yani sağ görüşün sahibi olan mühendisler ve sol görüşün sahibi olan mühendisler veya daha ilerici görüşlere sahip olanlar; böyle bir çatışma yoktu. Dolayısıyla, 70 yılındaki önemli yapılanma bu; yani eski yönetimle değil, odanın içerisinde var olan iki eğilimin çatışması şeklinde gündeme gelebilir.

Artı, halklarla ilgili noktayı söyleyeyim: O, İnşaat Mühendisleri Odasının yayınlarında ben de öyle bir şey hatırlamıyorum; ne benden, ne başka arkadaşlardan öyle bir ifadenin gündeme gelmesi mümkün olamazdı. Çünkü, şundan dolayı olamazdı: Güney ağabey, -o zaman da bizim ağabeyimizdi- herhangisi bir şekilde, tırnak içinde sorumsuz boyutlara dönebilmesini daha başından engellerdi (benim veya başkasının). Dolayısıyla, Güney ağabeyin kendisi zaten, böyle bir şey olsa veya yaklaşım olsa, kulağımızı çekerdi; bizim ustamızdı o. Ondan dolayı, böyle bir şey söz konusu değil; ama birtakım yayınlarda - bizim odamızda değil, başka yayınlarda, sol yayınlarda-12 Marttan önce de, halklar terimi kullanıldı. Oda yayınlarında ve bizim Yönetim Kurulu üyeleri tarafından kullanılmadı, siyasi mahiyetteki dergilerde; işte "Türkiye Solu" vesaire, böyle yerlerde çıkmış olabilir.

Bizim odamızın 70'li yıllardaki yapılanması şu: Ben, Amerika'dan gelmiştim, 1967 yılında dönmüştüm, İTÜ İnşaat Fakültesi mezunuyum. Amerika'da inşaat mühendisliğinde doktora ve endüstri mühendisliği yüksek lisans çalışması yapmıştım. Askerliğimi yaptıktan sonra da ODTÜ'de öğretim görevlisi olarak çalışıyordum. O sırada iki kitabım çıkmıştı; "Geri Bıraktırlmış Türkiye" ve "Emperyalizm, Tekelci Kapitalizm ve Türkiye". Böyle kendine göre birtakım şeyleri yazan çizen bir kişiliğimiz vardı. O zaman da ODTÜ'de değerli öğretim görevlileri arasında sınıf arkadaşım Erhan Karaesmen de vardı. Erhan Karaesmen, bir gün bana, İnşaat Mühendisleri Odası bağlamında bir çalışma yapıldığını söyledi ve beni bir toplantıya davet etti. İşte o toplantıda ilk defa Güney ağabeyle ve hareketin arkasında yer alan, temel motor gücü oluşturan İlky İzer ve Mehmet Ormancı meslektaşlarımızla tanıştım, tanıdığım başka arkadaşlarım da vardı. Ancak, o yapılanmada İnşaat Mühendisleri Odasına yeni bir hayat, yeni bir kan, yeni bir atılım verilmesi gerektiği konuşuluyordu. Ben de oraya katılmıştım; benim yaptığım konuşmalar çerçevesinde, arkadaşlar, benim Yönetim Kurulunda olmamı ve Yönetim Kuruluna Başkan olmamı önerdiler.

Gerçekte başkanlık, hep Güney Özcebe'nin, Güney ağabeyin hakkıydı. Ancak, Güney ağabey, olağanüstü özverili kişiliğe sahip olduğu için, bizim de gençliğimizi görerek, öne çıkmamızı özendirirdi. Dolayısıyla biz, Yönetim Kurulu oluşturduk ve o Yönetim Kurulu içerisinde, Yönetim Kurulunda Güney Özcebe, Selahattin Karababa, Semay Taneri, Erman Tamur, İlky İzer, Uğur Kökden ve ben vardım. Bu Yönetim Kurulu, liste halinde aday olduğunu deklare etti ve seçimlerde 7 arkadaşımızı seçilerek kazandı. Yapılanma böyle oldu; ama bizim şansımız vardı; çünkü o sırada İnşaat Mühendisleri Odası Genel Sekreterliğinde de Rüştü Özal ağabeyimiz vardı. Yani, biz, hiçbir zaman sıfırdan işe başlamadık; bir yandan geçmişte Eşref Özand, İzzettin Silier ve benzeri ilerici- yurtsever ağabeylerimizin birikimi ve deneyimi var; bir yandan, odanın kendi bürokratik yapısı içerisinde Rüştü Özal gibi üstün deneyimleri, birikimleri ve feraseti olan bir ağabeyimiz var, içimizde Güney Özcebe

gibi bir ağabeyimiz var. Dolayısıyla, biz öyle yerden çıkan birisi gibi gelmedik yönetime; onun maddi temelleri, objektif, nesnel koşulları vardı, ona yanıt vererek yönetime geldik ve tamamıyla meşruiyet ve yasallık sınırları içerisinde oldu bu.

MA - 17. Kongre öncesinde, yine İrfan beyin kitabından okuyoruz; "71 Şubatında odayı Sedat Özkol'dan almak için Genel Kurula hazırlık çalışmaları başladı. Sedat Özkol, en sıkı rakip olduğumuzu anlamıştı. Sedat Özkol'un, ODTÜ'den mezun olmamış öğrencileri odaya kaydettiği duyularını alıyorduk. Kongre, 27 Şubat 71'de Siyasal Bilgiler Fakültesinde yapıldı. Mümtaz Soysal dekandı; Kongre yeri amaçlıydı, Siyasal, aranan öğrencilerle doluydu. Güney Özcebe, 'ben salona hakim değilim' dedi. Sedat, salonu terk etmemizi istiyordu" diyor. Olayları siz daha iyi anlatırsınız; özellikle Kongre salonunda Başkanlık Divanı seçimi sırasında çoğunluğu aldıklarını söylemelerine rağmen, sizin sayıları yanlış saydığımızı ve çoğunluğun onlarda olmadığı şeklinde bir iddiada bulunduğunuzu, o nedenle onlar da 450 kişilik bir grupla salonu terk ettiklerini, Devlet Su İşlerinin salonuna gidip Kongre yaptıklarını ve bunları tutanaklara geçirterek mahkemeye verdiklerini ifade ediyor... Bu iddiaların tarafı olarak, özellikle sizin adınız geçiyor.

SÖ - Şöyle: İrfan ağabeyimize tabii şu anda da, o zaman da mesleki gelenek ve göreneklerimiz itibarıyla saygı mensuzdu; ayrıca çok değerli bir mühendis olduğunu da biliyorum, başarılı çalışmaları olduğunu biliyorum ve saygıyla karşıyorum. Dolayısıyla, oradaki ifade, herhalde heyecan veya dil sürçmesiyle oluştu. Kendisi yeniden okuduğunda, belki o ifadeyi oraya koymazdı, belki başka türlü yazardı. Gerçekten de gerçek bir yapılanma içerisinde çalışma yapıldığı doğru; yani tamamen İrfan Karaoğlu ağabeyimizin ve başkalarının o yapılanma içerisinde olduğunu bilemem. Bizim bildiğimiz şeydi: İnşaat Mühendisleri Odasındaki Sedat özkol'un Başkanlığındaki Yönetime karşı, Türkiye'de özellikle kamu kesiminde siyasi iktidarın ve hükümetin katkıları ve yönlendirmesiyle, "ne pahasına olursa olsun, yönetim onlardan alınsın" şeklinde bir yaklaşımın, direktifin, talimatın verildiği şeklinde duyular geliyordu. Bunlar, yüzde 100 doğrudur veya yanlışır demiyorum; bu duyurular geldi ve bunlar deklare de ediliyordu. Nitekim yapılan organizasyon da onu gösteriyor; yani kamu kurum ve kuruluşlarının araçları, Devlet Su İşlerinin salonunu oraya tahsis etmesi filan da temelde o günkü siyasi iktidarın da İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulundan memnun olmadığını gösteriyordu. O bağlamda, İrfan Karaoğlu ağabeyimizin ve arkadaşlarının bize karşı farklı bir Yönetim Kurulu çalışması içinde bulunmaları, onların en doğal, meşru ve yasal hakları; ama bizim de yönetime yeniden aday olmak için çalışmak istememiz veya böyle arzuda bulunmamız da bizim en doğal, meşru ve yasal hakkımız, nitekim öyle oldu. O günkü kongre, Siyasal Bilgilerde oldu. O kongrede de yanlış hatırlamıyorsam, yönetmeliğin İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanına vermiş olduğu yetkiler çerçevesinde, Divan Başkanı seçimlerini ben yaptırдыm, yönetmeliğin ilgili maddesini hatırlamıyorum. Orada iki aday çıktı; adayların isimlerini de hatırlamıyorum. Bir tanesi, İnşaat Mühendisleri Odasındaki yönetimin, yani bizim desteklediğimiz bir adaydı; diğeri de İrfan ağabeyimizin ve diğer arkadaşların desteklediği adaydı.

MA - İrfan Beylerin divan adayları Mükerrerem Taşçıoğlu oldu.

SÖ - Onların adayı Gündüz Hekimoğlu'ydu galiba.

Erhan Karaesmen, bir gün bana, İnşaat Mühendisleri Odası bağlamında bir çalışma yapıldığını söyledi ve beni bir toplantıya davet etti. İşte o toplantıda ilk defa Güney ağabeyle ve hareketin arkasında yer alan, temel motor gücü oluşturan İlkay İzer ve Mehmet Ormancı meslektaşlarımızla tanıştım, tanıdığım başka arkadaşlarım da vardı. Ancak, o yapılanmada İnşaat Mühendisleri Odasına yeni bir hayat, yeni bir kan, yeni bir atılım verilmesi gerektiği konuşuluyordu. Ben de oraya katılmıştım; benim yaptığım konuşmalar çerçevesinde, arkadaşlar, benim Yönetim Kurulunda olmamı ve Yönetim Kuruluna Başkan olmamı önerdiler.

MA - Mükerrerem Taşçıoğlu olduğunu İrfan Bey kitabında bahsediyor: "Sedat adayları istedi, ben Mükerrerem Taşçıoğlu dedim; bizim başkan adayımız yoktu, onların adayı ise eski Bayındırlık Bakanı Halk Partisi Konya Milletvekiliği yapmış olan Rüştü Özal'dı".

SÖ - Hatırlayamıyorum, kayıtlara bakmanız lazım. Ben, öyle olduğunu zannetmiyorum; zannediyorum ki onların adayı Gündüz Hekimoğlu'du, bizimki de Ünal Karacan'dı. Tam kesin hatırlayamıyorum; aradan 30 yıl geçti. Kendisinde de bellek yanılması olabilir, bende de olabilir; ancak, önemli olan şu: İki aday vardı, doğru; bu adaylarla ilgili seçim yapılacaktı. İkincisi; İrfan ağabey, bugün benimle karşı karşıya kalsa, bu söylemiş olduğunu değiştirir. İnşaat Mühendisleri Odasına ODTÜ'lü öğrencilerin kaydedilmesi mümkün değil. Zaten eğer öyle bir şey olsaydı, -biraz sonra konuşacağız herhalde- 12 Marttan sonra biz tutuklandığımızda, o günün savcılar ve mahkemesi, onun hesabını bizden sorardı. Artı, şöyle sorardı: Bizden sonra yönetime gelmiş olan Devlet Su İşleri Genel Müdürü -gene o da ağabeyimiz, zannediyorum Güney ağabeyin de sınıf arkadaşı- Sayın Timuçin Tüme'e, sıkıyönetim mahkemesi tarafından yazılı soru soruldu; -bu, belgelerde var, o zamanki DEV-GENÇ davasında var- "İnşaat Mühendisleri Odasında sizden evvelki yönetimin yasadışı herhangi bir harcaması, eylemi, fiili olmuş mudur; siz gördünüz mü, tespit ettiniz mi?" diye. Gelen yanıt; -bize karşı olan Yönetim Kurulu bu, ama namuslu bir yöneticisi Timuçin Tüme; farklı görüşlerde olabilir, ama onurlu bir yönetici- "Böyle bir yasadışı, hatta meşruiyet dışı bir harcamaya, yaklaşıma veya uygulamaya rastlanmamıştır" diye yazı geldi. Bu yazıyı ben daha sonra kendim buldum.

MA - Güney ağabey, onu özellikle söylüyor; eğer hesaplarımızda bir hata, bulunmuş olsaydı, sıkıyönetim iflahımızı keserdi demişti.

SÖ - Sadece hesaplarda değil, kayıtlarda; yani siz, ODTÜ'lü öğrencileri oraya kaydetseniz, bir yere bunu koysanız, daha sonra sıkıyönetim mahkemelerinde bunlar teker teker elekten elenircesine araştırılrsa ve orada bir tek ODTÜ'lü öğrenci bulunsa, bunun hesabı İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu üyelerinin tümünden sorulmaz mı; ki, davadan hepsi beraat etti. Dolayısıyla, bu heyecanla söylenmiş bir yaklaşımdır diyorum. Seçimler şöyle oldu: Kongre tabii kalabalıktı, çok heyecanlıydı, dinamikti, canlı bir tavır vardı, tansiyon çok yüksekti. Ben, bana verilen yetkiyi kimseyle paylaşmak istemedim, hakkım olan bir yetkiydi. Ben, zaten hâlâ paylaşmam böyle bir yetkimi; o yetkilere sahip olanlarla paylaşırım. Bu, yasalar çerçevesinde Odanın Yönetim Kuruluna Başkanına verilen yetkiler var; keyfilik yok burada. O şuydu: 2 aday, 4 aday, 5 aday olacak, onları sayacağız; saydıktan sonra ben, "buyurun, isterseniz siz de sayın" diyeceğim ve açıklayacağım. Nitekim böyle oldu; ama orada ve o heyecan içerisinde onlar belki de o heyecanlı tavır içerisinde seçimi kendilerinin kazandıklarını söyleyerek ayrıldılar Genel Kuruldan ve bir yerde ayrı bir Genel Kurul yapmak istediler.

MA - DSİ Salonunda yapılmış ve İrfan Bey öyle diyor.

SÖ - Zannediyorum ki, orada gene kayıtlara bakılırsa, Noterce tespit edilen üyeler arasında numarası ve ismi yanlış olan kişiler de var; yani Devlet Su İşlerinde yapılan Genel Kurulda. Önemli olan şu: Siz, burada, "tarihe karşı sorumlusunuz" diyorsunuz, sorumluyum; İnşaat Mühendisleri Odasına karşı da, Türkiye'ye, İrfan Karaoğlu'na karşı da sorumluyum, o gün, benim söylediğim rakamlar doğruydu, hile hurda yoktu, sayım doğruydu ve İnşaat Mühendisleri Odasında bizim Yönetim Kurulumuzun adayı olan kişi Divan Başkanlığını kazanmıştı. Bir kere daha söylüyorum, namusum üzerine söylüyorum, 30-40 yıllık meslek yaşamım üzerine söylüyorum, inançlarım ve değerlerim üzerine söylüyorum; hiçbir hile yapılmadı.

MA - İrfan Bey, "Salonda 700 küsur kişi vardı, 450'den fazlası Mükerrerem ağabeye oy verdi, gerisi onların adayına" diye devam ediyor: "DSİ Salonunda yaptığımız, yani Siyasal Bilgilerin salonundan ayrılarak yapılan seçimlerde İrfan Karaoğlu, Azimet Köylüoğlu, Güven Ünal, Günçer Ayal, Şerif Pora, Öztekin Büyükalpten oluşan bir liste oluşturduk." Ondan sonra mahkeme safhası var; mahkemede avukatlığı Yekta Güngör Özden yapmış, çok ilginç bir şey.

Rüştü Özal gibi üstün deneyimleri, birikimleri ve feraseti olan bir ağabeyimiz var, içimizde Güney Özcebe gibi bir ağabeyimiz var. Dolayısıyla, biz öyle yerden çıkan birisi gibi gelmedik yönetime; onun maddi temelleri, objektif, nesnel koşulları vardı, ona yanıt vererek yönetime geldik ve tamamıyla meşruiyet ve yasallık sınırları içerisinde oldu bu.

SÖ - Siz, orada şunu vurguluyorsunuz: İnşaat Mühendisleri Odasındaki ilerici, yurtsever Yönetim Kuruluna karşı açılan davada, bize karşı açılan davada, bize muhalif olanların avukatlığını yapan kişi Yekta Güngör Özdemir" diyorsunuz, onu söylüyorsunuz; doğrudur.

MA - Orada çok önemli bir İddia daha var: "İçinde bulunduğumuz bu dönem, olay, komünist İhtilalin bir oyunuydu; milleti, meslek odalarını, üniversiteleri, işyerlerini bölüyorlardı. Gün Sazak, bizimle toplantıya merak için gelmişti; bir olay çıkarsa bize arkadaşlık gereği yardım edecekti" ifade bu. İrfan Bey devamla; "Bir başka konu: Gün Sazak bu Kongredeki olayları gördükten sonra MHP'ye girmiştir. Bu olayların hemen akabinde de 12 Mart 1971 geldi; yani Gün Sazak'ın MHP'li olmasının vesilesi, bu olayların olduğunun İddiası. Bunu da yine altını çizerek dikkatinize sunuyorum.

SÖ - Allah rahmet eylesin.

Tabii bu iddialar benimle veya bizimle ilgili birtakım değerlendirmeler değildir. Bunlar, İrfan ağabeyin kendi görüşleri ve bu görüşlere de saygı duyuyorum. O görüşleri kendisi bugün aynen savunuyor olabilir veya farklı savunuyor olabilir. İnşaat Mühendisleri Odasıyla ilgili olarak söyleyebileceğim tek şey şu: Heyecanlı, dinamik, atak, coşkulu, yurtsever bir Yönetim Kurulu yapılması içerisinde belki heyecanı fazla bulunabilir, ama bu Yönetim Kurulunun, yönetime gelirken de, yönetimde de, yönetimden ayrıldıktan sonra da meşruiyet ve yasallık dışı hiçbir tavır olmadı; var olan Oda Yönetmeliği, Oda Yasası ve gene aynı zamanda bugününün Anayasası ve yasaları, hatta onun da ötesinde meşruiyet çizgisi içerisinde, yani kamu vicdanında yanıtlanacak bir tavır içerisinde olmadı. Belki bugün İrfan ağabeyi de böyle bağlamıyor bu sözler; ama yine de onun siyasi görüşlerine ve yaklaşımlarına saygı duyuyorum ve rahmetli Gün Sazak'ı da rahmetle anıyorum.

MA - İrfan Bey'in bir başka iddiası "Davayla ilgili en önemli sorun, Odanın tüzelkişiliğinin olmaması nedeniyle TMMOB'nin davayı kabul etmesiydi. Dava açtık, böyle bir sorunla karşılaştık. TMMOB davayı kabul etmeseydi biz dava açamıyorduk.

SÖ - Onların dava açtığı kurum TMMOB idi.

MA - İrfan Bey'in bir başka İddiası: "O tarihe kadar sıkı CHP'liydim, Ulus Gazetesinin bizim için 'gerici' demesi komünizmin CHP'yi de işgal ettiği anlamına geliyordu". Bu ilginç ve enteresan bir değerlendirmedir. O dönemki Avukat Yekta Güngör Özden vasıtasıyla Bülent Ecevit ile görüşüyorlar. Bülent Ecevit reddediyor. "Sizler farklı görüşte olabilirsiniz, farklı görüşte mühendisler olabilir şeklindeki ifadesine de oldukça sinirleniyor. 17. Kongre sonuçta iptal ediliyor. O dönemde galiba siz içeri giriyorsunuz. "Sedat tutukluymuş, solcular itibarsız haldeydi" diyor. 18. Kongre 12 Mart dönemi içerisinde olan bir kongreydi. 'Timuçin Tümer Başkanlığında kongre alınıyor. Selanik Caddesindeki 1. kattaki Merkezde toplandık. Zaten 19. Kongrede de yeni baştan kongre seçilerek kaybettik" diyor.

SÖ - Esasında bunlar hiç önemli şeyler değil; bizim Odamızın tarihinde de çok önemli şeyler değil. İrfan Karaoğlu ağabeyimizi biliyorum, yüzde yüz namus erbabı olan bir mühendis ağabeyimiz. Farklı görüşlerde olabiliriz, belki hâlâ farklı görüşlerdeyiz, ama Türkiye sevgisi, insanlık sevgisi ve meslek onuru bağlamında ben İrfan Karaoğlu ağabeyimizle olağanüstü ortak yanlarımız olduğuna inanıyorum; o zaman da inanıyordum, şimdi de inanıyorum. Heyecanlar içerisinde benim de söylemiş olduğum şeyler olabilir, onlar kırıcı şeyler söylemiş olabilir, ama bunlar, orada kayıtlara geçtiği için şu anda okunuyor, belki bizim söylediklerimizi de belki bir yerlerde o zaman kaydetmiş olsalardı, o zaman onlar da bizi şu anda farklı bir boyutta gösteren laflar şeklinde gündeme getirilebilecek. Yani burada çizilen tablo bence İrfan Karaoğlu ağabeyimize haklılık taşıyor, yani haksızlık yapıyor gibi geliyor bana. Ben şimdi onu savunuyorum neden savunuyorum? Çünkü, o günün koşulları içerisinde o da kendi inançlarını savunan bir ağabeyimiz olarak belki bizim ve benim bazı konulardaki aşırı heyecanımız ve aceleciliğimiz onda ve onun gibi arkadaşlarda birtakım değerlendirmelere neden olmuştur. Ondandır, buluşabileceğimiz noktalar yerine kopuşacağımız noktalar öne çıkartıldı. Yoksa, meslek onuru, inşaat mühendislerinin mesleki haysiyeti ve gelişmesi; Türkiye'nin ekonomik, siyasi ve toplumsal açıdan daha ileri gitmesi konusunda İrfan Karaoğlu'yla Sedat Özkol'un, Timuçin Tümerle Güney Özcebe'nin genel anlamıyla özlemleri arasında bir fark olduğunu zannetmiyorum. Siyasi görüşler farklı olabilir; ama ülke, toplum ve insanlık çıkarları bağlamında ortak yanlarının, farklı yanlarından çok daha fazla olduğuna o zaman da inanıyordum, şimdi de inanıyorum. Önemli olan, bugün içinde bulunduğumuz noktadır, İnşaat Mühendisleri Odasının TMMOB içinde bulunduğu noktadır.

Şimdi tarihi hesaplıyorsunuz, ama tarihi tanımlayabilmek için, tarihe gelecekte bakmak gerekir;

yani geleceğe gideceksiniz ve tarihe öyle bakacaksınız. Tarihin kendisinde bulunarak tanımlayamazsınız; 20 yıl öncesine veya 30 yıl öncesine; 33 yaşında bir genç inşaat mühendisi ve ODTÜ'de dekan yardımcısı, iki kitabı var, öne çıkmış, genç, atak, dinamik, TEKSEN Kurucusu, İnşaat Mühendisleri Odası Genel Başkanlığına gelmiş ve o heyecanla da birçok şeyler yapıyor ve onlara öncülük yapıyor. O bağlamda kendimi yeni baştan o psikolojiye sokarsam, söyleyeceklerim farklı olur. Oysa ben, gelecekte İnşaat Mühendislerine ve Sedat Özkol'a bakmalıyım, ben öyle bakmak istiyorum ve baktığımda da, yaptıklarımızın temelde hayırlı, onurlu ve doğru şeyler olduğunu görüyorum ve eksiklerimiz ve yanlışlarımız olduğunu da şu anda da görebiliyorum. Dolayısıyla bence günümüzü ve geleceği konuşabilmek çok önemli, tarih bize o anlamda ışık tutmalı; yoksa, tarih, tek başına hiçbir şey değil, orada durur o.

MA - 1955 yılında yayımlanmaya başlayan TMH (Türkiye Mühendislik Haberleri) kurucusu Orhan Yavuz'la bir söyleşi yaptım. Orhan Yavuz bey de, derginin kurucusu hanesinden, sizin döneminizde özellikle siyasal görüş ayrılıkları nedeniyle çıkarıldığını, halbuki kendisinin böyle bir unvana, bir kongre kararıyla getirildiğini söylüyor. Bu konuda var mı hafızalarda bir şey? Sonra, derginin kurucusu hanesine tekrar yazdık onu; "böyle bir hata yapmışsa, bunu yazıyoruz" dedik, yazdık. Hâlâ dergiye bakarsanız, derginin kurucusu Orhan Yavuz bey şu anda yazılıdır.

SÖ - Ben, bunu hatırlamıyorum Mustafa; yani şundan dolayı hatırlamıyorum: O zamanki Yönetim Kurulu kararlarına filan bakmak lazım. Benim tek başına böyle bir karar almam mümkün değil; olsa olsa Yönetim Kurulu almıştır; almışsa da yanlış bir karar olduğunu söylüyorum. Eğer öyle bir şey yapılmışsa; yapıldığını zannetmiyorum, ama yapılmışsa; ben şimdi sizin huzurunuzda kendisinden özür diliyorum ve doğru bir iş yaptığınız için de sizi kutluyorum.

MA - Ben yine, yazdıklarınızda, söylemlerinizde, o dönemdeki eylemlerimizle ilgili genel birtakım hatırlatmalarda bulunmak istiyorum. Sol bakış açısına sahip olan meslektaşlarımız yönetimde bulduktan bu yana, hep odalarda siyaset yapmakla suçlanmışız. Ancak, son yıllara gelindiğinde, özellikle sağ düşüncedeki arkadaşlarımız tarafından siyaset yapmamız gerektiği düşünceleriyle karşı karşıya geldik. Geçmişte siyaset yaptık diye suçlanmamızın bugün onlar tarafından öğrenilmiş olmasını da ilginç buluyoruz.

Tabii odalardaki siyaset yapmanın, meslek politikası, mesleğin ülke çıkarları, halk çıkarları doğrultusunda yapılması anlamında. Ki, geçmişte de böyle yapılmış; "halklar, şunlar, bunlar gibi, vatandaşın kafasında çok etki yapacağı düşünülen sloganlarla suçlanmış olmamıza rağmen; geçmişteki yazılara, sizin yazdığınız yazılara baktığımda, böyle bir şey bulamadım. Nisan 1970'te "Gediz Depremi ve Milli Konut Politikası" başlıklı yazınızda; "Depremi gerçek nedenini kadere, mistisizme bağlayanlar, sömürülen emekçi halkın haklı ve gerekli tepkilerini saptırmayı, söndürmeyi, kısırlaştırmayı hedeflerler". Bugün de benzer şeyler var, aynı şey devam ediyor. "Gerçek bir toplumsal konut politikası uygulanmadıkça, özel sektöre yeni fırsatlar, yeni tatlı kâr olanakları sağlandıkça, emekçi halkın can ve mal güvenliği tehlikede olmaya devam edecektir diyorsunuz.

SÖ - Tabii buradaki söylenen, 30 yıl önce yazılmış; ama ana hatlarıyla bugün de altına imza atabileceğim bir görüşü dile getiriyor. Ancak, bu arada şunu ekleyebilirim: Tabii haysiyetli ve onurlu, toplum yararına hizmet sunabilecek özel sektör kuruluşları da var; örneğin Ersin Arıoğlu kardeşimizin başında bulunduğu Yapı Merkezi; onlar da 17 Ağustos depreminden sonra olağanüstü hayırlı işler yaptılar ve yapmaktalar. O günün koşullarına baktığımızda, bugüne de ışık tutuyor; ama burada suçlama veya burada değerlendirmenin ötesinde, günümüze ışık tutarsak, günümüzde -madem ki açık konuşuyoruz ve atış serbest- burada suçlanacak kesimlerin arasına TMMOB'nin ve ona bağlı tüm odaları katmak gerekir, yani İnşaat Mühendisleri Odasını katmak gerekir. Çünkü, 17 Ağustos depreminden sonra İnşaat Mühendisleri Odası olarak ne kadar konuşursanız konuşun, ne kadar toplantı yaparsanız yapın, hiçbir şekilde kamu vicdanında kendimizi aklamadık. 17 Ağustos depreminin arkasında yatan temel suçlular arasında, Türkiye teknik elemanlarının imzaları ve kayıtları var; yani inşaat mühendislerinin, yani mimarların, yani jeofizikçilerin, yani hepimizin. Dolayısıyla ben o bağlamda da toplantıda söylemiştim; bir tek inşaat mühendisi Onur Kuruluna verilmediği için, İnşaat Mühendisleri Odasından istifa edeceğim dedim. Madem açık konuşuluyor, bunlar her zaman gelen geçen şeyler; daha doğru şeyleri konuşalım. Neden

TMMOB, meslek odaları, 17 Ağustos depremi sırasında ve sonrasında kamu vicdanında kendi meşruiyetlerini yeniden yaşama geçirecek bir girişimde bulunmadılar? Bulunmak istemiyorlar ve bulunmayacaklar. Bu soruyu soruyorum, yanıt da istemiyorum; bulunmayacaklarını, bulunamayacak-

larını da biliyorum. Buradaki söylemler, bunlar tarihin arkasında kalmış soyut şeyler; siyasi iktidarı suçlamak veya bir kesimi suçlamak. Somut suçlama şu:

Siyasi iktidarlar ne yaparsa yapsın; yurtsever gelenekleri, insan sever gelenekleri bağlamında İnşaat Mühendisleri Odasını ciddiye alıyorum. Diğer odaları da bırakın, ben açık söyleyeyim, kim kızarsa kızsın, mimarları da ciddiye almıyorum; meslek olarak, meslektaş olarak. İsterseniz kaydedin, söyleyin yazın; ciddiye almıyorum. İnşaat mühendislerini ciddiye alıyorum; çünkü iki dönem Başkanlık yaptım, ayrıca İnşaat Mühendisleri Odası üyesiyim, ilk mühendis yeminini ettiren mühendis benim. Ondan dolayı ben alnım açık, başım dik, yüzüm dik yürüyemiyorum, utanıyorum inşaat mühendisiyim demeye; depremin sonuçlarından sorumlu inşaat mühendislerinden hesap sorulmadığı için.

MA - Bir diğer konu, yabancı uzman mühendislikle ilgili. 1970 yılında yine yazdığınız bir yazıda şöyle diyorsunuz: "Türk mühendislerinin önemli projeleri yüklenmeleri olanakları ortadan kaldırılarak; nitelikleri, ehliyetleri tecrübe ve bilgileri çok su götürür yabancı mühendisler, -tırnak içinde- uzman tanımla yurda sokulmakta, bu sözüm ona uzmanlara Türk mühendisleriyle kıyaslanamayacak ücretler ödenmektedir." Bir dönemin önemli sorunları, bugün de hâlâ bu geçerliliğini sürdürüyor. Bu konuya ilişkin ne diyorsunuz?

SÖ - Doğru. Bu, bugün için de büyük ölçüde geçerli; ama ondan bu yana Türkiye'deki mühendisler de kurdukları şirketlerle yabancı mühendislerle çalışarak, yurt dışındaki ihalelere katılarak, onlara proje yaparak, çok daha global ve evrensel işbirlikleri, proje işbirliklerini gerçekleştirdiler. İşte Ankara'da Mühendis- Mimar Müşavirler Birliği adı altında, FIDIC kuralları içinde proje yapan mimar ve mühendisleri toplayan bir kuruluş var mesela. TMMMB (Türk Müşavir Mühendisler, Mimarlar Birliği). Bütün bunlar içerisinde yabancı mühendislerle, yabancı teknik elemanlarla aranızdaki bazı duvarlar varsa, büyük ölçüde ortadan kaldırıldı, bilgi ve deney alışverişi arttı; bizim de arttı, onların da arttı. Dolayısıyla, hâlâ bir ölçüde bu geçerli; fakat geçmişin içerisinde, 30 yıl içerisinde bizler de, kamu kurumunda çalışanlar da, özel sektörde çalışanlar da bazı bilgi, veri alışverişi açısından daha nitelikli mühendisler haline gelebildik.

İnşaat Mühendisleri Odasında 1970 yılında yönetime gelen arkadaşlara bakın. Ben, sadece kendimi söylemiyorum; 1960 yılında İnşaat Bölümünden mezun olmuşum, 10 yıllık mühendislik deneyimim var, 70 yılında yönetime gelmişiz. Geldiğimde, ODTÜ Dekan Yardımcısıyım ve Amerika Birleşik Devletlerinde inşaat mühendisliğinde zemin mekaniği ve temel konusunda doktora yapmışım, endüstri mühendisliği yüksek lisansım var ve aynı zamanda yüksek mühendisim. İki yüksek mühendislik derecem var; bir doktoram var, 33 yaşında ODTÜ'de öğretim görevlisiyim ve dekan yardımcısıyım.

Güney Özcebe, "Devlet Su İşleri"nin en nitelikli, genç elemanları arasında tanımlanmış, Devlet Su İşlerinin en genç Genel Müdürü; Süleyman Demirel tarafından Amerika'ya götürülmüş. Cevdet Kösemen ve rahmetli Sami Soydan ağabeylerimizle beraber o günün en parlak beyinlerinden birisi. 1970 yılında Güney Özcebe, zannediyorsam 39 yaşında, yani arkasında 15 yıllık mühendislik deneyimi, birikimi var. Devlet Su İşlerinde çalışmış, kendini kanıtlamış; ondan sonra da firmasını kurmuş, DAPTA'yı kurmuş; Şimdi Cevdet Kösemen ağabeyimizle ve Sami Soydanla. Arkasından Uğur Kökden... Uğur Kökden, İstanbul Teknik Üniversitesi mezunu; akarsu yapıları üzerinde yüksek lisansı var, Fransa'da bulunmuş ve Ebasco Firmasında zannediyorum müşavir olarak çalışıyor, mühendislik bilgisi en üst düzeyde. Ayrıca Türkçe bilgisi çok yüksek, hâlâ çok değerli eserler yazıyor Uğur Kökden, böyle birisi; edebiyatımızın ve Türk dilinin ustalarından, -o zaman da öyle, günümüzde de öyle- aynı zamanda çok nitelikli bir mühendis.

Gelelim başkalarına; Semay Taneri... Benim yaşımda, benden bir yaş daha genç zannediyorum. 31-32 yaşındayken, Karayollarında Zemin Mekaniği Laboratuvarında yönetici.

İlkay İzer... 1964 veya 62 mezunu, 7 yıllık çok nitelikli proje birikimi var.

Selahattin Karababa... o zaman da daha sonra da Türkiye'nin en teknik projecilerinden bir genç.

Erman Tamur, ODTÜ'yü yeni bitirmiş, 23 yaşında; kendi sınıfının en üst düzeyinden mezun olmuş. Ben 30 yaşındayım, Güney ağabey 39 yaşında; yaş ortalaması belki 31-32. Genç, ama mesleki ehliyet bakımından da olağanüstü nitelikli. O talip oldu yönetime ve o aldı. Böyle bir yönetim, elbette ki yabancı mühendis, yabancı teknik eleman adı altındaki yutturmacıların maskesini düşürebilecek nitelikte ve ehliyeteydi.

MA - Bir diğer konu da, özel mühendislik okulları sorunu... Bu sorun, o dönemin önemli mücade-

lelerinden birisi. Yine onlar için, Nisan 70'te dergimizde yayımlanan yazınızı okuyorum: "Kalkınma planlarımızın toplumcu açıdan hazırlanmayı ve kamu yatırımlarının gerekli alanlarda kasıtlı olarak kısıtlanmaları nedeniyle teknik eleman açığı büyük bir hızla büyüyünce, aklievveler tarafından özel teşebbüse yeni olanaklar, yeni kolaylıklar, yeni kâr fırsatları sağlanarak, özel mühendis okullarının açılmasına teşvik olunmaktadır. Böyle bir tutumun olumlu sonuçlar yaratmak bir yana, teknik eleman sorunu daha da güçleştirdiği ortadadır. Bu konuya benzer bir olay; vakıf üniversiteleri adı altında günümüzde yeniden ortaya çıktı. Bir karşılaştırma yapabilir misiniz?

SÖ - Onu İzzettin ağabey yaptı. Biliyorsunuz İzzettin Silier ağabeyimiz, -o zaman özel harp okulu açmak için- başvuruda bulununca, Anayasa Mahkemesi, özel mühendislik okullarının devletleştirilmesi bağlamındaki değerlendirmeyi yaptı ve özel mühendis okulları da devletleştirildi, iyi bir adım atıldı. Tabii o okullarda okuyan çocukların hiçbir kabahati yok. Hatta onlarla, okullarının devletleştirilmesi için beraber çalışıyorduk, nitekim özel mühendislik okullarından mezun olanlar, odalara kaydedilmiyordu. En sonunda bir mühendis hukukçu, zekası çok üstün olan İzzettin Silier ağabeyimizin bir taktiği, olayı çözdü, kördüğümüne vurdu, işi bitirdi ve okullar devletleştirildi.

O okullarda laboratuvar yoktu, kütüphane yoktu, eğitim kalitesi fevkalade düşüktü. Ben, yedek subaylık yaptığım sırada Işık Özel Mühendislik Okulunda gece ders verdim. Belirli ölçüde paraya ihtiyacım vardı ve yaşamım için gerekliydi, orada ders verdim ve o zaman kaliteyi görmüştüm. Artı, orada özel okul öğrencilerinin yapmış oldukları eylemlerin bir kısmında kendilerine de az ya da çok yol göstericilik yaptım. Ama, özel mühendislik okullarından mezun olan arkadaşlarımızın hiçbir kabahati yoktu; onlar tabii kendilerine bir meslek arıyorlardı ve nitekim daha sonra odalarımızın açtıkları eğitim programlarıyla kendi ehliyetlerini yükselttiler.

Günümüzde özel eğitim kurumları, sadece vakıf değil, her bağlamda; dershaneler, özel ilköğretim okulları, özel kreşler, özel ilkokul öncesi eğitim kurumları, özel liseler, özel üniversiteler bağlamında, artık özel olmayan kalmadı gibi. Ben, bir özel sektör kuruluşunun kurucularından ve yöneticilerinden biriyim; -Epsilon Şirketler Grubu, Epsilon Eğitim-Yönetim Danışmanlığı- ona rağmen şunu söylüyorum: Sağlık gibi, ulaşım gibi, eğitim gibi hizmetler, temelde kamu nitelikli hizmetlerdir. Özel sektör, bunlara belirli boyutlar katabilir, belirli çeşniler katabilir; ama tamamen özelleştirmek hatalıdır. İşte Seattle'de, Prag'daki olayları ve çatışmaları görüyoruz. Dünya Bankasının başındaki kişi bile, "evet, burada gündeme getirilen protestonun arkasında haklı nedenler vardır" diyor, Dünya Bankasının başındaki insan bunu söylüyor. "Söyleyene değil, söyletene bak" diye bir Türkçe söz var, değil mi?... O zaman görmemiz gerekiyor ki; böyle manasızca ve çılgınca bir kamu küçültme, kamu hizmeti küçültme, kamuyu küçültme, ne bizim toplumumuzun yararına, ne insanımızın yararına, ne insanlığın yararına. Özel sektörün yapacakları vardır; ama temelde eğitim, sağlık, ulaşım, savunma, adalet gibi hizmetler kimin işidir; kamunun işidir, ben hâlâ böyle inanıyorum.

MA - Özellikle kendiniz de tarif ettiniz; eylemci bir yapınız, bir kişiliğiniz var. Yine 1970'lerde sürekli olarak teknik elemanları örgütlüğe çağırmışsınız. 16. Kongre öncesinde, "Devrimci arkadaşlarımız eylemlere geçeceğimiz ortamın; yani Türkiye'nin sosyoekonomik yapısının asırlardır süre gelen bir sömürüyle geri bırakılmış bir yapı olduğunu saptamış ve belgelemişlerdir gibi saptamalar var. Bunun dışında, yine Sayın İrfan Karaoğlu'nun da özellikle tespit ettiği gibi, odanın kulüp havasından çikarılmasına ilişkin söyledikleriniz var.

SÖ - Demek ki İrfan ağabeyle o noktada birleşmişiz...

MA - Yok, o, "kulüp havasında idi" diyor.

Devam ediyorum: "Yurdumuzdaki yatırımların yüzde 70'i inşaat sektörüne yapıldı; Boğaz Köprüsü, gecekondulaşma, arsa spekülasyonu gibi konularda inşaat mühendisliği sorunlarıyla yurdumuzun temel sorunları birbiriyle kaynaştığı halde, odamız şimdiye kadar gerçek bir baskı grubu niteliğine kavuşmamış, somut eylem ve direnimsizliklerini, yöntemlerini benimseyememiş; giderek küçük bir azınlığın, yine küçücük sorunlar üzerinde zaman öldürdüğü bir kulüp olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış ve özellikle genç ve devrimci üyelerinin ilgisini tümüyle yitirmişti. Bu olumsuz gelişimin değerlendirmesi ve eleştirisi, 16. Genel Kurul toplantısında ayrıntılı bir şekilde yapılmıştır diye bunun değiştirildiğini...

SÖ - Kaç tarihli?

MA - 1970 Mart.

SÖ - Bugün de inşaat yatırımları, Türkiye'de herhalde toplam yatırımlar içerisinde yüzde 70 değil-

se bile, çok büyük bir pay işgal ediyor. Bizim o zaman odamızın üye sayısı zannediyorum 6-7 bin kadardı; şu an 50 bin üyemiz var. O zaman 3 veya 4 tane şubemiz vardı, tek temsilciliği yoktu; İMO şu anda Türkiye çapında örgütlü. Ama, ben size bir şey söyleyeyim: O zamanki İnşaat Mühendisleri Odası, sizin şimdiki odanızdan çok daha örgütlüydü. Nitel anlamda söylüyorum; nicel olarak örgüt- lü olabilirsiniz, ama nitel anlamda örgütlü değilsiniz.

MA - Sendikalaşmayla ilgili epey bir uğraşı vermişsiniz. Özellikle TEKSEN'e ilişkin; "Eylemimiz, hare- ketin temelde meslek odalarıyla değil, sendikal örgütlerle yürütülebileceği gerçeğini bir kere daha ortaya koymuştur. Türkiye teknik elemanlarının öncü örgütü, birleştirici örgütü, sürükleyici örgütü TEKSEN'dir. TEKSEN, direnişimizin kuşkusuz tek lideridir demişsiniz." Bugün de bazı meslektaşları- mız, odaların bu konuda sendikaların yerini neden almadığı konusunda bize zaman zaman suç- lamalar yöneltmekte. Halbuki sendikalaşmayla oda farklı yerlerde olması gerekiyor, siz bunu çok önceden, 70'li yıllarda söylemişsiniz.

SÖ - TEKSEN, Türkiye teknik eleman tarihinde, İnşaat Mühendisleri Odası kadar, belki daha da faz- la yer işgal eden, nitelik açısından işgal eden bir konuma sahip. Yani, İnşaat Mühendisleri Odası bugün var; TEKSEN çok kısa bir süre içinde var oldu, 70-71, 1,5 yıl ve kayboldu, arkasından TÜTED kuruldu filan... TÜTED, tabii bir dernekti, TEKSEN ise bir çalı- şanlar sendikasıydı. Kamu kesimindeki teknik elemanlar, o zaman 10190 sayılı Kararname kapsamında çalıştırılıyorduk; yani ne işçiydi, ne memurdu, bir kararname kapsamında ça- lıştırılıyordu, ondan dolayı çalışan statüsüne sahiptiler. O za- manki ilercisi 61 Anayasası da diyordu ki, "Çalışanlar, sendikal örgüt kurma hakkına sahiptir". Bu maddeden hareketle, gene İzzettin Silier'in dehası işlerlik kazandı; dedi ki, "çalışanlar, Anayasal bir hak olarak kendi sendikalarını kurabilirler. Kamu kesiminde çalışan teknik elemanlar, işçi de değil, memur da değildir. O zaman biz kendi sendikamızı çalışanlar sendikası olarak kuruyoruz; bunda da teknik personel özelliğimizi top- layan TEKSEN'dir." TEKSEN'in kurucu gücü, motoru, ruhu, bey- ni İzzettin Silier'dir. O zaman İstanbul'da toplantı yapıldı -ben, Oda Başkanıydım- ve TEKSEN böyle biçimlendi.

Aradaki fark şu: İnşaat Mühendisleri Odası ve meslek odaları, hâlâ siyasi görüşleri birbirinden çok büyük ölçüde farklı ve çatışan insanlar, bir meslek kuruluşunda bir araya gelebiliyor- lar. Ancak, çıkarları ortak olan kesimler, farklı örgütlerde bir araya geldiler; bunlar siyasi partilerdir veya sendikalardır. O zaman, teknik elemanların; inşaat mühendisiyle, mimarıyla, teknisyeniyle, jeologu, jeofizikçisi, hepsini bir teknik eleman- lar mantosu ve şemsiyesi altında toplayabilmenin tek çıkış yolu, çalışanlar sendikası diye bir sendikayla ortaya çıkmaktı. Somut durumun somut tahlili, o kadar güzel bir tahlil yapıldı; bunu İzzettin Silier yaptı. Biz de İzzettin ağabeyi takip ettik; o yaptı, biz de beraber uyguladık. O hep geriye çekildi; çünkü o kadar özverili ve onurlu bir ağabeyimizdi ve ağabeyimizdir.

TEKSEN kurulduktan sonra, bir yıl içerisinde o zaman kamu kesiminde zannediyorum 20-25 bin kişi çalışıyordu; 5 bin üye sahibi olduk. Yani, Kars'tan Edirne'ye, İstanbul'dan Ankara'ya, her tarafa, her yerde teknikerler, teknik elemanlar, mühen- disler, mimarlar oluk oluk TEKSEN'e geldiler ve hiçbir zorlama olmadı. TEKSEN olağanüstü örgütlenme sağladı, yani İnşaat Mühendisleri Odası zaten vardı, Ancak, TEKSEN, ilercisi, yurt- sever, insan sever, Türkiye sever teknik elemanların kendi kurdukları gönüllü örgüttür. Bu örgütü biz kurduk, bu örgüt bizim kendi örgütümüzdü. Ondan dolayı biz dedik ki "mimar- mühendis, yüksek mühendis-mühendis, mühendis- tekniker- teknisyen karşıtlığını ortadan kaldırmanın tek yolu, bir emek

Sağlık gibi, ulaşım gibi, eğitim gibi hizmetler, temelde kamu nitelikli hizmetlerdir. Özel sektör, bunlara belirli boyutlar katabilir, belirli çeşniler katabilir; ama tamamen özelleştirmek hatalıdır. İşte Seattle'de, Prag'daki olayları ve çatışmaları görüyoruz. Dünya Bankasının başındaki kişi bile, "evet, burada gündeme getirilen protestonun arkasında haklı nedenler vardır"

TEKSEN, Türkiye teknik eleman tarihinde, İnşaat Mühendisleri Odası kadar, belki daha da fazla yer işgal eden, nitelik açısından işgal eden bir konuma sahip.

O zaman, teknik elemanların; inşaat mühendisiyle, mimarıyla, teknisyeniyle, jeologu, jeofizikçisi, hepsini bir teknik elemanlar mantosu ve şemsiyesi altında toplayabilmenin tek çıkış yolu, çalışanlar sendikası diye bir sendikayla ortaya çıkmaktı. Somut durumun somut tahlili, o kadar güzel bir tahlil yapıldı; bunu İzzettin Silier yaptı. Biz de İzzettin ağabeyi takip ettik; o yaptı, biz de beraber uyguladık. O hep geriye çekildi; çünkü o kadar özverili ve onurlu bir ağabeyimizdi

birlikteliği olan sendikal örgütlenmedir; yani". TEKSEN böyle kuruldu, TEKSEN'in o anlamda gerçekten nitel bir sıçramaya karşılık düştüğünü söylemek gerekir.

MA - Tek örnek olması açısından da, tarihsel.

SÖ - O zaman başka küçük küçük teknik eleman sendikaları vardı; Karayolları Teknik Elemanları Sendikası, DSİ. Ancak, bunlar hep mahalli, yani kurumsal sendikalardı; yani biri Devlet Su İşleri kurmuş, bir jeofizikçiler, kendi kendine bir şeyler yapmışlar. Onların tümünü bir araya getiren ve aynı potada kaynaştıran, hiçbir şekilde ayrımcılık yapmayan, olağanüstü demokrat, hoşgörülü; yani o sendikaya tabii sağ görüşlü biri de üye olabilirdi, yeter ki sendikal mücadeleye inansın. Çünkü, sendikada herkesin solcu olması gerekli değil ki; emeğinin hakkını, onurlu mühendis ve mimar ve teknik elemanların hakkını savunmak istiyorsa, sendikal örgüttür, gel orada çalış, burada siyasi bir propaganda yapılmıyor, emeğin hakkı savunuluyor. O zaman, bize dediler ki, "mühendisler işçi olur mu, yüksek mühendisler bunu yapar mı" gibi dolaylı eleştiriler geldi; ama TEKSEN, olağanüstü bir başarı örneğidir. Bunu sizin dediğiniz gibi, mesela geçen sene Birleşik Metal-İş Sendikasının burada bir çalışması vardı; sağ olsunlar TMMOB'den o zamanki başkanımız Yavuz Önen arkadaşım beni aradı, dedi ki, "Orada teknik eleman örgütlenmesiyle ilgili olarak bazı boyutların dile getirilmesi gerekiyor. Sen TEKSEN'i biliyorsun, kendisi de yer almış tabii, bunu anlatır mısın?" Ben de gittim anlattım orada; ama ben hiçbir şekilde siyasi yorum yapmadan, TEKSEN'i somut gerçek olarak anlattım ve dedim ki, "Bugün sizler, Birleşik Metal olarak veya başkaları olarak, günümüzün teknik elemanlarını, mühendislerini, mimarlarını örgütleyemezsiniz, mümkün değil; çünkü onları örgütleyebilmeniz için, en az onlar kadar teknik bilgi, beceri ve deneyim sahibi olmanız lazım". Birleşik Metal'deki 25 yaşındaki bir yeni mühendis, 30-35 yaşında yaşamın kendi içinde, mesleğin kendi içinde olağanüstü örgütlü olan özel sektörde, NETAŞ'ta, şurada burada var olan bir mühendisi nasıl örgütleyebilir, nasıl ona yakınlık ve saygı duyabilir; örgütleyemezsiniz. Zaten o özel koşulların özel örgütüydü.

Tarih tekerrür etmez, tarihte oldu ve güzel bir çalışmaydı.

MA - 17. Kongre sonrasında yazdığınız bir başyazıda, "İnşaat Mühendisleri Odası, 17. Genel Kurulu, bir avuç işbirliğinin tüm tahriklerine, bölücü çabalarına, tezvirat ve yalanlarına, birtakım kişilerin de bilinçsizce bu oyunlara alet olmalarına rağmen, sorumlulukların bilincinde bir vakar ve ciddiyet içinde çalışmalarını Siyasal Bilgiler Fakültesi Büyük Amfisinde tamamladı" şeklinde...

SÖ - O gün fazla kızmışız, biraz fazla sert yazmışız; onu o günün koşullarında değerlendirmek gerekiyor. Fazla kızgınmışız demek ki, öyle anlaşılıyor; bana da çok sert geliyor.

MA - Birçok konuda görüş üretmişsiniz; Türkiye'de konut sorunu... Çok ilginçtir, bugün artık konut sorunundan bahseden yok; galiba konut fazlasından bahsediliyor.

Ben, bunu tamamladıktan sonra, bu konuya ilişkin özellikle kente ilişkin, kentleşmeye ilişkin, birkaç kısa soru sormak istiyorum. Ancak, onunla birlikte özellikle son dönemde yapılan bazı araştırmalar; özellikle kente ilişkin, kentleşmenin 50 yılda, 1950 ile 2000 yılı arasında tamamlandığı şeklinde. Ki, hatırlıyorum; 10 yıl öncesinde Türkiye'de 1,5 milyon konut açığından söz ediliyordu; rakam nereden geldi pek hatırlamıyorum, ama o dönemlerde söz ediliyordu, şu anda söz etmiyoruz. Türkiye'de 50 yılda konut açığı yahut da kentleşme tamamlandı; ama kentleşme tamamlanamadı. Yapılan araştırmalarda, ancak 80'lerden sonra bir kentleşme kültürünün yavaş yavaş ortaya çıktığı yönünde.

SÖ - Osmanlı Devleti, Bizans Medeniyetinin mirasçısı olan bir devlet. Osmanlı Devleti, 150 yıl Balkanlarda bulunduktan sonra dönmüş Bizans'ı almış; yani Osmanlı bir Balkan devleti olarak 150 yıl

varlığını sürdürmüş, 1300- 1453 arasında. Sonra dönmüş. Bizans, küçücük bir ada zaten; püf demişler, düşmüş. Türkmenlerle Osmanlı Ordusu 1471'de Otlukbeli'nde karşı karşıya geliyorlar; onlar da Türkmen, onlar da Oğuz, karşı karşıya geliyor. Ondan evvel Selçuklu Medeniyeti var Anadolu'da; 1071'de başlamış, 300 yıl sürmüş. Selçuklu Medeniyeti, Pers Medeniyetinin, Farsi Medeniyetin mirasçısı olarak geliyor; yani bütün bu medeniyet, zaten şehirdir. Medine demek, şehir demek; medeni demek, şehirlili demek. Osmanlı Medeniyeti diye bir medeniyetten bahsediyorsak, -ki, Osmanlı Medeniyeti var- Selçuklu Medeniyetinden bahsediyorsak, ondan sonra Bizans medeniyeti diye bir medeniyetten bahsediyorsak - Roma Medeniyeti ki, Doğu Roma Medeniyetinin Rönesansıdır Osmanlı- o zaman Osmanlı tamamen bir kent medeniyetidir. Bütün Balkan şehirleri birer kenttir. Biz kent medeniyetinden geliyoruz. Kenti biliyoruz, ama 1950'li yıllardan sonra Türkiye'de başlatılan yağma politikası çerçevesinde var olan kentlerimiz, kent bilincimiz, kent onurumuz, kent değerlerimiz parça parça edildi ve yok edildi. Benim "Emperyalizm Boyunduruğunda Şehirlerimiz ve Şehirlerimiz" diye kitabım var. Yani biz, kent bilincine, kent konumuna, kent soyluluğuna, kent birikimine yabancı değiliz; Bizde kentliliğin birikimi var. Nasıl var; diyelim ki vakıflar şeklinde var, loncalar şeklinde var, külliye şeklinde var, tarih olarak var, kayıt olarak var. Dolayısıyla biz kentliyiz esasında.

Günümüzde iki türlü kent var: 1- Sosyal hizmetlerin, toplumsal hizmetlerin az ya da çok yerine getirildiği; ulaşımı, iletişimi, eğitimi, sağlık hizmetleriyle, kültür merkezleriyle, parklarıyla var olan kentler. 2- Bir tarafta gettoları, varoşları ve öbür tarafta da çok üst düzeyde gelir gruplarının yaşadığı, "izole edilmiş bölgelerden oluşan kentler. Türkiye'de İstanbul'da da artık kentleşme bu boyutlarda gidiyor. Bir taraftan belirli ölçüde gelir düzeyine varmış, belirli kesimler artık kente sahip çıkarlar; mesela bir TEMA Vakfının başında özel sektör mensuplarından gelmiş kişiler var, yani kentlere ve kent bilincine sahip çıkıyorlar. Dolayısıyla kente sahiplik var; ama bu kente sahiplik, tarihin genel parçalanma sürecinde, yani 50'den sonra ortaya çıkan genel yağma süreci içinde yaşama geçirilemedi. Şimdi ise yavaş yavaş ayağa kalkıyor; yeni mimarlarımıza rağmen ayağa kalkıyor, şehir plancılarımıza rağmen ayağa kalkıyor, mühendislerimize rağmen ayağa kalkıyor. Kent bilinci, onlara rağmen gerçekleşiyor, onlar engelliyor. Bu bilincin oluşmasında günümüz mimarlarının ve mühendislerinin ve onların meslek odalarının hiçbir katkısı yok. Evet tarihimizde kentlilik bilinci vardır.

MA - Özet olarak, bizim kentlilik bilincimiz vardı, ama 50'den sonraki politikalarla bu yağma politikalarıyla birlikte bir açgözlülüğe kurban edildi diyorsunuz.

SÖ - Ben size bir örnek vereyim: Şu anda bu görüşmenin yapıldığı Kadıköy'de Türkiye'nin ilk elektronik belediyeçilik uygulamasına geçilmiş bulunmaktadır; bu ne demek biliyor musunuz? Tüm Kadıköylüler, tüm yerel yönetim hizmetlerini çevrim içi olarak 24x7 saat olarak alacaklar. Yani Emlak ve Çevre Vergilerini internette ödeyecekler, bütün sosyal ve kültürel etkinlikler internette görecekle; ihaleleri internette görüp, takip edip katılacaklar. Bütün encümen kararları internette açıklanıyor, şeffaf ve katılımcı olarak. Elektronik kütüphaneden kitap indirebilecekler, e-eğitim alacaklar. Bu projeyi de ben yapıyorum.

MA - "Türkiye'de gericiliğin temel nedeni, emperyalist sömürüdür" demişsiniz ve emperyalizmin tanımını koymuşsunuz. Bugün ne değişti, onu sormak istiyorum. "Dünya kapitalizmi bir bütündür; bu bütünün bir kutbunda dış ve iç sömürüyle sanayi devrimlerini gerçekleştirerek üretim güçlerini üstün bir düzeye ulaştırmış bulunan ABD, Federal Almanya, İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Afrika gibi ülkeler; diğer kutup da ise, doğal kaynakları, emek ve emek güçleri ve pazarları kapitalist ülkeler tarafından asırlardır sömürüldükleri için, ekonomik ve sosyal bakımdan geri bırakılmış Asya, Afrika, Latin Amerika ve Ortadoğu ülkeleri. İleri kapitalist ülkelerle geri bırakılmış bu ülkeler, diyalektik bir dönüm oluştururlar." Bu, bir anlamda emperyalizmin daha saldırgan olduğu dönemin tanımı. Günümüzde yeni dünya düzeni vesaire gibi tanımlar var. Emperyalizmin yapısında veya tanımında değişen ne var?

SÖ - Ben de yazdım; "Geri bırakılmış Türkiye; az gelişmiş değil, geri bırakılmış Türkiye" diye. Bir anlamda, eğer hâlâ o kategoriler içerisinde düşünürsek, bu toplumların kendi iç dinamiklerini göz ardı eden ve dış dinamiği öne çıkartan, çarpitan veya altını çizen bir yaklaşım bu. O açıdan da tabii bugünün perspektifiyle baktığımızda, eksik ve düzeltilebilecek yanları var. Ancak, ana hatlarıyla, bir tarafta güçlü metropol ülkeleri; öbür tarafta çevre ülkeleri olduğu gerçeği hâlâ geçerli. Ama, bu artık bir anlamda Güney-Kuzey veya Kuzey-Güney yapılanmasına dönüştü, Brandt'tan beri konuşuluyor bu. Hatta bu gibi sanayileşmiş ve sanayi ötesi toplumların kendi içlerinde; yani kentlerde getto bölgeleriyle gelir düzeyi yüksek olan insanların yaşadıkları bölgeler arasındaki ayrışmalara

da dönüştü, yani kendi içinde de o kentlerde geri bırakılmış bölgeler, mahalleler, kesimler var.

Geri bırakılma, dünya ölçeğinde olduğu gibi; herhangi en ileri toplum düzeyinde de var bu, onun kentsel yapılanmasında da var. Günümüzde son 20 yıl içerisinde özellikle, bilişim-iletişim teknolojilerinde olağanüstü bir atılım gerçekleşti. Bu da, mühendislere rağmen gerçekleşti; bunu Türkiye'deki mühendislerin çoğu da hâlâ anlamış değil. Odalar hiç anlamadı da, onu bir kenara bırakıyorum. Bilişim-iletişim teknolojilerindeki gelişme şu: özellikle maddi gücü yeterli olan bir firma, birikimi olan bir firma; artık dünyanın her yerinde her an istediği her türlü veriyi, yarı işlenmiş bilgiyi ve bilgiyi gerçek zamanlı ve çevrim içi olarak âdetâ sınırsız, sürekli ve kesintisiz olarak alabilme, depolayabilme, dönüştürebilme ve karar mekanizmasının veri tabanı haline getirebilme imkanlarına sahip oldu. 20 yıl evvel, bir global firma boyutundaki kuruluş, bunu yapamazdı; çünkü o teknoloji yoktu. Şimdi ise, global firma denilen firma, artık uluslararası, uluslararası ötesi, uluslar aşırı değil, global firmalardan bahsediyorum. Global firma, ister Amerika'dan çıksın, ister Fransa'dan, ister İngiltere, ister Japonya, fark etmez... Global firma, bilgi kaynaklarıyla globaldir, finans kaynaklarıyla globaldir, pazarlarıyla globaldir, hammaddesiyle globaldir, operasyonlarıyla globaldir. Bu kuruluşlar, global kuruluşlar 400 tane veya 500 tanedir. Zaten dünya ticaretinin yüzde 20-25'i bunlar arasında yapılıyor, ticareti birbirleriyle yapıyorlar. Bunların elinde bilgi teknolojileri, bilişim alanında olağanüstü büyük bir güç birikti, global firmaların kendileri, geçmişte özlem duydukları bir operasyonu gerçekleştirecek nesnel koşullara kavuştular. Bilişim-iletişim teknolojisi altyapısı bağlamında söylüyorum; bu maddi temelden bahsediyorum, altyapıdan bahsediyorum ve bu oluştu. Böyle olunca, sadece ekonomik değil, siyasi, insani her türlü bilgiyi kullanmak veya kullanmamak ihtiyarında ve gücündeler; global firmaların elinde, dünyada böylesine muazzam bir güç birikimi oluştu.

Global firmalar, bunu insanlığın hayrına, hatta kendi firmalarının hayrına kullanıyorlar mı, kullanmıyorlar mı; o tartışılacak bir konu, ayrı. Bu görülüyor, anlaşılmaya başlandı artık; yani globalleşmenin temelinde bu yatıyor. Globalleşmeyi şöyle diyemezsiniz; "kahrolsun globalleşme" veya "yaşasın globalleşme". Bunlar, birbirlerinin bütünüleyicisi, olmazsa olmazı. Onun için, bu bilişim-iletişim teknolojileri üzerinde böyle bir yapı oluştu. Ancak, her gelişim diyalektiktir; o diyalektiğin diğer ucu da oluşmaya başladı. Onu da gerekirse konuşuruz.

MA - İnşaat Mühendisleri Odasının 16. Genel Kurulunda Yönetime geldiğinizden bu yana odamızın gösterdiği çabaların ve giriştiği eylemlerin ağırlık noktasını, kamu kesimindeki teknik elemanların sosyal ve ekonomik hakları, yeni personel kanunu ve intibak konuları oluşturmuştu. O arada Türkiye düzeyindeki tüm teknik elemanların görüşlerini, değerlendirmelerini ve eleştirilerini öğrenebilmek, bu görüşlerin ışığı altında yeni eylem biçimlerini saptamak üzere teknik elemanlarla programlı bir şekilde, ülkemizin her yanında toplantılar düzenlemiş bulunuyoruz" şeklinde bir yazınız var. Yine odanın kulüp olmaması konusunda bayağı çalışmalar yapmışsınız; eylem olarak, eylem adamlığı olarak örgütlülüğe sık sık çağrılarınız var. Özelleştirmeye ilişkin görüşleriniz var.

Özelleştirmede 79'larda söylediğiniz özelleştirmeye ilişkin görüşleriniz var. Gerçi biraz önceki görüşlerinizde özelleştirmeye ilişkin düşüncelerinizi bir miktar ortaya koydunuz; ama 3. MC'nin iktidar olması, 1979 Mayıs- Aralık, TMH sayı 293. "3. MC'nin iktidar olmasıyla birlikte, ülke kaynaklarımızın, kamusal zenginliklerimizin yabancı sermayeyle yerli uzantılarına, yerli işbirlikçilerine peşkeş çekilmesi çabaları daha bir hız kazanmış bulunuyor. Bir yandan yabancı sermayeyi teşvik edebilmek için yeni yasal düzenlemeler gündeme getirilirken; öte yandan halkımızın, tüm çalışanların ve bu arada teknik elemanların da dışlarından, tırnaklarından kesilen değerlerle yaratılmış bulunan Kamu İktisadi Teşebbüslerinin yabancı sermayenin yerli işbirlikçilerine devri öngörülmüyor". Başyazı olarak yazdığınız bir yazıda söylemişsiniz bunları. Özelleştirme bugün de gündemde. Bu konuya ilişkin olarak ne düşünüyorsunuz?

SÖ - Burada, bu ifadenin kendisi de gene o günün, 20 yıl öncesinin söylemi bağlamında dikkate almak lazım. Sorun değil; gene de özü itibarıyla bir şeyi savunmak veya savunmamak önemli, biçem veya söylem o kadar önemli değil. Oradaki ifadeler ne kadar yumuşatılsa, gene gerçek saklanamaz; yani başka türlü de söylene, gerçek neyse odur. Galileo ayağını yere vurmuş, "esasinda gene de dünya güneşin etrafında dönüyor" demiş.

Özelleştirmeyle ilgili olarak, 1980'li yıllardan sonra, özellikle Thatcherizm, Reaganizm politikaları bağlamında, bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel globalizmin altyapısal boyutu gündeme getirildi: 1- Libelleştirme, ekonomik liberalleştirme. 2- Kuralsızlaştırma, deregülasyon; yani bir işlemde,

bir yapılanmada var olan kuralları en aza indirmek. 3- Özelleştirme. Bu politikanın üç ayağı var; yani global firmaların dünya üzerindeki güçlerini bilimsel- teknolojik altyapı üzerinde üstyapısal boyutlarda da pekiştirmeleri bağlamında üç unsur gündeme getiriliyor, Özal'la da bu çok çarpıcı şekilde Türkiye'ye geldi. Yani, ekonomi liberalleştirilecek, kamu kurum ve kuruluşları özelleştirilecek; işle-yişlerde, var olan kurallar da dereğüle edilecek, yani azaltılacak, en aza indirilecek. Özelleştirme, tek başına gökten zembille inmiş bir yapılanma değildi; böyle oldu. Ancak, Türkiye'de bazı gerçekleri ileri sürüp, ondan sonra haklılık iddia etmek o kadar kolay ki... Yani şöyle: "Evet, Türkiye'de KİT'ler, devlet kurum ve kuruluşları, dostların, siyasilerin arpalığı olmuştur". Öyle mi; evet doğru, böyle olmuştur; yani gizli işsizliğin örtüldüğü, yalancı istihdamın yaratıldığı, bir kişinin yapacağı işi 10 kişinin sözde yapmak üzere yapılandırıldığı bir boyuta getirilmiştir.

Bu gerçeği söyledikten sonra, bundan şunu mu çıkaracağız: "O zaman bütün KİT'ler veya kamu kurum ve kuruluşları özelleştirilmelidir". Yani, var olan bir yapının iyileştirilmesi, düzeltilmesi, geliştirilmesi, zenginleştirilmesi, çağdaşlaştırılması mümkünken; -işte bakın, biraz evvel ben size bir kamu hizmetinden bahsettim- dijital devletten bahsediyoruz şimdi, dijital kamu hizmetlerinden bahsediyoruz. Yani, vatandaşa, günümüzün bilinçli vatandaşı, tüm kamu hizmetlerini; pasaport almaktan adalet hizmetlerine kadar hepsini, hatta belli ölçüde eğitimini, uzaktan eğitimle, dijital ortamda alabiliyor. Dolayısıyla, o zaman kamunun işlevi, bu yapılanmada azalıyor mu, artıyor mu; yani bilimi ve tekniği, toplumun ve insanın ve insanlığın ve halkın yararına kullanmak kaydıyla, kamu kurum ve kuruluşlarının görevleri bu bağlamda azalıyor mu, artıyor mu?

Bence artıyor; çünkü o zaman geçmişte biz yapamazdık dedikleri şeyleri yapabilecek teknolojilere sahip olunuyor. Dünya sahip, insanlık sahip, biz sahibiz. Ondandır, doğru, başında radikal budayarak, "tüm KİT'leri ne pahasına olursa olsun özelleştireceğiz; böylece istihdam, liberalleşme, ekonomide canlanma gerçekleşecek" gibi söylemlerin dünyada ve Türkiye'de ne tür tepkileri yarattığını görüyoruz. O zaman, özelleştirmeyi tekil boyutta konuşmak gerekir; özelleştirmeden neyi kast ettiğimizi konuşmamız gerekir. Hangi kurum, hangi bağlamda, nasıl özelleştiriyorsun? KARDEMİR olayında ne yapıldı; -KARDEMİR, kendi içinde bir örnek- oradaki var olan sendika, kendi yapılanması içerisinde KARDEMİR'in büyük ölçüde sahibi oldu. Eğer KARDEMİR'e, başka kurum ve kuruluşlara yapılan teşvikler verilseydi, destekler verilseydi, KARDEMİR herhalde günümüzde tu-kaka olmazdı.

Şunu demek istiyorum: Günümüzde artık şöyle bir yapılanma var: Günümüzde yönetici-yönetilen ikilemi, kopuşması yok. Yönetim yok, yönetişim var. Yönetişim, yepyeni bir kavram; yani ortak çıkarları ve ortak hedefleri olan insanların ve kesimlerin ortak çıkarlar ve ortak hedefler bağlamında kendi ortak ilişkilerini gönüllü olarak birlikte yönetmeleri; birbirlerini de değil, ilişkiyi ortaklaşa yönetmeleri. Bunun adı yönetişim; gâvurcası "governance". Yepyeni bir kavram; artık bir tarafta yöneticiler, bir tarafta yönetilenler yok, öyle olmasının mantığı yok; altyapısı yok, gereği yok, sistematığı yok. O zaman, yönetişimin olduğu bir yapılanmada, özelleştirme veya kamulaştırma yeni baştan değerlendirilmek durumunda; yani kamu kurum ve kuruluşuna yönetişim bağlamında bakmak gerekiyor. Bir kamu kurum ve kuruluşu, hizmet sunduğu kesimler tarafından da denetleniyor, geri beslemelerle eleştiriliyor, daha iyi götürülebiliyor mu, götürülemiyor mu; yani temsili bir siyaset değil, katılımcı, şeffaf, açık bir yapılanmadan bahsediyorum. Tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla, tüm toplumsal yapısıyla, tüm sivil toplum kuruluşlarıyla açık, şeffaf, katılımcı yönetişim... Özelleştirme, tek başına bir şey ifade etmiyor şimdi.

MA - Bir başka konu; yine Ortak Pazara İlişkin, bugünkü adıyla Avrupa Birliği veya Gümrük Birliği... O zaman şöyle demişsiniz: 'Türkiye'nin Ortak Pazara girişinin gerçekleştirildiği şu sıralarda, bu konudaki tartışmalar yeniden yoğunluk kazanmış bulunuyor. Ülkemizin kurtuluşu için mücadele eden devrimciler, Ortak Pazarın emperyalizmin yeni bir tuzağı olduğunu halkımıza açıklarken; çıkar çevreleri de Ortak Pazara girmenin Türkiye ekonomisi için çok yararlı olacağı, sanayimize yeni bir dinamizm kazandıracacağı, kaynaklarımızın daha verimli bir şekilde kullanılacağı yalanlarıyla kitleleri uyutmak, uyuşturmak, kandırmak istiyorlar. Bu bakımdan Ortak Pazarın niteliği, kuruluş amaçları, günümüzdeki durumu, dünya emperyalist düzeni içindeki yeri ve rolü konusundaki görüşlerimizin de açıklığa kavuşturulması ve Ortak Pazarın, yaratılan mitler ve klişelerden bağımsız olarak, somut gerçeklere dayanmak suretiyle tanımlanması kesinlikle zorunlu olmaktadır. Yani, bir anlamda Ortak Pazar konusunun o zaman ki değerlendirmesini yapmışsınız. Bugünkü bakış açınız nedir?

SÖ - 30 yıl evvel yazılmış ve söylenmiş şeyleri gündeme getirip, bir hesaplaşma yaptırıyorsun bana. Ben, bundan çekinmiyorum; çünkü geçmişim çok onurlu bir geçmiş, sizinki de onurlu bir geçmiş.

Dolayısıyla, geçmişimizde yapılmış olanları ana hatlarıyla, bütünselliğiyle aynen kucaklıyorum ve görüşlerimi, öyle gömlek atar gibi bir köşeye atmıyorum. Yalnız, zaman içerisindeki dünya ve Türkiye koşullarındaki gelişmeleri dikkate alarak, neler söyleyebiliriz; örneğin Avrupa Birliği, Gümrük Birliği ve Ortak Pazar yapılanmasıyla ilgili olarak Türkiye’de neler söylenebilir diye baktığımızda; kategorik, topyekün, yüzde 100 reddiyeci bir tavır yerine, başka bir yapılaşmanın gündeme geldiğini de söylemek gerekiyor. Çünkü, artık dünyada geçmiş döneme baktığımızda; ulusal devletin güçlü olduğu veya güçlü olmasının zorunlu olarak gündeme getirildiği bir aşamadan bahsediyoruz.

O dönemde burada söylenenlerin tümü, gerçekte sosyalist veya sosyalizan görüşler değil. Eğer ona bilimsel kategori içinde bakacak olursak; küçük burjuva, ulusalcı, demokrat görüşler. Bunlar sosyalist veya komünizan görüşler değil, küçük burjuva devrimcisi görüşleri. Bunlar kötü görüşler değil; ama o günden bu yana geçen 30 yıl içerisinde, yapılanma başka yere gitti; artık dünyada ulusların yanında, dünya vatandaşlığı, dünya vatandaşı, tüm dünyadaki insanlarla ortak hedefler ve çıkarlar içerisinde bir araya gelebilen, sanal veya reel ortamda bir dünya yapılanması oluştu. Bilişim-iletişim teknolojilerinden sadece global firmalar yararlanmıyor; dünyanın her yerindeki milyarlarca insanlar da yararlanabiliyor. O zaman ortaya ulusal devlet ve ulusal devlet karşıtı kurumlar yapılanması yerine, global düzeydeki bir evrensel karşıtlıkların sentezini aramak gündeme geliyor. Yani, bugün eğer Türkiye’deki bir kuruluş, devletten sağladığı desteklerle, gümrük duvarlarının arkasında, sendikasıız işçi çalıştırarak, kaçak işçi çalıştırarak, çocuk işçi çalıştırarak, çevreyi kirleten eski teknolojiler kullanarak, vergisini ödemeyerek, Türkiye pazarında üretim yaparak, sözde global firmaların ürünleriyle rekabet ediyorsa; o firma, Gümrük Birliği ve Avrupa Birliği bağlamında, bu duvarlar kalktıktan sonra yıkılacaksa yıkılsın, bitsin. Onu ister Fransız firması yok etsin, ister Alman firması yok etsin; benim umurumda değil. Bu firma, artık ulusal bir firma değil, ulusal bir kurum değil; bu kurum, tarihin gerilerinde kalmış, arkaik ve anakronik; bu kurumların bitmesi lazım.

Eğer dünyada globalleşme denilen bir evre yaşanacaksa, -yaşanacak bu, yaşanıyor- o zaman “ben ulusal kurumum” veya “Yerli Malı Haftası” falan, yok böyle bir şey. Türkiye pazarı, dünya pazarının bir parçası ve dünya pazarlarında insan, doğa, gençlik, gelecek, çevre ve istihdam dostu üretim teknolojileriyle var olacaksınız; bu kadar basit. Günümüzde var olmanın tek koşulu bu. Bir kere daha söylüyorum: Toplumsal sorumluluk sahibi bir özel sektör kuruluşu olarak -özel sektör kuruluşu, toplumdan sorumlu olur mu; evet, olacak, oluyor- tüm işlemlerinde, tedarikçilerinde ve müşterilerinde başından sonuna kadar entegre ve holistik tüm işlemlerinde sonuna kadar çevre, doğa, gençlik, gelecek, insan ve istihdam dostu teknolojiyle üretim yapacaksınız. Bunu yapmadığınız takdirde, “Communité Européen”, “Comformite Euripien”, SA 8000 Standardı, ISO 9000 standartları bağlamında, sizin ürün ve hizmetlerinin ne kendi toprağında, ne dünyada bir rağbet görmüyor artık, görmeyecek. Yani, İnci Baba mantığıyla ihale almak, ondan sonra “devlette ben şu genel müdürü tanıyorum, ona avanta verdim, onu bağladım” mantığıyla işi götürmek dönemi bitiyor, bitmek üzere, bitecek. Burada dediğim gibi, felsefesi ve yaklaşımı, insandan ve toplumdan, istihdamdan, gençlikten ve gelecektekenden yana olan tırnak içinde özel sektör kuruluşları öne geçecekler, geçiyorlar. Çünkü, günümüzde artık bilinçli bir dünya vatandaşı çıkıyor ortaya, oluşuyor; bilinçli tüketici, bilinçli dünya vatandaşı. Onun taleplerini ve özlemlerini yerine getirmeyen kurumlar, dünya pazarlarında tukaka ediliyor.

Bir Amerikan firması, -adı önemli değil- Endonezya’da yaptığı üretimde 1 yılda işçilere verdiği toplam ücretin daha fazlasını bir basketbol yıldızına verdiği için; Çin’de bir global firma oyuncak üretimini oradaki çocuklara yaptırdığı için, dünya pazarlarında tukaka ediliyor. Türkiye’de bunlara yetişecek. Türkiye’de ürünleri ve hizmetleri, sistem ve çözümleriyle doğa, insan, -insan derken, kadın haklarını, hatta hayvan haklarını da buna katıyorum- çevre ve insan dostu olmayan kurum ve kuruluşlar yok olacak. Ondan dolayı, bu bağlamda uluslararası rekabet, global rekabet bence kötü değil, iyi.

MA - 1765’de buharlı makinenin James Watt tarafından işletilmesiyle başlayan “sanayi devrimi” veya kapitalizm 1946 yılında ilk bilgisayarın işletilmesiyle yeni bir çağın başladığı, 21. yüzyıla girişle birlikte bu çağın iyice olgunlaştığı savları var. Bu “Yeni çağ” a değişik isimler verildi: “Bilim Çağı”, “Bilim Devrimi”, “2. Sanayi Devrimi” gibi. Bildiğiniz gibi kapitalizm periyodik krizlerini açmak için teknoloji ve bilimdeki yenilikleri kendi çıkarı için kullanarak gelişim ve değişime katkıda bulunduğuna bir gerçekliktir.

“Sanayi Devrimi” adıyla sunulduğu dönemde kapitalizmin devlet modeli ulus devletti. Bu dönemde devletle kişiler bir sözleşmeyle birbirine bağlanıyordu. Bunun adı vatandaşlık sözleşmesiydi.

Bu sözleşmeye göre vatandaş sayılan kişi devletin koyduğu kanunlara uyacak, buna karşılık devlet de vatandaşın geçim, sağlık, eğitim vb. temel sorunlarını çözecekti. Çözemedi. "Refah Devleti" bazıları için gerçekten de refah olurken bazıları için felaket getirdi. Bugün "sanayi devrimi"nin getirdiklerinden daha çoğunu götürdüğü tartışılıyor.

"Bilim devrimi" reklamları da aynen sanayi devrimi reklamlarına benziyor: "Bilimsel-teknolojik devrimin tüm insanlığın sorunlarını çözeceği söyleniyor. Yorum ve görüşünüz nedir?"

SÖ - Eskiden böyle kara kaplı kitaplarla konuşmak filan adeti-mizdi; burada da kara kaplı kitaptan biraz konuşalım...

MA - Özellikle bizim meslektaşlarımızın bu konuya akıl yormaları açısından ve sizin bu konuda dolu olduğunuzu bildiğim için soruyorum.

SÖ - İzin verirseniz, ben bir alıntı yapayım: "Bir yanda, insanlık tarihinin bundan önceki hiçbir çağında varlığından şüphe dahi edilmemiş olan sanayi ve bilim güçleri ortaya çıkmıştır. Öbür yanda, Roma İmparatorluğunun son zamanlarındaki faciaları gölgede bırakan çöküntü arazları var. Günümüzde her şey karşısına gebe görünüyor. Makineler, insan emeğini kısaltıcı ve verimlendirici harikulade bir güçte oldukları halde, bakıyoruz, insan emeğini aç bırakıyor ve gebertisiye çalıştırıyor. Yepyeni zenginlik kaynakları, tekinsiz garip bir büyü altında giderek yoksulluk kaynaklarına dönüştü. Fenni zafer, bir bakıma karakter kaybı bahasınadır. İnsanlık, tabiata hâkim oldukça, aynı hızla insan başka insanlara ya da kendi kötülüğüne esir olur gibidir. Bilimin saf ışığı dahi, sanki cehaletin karanlık perdesi olmaksızın ışıyamıyor. Bütün buluş yeteneğiniz ve ilerlemeniz, maddi güçlere fikri hayat bahşetmek ve insan hayatını maddi güce çevirip, akıldan irak kalmakla sonuçlanabilecektir. Bir yandan çağdaş sanayi ve bilim, öbür yandan çağdaş sefalet ve çöküntü arasındaki bu çelişki, çağımızın üretici güçleriyle sosyal ilişkileri arasındaki bu çelişki, elle tutulur, gözle görülür bir olgu, karşı konulması ve reddi imkansız bir olgudur. Kimileri, bu olgunun karşısında ağlayıp sızlayabilirler, kimileri çağdaş çelişkilerden kurtulmak için çağdaş fenden kurtulmayı isteyebilirler ya da sanayide bu denli dikkati çekici bir ilerlemenin siyasette yine o denli dikkati çekici bir geriye dönüşle tamamlamaya muhtaç olduğunu hayal edebilirler. Bize gelince, biz, bütün bu çelişkilere damgasını vurmakta devam eden dirayetli ruhun niteliği hakkında yanılmıyoruz. Biliyoruz ki, toplumun yeni güçleriyle baş edebilmek için, bu çelişkilerin yeni insanlarca hakimiyet altına alınması gerekir".

Marx, bu konuşmayı, Londra'da yayımlanan Halkın Gazetesi'nin Dördüncü Kuruluş yıl dönümünde, 14 Nisan 1886'da yapmıştır, 150 yıl önce. Bugün için de aynı şeyi söyleyebiliriz. Bu yazıyı dilimizin büyük ustalarından, arkadaşımız, kardeşimiz Bektaş Ağaoğlu yıllarca önce dilimize kazandırmıştı.

Başka bir şey daha okuyayım:" Gözümüzü açalım, ihtilal var. İnsanın kendi yapıp kendi taptığı aygıt, günümüzün en korkunç ihtilalcisi oldu. 20 yıldır komünistlerin bir yerde ihtilal çıkarttıkları görülmedi. Bütün dünyayı ihtilale veren atom, uçak gibi teknik yeniliklerdir. Bunlardan deccal gibi ortaya çıkana, Anglosaksonların "data proses" Frenklerin "ordinatör" ya da

TEKSEN kurulduktan sonra, bir yıl içerisinde o zaman kamu kesiminde zannediyorum 20-25 bin kişi çalışıyordu; 5 bin üye sahibi olduk. Yani, Kars'tan Edirne'ye, İstanbul'dan Ankara'ya, her tarafa, her yerde teknikerler, teknik elemanlar, mühendisler, mimarlar oluk oluk TEKSEN'e geldiler ve hiçbir zorlama olmadı. TEKSEN olağanüstü örgütlenme sağladı, yani İnşaat Mühendisleri Odası zaten vardı, Ancak, TEKSEN, ilerici, yurtsever, insan sever, Türkiye sever teknik elemanların kendi kurdukları gönüllü örgüttür. Bu örgütü biz kurduk, bu örgüt bizim kendi örgütümüzdü. Ondan dolayı biz dedik ki "mimar-mühendis, yüksek mühendis-mühendis, mühendis-tekniker-teknisyen karşıtlığını ortadan kaldırmanın tek yolu, bir emek birlikteliği olan sendikal örgütlenmedir; yani". TEKSEN böyle kuruldu, TEKSEN'in o anlamda gerçekten nitel bir sıçramaya karşılık düştüğünü söylemek gerekir.

“enformatik” dedikleri elektronik hesap ve akıl makineleri. Çocukların imam-hatip sınavından en yüksek keşif-icatlarına varıncaya kadar, her işimiz için özel buyurucular yapıldı. Bunlar olmasa, insanlar daha 30 yıl uzaya çıkamazlardı, ses aşırı Concorde uçağı 10 yıl geri kalırdı. Bir yarışmaya giren binlerce kişiden kimin kazandığını, saniyenin onda biri kadar kısa zamanda açıklıyor.

Bu yaman avadanlık, önümüzdeki yıllar içinde telefon ve elektrik aygıtları gibi herkesin her an kullandığı nesnelere olacaktır. Bunlar neden kaçınılmaz oldu? Atom bombasının babası sayılan ve Sovyet casusu diye suçlanan Openheimer’a göre; bugün yaşamakta olan bilginlerin sayısı, şimdiye kadar insanlık tarihinde yaşamış olan bütün bilginlerin toplamından daha çok. Araştırma ve icatlar, hiçbir dehanın içine sığamayacağı genişlikte. Yeni buluşlar öylesine çabuk çoğalıyorlar ki, anlaşılıp kavranılmasına vakit bulamadan yitiriliyorlar denilebilir. Bu israfın önüne geçilmeli, bu kayıplar kazanılmalı. Nasıl; insan kafasıyla mı?.. İnsan beyni üzerinden makine tek başına bu işin altından kalkamıyor. Bir zaman yazı keşfedildiğinde, derin bilgiler kitaba geçiyordu; ama kitap kaç taneydi? Herhangi bir ilim adamı oturuverse, bütün kitapları ezberleyiverirdi. Şimdi bütün çıkmış yazıların adını işiten bir kişi bile olamaz. Bir tek bilim dalındaki yayınları izleyebilecek “dahi” beyin tasavvur edilemiyor.

Bu muazzam bilgi yığınları ne olacak o zaman; işte bu avadanlık, o mahşerin içinde yeni bir düzen getirdi. İçinden çıkılmaz zenginlikte, insan kafasının sınırlarını çatlatacak bollukta olan bilgilerimizi, yılların çabukluğuyla kullanılır, işe yarar hale getirdi. Bu nice bir şeydir; bir yapma anı, suni hafıza makinesidir. İçinde milyonlarca eleman var; makine, o elemanları en mantıklıca elden geçiriyor, bu işi radyo lambaları görüyordu, o yüzden avadanlık çok ağır ve büyüktü. Şimdi bir santimetrekareye 50 tane sığacak denli küçük minyatür transistörlerle, daha doğrusu transistörleştirilmiş rölelerle çalışıyor. Bunları kullanmak için “software” adı verilen yazılımlardan yararlanılıyor. Bugün milletlerin uğrunda en büyük yarışa kalktıkları amaç, bunları yapmaktır. Bütün sanayi ve kültür alanlarını bu avadanlıklar kaplıyor, insanlık yeni bir çağa yürüyor.

Peki biz ne alemdeyiz? İki de birde övündüğümüz Türk Milleti ve vatanseverliğimize ihanet etmiş duruma düşmek istemiyorsak, bu yarışa biz de girmek zorundayız. Çok değil, 20 yıl sonra, ya Türk Milletini kurbanlık köle sürüsü halinde yabancılara teslim edeceğiz yahut yok olacağız. Fransa’nın en büyük dergisi, şunu haber veriyor: “Eğer bir millet, dünyanın bütün bilgisayarlarına sahip çıksa, bir üst insanlar milleti haline gelir ve öteki milletleri köle yerine koyabilir”. Köylücüklerimize ölü ve beyin yıkayacak imam hatip yetiştirmekle kendimizi aldatmayalım, ihtilal ürküntüsüyle halkımızı şaşkına çevirmeyelim. Bilgisayar ihtilali, decal gibi kapımızı çalıyor. Meclis tutanaklarında gizli bildirilerde değil, bu müthiş ihtilalde aklımızı başımıza toplayalım; yoksa, 20 yıl su gibi akar ve iş işten geçer”.

Bu yazı, 4 Mart 1967 yılında yazıldı, 33 yıl evvel. Bu yazıyı yazan adam, bir mühendis değildi, bir doktordu; Doktor Hikmet Kıvılcımlı. Gerçekleri söyleyen insanlar vardı, 33 yıl evvel söylendi bunlar.

Ben, 67 yılında bilgisayarı kullanırken, bu bilince sahip değildim. Türkiye, inkarlar ülkesi olduğu için; örneğin İnşaat Mühendisleri Odası da benim yazdığım yazıları inkâr ediyor, sizin kayıtlarınız yok, “Türkiye Ulaşımının Ekonomi Politikası” diye benim yazdığım kitap. Bakın İnşaat Mühendisleri Odasının kayıtlarına, yok böyle bir kitap. Siz yok etmiş olabilirsiniz, Oda yok etmiş olabilir; ama duruyor ortada. “Türkiye Ulaşımının Ekonomi Politikası” kitabını ben yazdım; ama yayınlarınızda geçmiyor, geçmez. İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayınları diye, “Türkiye Ulaşımının Ekonomi Politikası” gibi bir kayıt göremezsiniz; basıldıktan bir hafta sonra, o günkü yönetim tarafından SEKA’ya gönderildi hamur yapılmak üzere. Ben, 20 tanesini filan sakladım, duruyor bende; bir tanesini imzalı olarak sana verebilirim. Yani, bu, böyle kahredici bir ülke ve kahredici bir toplumdur. Bunun altını çiziyorum: Burada 33 yıl önce söylenen, 150 yıl evvel söylenen iki gerçekten bahsediyorum ve bu gerçekler, bugün de aynen birebir geçerli.

Dünya üzerinde, biraz önce söylediğim gibi, bilişim- iletişim teknoloji bağlamında olağanüstü bir teknolojik altyapı gerçekleşti. Bu altyapı üzerinde, global firma dediğimiz firmalar oluştu. İşte o global firmaların elinde bilgi ve veri ve maddi güç, geçmişe kıyasla olağanüstü boyutlarda arttı.

Dünya üzerinde, biraz önce söylediğim gibi, bilişim- iletişim teknoloji bağlamında olağanüstü bir teknolojik altyapı gerçekleşti. Bu altyapı üzerinde, global firma dediğimiz firmalar oluştu. İşte o global firmaların elinde bilgi ve veri ve maddi güç, geçmişe kıyasla olağanüstü boyutlarda arttı. İşin bir yanı bu; global firmalar var ve global firmaların bilişim-iletişim teknolojisi altyapısı bağlamında, dünya üzerindeki tüm bilgilere, tüm kaynaklara, eski kıyasla olağanüstü hızlı, sürekli ve birebir iletişim gücü var. Bu yapılanmada, artık global firmalar - bunlar 300-400-500 tane- ve onlara bağlı olarak çalışanların geçmişi geleneksel kurumlarına ihtiyacı yok. Geleneksel kurumlar derken; kendilerine ait olan siyasi partilere ihtiyacı yok, kendilerine ait olan siyasi kurumlara ihtiyacı yok, kendilerine ait olan parlamentolara ihtiyacı yok, kendilerine ait olan sendikalara ihtiyacı yok, kendilerine ait olan geleneksel birtakım kurumlara ihtiyacı yok. Yani, onlar tarafından biçimlendirilmiş ve onların çıkarlarını savunan geleneksel kurumlara ihtiyaçları yok; birebir, doğrudan, mutlak egemenlik sahibi olabiliyorlar, aracıya ihtiyaçları yok. Bu bağlamda, onların geçmişi geleneksel kurumlara ihtiyaç yok. Bunu yaşıyoruz Türkiye’de; artık bütün siyasetler, dünyada ve Türkiye’de ölmüş durumda. Dolayısıyla çağ bitmiş, anakronik siyasetler, kurumlar bunlar; yok bunlar, Türkiye’nin ve dünyanın ihtiyacı yok; global firmaların da ihtiyacı yok, insanlığın da ihtiyacı yok. Bir tarafta, elinde muazzam bilgi, kaynak ve güç oluşmuş bir kesim var.

MA - Siyasete ihtiyaç kalktı demiyorsunuz herhalde değil mi; şu andaki mevcut yapıyı siyasi partilere diyor-sunuz.

SÖ - Siyaset anlamında, siyasete ihtiyaç yok, siyaset adı altında siyasete ihtiyaç yok. Siyasetten ne anlamıyorsa, o anlamda siyasete ihtiyaç yok; yani siyasete yüklenen anlam günümüze kadar ne ise, o bağlamdaki siyasetlere ve siyasi yapılanmalara ihtiyaç yok diyorum. Günümüzde sağ-sol, doğu-batı, güney-kuzey, hangi siyasete hangi yüklemi verirsiniz verin, -bizim siyasetlerimiz de dahil- onlara ihtiyaç yoktur diyorum, söylediğim o. Hem global güçlerin güdümündeki siyasetlere, hem de gerçekte veya sözde onun karşıtı olan siyasetlere ihtiyaç yok diyorum; çünkü onların hepsi çağını bitirdi artık. İnsanlık başka şeyleri bekliyor, Mevlana gibi başka şeyler söylemek ve yapmak zamanı geldi. Çocuk doğuyor, gözümüzün önünde doğmakta; ne kadar geriye gitsek, ana da sağlıklı, çocuk da sağlıklı doğuyor, pırıl pırıl; 6,5 milyar insanlığın çocuğu doğmakta. Bir tarafta diyelim 6 milyon insanın elinde birikmiş; bunlar tasarım süreçleridir, bilgisayar yazılım-larıdır, ileri teknolojilerdir, hi-tech denilen yapılanmalarında onların patentleri, lisansları, bunlar bilişim-iletişim bağlamında belirli güçlerin elinde. İsterse, uyduyla, kullandığın tenis topunu bile görebiliyor değil mi; yani 44 tane uyduyla. Yani, yürüyen bir insanın, elinde yediği, içtiği sigaranın markasını bile görebiliyor, bu teknolojiye sahipler.

Bu, mutlak güç sahibi olarak insanlığın kaderini belirleyecekler anlamına gelmiyor. Böyle bir yapılanma, neyi beraberinde getirdi: Bir yanında elinde mutlak maddi güç, bilgi anlamında, finans kaynakları anlamında, pazarlar anlamında ve diğer kaynaklar anlamında mutlak güç sahibi olmaya doğru bir gücü oluşturdu global firmalar; onlara bağlı medyaları, onlara bağlı olan sözcüleri ve saire oluştu. Fakat, böyle bir yapılanma, beraberinde dünyanın evrensel yıkımını da getirdi veya getirmekte. Biz, hepimiz, şu anda bir uzay gemisinde yaşıyoruz; uzay gemisinin adı, dünya. Bu uzay gemisi, geçmişteki Titanic gibi batıyor. Geçmişte Titanic batarken, -eğer biliyorsanız, biliyorsunuz mutlaka- ikinci sınıf ve üçüncü sınıf kamara yolcuları veya ambar yolcuları oraya kilitlendi, lüks kamara yolcuları kurtarıldı. O zaman 1 000 tane veya 1 500 tane insan nasıl kurtarıldı Titanic’te; bu gibi zavallılar, ayak takımı fare gibi boğularak kurtarıldı değil mi?.. Ancak, günümüzde uzay gemisi dünya batarken, kaptanlarıyla, lüks kamara yolcularıyla, birinci sınıf süper lüks kamara yolcularıyla birlikte batıyor. Bu dünyanın kaderi, bir ve tek artık. Nasıl batıyor; doğal kaynaklarıyla batıyor, ozon tabakasının delinmesiyle batıyor.

Birleşmiş Milletler istatistiğine göre, dünyada bilinen narkotik tüketimi için 400 milyar dolar para harcanıyor, kimyasal bağımlılık için dünyada harcanan para miktarı 400 milyar dolar. Oysa tüm dünyadaki insanların sağlıklı temiz suya kavuşmaları için gerekli para 8 milyar dolar. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programından örneği veriyorum. Annelik görevlerini yerine getirebilmesi için, sağlıklı doğum yapabilmesi için insanlığın harcaması gereken miktar 13 milyar dolar, tüm insanlığın evcil hayvanlara mama ve kuaföre harcadığı para 40 milyar dolar. Bir tarafta 400 milyar doları uyuşturucuya, 150 milyar doları alkolle harcıyor insanlar, öbür tarafta ise 13 milyar doları veremiyor. Bu bir çelişkidir; biraz evvel okuduk bunu; 150 yılda belki çelişkisi şimdi daha da büyüdü. Bu durumda ne oldu; bu durumda...

MA - Bu anlamda kapitalizmin kritiğini de yapıyorsunuz. Sanayi devrimiyle birlikte ortaya atılan refah devleti vesaire...

SÖ - Ben, sistemin kritiğini yapıyorum; artık burada kapitalizm bile gerekli değil. Sistem bu; içinde bütün hepimiz varız, yani kendimizin de kritiğini yapıyorum. Dünyada alkolicleri birleştiren ve onları insancıl boyutlarda ayık tutmaya çalışan bir kuruluş var; bunun adı "Adsız Alkolicler". Dünyanın her yerinde, alkol bağımlısı olan bir kişi, alkolü bırakmak isterse o kuruluşa katılır ve orada onların toplantılarında yer alarak, kendisiyle aynı kaderi paylaşan insanlarla deneyimde bulunarak, ayık kalma sürecini uzatır veya ayık kalır. Adsız Alkoliclerin her toplantısında, söz alan bir kişi -Amerika'da da çok izledim- ayağa kalkar der ki, "adım Sedat, alkoliğim". Esasında şunu yapmamız gerekiyor: "Adım Sedat, sistemkoliğim; adım Mustafa, sistemkoliğim; İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanım, sistemkoliğim; adı devrimci olan bir örgütün başında bulunuyorum, sistemkoliğim"; bunu söylememiz lazım, bu yiğitliği göstermemiz lazım. Kendimizi de bu işin içine katarak konuşmamız lazım; yani özeleştiri yapılacaksa, böyle yapılacak, yani cerahat patlayacak. Zaten biz patlatmasak, patlatılıyor zaten, patlıyor bu.

Bu durumda ne oluyor; uzay gemisi dünya batarken, bu batmanın bilincine varan insanlar ve kesimler arasında özel sektör mensubu insanlar da var. Aynı kitaptan okuyayım ben; Manifesto'da der ki, "Mevcut sistemin krizinin en kritik noktasının birinde egemen sınıfların yanında yer alan bilim adamlarından, tarihin genel gidişini kavramış olanların bir bölümü, egemen sınıftan kopar, ezilen sınıfların ve kesimlerin yanında yer alırlar" der Marx ve Engels. "Krizin en kritik anında, egemen sınıfların sözcülüğünü yapan bilim adamlarından, tarihin genel gidişini bilincine çıkartmış olanların bir bölümü kopar, ezilen sınıfların ve kesimlerin yanında yer alırlar". Marx ve Engels'in kendileri de öyle değil mi; birisi fabrikatör, birisi de üniversite hocası. Günümüzde de bir tarafta 6,5 milyar insanın, gettolarıyla, uyuşturucusuyla, "Lost Son" diye bir film var. Dünyada 10-11 yaşındaki küçük oğlan çocuklarının nasıl kaçırıldığını ve nasıl seks kölesi haline getirildiklerini gösteren film, gerçeği anlatıyor. Yani organ ticareti var; insanlar kayboluyor, organları götürülüyor; böyle bir dünyada yaşıyoruz biz. Bu dünyada bunu bilincine varanlar sadece işçiler, sadece emekçiler, sadece devrimciler değil; insanlar bunun bilincine varıyor, tek tek insanlar dünyanın her yerinde bunun bilincine varıyor, o zaman "hayır" diyorlar; çünkü diyelim ki bir global firmanın yönetim kurulu başkanısın, 2 milyon dolar maaşın var, primlerinle beraber 100 milyon dolar para alıyorsun, hisse senetlerin var oradan ve dünyanın en güçlü otomobil sektörü kuruluşusun, pazar payını yükseltiyorsun. Ancak, iki tane çocuğun var; biri 14 yaşında bir kız, biri de 13 yaşında bir oğlan çocuğu. 13 yaşındaki çocuğun uyuşturucu bağımlısı, 14 yaşındaki kızın da babasının kim olduğunu bilmediği bir çocuğa hamile, eşin de hem narkotik, hem uyuşturucu bağımlısı. Böyle bir yapıda, sen General Motors olmuşsun, Siemens olmuşsun, Toyota olmuşsun, ne yazar... Bir de başarı bu mu?

İnsanlar, bunun farkına vardı; nasıl geçmişte Fourier'ler, Owen'ler, Marx'lar, Engels'ler farkında vardysa, şimdi insanlık içinde yeni bir ayrışma başladı, bunun bilincine varanlar çıktı. Dolayısıyla, toplumsal yapılanma, yeniden yapılanma; bu defa var olan bilim ve teknik birikimin üzerinden dünya çapında bilgi ve deneyim erişimine dönüştü. Bugün Prag'da yollara çıkan binlerce kişi, deneylerini İnternet ortamında birbirleriyle aylarca önceden paylaştılar; sokakları, "coğrafi bilgi sistemi" çok daha evvelden gördüler. Nerede duracaklarını, nereye gideceklerini, neler yapacaklarını* neler söyleyeceklerini çok daha evvelden sanal ortamda tasarımladılar. Var olan bilim ve tekniği insanlığın ve toplumun hayrına kullandığı için, o teknolojiden global firmalardan daha iyi yararlanıyor. o zaman, toplumsal yeni yapılanmanın ana dinamikleri, başka biçimlerde çıkıyor; hareketler ortaya çıkıyor; diyelim ki çevre hareketi gibi, yeşil hareketi gibi... Bakıyoruz mesela; Türkiye'de doğayı korumak için geliyorlar buraya, bir kuruluş biliyorsunuz eylemler yapıyor, zincirliyor kendini filan; yani bu gibi kuruluşlar var. Bazen belki kendine göre aşırı eylemleri oluyor, ama bunların sahibi, atası, babası, örgütü, başı filan yok, yönetimi filan yok, bunu insanlar yapıyor. Çünkü, artık öylesine büyük bir teknolojik birikimin sahibiyiz ki; dünyanın her yerindeki aşağı yukarı her insanla erişimde bulunma imkanına sahip olduk ya da olmak üzereyiz.

Böyle bir yapılanmada çelişki; insanlığın tüm birikimine, maddi ve manevi birikimine sahip olup, insanlığı köleleştirmeyi düşünen güçlerle, krizin bu anında oradan kopup 6,5 milyar mazlum insanlığın yanında alan namuslu, dürüst bilim adamları, mühendisler, yazarlar, çizerler... Bunların kendileri sermaye düzeninin içinde yer almış bile olabilir, hiç fark etmez; birlikte yok olurken, bunun sermayesi falan yok, birlikte yok oluyoruz. Böyle bir yapılanma içinde yepyeni bir yapılanma ortaya çıktı. Özel sektör kuruluşları açısından bunun adı, kurumsal- toplumsal sorumluluk. Dünyanın her yerinde

binlerce özel sektör kuruluşu, -biz de onun parçasıyız- kendileri aralarında şu anda iletişim halinde. Bizim network'umuz var; yani bütün eylemlerimde, müşterilerim ve tedarikçilerimle ve yaptıklarımla, hizmet üretme sistemlerimle her an başından sonuna kadar entegre ve sürekli olarak çevre, doğa, insan, gençlik, gelecek ve insan dostu olmak zorundayım; toplumsal ahlaki muhasebe ve murakabeye açığım. Şimdi sen, benim bütün kayıtlarımı öğrenmek istersen, sana açabilirim, açıyorum, herkese de açık. Bu yepyeni bir bilinç, yepyeni bir insan. Buna, burjuvazinin yeni oyunu, tekellerin yeni reformist mantığı, global firmaların yeni söylemi filan denilebilir. Söyleyene değil, söyletene bakmak önemli; dünyanın 6,5 milyar insanı, artık varolan yapılanmanın global firma denilen firmaların da mutlak anlamda aleyhine olduğunu görüyor. Geri dönüşsüz gibi, yani gemi neredeyse batıyor. Bu durumda, artık sen-ben, yukarı-aşağı, doğu-batı, kuzey-güney, sağ-sol filan, bitti bu; insanlık sorunlarımız var, evrensel insanlık sorunları var. Evrensel insanlık sorunları bağlamında kim benimle beraber yürürse, o benim dostum, arkadaşım, kardeşimdir.

MA - Teşekkür ederim. Mühendisliğin geleceği konusunda ne düşündüğünüzü öğrenmek istiyorum.

SÖ - Ben tabii fütürolog veya kâhin olmadığım için, benim değerlendirmelerim olsa olsa izdüşümler şeklinde olabilir. Başında şöyle bir hususu kendi açımdan yanlış bulduğumu söyleyeyim: İnsan, insan olduktan bu yana, yani insan olarak evrimlendiğinden bu yana, el emeğiyle zihin emeği arasında bir ayrım yoktur. Emek, tek başına bir tözdür, bir özdür, tektir; eliyle ve beyniyle insan, bütün varlığıyla aynı emek türünü yerine getirir. En ilkel el emeğini yapan kişi bile...

MA - Ben de zaten biraz önce izlemedim, ama ağırlık olarak...

SÖ - Ağırlık, her zaman kişinin diyalektik bütünlüğündedir. En ağır el emeğinde bile olağanüstü beyin hareketleri vardır; çünkü elin hakimiyeti hiçbir bilgisayar tarafından yerine getirilemiyor. Beyin olağanüstü gelişmesi lazım ki el çalışsın, el olağanüstü gelişsin ki beyin çalışsın. Ondan dolayı, böyle zihin emeği, kol emeği, bilmem ne emeği diye emek ayrımı yok, olmaması gerekir. O, belirli teorik yaklaşımları gündeme getirmek için ileri sürülmüş, doğru olmayan, bilimsel olmayan bir yaklaşım. "Beyin emeği geliyor, artık kol emeği ortadan kalkıyor" diyebilmek için. Her beyin emeğinde de el emeği var; dolayısıyla emek tek bir türdür. Emeğin kendisi, insan emeğidir ve toplumsal emektir; tek başına da emek olmaz, toplum varlığı olan insanın emeğidir, sosyal emektir, emek böyle tanımlanır. Dolayısıyla onda zihin de vardır, beyin de vardır, gelenek-görenek de vardır, değerler de vardır, her şey vardır.

Ben, özellikle TMMOB'nin yaptığı çalışmanın bir bölümünde İstanbul'da Mimarlar Odası tarafından zannediyorum Yıldız Sarayında bir toplantı vardı, oraya davet etmişlerdi ve gittim izledim o toplantıyı. Zannediyorum o çalışmayı yapan, iki tane sosyolog veya işletmeci arkadaş; mühendis değillerdi onlar ve o çalışma, orada gördüğüm kadarıyla fevkalade yetersiz ve ilkel bir çalışmaydı. Çünkü, sadece ve sadece orada teknoloji boyutu gündemde değil. Gerçek mühendislerin her zaman -ben de öyleyim- saygı duydukları bir tek meslek vardır; matematikçiler. Onun dışındaki tüm meslekleri gerçek mühendisler küçük görür; ben de o mühendislerden biriyim. Ben, mühendisliğin dışındaki tüm meslekleri küçük görürüm; matematikçi dışında. Bu, peşin hüküm mü; evet, böyle. Yani, gerçek meslek mühendisliktir; ama bizim üzerimizde, biz matematikçi olamadığımız için mühendis olmuşuz, onlar bizden kategorik olarak daha yukardadır. Benim değerlerim böyle. Sosyologlarımızın, - bu, dünyanın her yerinde böyle- yüzlerce soru sorup, yüzlerce matris tabloları çizerek ortaya çıkarsamalar yaptıkları saplantılar var; ama hiçbir şey çıkmaz ortaya. Somut gerçek çok basittir: $F=MA$. $\Sigma = M \times C / I$, bu kadar basittir. Mühendisliğin iki tane veya üç tane formülü var, 10 tane, 100 bin tane değil. $F = MA$ veya $FMA=0$ veya $\Sigma = MC / I$, M/W diye de söyleyebilirsiniz; ama iki veya 4-5 tane formül var, binlerce değil. Gerçek mühendislik budur; mühendislik, basite, güzele, kolayla indirgeyerek çalışır. Sosyologlar ve hele hele mimarlar, iflah olmayacak şekilde saplantılar içerisinde oldukları için sözde ilericidirler.

TMMOB'nin yaptığı son araştırmayı örnek alalım İstanbul'da yapılan bir toplantıya hasbelkader bizi çağırdılar. Tabii biz, her toplantıda "merhaba kör kadı" gibi konuştuğumuz için veya imamın nikahta boşanma ayetini okuması gibi konuştuğumuz için sevmediler bizi, ama biz gene de söyleyeceklerimiz söyledik. Onlar genç bebeklerdi; yanaklarından makas alıp, bir yere gönderilir, o kadar.

O çalışmayı okumadım; ama orada gördüğüm kadarıyla mühendisi tanımlayamaz. Mühendisi mühendisler tanımlar. Mühendisi kendi içinden görüp, anlayabilecek ve karşıt tezlerinin anlamlılığını gündeme getirecek Nilüfer Göle gibi çapı olanlar, yani bir meydan okuma olarak ortaya koyabilir.

Kolay değildir, mühendisin Türkiye'deki ve günümüzdeki konumunu anlayabilmek; iş süreçlerini, çalışma süreçlerini, geleneklerini, göreneklerini, değerlerini, eğitim süreçlerini, özlemlerini, beklentilerini, umutlarını, zaafalarını, erdemlerini görmek için, kolay mı bu? Dışarıdan bakmakla olmaz. Günümüzde mühendisi tanımlayabilecek insanlar, doğrudan doğruya mühendislerdir; o mühendisler de YETKİN mühendislerdir, yani çıraklık ve kalfalık dönemlerini geçirmiş ve usta olabilmek şansını elde etmiş. Çünkü, insan 20 yıl çırak, 10-20 yıl kalfa olduktan sonra belki 30-40'ıncı yılında usta olur.

Eğer bir ustaysam, -ben bir ustayım- mühendislerle ilgili olarak şunu söyleyeceğim: Günümüzde Türkiye'de ve dünyada mühendisin görevleri ve işlevleri, geçmişe kıyasla çok daha anlamlı, çok daha kapsamlı, çok daha olumlu, çok daha insancıl bir içeriğe sahip olma potansiyeline sahiptir.

MA - Yani işlev azalıyor, artıyor.

SÖ - Daha evrensel, daha katılımcı, daha paylaşımcı, daha insancıl olabilmek potansiyeline sahiptir; yani teknokrat mühendise, dünya vatandaşı mühendise, insan mühendise evrimlenmek mümkün. Yani, Kwai Köprüsünü yapan mühendis değil, Kwai Köprüsünü yapmayan mühendis; napalm bombalarını yapan değil, yapmayan mühendis; Almanya'daki gaz odalarının tasarımı, muhteşem mühendislik eserleri şeklinde ileri süren mühendislik değil, onları reddeden mühendislere ihtiyacımız var. Yani, mühendisliğin yeminine ihtiyacımız var. Ağabeylerimizin, ustalarımızın hangi yılda yaptıklarını bilemiyorum, 50'li yıllarda koydukları mühendislik yeminini siz de biliyorsunuz. Ne diyor: "Bana verilen mühendislik unvanına daima layık olmaya..." Daima layık olmaya; bugün, yarın, öbür gün değil, daima... "Onun bana sağladığı yetki ve sorumluluğu bilerek..." Önce bileceksin, ne diyor; "hiç bilenle bilmeyen bir olur mu" diyor, kitapta da öyle yazıyor. "Hangi şartlar altında olursa olsun..." Bugünkü şartlar, yarıncı şartlar değil, hangi şartlar altında olursa olsun. "Efendim askeri hükümet var, baskı hükümeti var, şartlar değişti ne yapayım, ben de böyle..." Hayır, yeminini, ayağını kaldırmadan edeceksin. "Onları ancak iyi kullanmaya, yurduma ve insanlığa yararlı olmaya, 'sadece yurduma değil'- insanlığa yararlı olmaya, kendimi ve mesleğimi maddi ve manevi anlamda yükseltmeye çalışacağıma namusum ve şerefim üzerine yemin ederim". Mühendislik gibi katı, madde üzerine kurulmuş, sayılara dayalı bir meslekte, kaç tane sübjektif yaklaşım, değer var burada; şeref, namus, insanlık, yurt, iyiye kullanmak... Bunlar sübjektif değerlerdir. Bunlar ölçülemez; bunlar ölçülür, bunlar insanların tavırlarıyla ölçülür. Hangi mühendisin iyi mühendis, hangi mühendisin kötü mühendis olduğunu biliyorum.

Ben şunu biliyorum: 17 Ağustos depreminden dolayı utanmayan inşaat mühendisi mühendis değildir diyorum; ister İnşaat Mühendisleri Odasının başkanı olsun, isterse herhangi bir yeni mezun bir mühendis kardeşimiz olsun, o yemine layık değildir. Dolayısıyla günümüzde bu yemin bu haliyle aynen tüm mühendislerin, dünya mühendislerinin yemin olabilir. Halbuki ben duyuyorum ki, İnşaat Mühendisleri Odası Genel Merkezinde yeminin değiştirilmesi için birtakım girişimler var. Yani tarihe düşmanlıktır, geleneğe düşmanlık... Böyle bir şey duydum; yeterli bulunmuyormuş da, onu işte başka bir şeyi, çoğulcu, katılımcı falan... Yapılır bunlar, olur, biz de yaptık bunu; genel sekreterliği parça parça ettik, ondan sonra genel sekreterlik çoluk-çocuk oyuna geçti. Yani, geçmişin gelenek ve göreneklerini bazı alanlarda yıktık, yanlışlar yaptık; ondan sonra odanın kurumsal yapısının ne kadar zarar aldığını, kanadığını hep beraber gördük. Danışma Kurulu bizde var değil mi, başka odalarda yok, hâlâ devam ediyor. Geçmişten kalma, arkaik bir kurum mu; hâlâ orada insani boyutta sözler dile getirilebiliyor. Dolayısıyla bu yemin, bütün mühendislerin yeminidir. Mimar Sinan da, sadece mimar değil, mühendistir; lütfen, Mimar Sinan'a mühendis Sinan olarak sahip çıkalım, mimar teröründen korkmayalım.

TMMOB, Türk Mimarlar Odaları ve Mühendisler Birliği filan diye geçiyor; 54 yılından bu yana, 46 yıl içerisinde TMMOB'de İnşaat Mühendisleri Odasından tek bir kişi başkanlık yapabilmiş midir? Türkiye'de, gelenekleriyle, birikimiyle, tarihiyle, çektikleriyle, cefasıyla, deneyimiyle, değerleriyle, organizasyonu ile -bugün de böyle, eleştirmeme rağmen- şubeleriyle, temsilcileriyle, yayınlarıyla, eylemleriyle, maddi gücüyle en güçlü oda hangi-sidir; İnşaat Mühendisleri Odası. Neden İnşaat Mühendisleri Odası TMMOB'de başkanlık yapamaz; yapılmaz. Güney Özcebe, TMMOB'nin gerçek ve bihakkin başkanı olma hakkında sahip değil miydi; herhalde...

Ben hesap sormuyorum, yani bunun olmayacağını da biliyorum; ölü gözden yaş beklenmez. Ben ne TMMOB'den bir şey bekliyorum, ne de İnşaat Mühendisleri Odasından. Ben, tarihin gelişmekte olan tohumundan, yeşermekte olan dinamik güçlerinden bir şey bekliyorum; özlemlerimi, beklen-

tilerimi, umutlarımı onlarla paylaşıyorum. Yani, geride kalmış, ölmüş, ölmekte olan güçlerle benim ne beraberliğim var, ne ortaklığım.

Ben, size tarihi anlatırken, tarihi, bugünü ve geleceği anlatmak için konuşuyorum. Tarih, benim bir anlamda umurumda da değil, ama aynı zamanda umurumda; çünkü ders almak için umurumuzda. Mehmet Akif de öyle diyor; “ders alınsa, tarih hiç tekerrür eder miydi” diyor. Bak, orada Mehmet Akif’in fotoğrafı var... burada da Mustafa Kemal’in fotoğrafı var. Türkiye’de bunların ikisi birbirinin karşıtı olarak konuluyor. Onların her ikisi de, insanlık tarihinin onurlu ve temiz insanları ve beraberce eylem ve fikir birliği yapmış iki büyük insanımız. Türkiye’de bunu anlatamazsın, bu olmaz; çünkü bizde ya doğucusun ya batıcısın, ya ilericisin ya gericisin, ya sağcısın ya solcusun. Yok böyle bir şey, artık bu ayrımlar bitiyor; ya namuslusun ya namussuzsun, ya bilinçli ya bilinçsizsin, ya vatanseversin ya da vatan sevmezsin, ya insan seversin yahut insan sevmezsin, ya dürüstsün ya yalancısın, ya mühendislik yeminine bağlısın ya da mühendislik yeminine bağlı değilsin; tüm şubelerinle, temsilciliklerinle ve yönetiminle birlikte tek bir mühendisi disiplin kuruluna, onur kuruluna götürmeyen bir yönetime sahipsin. Bu yemin, İnşaat Mühendisleri Odası Merkezinde duruyor, kaldırım onu oradan, oda buna layık değil.

MA - Dikkat ettiyseniz, size, odaya ilişkin sorduğunuz sorular içerisinde günlük çekişmelerimize ilişkin bir şey sormadım, bu konuyu da konuşmadık. Ben, bunu konuşmayalım demiyorum; ama bunu çok konuştuk.

Sizden alabileceğim şeyler, bu konuştuklarımızdı. Bunlara ilişkin geniş ufuklar yaratmamız lazım. Kısırdöngüler içerisinde olacak olan şeyleri sizinle konuşmayı ben de uygun bulmadım, gerekli değil; şunu yaptık, şu olmadı, bu gitti vesaire falan... Sonuç olarak, yanılma içerisinde bulunanları tarih düzeltiyor, zaten kendine göre getiriyor; siz de onu tespit ettiniz, altını çizdiniz. O anlamda ben bir şey sormuyorum. Belki başka bir konuşmamızın ve görüşmemizin konusu olabilir. Yine de onu hiç dikkate almayalım anlamında söylemiyorum. Tecrübeleriniz var, ama bana göre ben bunları konuşmayı istiyordum ve çok değerli bir konuşma oldu. Çok teşekkür ediyoruz zaman ayırdığınız için.

**Bu durumda, artık sen-
ben, yukarı-aşağı, doğu-
batı, kuzey-güney, sağ-sol
filan, bitti bu; insanlık
sorunlarımız var, evrensel
insanlık sorunları var.
Evrensel insanlık sorunları
bağlamında kim benimle
beraber yürürse, o benim
dostum, arkadaşım,
kardeşimdir**

İlkay İzer ile Söyleşi*

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - İlkay Ağabey, senin yayımlanmış yazılarını bulduk, geçmişte ne dediğine baktık ve oradan bir şeyler hazırlamaya çalıştık. Her seferinde söylediğimiz gibi, asıl amacımız, tarihe kayıt düşmek. Sonuç olarak, okuduğum bir makalede, Türkiye’de doktorlar da dahil olmak üzere hiçbir meslek kuruluşunun tarihinin yazılmadığı belirtiliyordu.

Biliyorsunuz tarih çok önemli bir olay. Ülkemizde önemsenmeyen bir sorunumuz var; mesleklerin tarihi yazılmıyor ve mesleklerle ilgili çok boyutlu sosyolojik araştırmalar yapılmıyor. Yazıyoruz, çiziyoruz, bir sürü çaba harcıyoruz, daha sonra da kaldırıp atıyoruz.

İlkay İzer (ii) - Şimdilerde “sözlü tarih çalışması” diyorlar.

MA - Niyetimiz bu söyleşileri dergilerimizde yayınladıktan sonra bir kitapta toplamak. Bizim asıl projemiz; 1994’te, 40. yıl vesilesiyle bir belgesel film yapmaktı. Bir senarist arkadaşımınla görüştüm ve onlar bir ön fizibilite çıkardılar. Böyle bir film 185 bin dolar tutuyordu ve demiryollarından başlayıp, Türkiye’de bugüne kadar yapılmış bayındırlık çalışmalarını tamamıyla ele alan ve bir belgesel projesiydi.

Bu proje için, meslektaşımız ve o dönem Cumhurbaşkanı olan Sayın Demirel’i ziyarete gittik, projeyi anlattık; “çocuklar çok güzel, harika olmuş ne kadar iyi düşünmüşsünüz” dedi. Biz de “bizim bu kadar paramız yok, siz yardım edin bu parayı bulalım” diye istekte bulunduk. “Tabii, derhal” dedi ve bizi Genel Sekretere havale etti. O da bizi, Başbakanlık bilmem ne fonuna havale etti ve olay ortada kaldı. Bunun üzerine, 50 büyük firmaya bir yazı yazıldı ve o zamanki parayla 50 milyon lira civarında para toplandı. 1994 ya da 1995’te, 50 milyon lira toplandı. Bu parayı almadık, “teşekkür ederiz” diyerek geri verdik.

* Bu sayıda yayımladığımız söyleşi İlkay İzer’in 2001 yılında kendisi tarafından onaylanmış olan yazıdır.

Bunun üzerine yine bu çalışmalara devam ettik, "hiç değilse elimizde görüntülü bir çalışma olsun, belki yarın birileri belgesel gibi bir çalışma yaparsa bundan yararlanır. Teknoloji de gelişti, biz de teknolojiye geçmiş olalım" düşüncesiyle sadece sesli olarak yaptığımız çalışmaları görüntülüye de çevirdik. Buna karşın Fevzi Akkaya'da bunu kaçırdık ve çok üzüldük; çünkü o hiç kimseye görüşmüyordu ve bizi de rica minnet kabul etti. Sadece ses alabildik, keşke görüntü de alabilseydik. 1994'te yaptığımız bu görüşmeden sonra da, bütün temaslarımıza rağmen görüşme kabul etmedi.

Konumuza dönecek olursak, siz de enteresan bir dönemde yöneticilik yapmışsınız. Odamızda da 1970'li yılların başında bir yönetsel değişiklik oluyor; sol yönetimlere geçiş var. Galiba ilk olarak Sedat Beyle oluyor bu, ilk söyleşi de onunla oluyor.

ii - İlk başlangıç Sedat ile değil de, benim 1964'ten İstanbul Teknik Üniversitesinden sınıf arkadaşım olan Mehmet Ormancı ile oldu. Ankara'da, Ünal Karacan adında, bizden büyük -sanıyorum 1958 mezunu- bir ağabeyimizin bürosunda, 1970 seçimlerinden önce, 1969'da oluyor. O sırada genellikle İşçi Parti (TİP) çevresindeki arkadaşlardık. Tam olarak ne zaman, kimlerle toplandığımızı hatırlamıyorum; ama Ünal Karacan'ın bürosuydu; bir müddet birlikte çalıştığım Makine Mühendisi Münir Cerit Ağabeyimiz vardı. Arkadaşları, Karacan'ın bürosuna çağırdık. İlk olarak 10-15 kişi geldi. Bunlar arasında, Güney Ağabey, Erman Tamur, Semay Taneri, Uğur Kökden, Selahattin Karababa ve Uğur Alkım da vardı. Bu arkadaşlarla periyodik olarak toplantı yaptık.

Amacımız; İnşaat Mühendisler Odası seçimlerini devrimcilerin kazanmasını isteyenleri bir araya getirmektir. Daha sonra o dönemde yönetimde olan insanlarla da bazı ilişkilerimiz oldu. Bu birliktelik epey gelişti. O son dönemde galiba İzzettin Silier ağabey Yönetim Kurulu Üyesi, Rüştü ağabey de Genel Sekreter. O, benimle hep dalga geçerek anlatır, "iki genç bana geldiler" diye. İzzettin ağabeyin küçük kardeşi Orhan Silier vasıtasıyla haber verdik, gittik, görüştük. Onlar da, "bize gelin, aramıza katılın" dediler. Biz de, "sizin bu yapınızla bu işler yürümez; ama biz sizleri takdir ediyoruz, sizler gelin bizimle beraber olun" diye aramıza çağırdık ve bu epeyce de zaman aldı. Sanıyorum, 1969'un yaz sonlarından 1970'lerin ortasına kadar sürekli görüldü. Hatta, herkes şunları, şunları getirecek diye listeler yapıldı, küçük kurullar oluşturulması daha sonraları gelenek haline geldi.

İlk kongre, İmar İskan Bakanlığı Salonunda, 1970'te oldu. Biz beklediğimizden fazla başarı kazandık.

MA - Sedat Beyin yönetiminde.

ii - Evet; yani arkadaşlar grup olarak yönetim kuruluna kimler girecek diye çalışıyorlardı. Biz o dönemde çok gençtik; ben 1942 doğumluyum ve 27 yaşındaydım, Mehmet de benle yaşıttı, Erman herhalde 25-26 yaşındaydı, en yaşlımız olan Güney Ağabey de 39 civarındaydı. Bizim yönetime girmek gibi özel bir çabamız yoktu. Zaten bu konuda tecrübe sahibi de değildik. Çeşitli arkadaşlara "siz girin" diye öneride bulunduk; ama pek sonuç alınamadı. Sedat'ta ısrar ettik; o "madem işi buraya kadar siz yürüttünüz ve fiilen çalışanlar sizlersiniz, Erman da, Mehmet de, İlkay da girsin" diye istekte bulundu.

MA - Semay Hanım var.

ii - O bizim eskiden tanıdığımız bir arkadaşımızdı, onun girmesi doğal bir konuydu.

MA - Ben eskiye baktım, yönetimde onun haricinde hiç bayan yoktu.

ii - "Bayan olsun" düşüncesiyle değildi onun girişi. Semay, İşçi Partisi çevresinden gelen, tanıdığımız, çok değerli bir arkadaşımızdı ve bizimle beraberdi.

Erman Tamur vardı, -onunla da herhalde görüşeceksiniz- o da bizim Yönetim Kurulunun ilk çekirdeği olan arkadaşlardandır. Daha doğrusu. İlk biraraya gelenler, ben, Erman ve Mehmet Ormancı'dır. Sonra, Semay ve Selahattin Karababa girdi. Selahattin de şimdi İstanbul'da ve isterseniz onu da Mete'yle bulabilirsiniz.

Selahattin Uzun zamandır Ankara'daydı ve orada bürosu vardı. Onlar bizden 3-4 yaş büyük arkadaşlar, biraz daha yerleşikler. Biz o sırada, askerliği yeni bitirmiş, 1-2 sene çalışmış kişilerdik. O dönemde kongreyi kazandık ve böylece ciddi bir değişim oldu.

MA - Delege sistemine henüz geçilmemiş..

ii - Seçimler ve Kongre herkesin katılımıyla oluyor. Genellikle Oda'da, mühendis- yüksek mühendis, veya Yıldızlı-İstanbul Teknik Üniversiteli gibi ayrımlar yapılıyordu. O zamanlar Mühendisler Derneği

1970'lerde, 1974'lerde Demetevler çıktı ve tamamı 15 katlı evlerden oluşuyordu. Onların hepsi kalfa işi yani bizim mühendislik mesleğinin gelişimi birkaç koldan oluyor; hem arz artıyor, hem de üretim. Bunlardan bir tanesi eğitimle geliyor, diğeri piyasadan. Bu durum ister istemez mühendisliği bitirdi.

vardı ve onların içinde de değerli arkadaşlarımız bulunuyor; Genel Sekreterlik yapan Sadık Gökçe gibi. Bu tip ayrımlar olduğu için, biz kendimizi çok ileride bulan, kendini devrime adanmış insanlar olarak gördüğümüz için, diğerlerinin değerlerinin pek farkında değildik. Seçildikten sonra onların bir kısmıyla birlikte çalıştık, bir kısmıyla da seçimlerden sonra bir araya geldik. Aslında gerçekten onlarla beraber de çalışabilir-dik, belki doğrusu da öyleymiş.

MA - 1970'i geçip, 1971'e doğru geliyoruz; o dönemde kongre sırasında ve özellikle kongre divan başkanlığı seçiminde yanlış sayım yapıldığı iddiası var. Bunun için Sedat Bey de, onu doğrulayan Günay Ağabey de aynı şeyi söyledi. Sedat Bey de yazısına bakarsanız, "kesinlikle biz çoğunluktaydık. Özellikle Demirel, Odaya kızmıştı, onun kızgınlığı ile o yönetimi paket olarak hazırlamıştı. Onlar kesinlikle bir provokasyon şeklinde oraya geldi. Ben yemin ederim ki bizim çoğunluğumuz fazlaydı, divan başkanlığını alacak oyumuz vardı; ama onlar alamazsınız diye itiraz ettiler. Sonuç olarak onlar ayrıldı gitti, DSİ'nin salonunda kongre yaptılar" diyor. Siz ne diyorsunuz,

ii - Kongrede olan olay için doğru. Sayımcılardan biri bendim ve kesinlikle hiçbir hile yapmadık. Diğer sayımcıyı ben takip edemem; ama eminim, o da yapmamıştır. O sırada öyle bir hile yapmak da kolay değil.

MA - Biliyorsunuz bunlar, Sayın İrfan Karaoğlu'nun kitabında da yazılı.

ii - Evet, böyle bir iddia var. Çok heyecanlı bir ortamdı, seneler de geçti; ama sayımcılardan bir tanesi bendim ve kesinlikle böyle bir şey yapmadık. Sayımcı olarak 2 kişiydik. Herkese benimki şu kadar, seninki şu kadar diye söylüyoruz.

Şimdi uzaktan baktığımız zaman, o idareyi yönetenlerin bir kısmı bizimle rahatlıkla çalışabilecek insanlardı. Bizim o zamanki hatamız veya tavır yanlışlığımız, o kongreyi kaybetmekten çok ürkmemizdi ve alınmış bir kale gibi görüyorduk. Öteki taraf da bizden çok çekiniyordu, sanki Türkiye'nin bir parçası gidiyormuş, ya da onların çok önem verdiği, çok değer verdikleri bir yerin çok yabancı olan insanlar geliyormuş gibi düşmanca bir tavır vardı.

MA - Siz, İrfan Beyin kitabını okudunuz mu?

ii - Hayır, okumadım.

MA - Bu konular kitapta da var. Siz bu iddiaları nasıl karşılıyorsunuz?

ii - Aşırı bir heyecan, karşılıklı bilenmişlik, inanmama, güvenmeme var. Aklıma o günlerdeki ruh halini çok güzel belirleyen bir anı geldi. Belki size de birkaç defa anlatmışımdır. İlk aldığımız kongrede, yaşlıca, belki benim şimdiki yaşımdaya veya daha genç, 50 yaşlarında birisiyle takıştım, bir tartışma oldu ve yumruk yumruğa kavga edecek duruma geldik. Ben kendimi kontrol ettim, adama bir şey olsa sen suçlu olursun. "Bir şey yapmazsan, dayağı da sen yersin" diyordum. Sonra divan başkanımız adayları, kendini tanıtsın diye teker, teker çağırılmaya başladı. Ben de kalkıp, "1964 İstanbul Teknik Üniversitesi mezunuyum" diye kendimi tanıttım. Yerime oturmak için kürsüden indikten sonra, baktım o kişi bana doğru geliyor. "Herhalde artık dayak yiyeceğim, ya da adama bir şey olacak" diye düşündüm. Ancak o gelip benden özür diledi. Tabii benimle kavga etmeyecek diye ben sevindim. Bana, "ben sizi Ortadoğulu zannettim, siz Teknik Üniversiteliymişsiniz" dedi. Tabii, Ortadoğu o zaman daha solda veyahut solun bir ucu, kaynağı gibi görünüyordu ve o da beni Ortadoğulu zannemiş. Daha sonra çok yerde de benzer durumlarla karşılaştım. İki okul arasında ne fark var bilmiyorum ama o meslektaşımızın davranışı aradaki keskin ayrılığı gösteriyordu ve daha bu ilk kongreydi.

Ondan sonra biz dergide o zamana kadar hiç dile getirilmeyen şeyleri söylemeye başladık. Tabii, "halklar" lafı falan, şimdi o kadar büyük suçlar içine girmiyor.

Mesela, zamanla Kürt realitesini Demirel de tanıdı. O günlerde suçlama amacıyla söylenen şeylerin herhalde yüzde 90-99'u şu an sıradan laflardır; ama onu onlar söyledi diye hâlâ heyecanlı bir şekil-

de davranması, o zamanki karşıtlığı, kavga ortamını gösteriyor.

MA - Onu kendisi de izah ediyor. İrfan Bey bir de “mühendis olmayan kişileri oraya getirmişlerdi” diyor. Sedat Bey de “bizim genç mühendis arkadaşlarımız parka giymişlerdi ondan dolayı öğrenci sanmışlardır” diyor.

İİ - Bizim o kadar büyük ve güçlü örgütlenmemiz var ki, onun içine öğrenciyi katmak mümkün değil. Gerekli de değil.

MA - Sedat bey, “zaten ondan sonra 12 Martta o konu en ince detayına kadar incelendi, eğer böyle bir hatamız olsaydı açığa çıkardı” diyor.

İİ - Benim 12 Mart yargılamalarındaki suçlandığım konu da, öğrencileri, bilhassa (!) Ortadoğu öğrencilerini örgütlemektir. Baki Tuğ böyle suçlamıştı ve bu konuda delil olarak sunduğu belge; bizim, kamuoyuna yayınladığımız bildirilerdi. O sırada büyük bir hareketlilik var ve Devlet Personel Yasası çıkıyor. Biz zaten eski 10 195'ten bile tatmin olmuş değiliz, işçi statüsündeyiz; ama sözleşmeliyiz vesaire. Bunlar yazıyor bildiriye.

MA - Onu daha sonra konuşalım isterseniz. Bir şey soracağım: Baki Tuğ'un yayımlanan iki cilt kitabını okudunuz mu? Büyük ihtimalle yine “belge” diye bunları yazmıştır.

İİ - Belki yazmıştır. Oradaki belge, bizim bildirimizdi ve bir öğrencinin dolabından çıkmış. Ben o bildiriye imzaladığım için o benim aleyhimde bir delil oldu. O sırada ben Odada yazı işleri müdürü gibi dergiyi çıkarıyorum, Yönetim Kurulu Sekreteriyim, ama yarı sekreter gibi ve bildirilere imzalar atıyorum. İmzalar benim olduğu için, bunu delil olarak koymuş; yani o zamanki düşmanlığın keskinliğini, karşılıklı nefreti gösteren şeyler bunlar. Halbuki o insanlarla teke tek bir araya geldiğimizde bunlar görülüyordu. İrfan Karaoğlu'yla bir meslektaş olarak ilişkilerimiz oldu. Böyle durumlarda birbirimize nefretle bakan bir davranışımız yoktu.

Önemsiz çıkar ya da düşünce ayrılıklarında bile karşı tarafı yok etmeye çalışmak, uzlaşmayı, ortak bir çıkar yol bulmayı hiç aklına getirmemek, en köklü toplumsal niteliklerimizden biri. İster aynı grup içinde bulunalım, ister karşı gruplar içinde olalım; karşımızda olanları yok edip, tek başına hükümler olma duygusu çok güçlü. İşte o duygu yok etmeye çalışıyor, karşı taraf parkalıydı, parkalılar öğrencidir, öğrenciler teröristir falan diye; kongreye katılan tüm delegeler mühendisti. Zaten o kadar büyük kalabalığı öğrenciler toplarsa, orası duman olurdu.

MA - Konuyu bir kere daha doğruladık ve bu üçüncü doğrulama. O dönem o kitabı yazdı ve ona uzun süre kimse de cevap vermedi. Ben aslında İrfan Karaoğlu'yla görüşmeyi düşünüyorum. “Bütün bu konuşmalardan, teyitlerden sonra ne diyorsunuz?” diye; çünkü söylediği şeylerin çok abartılı olduğu ortaya çıkıyor.

İİ - Bir şey daha söyleyeyim; mesela kongre olurken hakimler, noterler hepsi getirildi. Aslından bunlar düşünülmeden de yapılması mümkün olan bir kongreydi. Siz şimdi bir yerden pazar günü noter bulun da getirin bakalım. Bu hazırlıklar yapılmış; ama ne kadar isteyerek yapılmış, ne kadar o anda devreye sokulmuş bilemiyorum. İki tarafta da bilenme ve hınç var. Mesela kongre başkanının bizim kazanmamız üzerine hemen kavga çıkarmayıp devam etselerdi ne kaybederlerdi? Bu tartışmalı kongreden sonra karşı tarafın avukatlığını Yekta Güngör Özden yapmış idi.

MA - Bir başka konu; 1950'li yıllarda, mühendis ve mimarların ekonomik ayrıcalık konusunu Haziran 1974'teki Teknik Güç'te açıklamışsınız. Daha sonra Personel Yasası kapsamına girince grafiğin ne kadar kötü düştüğünü biliyoruz. 25 yıl sonra yeni bir değerlendirme yapabilir misiniz? Dergide yazdığınız yazıda da “Türkiye o dönem altyapı ve tesis bakımından haraptı ve mühendise ihtiyaç vardı” diyorsunuz. 10195'te örgütlenmeye ilişkin birtakım kolaylıkların sağlanmış olması ve daha sonra ihtiyaç azaldığı için mi Personel Yasası çıkartıldı?

Meslektaşlarınızın durumunu şimdi nasıl görüyorsunuz? Özellikle kamuda çalışan meslektaşlarımız açısından durum inanılmaz derecede kötü; Aradan 25 yıl geçmiş olmasını da dikkate alarak bir değerlendirme yapar mısınız?

İİ - 1950'li yıllarda, mühendisler sayıca yetersiz, talep fazlası var, arz az, fiyatlar yükselmiş durumda. Bu ihtiyacı Devlet Personel Kanununa göre karşılayabilmek mümkün olmadığı için, bunlara bazı değişik isimler altında para veriliyordu. Şu anda da aynı şeyler söz konusu.

MA - Yan ödeme gibi.

ii - Yan ödeme değil. Devlet memuru olarak çalıştığınız zaman, diyelim ki 500 vereceksiniz; ama bundan da memur olarak sıyrılmak mümkün değil. O zaman ne yapıyorsunuz?.. Sözleşmeli yapıyorsunuz, özel bir statü getiriyorsunuz ve az bulunan elemanı buraya koymak istiyorsunuz; çünkü işinizi başka türlü götüremiyorsunuz. 1950'li yıllarda yapılan şey işte budur.

Mesela şimdi de eleştiri konusu oluyor, özellikle ekonomi bürokratlarını ve bankacılık alanında yetkin insanları bulmak zor. Onun için Merkez Bankasında, Hâzinede, Sermaye Piyasası Kurulunda ve ona benzer diğer bankalarda vesaire her yerde böyle şeyler var; yani devlete ait olan bu yerlerde o işi yürütebilecek yetenekli teknik veya idari personel bulmak zor olunca, ona sözleşme gibi bir yol buluyorsunuz. Aynı bizim uzaktan bakıp değerlendirdiğimiz zaman, mühendislerin yüksek maaş alması, doğrudan doğruya onların azlığından, nadir olmasından dolayıdır.

Bir müddet sonra bu 2 sebeple bozuldu; birincisi, mühendis adı altında sayılan meslek gruplarının artması. Mesela, istihkam subayları veya teknik öğretmenler mühendis sıfatını alarak bu ayrıcalıklı gruba geçmek istiyorlardı.

MA - Tabii, 10 195'te çok iyi ücret alınabiliyor.

ii - Tabii, 10 195'te iyi ücret alınıyor ve bunu alanlar mühendisler. Bu sığfata geçme amacı o.

İkincisi, bu alanda bir istihdam açığı var ve oraya devletin birtakım insanları yetiştirmesi lazım. Bu meslek değiştirerek olabilir, unvan vererek yapılabilir, para verilebilir, veya eğitimle, o mesleğe sahip olanların sayısı artırılabilir. Özel okullar çıkmaya başladı; çünkü mühendis açığı var ve Türkiye'deki mühendislerin aldığı ücret Türkiye ortalamasının üstünde. İster istemez birtakım mesleklerden insanlar bu boşluğa akacak. Tabii zaman içinde birçok etkenle beraber mühendislik de düştü. Şu anda mühendislik, o zamanki gibi az bulunur olmasından dolayı, fiyatı artmış bir meslek değil.

Mühendislik gibi birçok meslek de benzer duruma düştü; mesela eczacılık, doktorluk gibi. Birçok meslek belirli zaman içinde, elemanların azlığından dolayı yükseliyor; ama o yükselişle beraber -piyasaya giren yeni bir imalatı başkalarının da yapması gibi- o mesleğe de çeşitli yollardan katılım oluyor ve o meslek düşüyor. Türkiye'de bunun örneklerinden biri de mühendislik.

İkincisi; Türkiye iki kültürlü bir memleket; yani mühendisin yapacağı işin neredeyse yarısını veya daha fazlasını kalfalar, ustalar yapıyor. Kısacası bunlar, mektepli ve alaylı olarak iki ayrı kanaldan yetişiyor. O sıralarda mühendisliğin yeni olan bazı teknikleri; betonarme, çelik vesaire gibi şeyler kalfalarca bilinmiyordu. 1970'li yıllardan sonra bunlar kalfalar tarafından da yapılabilir oldu.

Bizim ikili kültürümüz, ikili eğitim sistemimiz var. Bir kalfaya siz 15 katlı bir bina yaptırırsanız, akıllı birisiyse, ikinci binasını, tekniğine, kurallarına tam uymasa bile, önceki yaptığına uyarak yapılabiliyor. Ben mezun olduğum zaman Bursa Bayındırlık Müdürlüğünde çalıştım, bazen dışarıya da iş yapardım. İki tane camii projesi yaptığımı hatırlıyorum; birinden para almıştım, diğerini sevabına yaptım. O sırada kalfalar camii yapmasını bilmiyorlardı. Oysa şimdi binlerce camii yapılıyor ve herhalde bunların yüzde 90'ını kalfalar alıyor; çünkü onu da öğrendiler.

Ankara'ya ilk geldiğimde, okul sıralarında Kızılay'daki 21 katlı GİMA binası yapıldı, o işte muazzam bir eserdi. Ben 1968'de askerden geldikten sonra Ankara'da çalışmaya başladığımda, aşağı yukarı 15 katlı bina yapıyorduk ve övünüyorduk - Hacettepe modeli gibi.

1970'lerde, 1974'lerde Demetevler çıktı ve tamamı 15 katlı evlerden oluşuyordu. Onların hepsi kalfa işi yani bizim mühendislik mesleğinin gelişimi birkaç koldan oluyor; hem arz artıyor, hem de üretim. Bunlardan bir tanesi eğitimle geliyor, diğeri piyasadandır. Bu durum ister istemez mühendisliği bitirdi.

MA - 1970'lerdeki TEKSEN Sendikası konusunda yine yazılarınız var; yani konuyu biliyorsunuz, bir çok kere de yazmışsınız. "TEKSEN nasıl kuruldu, kurultay görüşmelerinde neler oldu, 10195 teknik eleman sendikalaşmasına ne tür kolaylıklar sağladı?" gibi konularda yazdıklarınız var. Tabii bunların üzerinden 25 yıl geçmiş. Bu anlamda, zaman geçtikçe insanların görüş açıları da değişiyor, hatta bazılarının ki çok fazla değişiyor. Sizin görüş açınız ne kadar değişti?

ii - O zamanlar bizim içimizde büyük bir işçi sınıfı hayranlığı vardı; "dünyayı değiştirecek, iyileştirecek olan işçi sınıfıdır, emektir ve onun temsilcisidir" diye öyle bir işçi sınıfı olma isteği vardı. Belki bu eğilimin soyut bir etkisi olmuştur,

İkincisi, somut bir nokta var; 10 195 iyi para veriyor, ancak bir bacağı eksik; yani örgütlenme, sendikalaşma yönü yoktu. Tabii bizim sendikalaşma isteğimiz bir taraftan onun yetmezliğindendi; ama

bazı şeylerin hemen hemen hepsi ayrı nedene bağlı olarak gelişti. Bu da mühendislerin toplum seviyesine göre çok iyi maaş alma durumundan, giderek sıradan bir seviyeye doğru düşmesinden dolayı oldu. 10 195'e yaptığımız itirazların ideolojik yönleri olsa bile, o kitleleri bu şekildeki bir harekete sokan gelişme, gelirlerimizin yetersiz kalmaya başlamasıydı. 1955-1960'larda, 1 500- 2 500 gibi maaşlar alınırken, devlet de çalışanına 500 lira vermiş ve senelerce de bu durağan bir şekilde gidiyor. O sırada Türk-İş'in yükselişi var, İşçi Partisi var, bunlar sendikalaşmayı teşvik ediyorlar, diğer taraftan da sempatiyle ve ideolojik yakınlık dolayısıyla bize benzer mühendisler orada işçiler gibi örgütlenmek istiyorlar. Bir diğer husus da bu şekilde bir örgütlenmenin maaşını artıracaklarını hesaplamalarıydı. 10 195'e göre işçi sayılmadıkları için sendikal hakları yok ve böyle bir hakkımız olursa biz de bundan daha iyisini alabiliriz diye düşünüyorlar.

Bence bunlar hayal; çünkü işçi sayılsa maaşı artmayacak, öbür türlü de verilmeyecek. Nitekim o ihtiyaca başka türlü cevaplar gelmeye başlayınca bu meslek düştü, ondan sonra da kolu kanadı kırıldı; ama o zamanki mühendisler arasındaki toplumsal hareketlerin somut dinamiği, maaşın yetersizleşmesi, mühendis arzının artması ve eski konumlarını kaybetme durumlarından geliyor.

Personel Yasası biliyorsunuz şimdi de benzer itirazlara yol açıyor. Mesela, işçilerin aldığı maaşlarla, onların amiri olan mühendis vesaire gibi memurların maaşları arasındaki farklılıklar onları rahatsız ediyor ve herkes oraya geçmeye çalışıyor. Tabii bu mümkün değil, keşke olsa da herkes o gelir düzeyine gelse. Bu kez oraya doğru bir akım başlıyor. İşte biz o konumdaydık; ama ondan sonra birisi geldi, bizim elimizdeki daha da fazlasını isterken tamamen ortadan kaldırmak istedi -çünkü maaşlarımız göreceli olarak düşüyordu- Bu da meslekten birisiydi ve öfke de ona yöneldi. Belki de o öfke, mühendislik hareketindeki sol yönetimi senelerce ayakta tuttu.

Mühendislerden sonra doktorların gelir seviyeleri yükseldi ve o nadir meslek oldu, üniversitelerde orayı tercih edenlerin sayısı arttı. Tıp üretimi, doktor üretimi artmaya başlayınca da doktorluk düşmeye başladı. Sonunda 12 Eylülde doktorlara 2 sene mecburi hizmet konulunca, doktorluk da yerle bir oldu. Şimdi, en çok şikayet eden, en düşük geliri alan meslek gruplarından birisi haline geldi, özellikle de pratisyen doktorlar.

MA - Sendikada çok kısa sürede 5 000'e yakın üye topladığını yazıyorsunuz. Sonra sayı düştü ve 12 Martla birlikte sendika da kapatıldı değil mi?

ii - Evet.

MA - TÖS'le birlikte TEKSEN de o şekilde kapandı. Sonra TÜTED olarak çabalar var, o da çok başarılı olmadı. O zamanki sendikalaşma hareketiyle, bugünkü arasında bir fark var; şimdi, özellikle mühendislerin de işyeri sigortası türünde ve ayrı olarak örgütlenmesi konusunda görüşler var. O zamanlarda ise mühendislerin ayrı bir örgütlenmesi vardı; yani TEKSEN'de durum öyle.

ii - Tabii, işçi sayılma isteğinin, hem pratik, hem teorik ve ideolojik sebepleri vardı.

Özellikle TEKSEN'in amacı sendikal çerçeveye girmekti. Sonra Personel Kanunu geldi, mühendisler memur yapılmaya başlandı. O zaman bunun kendi dinamiği gitti; ama teknik personelin içinde böyle bir örgütlenme isteği kaldı, o TÜTED'le devam etti. Bunlar artık gerçek bir sendikal hareket sayılamaz; çünkü mühendislik mesleği o kadar geniş alanlarda iş yapıyor ki, kabaca tarif edersek, esnafla emekçilik arasında. Bir yandan proje yapan insanlar, küçük taahhüt işleri gerçekleştirilen ve buna karşılık emeğiyle çalışanlar; bunlar farklı kategoriler.

Bizim ikili kültürümüz, ikili eğitim sistemimiz var. Bir kalfaya siz 15 katlı bir bina yaptırırsanız, akıllı birisiyse, ikinci binasını, tekniğine, kurallarına tam uymasa bile, önceki yaptığına uyarak yapabiliyor. Ben mezun olduğum zaman Bursa Bayındırlık Müdürlüğünde çalıştım, bazen dışarıya da iş yapardım. İki tane camii projesi yaptığımı hatırlıyorum; birinden para almıştım, diğerini sevabına yaptım. O sırada kalfalar camii yapmasını bilmiyorlardı. Oysa şimdi binlerce camii yapılıyor ve herhalde bunların yüzde 90'ını kalfalar alıyor; çünkü onu da öğrendiler.

Eskiden göçebeydik ve şimdi ülke içinde bir göçme olayı var. Birincisi, 1950'den başlayan kırdan kente göç var. Şimdi de kentin içinde göç olduğu gibi, bölgeler arasında da göç var. Dolayısıyla göç durmadı ve insanlar henüz kendilerine şehrsel mekan edinmediler; yani nüfus hâlâ oturamadı.

Bunları, projecisiyle, büro sahibiyle aynı yere toplamak; yani mühendisler adına böyle bir sosyo ekonomik bir katman bulmak mümkün değil. İster istemez ya işçilerin bulunduğu kate-goride olacak ya da diğer kategoride.

MA - Yönetici olursa kamuya yakın oluyor, eğer bantta veya şantiyedeyseniz bu sefer işçiye yakın.

ii - Ancak her zaman, üstte bir ücret ile yönetme fonksiyonu arasında kalıyor; yani bunu bir sendikada toplayarak dengeye kavuşturmak kolay değil. Belki Personel Kanunu çıkmasaydı bazı şeyler mümkün olabilirdi; ama o memur sayısını artırınca şartlar değişti.

MA - 1970'li yıllarda konuşulan konulardan birisi de, yapı za-bitası veya yapı polisi konusu. Dolayısıyla yapı denetimi o zamandan beri; yani 30 yıldır gündemimizde ve çok önemli bir konu. İmar Yasası değişiyor, fenni mesul geliyor; ama bir türlü bu konuya çözüm bulunamıyor. Sonuç olarak bildiğiniz gibi 595 sayılı bir Kanun Hükmünde Kararname çıkarıldı ve arkasından TMMOB Yasasını; ve Mühendislik ve Mimarlık Hakkındaki Kanunu da değiştiren 601 sayılı Kararnameler devreye girdi ve çok iddialı bir şekilde ortaya çıktı. Şu anda bunlar 27 ilde pilot olarak da yürürlükte.

O yıllarda başlayan yapı denetimi konusunun çılgınca bir kötü vaziyete dönüşünü hepimiz izledik, biliyoruz. 300'e yakın ayrı yapıyı denetlediği varsayılan fenni mesul vesaire kişinin, özellikle belediyelerin kontrolünde bulunan, özel şahıslara ait yapıları hiç denetlemediğini biliyoruz. Şimdi de devreye böyle iki tane konu girdi. Bu konuda da, bizim odamız, TMMOB ve diğer odalar arasında farklı görüşler var. Bizim odamız bir miktar bu işe müdahil olmak ve düzeltmek kaydıyla biraz yandaş gibi oldu; ama uygulamadan çok iyi biliyoruz ki, bu iş de felaket bir şekilde kötüye gidiyor. Siz de bu konuları mutlaka düşünmüşsünüzdür. Özellikle geçmişten beri, hikayesi konusunda da yazdığınız, çizdiğiniz, okuduğunuz şeyler var. Şimdi ne düşünüyorsunuz? Devreye giren mevcut yasa ve kurumlarla bir şeyler sağlanabilir mi, bu konuda neler yapılabilir?

ii - Burada doğu-batı farkı gibi bir fark var; yani bizim mühendislerimiz olsun, diğer mesleklerden insanlarımız olsun, kalite talebi yok veya çok sınırlı.

İkinci olarak, üretimimizin önemli bir kısmı ikili bir kültür dolayısıyla birbirinden kopmuş durumda; yani işi yapan usta, kalfa gibi insanlarla mühendisler arasında bir bağlantı yok. Bu tür işler mühendislik eğitimi almayanlar tarafından da yapılabilir.

Böyle bir durumda ilk olarak nasıl denetlersiniz, daha da önemlisi, kalite talebi ve kaygısı yok. Bu durum sadece inşaatta değil, her alanda böyle. Bu çok büyük bir toplumsal gelişimin etkisiyle köklü olarak çözülebilir. Tabii, toplumun kendiliğinden kaliteliyi benimser olmasını beklemek de mümkün değil. Buna ait birtakım yasal yöntemler, yaptırımlar olması mutlaka lazım; ama sadece bunlarla yapılabilecek bir konu değil diye düşünüyorum. Mesela yasayla bir ev yaptırandan bunun talep edilmesi lazım.

MA - Halkın bu kültür boyutuna mı varması lazım?

ii - Tabii. Niye Almanya'da veya İngiltere'de ev yaptıranlar, mimara, mühendise bilmem ne kadar para veriyor da, bizim ki vermiyor? Proje, neden sadece belediyede ruhsat için doldurulan bir formalite, bir form kağıdından ibaret kalıyor? Mesela, neden yapının üzerine buranın fenni mesulü bu adamdır diye yazıyor? Adam hiç uğramadan bunu neden yapıyor; yani bu adam çok mu kötü, çok mu kötü mühendis, hiç mi sorumluluk duygusu yok? Türkiye'de istihdam problemi var. Bu yalnız mühendislik alanında değil, mesela taahhüt alanında da sanayii alanında da böyle; yani insanlar yeteri kadar parayı kazanamıyorlar, kazanacak iş alanı bulamıyorlar.

MA - Belki de kazandıklarından daha fazlasını da harcıyorlar.

ii - Orası bir gerçek ve bu da doğaldır; çünkü o kadar aşağıda ki. Oysa, çok iyi yaşayan insanlara çok yakın Türkiye. Neden çok yakın? İlk olarak batıya yakın, ikinci olarak yapımız da zaten çok farklılaşmış durumda. Öteki Türkiye diye nitelendirilen ayrı bir yapımız var. Dolayısıyla, mesela bir lüks

otele, bir havaalanına gittiğiniz zaman başka bir dünyayla karşılaşıyorsunuz.

Para sahibi olanlar bir an önce bu yönlerini göstermek istiyorlar. Birincisi buna heves ettiği için çocukça bir şey. İkincisi, Türkiye’de her şey hükümlerle ilgili olduğu için; yani daha üstteyim, daha zenginim, daha güçlüyüm düşüncesini toplumun her yerinde, her katmanında, her alanda vurgulamak gibi bir eğilim olduğu için bu şekilde belki harcama yapıyor. Buna karşın Türkiye çok zengin bir ülke değil, yeteri kadar iş alanı yok, yeterli yatırım yapılamıyor. Bunun sebebi de, lüks tüketime kayma arzudur, zahmetsiz kazanılan paraların Türkiye’nin tekin bir ülke olarak görülmemesi nedeniyle dışarıya transferidir, çok bilinçsizce yatırım yapıldığı için boşa giden, Türkiye’nin dışına transfer edilen paralardır, çok fazla harcadığı için borçlanma gereğinin artmasıdır. Neticede Türkiye’de hem kültür olarak hem de maddi şartlar bakımından kaliteye bir talep yok.

MA - O zaman özet olarak, 595 ve 601’in hayata geçmesi için daha uzun süreye ihtiyaç var diyebilir miyiz?

İİ - O kanun uygulanmaya başlandı, ancak çok az uyuldu. Bir kere kopuk bir şekilde yapıldı; yani mühendislik firmaları ancak özel şeyleri denetleyebiliyor. Devletle ilgili birimler ayrı bir alan olarak duruyor; yani Müşavir Mühendisler Birliği gibi birimlerle ayrı bir kanalda tutuluyor, halbuki onunla entegre olması gereken bir konuydu. Özellikle şirketleşme istendiği için öyle olmalıydı; çünkü denetlemeyle ilgili bütün işler orada geçecek. Onların altyapı yatırımları yok, büyük devlet yatırımları yok, binalar yok, sadece vatandaşın yaptıracağı şeylere çok da yüksek bedellerle kurulacak birtakım firmalar vasıtasıyla denetim yapılıyor. Şirket olarak hizmet etme mecburiyeti, kişisel, bireysel olarak çalışan mühendislerin tamamını ortadan kaldırıyor; yani esnaflık zanaatı, mühendislik işi ve hatta mimarlık, kişiye bağlı bir iş Yasa bunu ortadan kaldırmış oldu. Mühendis olarak siz bir denetleme yapamıyorsunuz, ancak mühendislik şirketi olarak bu işlevi yerine getiriyorsunuz. Bu neyi sağladı bilmiyorum; belki az sayıda kurum olmasına yol açtı. Kişi olarak belirli bir limit verilseydi, belki bu mühendislik mesleği bakımından daha farklı olacaktı.

MA - Mühendislik aslında bir hizmet işidir ve bireyseldir diye mi söylüyorsunuz?

İİ - Neticede bu dünyaya bir bakıştır, karakterdir. Kalite insanlara has bir anlayıştır. Şirketle bunlar olmaz anlamına gelmiyor tabii. Yapıları belirli seviyelere ayırmışlar; A-B-C diye; yani 15.000 m², 5.000 m² veyahut 3.000 m²’yi de bir mühendis yapamaz mı, kontrol edemez mi? Bunun gibi çok da kaliteye ihtiyacı olan yapılar olmaz mı?.. Bence olur.

MA - Zaten şu anda ikili bir yapı var; biliyorsunuz 27 ilin dışındaki yerlerde yine fenni mesuller iş başında.

İİ - O da ayrı bir tarafı; ama neticede denetleme düşüncesinin eksik de, yanlış da olsa bizim Odanın düşüncesine yakın düşünüyorum ve uygulanmaya konulması lazım. Yasa sonradan ıslah edilebilir; ama hiç olmazsa bu şekilde bir denemeye başlanması lazım.

MA - Bu kültürün oluşturulması için, uzun vadeli konular için de bir yerden başlamak lazım.

İİ - Elbette, sadece kültür için değil; bunu denetlemek için de lazım. TUS yazıp da oraya uğramayan mühendisin yerine “denetçi bu firmadır” deyip yine uğramayan insanlar olacak. İşin detayında da bir sürü nokta var, yalnız sadece basit şeyleri nasıl çözecek bilmiyorum. Yine eksik istihdam, yine rekabet, yine fiyat kırma, onların sonucu kaliteden ödün verme, bizim bütün inşaat sektörümüz buna çanak tutuyor; yani fiyatını kır, proje olsun, imalat olsun, al sonra nasıl çıkarırsan çıkar. Standart ancak bu şekilde işliyor. Bu şekilde diyelim ki mühendis emeği daha fazla işe katılabilirse, o zaman mühendislerle iş olacak, iş olunca da giderek kalite yükselecek. Kanunun getirebileceği bir iyilik bu olur.

MA - Biliyorsunuz mühendislik bize batıdan gelme ve geldiği yerden de etikle birlikte geldi. Etik derken, kamu yetkisini size devrediyor, profesyonel meslekler, hukukçular, doktorlar vesaire hep bu şekilde hizmet görüyorlar; ama ne yazık ki, bizim meslektaşlarımızın çoğu, kamu adına yetkili olduklarını, bir taraftan da vicdanla mesleği icra ettiklerini, ondan sadece para kazanmak değil, etiğe uygun çalışmanın gerekliliğini unutuyorlar. Bu konuda müthiş bir duyarsızlık var.

Etik ve ahlak olayının da kültürle çok büyük bir bağlantısı var; ama ne yazık ki bu konuda da dibe vurmuş durumdayız. Meslektaşlarımızın yaptığı birçok şeyleri gördükçe “bu kadarda mı olur?” diye düşünüyoruz. Bu konuda siz ne düşünüyorsunuz; yani bu sosyolojik bir olay mı, yoksa Türkiye’deki ekonomik şartlar mı bu işi tek başına bu hale getirmiştir? Biz yerleşik bir toplum değiliz, bir miktar göçebe kökenden gelmemiz nedeniyle, yerleşik toplumların davranışına varmak için epey zaman

geçirmemiz gibi ifadeler kullandınız, bu durumu nasıl değerlendirirsiniz?

İİ - Göçebe derken, fetihçilik var. Büyük bir hareketlilik gözlenebilir, toplum müthiş bir kayma içinde; yani doğudan batıya doğru ve senede aşağı yukarı bir milyonun üzerinde insan kayıyor. 1970'lerde İstanbul 2.5 milyon nüfusa sahipti, şimdi 12.5 milyon civarında. Demek ki, 20-25 sene içinde, 10 milyon nüfus bu şehre akıyor, nüfus dört katına çıkıyor. Bu altına hücum gibi bir şey; yani o kadar büyük bir kaynaşma ve farkında değiliz şimdi. Türkiye'deki bozuklukların esas sebeplerinden birisi de bu.

Eskiden göçebeydik ve şimdi ülke içinde bir göçme olayı var. Birincisi, 1950'den başlayan kırdan kente göç var. Şimdi de kentin içinde göç olduğu gibi, bölgeler arasında da göç var. Dolayısıyla göç durmadı ve insanlar henüz kendilerine şehrsel mekan edinmediler; yani nüfus hâlâ oturamadı.

Ben Erzurumluyum. Babam hâkim olduğu için Erzincan'da 10 sene kaldık. Oradan Gölcük, Bursa, İstanbul, derken, 10 sene de Ankara'da oturdum. Sonra tekrar İstanbul'a geldim. Benim gibi yüzlerce örnek var. Mesela Erzincan'daki ortaokul arkadaşlarımın hepsi İstanbul'da. Bursa'da daha fazla oturan arkadaşım var; çünkü orası daha zengin bir yer; ama doğruya gidince azalıyor. Diyarbakır'da iş yapmıştım, orada veya odayla ilgili olarak tanıdığım arkadaşlarımın hepsi şimdi büyük batı kentlerinde yaşıyorlar; yani hep bir akış var ve bu dengeyi bozuyor.

İkinci olarak, insanlar birbirinin üzerine basarak ancak durabiliyorlar. Biraz da bunun doğurduğu, eksik istihdamın doğurduğu ekme parası kazanma telaşı, bir takım etik değerlerin yaşama adına çiğnenip geçilmesine neden oluyor. Mesela bir bakıyorsunuz, adam 10 senede zirveye çıkıyor. "O ne yaptı da çıktı, ben niye çıkamayayım?" diye bir zirveye çıkma hırsı oluşuyor ve 10 kişi, 20 kişi birden daha atılıyor. Artık hiçbir kuralın geçerli olmadığı bir ortama giriyorsunuz; bir denizin, bir batağın içindesiniz ve yukarıdan nefes almak için birtakım insanları itiyorsunuz, etik falan kalmıyor ve böyle bir kaynaşma var

Bu ne kadar zaman devam eder? Türkiye şu anda delikanlılık yani 18-25 yaşları arasında. Belki 45-50 yaşına olgunluğa gelince durulur.

MA - Bazı araştırmacılar, Türkiye'nin at sırtından indikten sonra kentleşmeye başladığını ve batının 150 yılda tamamladığı bu olguyu 50 yıla sağdirdiğini, kentleşme yaşının da 20 olduğunu söylüyorlar.

İİ - Evet 20 yaşında bir delikanlı kendini göstermek istiyor, biraz yan bakana bir tane patlatmak istiyor, sokağa tükürüyor, bu tür şeyleri görüyoruz. En yukarıdaki, bakan seviyesinde olan insanların bile konuşmalarını, birbirlerine davranışlarını görüyoruz, hep çocukça. Adamlar 50-60 yaşında, ancak davranışları çocukça; kızıyor, dövüyor, "şerefsiz" diyor. Şerefsiz, fahişe gibi küfrün biri bin para, insanlar da böyle. Belki bu yaş ortalaması 40'a geldiği zaman daha olgunlaşmış olacağız, ancak şu anda durum bu. Bu ortamda bir şey tutturmak mümkün olmuyor, trafik lambasında durmayı yeni yeni kavrayabildik. Bunlar öğretilmeye çalışılmalı, bunlara ait kurallar konmalı; ama bunlar kolay değil, çok zor.

MA - Yine aynı noktaya geliyoruz; bir konunun kültürü oluşmadan, onu yaşama geçirmek çok zor galiba. Etik de bunlardan birisi. Ahlak dediğimiz şey, insanların kendiliğinden isteyerek, kendi davranış biçimine indirgenmiş bir kural olarak onu yapmasıdır. Etiği biz "kimse görmüyorsa kırmızı ışıkta geçebilirsin" mantığıyla tanımlamıyoruz, kimse olmadığı zaman da kırmızı ışıkta durma olayıdır.

İİ - Şimdi bakıyorum, taksii şoförleri dahi duruyorlar. Bir taraftan da para yok ve herkes koşmaya çalışıyor. İmkânlar az olduğu için de bazı olumsuzluklar çıkıyor.

MA - Bir başka sorumuz var: Sol dünya görüşü, 30 yıldır oda yönetimlerinde bulunuyor. Yönetimlere seçilmede bir kriter var mı, yoksa belirleyici olan kör bir iktidar olma kavgası mı

Tabii, daha önce de söylediğim gibi yönetim kademelerine gelecek insanların iyi yetişmesi lazım. Mesela Avrupa Birliğinde dönem başkanı oluyor, ondan sonraki dönem başkanı da o andan belirleniyor; yani insanların değişmesi, değişebilirliği kabul edilmeli ve oraya gelecek insanlar bir evvelki dönemden belirlenerek, yetiştirilmeli.

oldu? 25-30 yıllık bu süreci siz de gözlediniz, değerlendirmeniz nedir?

ii - Kısaca ikincisi; yani bu yalnızca odalara has değil, yine aynı şekilde, o göçmenin getirdiği toplumsal kargaşanın sonuçlarına bağlı bir durum bu da.

Çabuk kazanma, birini "o, oradaysa ben niye değilim" diye bir yarışma, bir de bunun devamı olarak biraz da tarihten gelen alışkanlıkla her şeye egemen olma, sonsuza kadar her şeye hükmetme arzusu. Toplumumuzu yönetenler; parti başkanları, dernek başkanları, oda başkanları, sendika başkanları değişmiyor; yani orayı ele geçirmek için herkes elinden geleni yapıyor.

Erdal Bingöl, bizimle beraber çalışan arkadaşlardan bir tanesi. Erdal'ın deyimiyle, "biz 10 m² odada, şu küçük yerde, 10 000 m koşusu yapmaya çalışıyoruz, niye? Deli miyiz yani?" Hakikaten odada ne yapacaksın sen? Odaya sekreter oldun, başkan oldun, gelen sana bir selam verdi, itibar etti; ama neticede oda çok küçük bir birim, çok fazla bir şey kazandıran bir yer değil, zahmetli de. Niye böyle bir şey yapıyor? Üstelik de Odaya gelenler o kadar da coşkuyla bir şeyler yapmak için çalışmıyorlar. Amaç, orada bulunmak haline geliyor. Odalar belki bunun en zayıf örneği; yani politikada, sendikalarda, derneklerde bu tutku çok daha güçlü. Mesela parti başkanları hiç bırakmak istemiyor. Belki kanun o hakkı vermiş onlara; ama niye bırakmak istemezler?

MA - O anlamda, sağ ile sol arasında benzerlik de var. Aynı şey sağda da var, solda olmaması gereken şeyler solda da var; yani toplum birbirini etkiliyor gibi

ii - Biz bu toplumun insanlarıyız, birbirimize benzer davranışlar gösteriyoruz, ancak tutumlarda birtakım farklılıklar olabilir. Sağdaki milliyetçilik biraz bencilliği, böbürlenmeyi ve saldırganlığı teşvik edebilir, solda biraz daha insancılık, bu kadar. Tabii onun da sınırları var "ben ünlü olacağım ve vurup kırıp oynayacağım" düşüncesi fark etmiyor. Aynı kültürden gelmiş insanlar ve bütün toplum katlarında öyle, neye bakarsanız hep aynı şeyi görüyorsunuz; müthiş kavgalar çıkıyor, bu yapısal bir durum.

MA - Nasıl düzelecek?

ii - Bana göre bu uzunca bir süre isteyecektir. Öncelikle göç hareketinin durulması, kentlere göçen nüfusun uyum sağlaması, eğitim sürecinin güçlendirilmesi, istihdam sorununun çözülmesi gibi dev boyutlu problemler var. Tarım politikalarındaki radikal değişiklikler kentlere göçü hızlandıracaktır. Avrupa birliğine adaylık sürecinde hazırlanan ulusal programın getireceği yönetim saydamlık, insan hakları ve demokratik gelişimlere rağmen düzelmeye için en az 15-20 yıl gerekecektir.

MA - Bizim soracaklarımız bunlar, sizin ekleyeceğiniz bir şey var mı? Odamızın kritik dönemlerinde büyük emeğiniz geçmiş. Meslek örgütleri de önemsenmesi gereken yerler ve siz de önemsemisiniz. Şu anda "vay, bu kadar zaman niye harcadım?" diye bir pişmanlık gösteriniz yok; ama sonuç olarak da buralara hâlâ emek verilmesi veyahut da buraların yaşaması konusunda düşünceniz var. Neler söyleyeceksiniz, neler yapılmalı?

Söylediğiniz şeylerin önemli bir kısmı süreye bağlı; yani zaman geçecek, insanlar biraz daha olgunlaşacak, toplumun genelde olgunlaşmasının paralelinde, odalar veya onların yöneticileriyle olgunlaşacak dediniz; ama bunun dışında herhalde biraz daha pratiğe yönelik, daha kısa süreyi kapsayacak çözümleriniz de vardır?

ii - Siz söylerken biraz düşünüyorum, belki eskiden de düşünmüşümdür. Öncelikle yönetimdeki ısrarı, hakimiyet kavgasını azaltmak lazım; yani hakim olmaya çalışmaktan çok, yapılacak şeylerin hayata geçirilmesi lazım, veya liyakatlıların bunu yapması lazım.

Tabii, daha önce de söylediğim gibi yönetim kademelerine gelecek insanların iyi yetişmesi lazım. Mesela Avrupa Birliğinde dönem başkanı oluyor, ondan sonraki dönem başkanı da o andan belirleniyor; yani insanların değişmesi, değişebilirliği kabul edilmeli ve oraya gelecek insanlar bir evvelki dönemden belirlenerek, yetiştirilmeli. Yine çekişmeler, mücadeleler olacaktır, ancak o kadar keskin değil. Böyle bir yöntem benimsenirse çok daha iyi olur. Bizde bir arkadaş işi alıyor, o götüremezse başka bir grup veya kişi ondan alıyor, iyi götürürse, veya başka da talep yoksa almaları mümkün olmuyor. Bu sefer de bir kişinin üstüne çok fazla yük binmeye başlıyor. Onun için bu meslek örgütlerinde, gelecek yeni insanların baştan tayin edilip belirlenmesi lazım; yani bir yönetim kurulu geçer, ondan sonra başkanı olur vesaire gibi bir gelenek yerleştirilebilir. Bu bir dinginlik sağlayabilir. Hükümranlık düşüncesi ortadan kalkmalı. Her dernekte olduğu gibi bizde de var. Çok anlamsız ve giderek de ideolojik düşünceden çıktı ve miras halini almaya başladı.

İkincisi de, insanlara tolerans gösterebilmek. O da genel olarak toplumun güzelleşmesinde temel noktalardan birisi, ancak bizde eksik olan bir durum. Örneğin kavga ettiğimiz zaman öldüresiye saldırmak gibi. Öbür tarafı o kadar düşman görüyoruz ki biz. Benim yanımda bir çocuk staj yapıyordu, ona "Odada kongremiz var gelir misiniz?" dedim. Kabul etti ve "o faşistler de geliyor mu?" diye sordu. "Odada böyle bir ayırım olmaz, gelecekle tabii" dedim. "Olur mu, nasıl gelir?" diye tepki gösterdi. "Ne yapacağız, sen getirme bakalım adamı" dedim. "Kolay, yazarsın oraya 'buraya faşistler giremez' diye, biter bu iş" dedi.

Bir de bizim düşüncemiz karşılıklı olarak yok etme üzerine. Belki aynı mahallede oturunca, aynı büroda çalışınca bu oluşmuyor; ama genel bakışlarımız öyle ve çok çirkin laflar çıkıyor, çok saldırgan, verimsiz oluyoruz. İyiyi, kötüyü seçmede "sağcısın, solcusun" kavgasına dönüyoruz bu defa o kadar. İnsan, insanları tanıdıkça düşünceler de değişebiliyor. Mesela, ben bizim Odadaki listeye bakardım ve en sevdiğim arkadaşlarımdan bir tanesinin isminin oraya yazıldığını görürdüm. Pırlanta gibi bir adam, bulunmaz bir insan; yani milyarlarca lira parayı verirsin, bir kuruşuna kadar hesabını getirir, sabahtan akşama kadar işinde çalışır, her bakımdan güvenebilirsin. Baktım adam o kadar sağcı da değil. Ben öyle tanımasam ve o listeden biri diye görsem, saldırıp birbirimizi yiyebiliriz yani. Bunların da değişmesi lazım. Tabii sağcısı solcusu olacak da, bu şekilde değil. Mesela milletvekilleri, bazılarının ölüsüne bile tahammül edemiyor. Belki bu kusurlar bizde de vardır. Bu keskinlik de yaşla veya kültürle değişebilecek bir konu.

MA - Son bir ayrıntı soru sormak istiyorum. Odalar son yıllarda mesleki bir ağırlık kazandı. Odaların Türkiye'de demokrasinin gelişimi konusunda çok fazla rolü olmamalı mı? Öyle düşünmediğinizi biliyorum; ama bunu doğrulamanızı istiyorum; yani o boyutun çok mu azalması lazım?

İİ - Hayır, o boyut da önemli. Duydum ki 30 bin tane, 50 bin tane inşaat mühendisi var. Bu oda yönetimine mesela 3 000 kişi karşı olabilir, oda yönetimini tutan 5 000 kişi olabilir, kalan 42 000 kişi de ilgisiz olabilir. Tam tersine, oda yönetimini tutan 10 000 kişi olabilir, karşı tarafı tutan 30 000 kişi çıkabilir, ortada kimse kalmayabilir. Oda ne kadar çok meslek tabanına seslenirse, o kadar çok insanı ilgilendirecek, bir kere doğrudan bağlanmış olacaktır; çünkü bu resmi bir kuruluştur ve giriş mecburiyeti vardır. Bu üyelik mecburiyetini gönüllüye çevirmek, ancak onları mesleki ortaklıktan tutmakla mümkün. Bunu yaparken, demokratik mücadeleler ve toplumsal bir takım sorunlara karşı ortaya çıkılırsa çok daha kuvvetli unsur olur diye düşünüyorum.

MA - Şöyle mi demek istiyorsunuz; tekno politika yapmak lazım; yani meslek çıkışlı politika yapmak mı lazım.

İİ - Kalabalığımızın gerektirdiği işlevi yerine getirmemiz lazım; yani orada kök salmış olmamız lazım. O zaman ortaya çıkıp da bir toplumsal olayda söylediğin zaman daha etkili olur. Ben de profesyonel olduğum için, mesela biz çıkardık her gün herkesin adına bildiri yayımlardık. Mesela TEKSEN Başkanı adına bir bildiri giderdi, oda adına bir bildiri giderdi ama bizim bildirimimizin birçoğu çıkmazdı. Sonra Kayseri'de bir etkinlik yaparız, bakarsın "Kayseri'de İnşaat Mühendisleri Odası meslek haklarını sonuna kadar" diye bütün İstanbul gazetelerinde haberi çıkar. Neden? Çünkü, biz bazı şeyleri o kadar sürekli söylüyoruz ki, onun bir anlamı kalmıyor; yani "bu adamlar bunu hep söylüyor" diyorlar. Öteki taraftan da Denizli İnşaat Mühendisleri Odası yine aynı şeyi söylüyor, fakat onlar bunu 40 yılda bir söyledikleri için, toplumda ve basında rağbet görüyor. Kısacası siz ağırlığınızı kaybediyorsunuz; yani siz meslek örgütüyseniz ve her politik olayın içinde varsanız, artık hem kendi üyelerinizle ilişki bakımından, hem topluma bir mesaj olması bakımından değişmeye başlıyorsunuz. Zaten bütün bu mücadeleyi bir meslek örgütüyle götürmek de mümkün değil. Oda demokrasi ve insan hakları mücadelesi Türkiye'deki bir ihtiyaçtan, yasaklardan dolayı doğmuştur. Demokrasi geliştikçe odanın mesleki ağırlığının artması doğaldır.

İnsanlara kendi düşünceleri doğrultusunda parti kurma, dernek kurma gibi haklar verilmeyince, ister istemez bu insanlar yönetiminde buldukları kuruluşlardan bu tip görüşlerini dile getirmeye başlıyorlar. Bu durum, onların yapılarını yıpratıyor belki; ama başka bir çare olmadığı için bunu yapmak zorunda kalıyorlar. Sözleri için ölüm listelerine alınıyorlar veya o kişileri yaralıyorlar. Mesela ben ölen askerlere, ölen çocuklara, yanan ormanlara, bakamıyorum, televizyondan kaçıyorum. Bunlar bizim örgütlerimiz, bunun tek sözcüsü biz olsak, bunun kıymeti kalmaz.

MA - Kısacası, değerli olan şeyleri yıpratmamak lazım.

İİ - Bu o meslek tabanınca da kavranabilmeli.

MA - Birinci olarak diyorsunuz ki, demokrasi mücadelesi meslekten çıkararak yapılırsa daha inandırıcı olur; ikincisi mesleki örgütün siyasi bir görüşü olabilir; ama mesleki bir örgütün siyasi bir tavrı olmaması lazım. Oda, o amaçla kurulmuştur, ve böyle kullanırsanız daha itibarlı olursunuz ve söyledikleriniz de daha inandırıcı olur.

İİ - Tam o değil; yani siz bir meslek örgütüsünüz, bir toplumsal olay olduğu zaman bir şey söyleyebilirsiniz; ama toplumsal her türlü şeyde, bir siyasi örgüt gibi sürekli olarak görüş belirtirseniz, o meslekte inandırıcılığınızı yitirirsiniz. Çünkü toplum seni o konuda yetkin görmüyor. Mesela, İnşaat Mühendisleri Odası kalkıp "Türkiye'nin ekonomik durumunun düzeltilmesi için Merkez Bankası likiditeyi artırmalıdır" diye bir bildiri yayımlasa, bu doğru da olsa, toplum diyor ki; sen kimsin? Mesela, avukatların örgütü, af konusunda görüşünü söylediği zaman çok daha etkilidir; ama depreme dayanıklı yapı teknolojisi konusunda söylediği zaman garip olur. Biz biraz daha sosyal olaylardan uzağız; yani meslek örgütüyüz de, sosyal bilimlerle uğraşan bir mesleğin mensupları değiliz. Bu sebeple siyasi anlamda söyleyeceklerimiz daha sınırlı, daha oturaklı olmalı. Herkesin bir şeyler söylemesi gerekli olduğu zamanlarda söylemeliyiz ki değerli olsun.

MA - Bizim soracaklarımız bu kadar, son bir mesajınız varsa onu alalım; çok teşekkür ediyoruz.

İİ - Ben de teşekkür ediyorum, memnun oldum. Uzun zamandır bu tür şeylerle pek uğraşmıyorum. Aslında geleceğinizi söylediğiniz zaman da "yahu bize sıra gelir mi?" dedim, böyle münasip görmüşünüz.

MA - Emek saygıdeğer bir şeydir. Emek harcamışsınız, kıymetli şeyler yapmışsınız, yanlış veya doğru o bizim geçmişimizdir. Belki de o yanlışlar yapıldığı için bugün doğruyu yapmayı daha iyi görüyoruz ve bunları kıymetli sayıyoruz.

İİ - Geçmişimde hiç yanlış falan da yaptığımı düşünmüyorum. Öyle bir insandım ve öyle yaptım, şimdi de böyle bir insanım.

MA - Bir pişmanlık şeklinde değil yani.

İİ - Hayır, öyle bir pişmanlığım yok. Bizler için çok büyük bir yıkım oldu; yani, kendini solcu, sosyalist gören insanlar, büyük ideolojik çökümden dolayı, artık nerede, ne yapacağını tam bilemez durumdadır. Bazıları tamamen farklı düşünüyor, bazılarına da bakıyorum, dillendirmediğim bir şeyi söylediğim zaman "yahu ben de böyle düşünüyorum" diyor. Ben bu cemaatin içindeyim, ister mümin olayım, ister münafık olayım ve burada olduğuma da pişman değilim. Şimdi ne düşünüyorsam onu söylüyorum, zaten bir eksikimiz de bu. Mesela kongrelere bakıyorum; biri çıkıp bir şey söylüyor, peşinden yüz tane adam, o adama bindiriyor, "hain, bilmem ne, şu bu" diye; bırak adam söylesin.

Eleştirdiğimiz şeylerin bir kısmını kendi kendimize uyguluyoruz. Ben TMMOB'nin kongrelerinde şaşırıyorum bazen. Bir insanın söylediğine insanlar niye bu kadar tepki gösteriyor? Bu durumda siz de çıkıp bir şey söylemek istemiyorsunuz; çünkü söyleyeyim diyeceğiniz zaman, 50 tane adam size saldıracak.

MA - Zaman ayırdığınız için çok teşekkür ediyorum, sağ olun.

Geçmişimde hiç yanlış falan da yaptığımı düşünmüyorum. Öyle bir insandım ve öyle yaptım, şimdi de böyle bir insanım.

Güney Özcebe ile Söyleşi*

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - Siz, aslında en kritik dönemde, özellikle 12 Eylül 1980 sonrasında, her şeyin tarumar olduğu bir dönemde İnşaat Mühendisleri Odasına uzun süre başkanlık yaptınız. Odaya çok hizmetleriniz geçti. Başkanlık yaptığınız dönemde ne gibi zorluklar içindeydiniz, nelerle uğraştınız?

Güney Özcebe (GÖ) - O tarihte başkan olmam bir tesadüftü. Oy vermek için gittim, kongrede kimse yönetim kuruluna girmeye cesaret edemiyor.

Ortalık birbirine girmiş. Çocuklardan bir tanesi, ismini hatırlamıyorum, bana dönüp, "Bunun vebali senin boynunadır" dedi. '69'u kastederek 1970'ler dönemi bir perişanlıktır, herkes paramparça idi; üç kişi bir görüş, bir klik, diğer üç kişi bir başka görüş. Birbirlerinin gırtlığına sarılmış durumdaydık. Sonunda, peki ben başkan oluyorum, üyelerim dedim, sen gel, sen gel, sen gel diye, o civarda tanıdığım gençlerle bir liste oluşturduk. Örfi idare şurayı burayı kapatıyor, oradan buradan olmadık laflar geliyordu. Bir yandan da sıkıyönetim komutanı korgeneral iki günde bir, "Gözüm onların üzerinde" gibi laflar ediyordu. Odaya gelen giden de cesaret edemiyordu açıkçası. Keskin sirkelerin hepsi de Ankara dışına tüymüştü. Odanın kapısını mümkün olduğu kadar açık tutmaya çalıştık. Ufak ufak da mühendislik işleri falan, böyle gidiyoruz. Büyük bir mali sıkıntı da var. Temsilciliklerde çok dağılmış ve ne idüğü belirsiz bir durumdaydık. Bütün temsilcilikleri kapattık, ama eşyalarını alamadık biliyor musunuz? Kayseri'deki teşkilatımız, adamlarımızı içeri sokmadı. Biz resmi, yasal bir kuruluşuz. Valiye yazı yazıyoruz. Onun, polisiyle kapatma kararımızı yerine getirmesi lazım değil mi? Yazı yazıyoruz, aldırış ettikleri yok, iki-üç sene böyle gitti. Bizi ekonomik olarak ayakta tutan İzmir oldu. (Sadettin Uçkun), ne yaptıysa yaptı, şubeyi açtırdı. Oradaki meslektaşlarımız biraz daha duyarlı, mali imkan sağladılar şubeye ve oradan da biz aldık, ayakta durabilmek için. Bir süre sonra onlar iyice geliştirdiler mali imkanlarını. Bütün o doğudaki şubelere de ufak ufak para aktarır duruma geldik. Bir süre sonra derlenip toplanacak hale gelince, Danışma Kurullarında, aman belirli bir disiplin içinde çalışın, her kafadan bir ses çıkmasın gibi telkinlerde bulunuyoruz. Çünkü şubelerde haberimiz olmadan bayağı işlemler yapılıyordu. Önlemek için dünya kadar uğraştığım halde, gene de bir sürü yerde faklı şeyler odu. Neticede, zannediyorum sonuna doğru, ben de artık yoruldum, psikolojik olarak yoruldum.

* Bu söyleşi 1998'de ilk kez Ankara Şube Bülteninde Yayımlanmıştır.

MA - Bu söyledikleriniz 1980 ihtilalinden sonra mı?

GÖ - Evet '80'den sonra. 1980-1982 arasında ben Ankara Şube yönetimindeyim. Alaettin vardı Aydinel Altıntaş vardı.

MA - Paranız yoktu.

GÖ - Yok canım; para-mara yoktu. İmkan bulup da mali bakımdan biraz toparlanmış ve ufacık bir para kazanmış olsalar bile bu sefer de usulüne göre harcamıyorlardı, imanım geviyordu benim, yani etmeyin eylemeyin; ben kazandım benim sayemde kazanıldı diye istediğin gibi harcamazsın. Nitekim bizim, 12 Mart darbesinden kurtulmuşluğumuzun nedeni bütün mali hesapların düzgün tutulmasıdır. Adamlar bizim üzerimize "Dev-Genç ile ilişkiniz var, onu besliyordunuz" diye geldikleri zaman, Oda'da defterleri kaç defa karıştırmışlar. Bir şey bulamadıkları için atlattık. O anda bir şey yakalasalardı. Dev-Genç ile bizi bağlantılandırıyorlardı. Ondan sonra da ayıkla pirincin taşını.

MA - Ekonomik destek bağlantısı bulunamadı yani.

GÖ - Dev-Genç'i yönettiğimizi iddia ettilerdi. Hesabınızı kitabınızı bilin dedik, hem kontrol ve teftiş için, hem de bilelim, nereye ne veriliyor: olur olmaz yerlere para harcamayın. Kendi içimizde asgari müşteriye sağlayalım dedik. Bu arada ciddi manada depresif hale geldik; çünkü başlangıçta askerler varken biraz tedirginlik vardı; fazla dırıltı zırlı çıkartıyorlardı. Sonradan, 1985'ten sonra biraz rahatladılar, hiç dinlemez oldular.

O dönemde hiçbir şey yapamamaktan dolayı perişan olduk, psikolojik olarak bayağı bozulduk, hikaye bu.

MA - Biz 12 Eylül'de başladık; ama siz 12 Mart'ı da yaşamışsınız.

GÖ - Boyalı kuş gibi fişlendik. '68 senesinde Erhan Karaesmen geldi. "Ağabey, şu yönetime gel" dedi. Başkan Eşref Bey idi. Oda'da çoğu dirsek gösterdi bana. Benim bunlarla başım hoş değil.

Sedat, İlkay, Uğur, Mehmet, Erman, Semay'ı bir araya getirdik. Gittik, seçildik.

O sene Personel Kanunu uygulaması başladı. 60'lı yılların sonu, '70'in başı. Ondan sonra ciddi mücadele verdik o dönemde ve '70'te gittik Süleyman Beye, bu kanunu çıkartırsanız devlet kesimindeki teknik kadroyu öldürürsünüz, bitirirsiniz dedik. Bayağı raporlar hazırlayıp verdik. Sonunda o raporlar bütün yatırımcı bakanlara verildi.

Personel Kanunu'nun arkasından 'Aşağı Fırat Planlaması' konusuyla uğraştık. Bu proje Dicle'yi içermiyor, orada bazı sorunlar var, yüksek baraj yaptırmıyorlar, kati projesini ihale etmeye kalkıyor idare. Süleyman Bey de Başbakan. Başlangıçta gelişmelerden Süleyman Beyin haberi bile yoktu. Ancak yüksek yapmazsanız suyu ovaya alamazsınız, alamayınca da sadece elektrik enerjisi üretirsiniz ve toprak gene kuru kalır. Ne Sovyetler ne de Batı size kredi verir. Doğu Bloku da Batı Bloku da neticede kendilerini, Arapları hoş tutmak mecburiyetinde hiss ediyorlar. Kredi vermezler diyoruz. Sonunda iş tavsadı ve derken darbe geldi. Bizi gözaltına aldılar. Bir askeri hakim "Siz ne yaptınız?" dedi. Çocuklar, "Ağabey sen anlat" dediler. Ben anlattım. "Çıkın dışarıya" dedi. Yaptıklarımız milletin memleketin hayrı için! Aşağı Fırat planlaması revizyonu mücadelemiz de gene milletin memleketin menfaati için. Sonunda hakimın karşısına çıkarıldık. Adamın dediği şu: "Kuvvetli emareler olduğundan tutuklanmalarına."

Aslında o tavırlarla milliyetçi bir konumdayız. Hakikaten Fırat'ın suları kullanılsın dediğiniz zaman iş çığırından çıkıyor. Ötekinde de devleti güçlü kılıyorsunuz. Adam güçlenmek istemiyor ki!

Mamak'ta 40 gün yattım, sonra bıraktılar. Bizim çocukların çoğunu da bıraktılar. Sedat sonradan yakalandı, o yüzden de bir ay falan kaldı içeride.

MA - Şimdiki büyük müteahhitlerden biri var, İrfan Karaoğlu. Bir kitap yazdı... Dev-Genç'in bahsinin geçtiği o olaylı kongreyi anlatıyor. Gelişmeleri bir de sizin ağzınızdan dinlesek.

GÖ - Hadise şu: Dev-Genç dedikleri genç üyelerimiz. Parka, blucin, postal gibi şeyler giymiş gençler. Bizim o mücadelemizde 12 Mart darbesinden evvelki kongre bu. Bizim aşağı Fırat pozisyonu Süleyman Demirel'i kızdırdığı için

MA - Bu işleri Sedat Bey mi kotarıyor?

GÖ - Yok canım; Sedat Oda Başkanı olarak kongreyi açacak.

MA - Sedat Beyden önce Eşref Bey var galiba. Sedat Bey başkan iken İrfan Karaoğlu kongrenin "basıldığı" nı ileri sürüyor.

GÖ - Mesele şu: Yukarıda sahne gibi bir yükselti var, oraya oturdum ben bayağı efendi hiç ilgisi olmayan müteahhitler de vardı Süleyman Beyin baskısıyla toplayın onları deseler giderler, o cins adamlar yani Süleyman Bey hayranı ve bir de onların yakınları, mühendisleri, şantiye şefleri şunları bunları. Ön sırada oturuyorlar. Arka sıralarda da genellikle gençler var. Hangisi sağcı, hangi solcu benim anlama imkanım yok. Derken, Sedat konuşmaya başladı. O da iyi konuşur. Birinci sıradan, ikinci sıradan müteahhitler falan başladılar Sedat'ı provoke etmeye. Ben de, dediğim gibi, biraz yüksekte bir yerde oturuyorum. Yani gelişmeleri izleyebiliyorum. Provoke edilince, Sedat da onlara bindirdi. Bu sefer gençler bağırtı çağırtı ile bunların adamlarıyla birbirlerine girer gibi oldular: dövüş değil, bağırtı çağırtı. Bir an geldi. "Kalkın ayağa!" dediler. Kalktılar, dışarıya çıktılar. Dışarıda ne oldu bilmiyorum; çünkü orası da tıklım tıklım genç mühendislerle dolu. Efendim bunlar çıkarken şu olmuş bu olmuş. Bilmiyorum. Ama salonda olan hadise bu. Sedat konuşma yaparken ön sıradaki müteahhit ve onların adamları içeriyi provoke ettiler; laf attılar. Sedat da açtı ağzını yumdu gözünü, ortalık birbirine girdi.

Gidenler, Devlet Su İşleri'nin salonunda bir kongre daha yapmışlar. Genç bir hakimdi Baki TUĞ sonradan milletvekili de oldu. Bizi toplattı gecenin bir saatinde. Daha doğrusu büroya geldiler beni almak için. Sedat ile konuşuyoruz. Sedat askerlerin geldiğini görünce çıkmış, çıkış o çıkış. Yani bizimle beraber alınmadı. İki gün sonra gecenin saat birinde bastılar. Ben zaten çantayı hazırlamıştım. Samsun sigaralarını, çamaşırları, mendilleri küçük bir valize yerleştirmiştim. Bizden sonra kısa bir dönem bizim muhalifimiz olan grup yönetime geldi. Ondandan sonra da biz bir sene mahkemeye gittik geldik. Beraat ettik.

MA - Yönetim sizde mi kaldı?

GÖ - Hayır, bizde kalmadı onlar aldılar.

MA - Onların yaptığı kongreyi yasal mı saydılar?

GÖ - O sırada içeride olduğumuz için ne yaptılar bilmiyorum. Timuçin Tümer Oda başkanı oldu. O da benim sınıf arkadaşlarımdan biriydi. Onun yaptığı kongrede tekrar bizim çocuklar kazandılar, İlkay'ı başkan yaptılar.

MA - Ben 1975'i hatırlıyorum; 75'ten sonra galiba Arif Merdol başkan olmuştu.

GÖ - Hatırlamıyorum. Kiminle görüştüysen, ayrılmayın, kopmayın diyorum. Dağa çıkmakla, bağda kalmakla hallolmaz, bunun mücadelesini entelektüel seviyede yapmak lazım diyoruz.

Bir hadise oldu, bayağı da canımı sıktı. Benim arkadaşlarımdan birisi, "İlkay geceleri uyku uyuyamıyor" dedi. Neden? Meğer nedeni şuymuş. İşsiz kaldılar diye İlkay'ı ve bizim çocukların bazılarını bizim büroda işe başlatmıştık. Girip çıkmış adama piyasada selam bile vermiyorlar çünkü. Eskişehir içme suyu projesini almışız. Tasfiye tesisi nedeniyle İller Bankası yabancı ortak olma şartını koşmuş. İlkay için, "Kompradorla teşriki mesai yapıyor, hizmet veriyor" diye başlamış Ortadoğulu (ODTÜ) çocuklar vıdı vıdı etmeye. İlkay da bana olan sevgisinden, saygısından dolayı bir şey söyleyemiyor. Bu ne biçim iş!

Yağmurlu bir gündü. Toplanmışlar. Ortadoğulu çocuklardan birisi de konuşuyor. O bahsettiğin adam benim, dedim. Ben o zaman 45'inde falanım. Ne işi var sizin gibi adamların arasında benim; sen beş sene sonra, on sene sonra ne olacağını göreceksin, dedim. Hepsi komprador oldu, üç kağıtçı oldu o oğlanların.

MA - Yani küskündünüz o dönemde?

GÖ - Evet. Çil yavrusu gibi dağılmış adamlar bir işe yaramaz ki! Kafalarını vuracaklar bir yere, görecekler bir şekilde.

MA - Ağabey, ben hatırlıyorum, '80'den önce bir daha yönetime girdiniz. Sanıyorum '76 veya '77'de bir defa daha yönetime girdiniz. Bu, Medet Özbek ile falan karışık bir yönetim oldu.

GÖ - Olabilir, hatırlamıyorum. Denge olsun diye midir, bilmiyorum.

MA - Denge olsun diye; çünkü, o zaman yine pazarlıklar vardı, hesap kitap vardı. Tarafsız unsur olarak girmiştiniz.

GÖ - O zaman, yüksek bilmem ne kurulu diye bir kurul vardı...

MA - Onur Kurulu mu?

GÖ - Değil; başka bir şeydi.

MA - Basıldığı iddia edilen olaylı kongre de o zaman bir provokasyondur değil mi?

GÖ - Olaylı kongrenin gayesi şu: Adam, seçilemeyeceğini biliyor. Yukarıdan emir geliyor bunlara, toparlayın diye. Sağcılar da var. Bütün ekip toplayın, bunların elinden yönetimi alın diyor; çünkü 'Aşağı Fırat' ve Personel Kanunu 1972'den itibaren modifiye olmaya başladı. Neyin ne olduğu belli; gerekçesi, aynı işi yapanın aynı ücreti alacağı, bunun açık olacağı şeklinde idi.

Şimdi nerede!

Hatta ASALA'nın ve PKK'nın ortaya çıkışının Aşağı Fırat veya GAP gelişmesiyle ilgili olduğunu şimdi söylüyorlar. Bunu, fi tarihinde, Aşağı Fırat Planlama Kurulu Diyarbakır'da teşekkül ettirilip çalışma başladığı zaman ben burada birçok politikacıya anlattım; burada, bütün bu yatırımların yapılması şart dedim. Bu yatırımlar yapılmadan evvel orada bir insan meselesi var. Bu yatırımları ayakta tutacak, işletecek adam yok. Hâlâ da yok. Bir iskan politikası takip etmemiz lazım.

Bir de toprak reformu yapmak lazım. Toprağının yarısını nadasa bırakıyor, yarısına buğday ekiliyor, dünyanın pasını kazanıyor, bu parayı da ne yapacağını bilemiyor toprak sahipleri. Toprak Reformu Kanunu çıkarttılar. Kamulaştırma başladı falan. Ondan sonra Süleyman Bey geldi yine; "toprak reformu değil, tarımsal reform" diyerek içine ettiler.

Asıl mesele, bizim üstümüze gelmelerinin nedeni, bana göre Aşağı Fırat planlamasıdır.

MA - Aşağı Fırat uygulamasında, daha sonraki GAP adıyla anılan planlamada sorunlar çıkmasının asıl nedeni Amerikalıların Araplara şirin görünme çabasıdır. Petrolleri oradan işlettikleri için, oradan menfaatleri olduğu için Araplara şirin görünmek istiyorlar. Çünkü, artık olayı günümüze taşıdığımızda.

GÖ - Gayet tabii. Sorunlar, bizim dışımızda herkesin Araplarla olan çok hassas ilişkilerinde yatıyor; burada Sovyetler'in de rolü vardı. Fırat Dosyası diye bir dergimiz vardı, biz orada bu analizleri yaptık. Benim bir iddiam var; kredi bulamazsınız, yapamazsınız dedik. Bugün Atatürk Barajının olduğu yerde, Karababa adı ile yukarıda bir baraj yapılacak, tünellerin ardında oraya sulama suyu pompalanacak. Bunun ihtiyacı için Karababa'nın bütün enerjisi kullanılacak. Üstelik o pompaları dünyada sadece iki firma yapabilir; biri Komatsu, biri de Esher Liers. Planlamayı da bir İsviçre firmasına yaptırıyorlar. Değiştirin bunu dedik. Bunu kendimizin de yapabileceğimiz görüşünde idik.

O pompaların fonlarını dediğim gibi iki firma yapabiliyor; bir arıza olsa, politik bir hadise olsa, "vermiyoruz" deseler, gene çöl olacak oralar. Çünkü büyük yatırımlarda sadece teknik olarak düşünmek lazım; karar, günün ekonomik kriterlerine göre verilemez. İşin içinde siyaset var, diplomasi var, şu var bu var.

MA - Bir de şunu sormak istiyorum: Su planlaması konusunda deneyim sahibi bir büyüğümüzünüz. Sınır aşan sular meselesi var. Bu, kuraları çok belirlenmemiş olmasına rağmen, günümüzde dünyanın önemli sorunlarından biri haline geldi. Bizim için Suriye sorun haline geldi. Sanıyorum bu konuda dünyada birkaç kongre de yapıldı Bizim sorunumuz nedir? Asıl mesele Suriye'nin "yaygara yapıyor olması" mıdır?

GÖ - Örneğin Meriç; Bulgarlar diyor barajlarını elektrik dağıtıyorlar, sulama da yapıyorlar, fazla gelince bırakıyorlar, her taraf su altında kalıyor. Dediğiniz doğru; herhangi bir kuralı da yok; ama çok

Personel Kanunu'nun arkasından 'Aşağı Fırat Planlaması' konusuyla uğraştık. Bu proje Dicle'yi içermiyor, orada bazı sorunlar var, yüksek baraj yaptırmıyorlar, kati projesini ihale etmeye kalkıyor idare. Süleyman Bey de Başbakan. Başlangıçta gelişmelerden Süleyman Beyin haberi bile yoktu. Ancak yüksek yapmazsanız suyu ovaya alamazsınız, alamayınca da sadece elektrik enerjisi üretirsiniz ve toprak gene kuru kalır. Ne Sovyetler ne de Batı size kredi verir. Doğu Bloku da Batı Bloku da neticede kendilerini, Arapları hoş tutmak mecburiyetinde hissediyorlar. Kredi vermezler diyorduk.

büyük bir potansiyel içinde aşağıda kalanları da düşünmek lazım. Zaten bırakmak zorundasınız; bizim elimizdeki kapasite dolduktan sonra, barajlar yani, bütün arazi suladıktan sonra.

MA - Suriye diyor ki, bize su veriyorsunuz, ama bu kullanılmış su.

GÖ - O başka, sulama sahalarında dönecek olan sular var. Sulama sahasında drenaj kanallarınız var. O su, kullanılabilir mi kullanılmaz mı meselesi var. O suyu bir miktar yer altına enjekte etmek projesi de var. Bir miktar da şu var: Siz o suyu da öteki suyu da alırsınız, karıştırıp kullanılacak duruma getirirsiniz. Çünkü hiçbir suyun pırl pırl olduğu söylenemez. Akan suyu kullanılanla nasıl birleştirirler; bilemem.

MA - Rakamları çok iyi bilmiyorum; ama sanıyorum 400 metreküp/saatlik bir taahhüdümüz var Suriye'ye.

GÖ - 500'e çıkarttık. Eskiden 300 idi. Artık geriye dönülemez. Başbakan da Cumhurbaşkanı da "500" dedi. Baraj dolana kadar 500 veriliyor, baraj dolduktan sonra gerekirse daha çok bırakıyor. Yeni yapılan barajların dolması sebebiyle biraz sıkıntı oldu haliyle; ama sıkıntı barajlar dolana kadar Yağış fazla vursa da fazla bırakılabiliyor.

Ancak şu da var: Bu kez Suriye Irak'a yeterli su bırakmayacak. Kendi aralarında da böyle bir sorun var. İkisi de bize karşı ama, Suriye bizim bıraktığımız 500 metreküp suyun tamamını kullanırsa Irak su alamayacak. Irak sadece Dicle'den alacak.

MA - Asıl sorun galiba Antakya veya Hatay sorunu. Suriye'ni geçmişten beri düşmanlığının temel nedeni o. Yoksa, su meselesi çok önemli değil. Onların da suyla öyle çok müthiş derecede ihtiyaçları olduğu, ihtiyaçlarının karşılanmadığı tezi doğru değil galiba.

GÖ - Hatay meselesi siyasi. Hatay hiçbir zaman Suriye'ye ait olmadı ki. Biliyorsunuz biz Hatay'ı müstakil olarak devraldık; Suriye'nin toprağı olarak almadık. Dediğiniz gibi, su, dünyadaki en değerli kaynaklardan birisi. Adamın nüfusu da 7-8 milyondan 20 milyona çıkmış. Yarın bir gün 30-40 milyon olacak. Onların da tarımsal alanları genişleyebilir. 50 sene sonra ne olur bilemeyiz; ama, burada şu var: Sulama tekniğı gelişiyor. Eskiden, bundan 40 sene evvel, cehaletten de tabii, sulama tekniğı konusunda sorunlar yaşıyordu. Şimdi sadece bitki kökünün beslenme sahası ıslatılıyor. Buharlaştırma minimuma indiriliyor. Bir sürü başka teknik var; ama en azından springler diye bir şey var, yağmurlama sulaması. Onlar da böyle bir tekniğı kullanırlarsa daha fazla alanı sulama imkanları olabilir.

MA - Sizi çok yorduk, ama çok uzun boylu konuşmadığımız için hoşgörünüze sığınıyoruz. Yeniden İMO'dan bahsedelim. Siz, Odaya ılımlı bakan bir meslektaşımızsınız, yani uç noktalarda değilsiniz; ne tamamen ilgisizsiniz ne de ucundan çekiştiriyorsunuz. Oda'nın siyasi parti gibi vesaire gibi kullanılmayacağı düşüncesiyle hareket etmişsiniz ve ediyorsunuz; ben öyle gözlemedim. Neler öneriyorsunuz, neler yapabiliriz? Mesela son dönemlerde üstlendiğimiz bazı yükümlülüklerin, özellikle proje ve vize denetiminin, Odanın çok da temel bir işlevi olmadığı, bunun öyle uzun boylu yapılamayacağını, çünkü proje ve vize denetiminin aynı zamanda yapım denetimini de gerektirdiğini, ki bunun çok büyük bir olduğunu düşünüyoruz. Ayrıca, dünyanın başka ülkelerindeki meslek odalarının da böyle görevleri yok. Türkiye'de bir boşluktan dolayı proje ve vize denetimi odaların üzerine kalmış ve belki bir miktarda, hata oldukça fazla miktarda, yararlı olmuştur.

Bunun için, dünyadaki örneklere de uyararak, özellikle Ankara Şubemizde, meslek içi eğitime ağırlık vermeye başlandı. Ankara Şubesindeki yönetici arkadaşlarımızla birlikte bu işi yavaş yavaş oturtmaya başlıyoruz. Yani iyi çalışmalar oluyor; bir kısmı uygulamacı mühendislerden oluşan Meslek içi Eğitim Komitesi oluşturuluyor. Temel eksenin meslek içi eğitim olması gerektiğini düşünüyoruz. Gerçi farklı düşünüyoruz. Gerçi farklı düşünen arkadaşlarımız da var, ama değerlendirmelerimiz so-

Türkiye'de bazı doğrular var ki, pek telaffuz edilmek istenmez. Bugün "GAP'ı gaptırmayanlar"ın bilmem nelerden haberi yokken, Aşağı Fırat Planlaması adında bir teşkilatın kurulması çok enteresandır. Ben bunu anlattım zamanında gazetecilere, hiçbirisi basamadı, yazamadı. Hadise şu: Aşağı Fırat Planlaması, Diyarbakır yöresinde teşekkül ettirildi.

nucu gördü ki proje ve vize denetleme, Odanın temel işlevi olmaktan çıkarılmalıdır. Siz ne diyorsunuz.

GÖ - Bütün mesele malî imkan meselesidir. Üye aidatını ödemezse... Benim aidat borcum var mı, bu arada onu da sorayım.

MA - Bütün bu söyledikleriniz çok önemli. Türkiye için hele meslek içi eğitim temel niteliktedir. Paralı yapayım dediğiniz zaman katılanlar 50-100 kişiyi geçmez. Oysa yaklaşık 40 bin kişinin en azından yarısı mesleki formasyon sahibi değil. Taşradaki mühendislik fakültelerinden çıkan çocukları gördüğünüz zaman, hiç tanıştınız mı bilmiyorum, çok azının dışında formasyon diye bir şey olmadığını anlıyorsunuz. Bilgi şart değil; formasyon önemli. Bilgi, işin içinde iken kendi kendine de yaratılabilir.

GÖ - Bilgiyi nerede alacağını bilmek formasyon meselesidir. Benim lise zamanımdaki matematik, fizik vesaire derslerinden gerideler neredeyse.

Teknik Kongrede şu basılsın, bu basılmasın diye değerlendirme yapılıyor, tebliğler konusunda. Biri elinde bir yazıyla geldi, "Efendim bu basılacak gibi değil" dedi. Bir profesörün çalışması, kare şeklindeki, sömel en basit şekli var ya, ondan. Basın, dedim. Bastılar. Ada da çıkıp tebliğini anlattı. Çocuklar da dalga geçmek için, "Münferit sömeli kare değil de neden dikdörtgen yapmıyorsunuz, momente göre daha iyi olmaz mı?" diye soruyorlar. "Biz hep böyle yapıyoruz" diyor. Adamın savunması bu! Hoca bu!.. Herkes güle güle bir hal oldu.

Bu yüzden, hele Türkiye için eğitim çok önemli.

MA - Eğitimi paralı yapmak zorundayız, iyi hizmet verdiğiniz zaman karşılığını anlayan insanlar var. Bu sizin söylediğinizin farkında olan arkadaşlar var, oradan mezun olan arkadaşların kendi suçları değil.

GÖ - Değil elbette; hocadan bahsettik.

Bakın, her işin temelinde maddi imkan yatıyor. Dediğiniz gibi kontrolden vazgeçelim görüşü bugün için başımıza büyük iş açar ki, altından kalkamayız. Doğrudur; ama işin gerçeği de bu. Bu arada nasıl bir geçiş sağlanır? Bu yükten kurtulup, altından kalkılabilecek hale getirmek, personelin veya üyenin, işini yapabilecek öğretimi sağlamak gerekir.

MA - Odanın geleceği açısından planlama da yapılması ve buna gidilmesi lazım. Dediğinizi şöyle kabul ediyoruz: Vize, proje denetiminden bugün için tamamen vazgeçilmesin; ama bu işten belirli bir süre içinde vazgeçilmesi gerekir.

GÖ - Belediye başkanlarıyla falan bir anlaşma yaparak bu işi götürmek lazım. O da yöneticilerin biraz girişkenliğine bağlı diyelim. Başka türlü olmaz. Kanun dediniz de, aklıma imar Kanunu geldi. Bayındırlık Bakanlığında, imar Kanununun tadilatını yapıyorlar. Biz yırtıyoruz. Bu fenni mesullük işiniz var ya, o zaman inşaat mühendisi her şeyden sorumlu kabul ediliyor. Yahu kardeşim, ben elektrikten, mekanik kısımdan neden sorumlu olayım? Bu yeni binalarda bu işler bayağı ciddi işler; üyemiz anlamaz ki o işten!.. Asansör düşse ben neden mesul olayım?

O arada mimarlar çıktı. Projeyi o çizdi diye onun mesuliyeti ne? Yapılan bina güzel olmuş, estetik olmuş; kimine göre güzel, kimine göre rezildir. Ama kimse gidip de mimarın yakasına yapışmaz. İnşaattan bir işçi düşse, hemen gelip inşaat mühendisinin gırtlığına yapışır. Bunları anlatmaya çalışıyoruz.

Bir grup milletvekiliyle oturuyoruz. Kahramanmaraş'ın kurtuluşuna davetli gelmişler. Bakın, bu arkadaşımız ne diyor dediler, ben de anlattım. Bir mimarın fenni mesuliyeti nasıl olabilir; estetik mesuliyeti olabilir, ama o da bir ceza getirmiyor dedim, uzun uzun anlattım. Sonunda o kanun çıktığında ne değişti biliyor musunuz; fenni sorumluluğun dışında sadece. "yüksek mühendis" tabiri "mühendis" oldu, "yüksek mimar" da "mimar". Bu yüksek kim?.. Şimdi yüksek var mı; yok. Ya master yapmıştır. Peki doktor mühendis ne oluyor? Bir tek o "yüksek" affını sildirtebildi ki, bakan sınıf arkadaşım ve bana itimat eden bir arkadaşım.

O kadar zor ki, nereden ne geliyor, nasıl geliyor, o baskıyı anlamadım. İşin içinde masonik, rotaryen bir şey mi var; bilmiyorum.

MA - Odaların geleceği için diyorsunuz; işlevleri açısından ne gibi gelişmeler olabilir?

GÖ - Odalar, başlangıçta, dedikleri doğru çıkan, söylediklerine kulak asılan duruma getirildiğinde

kurtulur. Yani, odaların evvela mesleki olarak ciddi çalışması lazım, o çerçevede ciddi işler yapması lazım, dediklerinin doğru çıktığını göstermesi lazım; hem idareye hem de vatandaşa. Ondan sonra da dediği dedik, öttürdüğü düdüklü olur.

MA - Yani mesleki yetersizlik mi var; yetersizlikten dolayı mı politika üzerinde etkili olunamıyor?

GÖ - Bir yerde öyle herhalde, şimdiye kadarki yönetimlerde görülen, kendi işinden çok, politika yapmaktı. Yetersizlikten mi politika yapıyordu; yoksa adam, burayı ele geçirdim, bu platformda politika yapayım diye mi düşünüyordu? Ben hiçbir zaman öyle değildim; çünkü ben, düşüncem itibarıyla Oda platformundan politikaya geçmem. Daha evvelden geçildi; Oda başkanlarından Feyyaz buna örnektir. "Yahu adam meslek odası başkanlığı yapmış, seçelim" denilebiliyordu. Netice itibarıyla, Ticaret Odası Başkanını bakan yapmadılar mı?

MA - Bizim odalarda buna benzer bir örnek olduğunu pek bilmiyorum.

GÖ - Feyyaz Bey, oda yönetimi vasıtasıyla mebus odu. Benim düşüncemle, benim anlayışımla, benim politikamla seçilmiş olma imkanı yok. Niye imkanı olsun; bürokraside bile benim belli bir seviyeden yukarıya çıkma imkanım kapandı.

Kurallarına uygun ve eleştirel nitelikte olursa, gireriz diye düşünüyorsunuz, yani geleceğe ilişkin bunu söylüyorsunuz.

MA - Güney Ağabeyin bir de milletvekili aylığı vardı herhalde?

GÖ - Komik bir şeydi o. Tatilde iken yürüyorum; "Hayırlı olsun mirim" dedi biri. Ne hayırlı oluyor, ne hayırsız oluyor? Beni, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, genel Başkanı bizi Ahmet Kaçmaz, İstanbul Senatörü listesine yazmış. Hikaye bu. Yanına da bağımsız diye yazmışlar

MA - Politik deneyiminiz bu kadar mı?

GÖ - Ben hayatımda bir defa politikacılar arasında bir şey istedim. Cumhuriyet Halk Partisi koalisyon zamanında, sizin bir ODTÜ Mütevelli Heyetiniz Vardı. Ahmet Tokuş adında yaşlı bir mühendis bu heyetin üyesiydi. Adam çekilmiş. Kurula, Üniversitenin o zamanki yönetimine adam alıyorlar. CHP'liler. Beni oraya bile tayin etmediler. O yüzden politikacılarla öyle ahablığım falan olmadı. Açık faaliyetim, bizim Sosyalist Kültür Derneği faaliyetim oldu. Onun yöneticilerindendim.

MA - Sosyalist Kültür Derneği faaliyetiniz hangi yıllara rastlıyor?

GÖ - 1962'lerde... "Sosyalist" lafını kullanan ilk dernek durumunda. Cemal Reşit Eyüboğlu, Doğan Avcıoğlu, İlhami Soysal, ben ve Mümtaz Soysal varız. O zamanlar Devlet Planlama Teşkilatından Osman Nuri Torun, Atilla Araosmanoğlu, Necat Erder falan istifa edip geldiler, hatta bir süre yönetime de girdiler. Derneğin adını konuştuk. Bir kere "sosyalist" adını koyacağız, "kültür derneği" de diyeceğiz. O kültür derneği ile biz, alanında tanınmış birçok uluslararası uzman kişiye konferanslar verdirdik, Türkiye'nin ekonomik durumu, şusu-busu falan üzerine. Sonra da '65'te seçim yapılmadı ve dernek, kendiliğinden lağvolmuş oldu.

MA - Yani Türkiye'de "sosyalist" adıyla kurulan ilk dernek sizinki?

GÖ - Evet.

MA - Ağabey, son olarak anlatmak söylemek istediniz ve bunlar kayda geçeceği için, yazılmasını istediğiniz bir şey var mı?

GÖ - Türkiye'de bazı doğrular var ki, pek telaffuz edilmek istenmez. Bugün "GAP'ı gaptırmayanlar"ın bilmem nelerden haberi yokken, Aşağı Fırat Planlaması adında bir teşkilatın kurulması çok enteresandır. Ben bunu anlattım zamanında gazetecilere, hiçbirisi basamadı, yazamadı. Hadise şu: Aşağı Fırat Planlaması, Diyarbakır yöresinde teşekkül ettirildi. Diyarbakır bölgesinin başındaki adam Recai Kutan'dı. Planlama Başkanı Fehim Adak.

Bir sürü genç vardı ODTÜ'den falan. Sonradan onların arasından DSİ Umum Müdürleri de çıktı.

İktidarda kimler var? O sırada İnönü Başbakan. En üst kademenin adı soruluyorsa; İnönü. Onun müdürü Neşet Akmandor. Sonradan CHP'den Bolu senatörü oldu. Bu adamlar çalışıyorlardı; yanlış veya doğru. Senin teknisyenin de bir yerde iş yaparak öğrenecek; oturduğun yerden öğrenilmiyor. Sonunda, 1965'de Süleyman Demirel iktidara geldiği zaman, biz o zaman "takunyalı kardeşler" derdik; Turgut Özal, Planlama Teşkilatı Müsteşarı yapıldı, Korkut Özal falan da sonradan alındı. Süleyman Beyi ve Turgut Beyin müsteşarlığı zamanında İsviçre firmasının projesine evet denildi.

Başlangıcından kimsenin haberi yok; herkese bir sürü hikaye anlatırlar. Aşağı Fırat Planlaması denilmesinin nedeni, yukarıda Elektrik Etüd'ün yaptığı sondajlarla Keban Barajının yapılmış olmasıdır. O barajdan aşağı kısmı, Aşağı Fırat, başlamış durumda idi.

Bunu böyle söyledik. Şimdi öne çıkıp kendilerine mal edenlerin haberleri yoktu. Hele Süleyman Beyin hiç haberi yoktu. Biliyorsunuz, 1960'ta uzaklaştırılmış, askerlik yapıyor. Yetkisi de yok. Olsa da, Planlamada askerlik yaptırıyorlar, o zaman sivil teşkilatta da askerlik yapıyordu. Yoksa, Aşağı Fırat'a, Atatürk Barajı yerine Orta Karababa olurdu. Atatürk Barajı durumuna getirilmesiyle hiç ilgileri yok.

Ankara şubesi sağcılarının elinde iken, Dedeman Otelinde bir toplantı yapılıyor, açmış kitapları Süleyman Bey, GAP Projesini anlatıyor. GAP'ı kimseye "gaptırmıyor".

MA - Timuçin Bey işin gerçeğini biliyor.

GÖ - Tabii, hadise de şu: Bizim bir arkadaşımız vardı, Osman Melikoğlu. Bu çocuğun çok enteresan bir karakteri vardı; üstüne vazife olmayan şeylerin ıncığını cıncığını çıkartırdı. 1970'ten sonraki proje durdurulunca, bu başlamış yeni gelen doneleri tetkik etmeye. Bakıyor ki bu baraj yükseltilebilecek durumda. 325 metre küp su tünellerle alınır, ötekiler de küçük küçük pompalarla hallolur falan. Timuçin beye geliyor, "Efendim bir maruzatım var, Aşağı Fırat ile ilgili açıklama yapmak istiyorum" diyor. Anlattıkları gayet makul. Bunun üzerine Umum Müdürü, "Planlama raporunu revize edin, bu adamın dediklerini nazarı itibara alın" diyor. Bir de Dicle Planlaması başlayınca, Fırat'la sınırlı olmaktan çıkıyor artık; Dicle de var, Güneydoğu Anadolu Projesi diyorlar. Böylece GAP çıkıyor.

MA - Başlangıçta Süleyman Beyin ismiyle cismiyle planladığı bir şey değil; sonradan sahip çıktı, "GAP'ı gaptırmam" oldu.

GÖ - Evet. Bunu anlattım, 80'lerde birçok gazeteci geldi, hiçbiri yazmadı, içimde uhdedir. Biz Oda Yönetimi olarak kavgasını yapmasaydık, hapsilere girmeseydik, GAP gitmişti güme. Öyle bir proje olmayacaktı.

MA - İşin zahmetini biz çektik, meyvesini onlar topladı diyorsunuz.

GÖ - Evet, sonra da GAP'ı kaptırmıyorlar. Bizim yaptığımız, sadece, işin kati projesinin yapılmasını durdurmak. Çünkü, kat'i proje yapıldığı zaman geriye hiç dönülmez. Devlet Su İşlerinde ben de çalıştım, prosedürü biliyorum. Arkasından darbe de gelince, bizi içeriye aldılar. Bu dediklerimizi "emare" saydılar.

MA - Bir de, sizin zamanınızda Demirel'in Odadan ihraç edilmesi olayı vardı.

GÖ - O, Personel Kanunu nedeniyle oldu. Bir hafta için, "Mesleki gelişmeye zarar verdi" diye. Ama, bizim zamanımızda Birlikteki Yüksek Haysiyet Kurulu toplanamıyor ki! Yetkili kurul toplanmayınca da karar kat'iyet kespemedi.

MA - Fiilen de mühendislik yapmadığı için, atma olayı sembolik bir şey; ama biz hep böyle "attık" diye övünüyoruz.

GÖ - Bir gün bir telefon: "Yahu, patron size yolladığı müdafaayı kaybetmiş, Odadan bir fotokopi yollar mısınız, sizde vardır." Bize, kendini müdafa eden bayağı kalın bir savunma yollamıştı. Arayın, bizim arşivde bulursunuz belki dedik. Aradılar taradılar yok. Ben de açtım telefonu, böyle bir hadise olmamış, bizde kayıt yok dedim. Sadece lafta kaldı yani.

Biz uğruna hapse de girdiğimiz Aşağı Fırat'ın bugünkü hale gelmesine vesile teşkil ettik. Osman Melikoglu, Türkiye'ye en büyük hizmetleri vermiş mühendisler bana göre.

Adam çıkmış, Umum Müdürü ikna etmiş, şuna bir daha bakın demiş. Şimdiki Atatürk Barajının yaratılmasını sağlamış

MA - Siz o uğurda içeri girdiniz ama.

GÖ - Bizim iki hadisemiz vardı: Biri Personel Kanununa karşı kampanyamız, öteki de Aşağı Fırat revizyonu.

MA - Bize bu zamanı ayırdığınız için çok teşekkür ediyoruz. Çok uzun meslek yaşamınız boyunca hem kötü anılarınız hem de güzel anılarınız vardır. O kötü anıları bir tarafa bırakırsak, aklınızda kalan güzel bir anı var mı?

GÖ - Vallahi çocuklar, pek güzel anı kalmadı bende.

Semay Taneri ile Söyleşi

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - Sizi bir insan olarak bütüncül bir şekilde ele alan, yaşam yolculuğunuzun, birey tarihinizin sohbetini yapmaya çalışalım.

Semay Taneri (ST) - Çok teşekkür ederim, çok sağ olun. 1937 doğumluyum, İstanbul Kızıtaşı'nda doğdum. Kızıtaşı'ndaki taş, bebekliğimden beri gözümün önünde hâlâ daha aynı taş orada duruyor. Biz üç kardeşiz, benim bir ablam vardı vefat etti, bir de erkek kardeşim var. Ben ortancayım.

Babam felsefe ve matematik eğitimi almış, Elazığlı, yani kökeni Elazığ. Babası oradaki bir köyün ağasıymış galiba. Ben babama sormuştum baba siz Kürt müsünüz diye, hayır değiliz dedi. Fakat babası tehirci yaşamış bir adam. Ermeni tehcirinde Elazığ'da dedemin evine Ermeni adamlarla kadınlar çocuklarını bırakmak istemişler. Yani babam babasından duyduğu çok hazin vakaları da bizlere anlatmıştı.

Babam Elazığ'da doğuyor, babası aydın bir adam. Diyor ki, oğlum sen İstanbul'a git orada oku. İstanbul'a geliyor İstanbul Üniversitesinde önce felsefe, ondan sonra matematik okuyor. Babamın yazdığı felsefe ve matematik kitapları var.

ST - Babamın adı, Kemal Zülfü Taneri. Ben ortanca çocuğum. Bizim evimiz kitapla dolu bir evdi. Babam hem okuyan, hem yazan bir insandı. Dolayısıyla benim kitaba olan merakım ya da okuma-ya olan merakım esas olarak babamdan kaynaklanıyor. Annem ilkokul mezunuydu fakat zeki bir kadındı, çok da güzel bir kadın... Babam kısa boylu bir adam, ama annem heykel gibi bir kadın. Babam öğretmenlik dışındaki bütün zamanını okuyarak ve yazarak geçirirdi. Yazdığı şeyleri, ben lisedeyken, sonra da üniversitedeyken çoğunlukla benimle tartışırdı. Babam Fransızca da bilirdi. Dolayısıyla kitaplarla ve entelektüel bir babayla büyüdüm diyebilirim. Örneğin ben, ta o zamandan beri bir evde kütüphane görmezsem rahatsız olurum. Yani kitapsız bir ev düşünemem ben.

Eğitim hayatım çok başarılı geçti. Ablamın da öyle, ikimizin arasında bir yıl fark var.

MA - Hep İstanbul'da mı okudunuz?

ST - Evet, ilkokulu Fatih Taş Mektep'te okudum, sonra Cibali Kız Ortaokulu'nda. Cibali Kız Ortaokulu

kalmadı artık, o eski bir köşktür. Ondan sonra, İstanbul Kız Lisesi. Ablam da ben de İstanbul Kız Lisesi mezunuyuz. Üniversite öncesi eğitim hayatım böyle.

MA - İstanbul Lisesi İstanbul'un en ünlü liselerinden birisi.

ST - Şu anda ismi İstanbul Anadolu Lisesi oldu. Liseler bir dönem 11'den 12 seneye çıktı. Ablam 12 yıl okudu mezun oldu, benim mezun olduğum sene 11'ler de mezun oldu, ondan sonra tekrar 11'e indirdiler. Ben karnesi tamamen 10 olan tek öğrenciydim. Fen bölümünden mezun olmuştum ve hiç unutmuyorum veliler karnemi görmek üzere okul merdivenlerinin alt ucunda bekliyorlardı, çünkü inanmamışlar, baştan aşağıya 10 olan bir karne olamaz zannetmişler.

Ben lise son sınıftayken ablam İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Elektrik Fakültesi'ni kazandı. Ben mühendis olmak istemiyordum, ama babam öğretmen, annem de çalışmadığı için, bizim evin gelirlerinin tümü, babamın öğretmen maaşı ve ablamla benim ta ortaokuldan itibaren verdiğimiz derslerle sağlanıyordu. Babam mühendislik mesleğinin diğer mesleklere göre daha ehven-işer olduğunu söyledi.

MA - Yani inşaat mühendisliğini prestijli ve para getirisi iyi olduğu için seçtin.

ST - En azından daha rahat bir gelir düzeyi olabileceği düşünülüyor için diyelim... Çocukluğumla ve ergenlik dönemimle ilgili bir-iki ilginç şey anlatmak isterim. Ben 1937 doğumluyum, ikinci dünya savaşı yılları bizim savaşa girmediğimiz, ama teyakkuzda olduğumuz yıllardı. 2. Dünya savaşını Fatih'te yaşadık.

Bizim elimizde ekmek karneleri vardı, hatta bazıları hâlâ eski nüfus kağıtlarının arkasında yapışık olarak duruyor... Küçük küçük şeylerdi, onları koparıp koparıp ekmek alıyorduk. Bir de gece, siyah storlarımız vardı, onlar indiriliyordu. Çünkü kentin ışsız olması gerekiyordu, yani bir tür karartma yaşanıyordu. Benim yaşımda olan hemen herkes, o yılları yaşadığı için tutumludur, ama hayata para gözüyle bakmayız. Başka değerleri ön plana çıkarmamız, çocukluğumuzdaki o mütevazı yaşamdan kaynaklanıyor sanırım. Bizim bütün giysilerimizi, (ablamın ve benim) annem dikerdi. Ben üniversiteye başladığım yıl, Tanca'dan bir topuklu ayakkabım oldu ama çok zorlukla alınmıştı. Üniversiteye çok iyi bir sıralamayla, 35'inci olarak girdim (İnşaat Fakültesi'ne). Birinci Mehmetçik Bayazıt, 35'inci de ben..

Mehmetçik Beyazıt, Cengiz Dökmeci, Oktar Türel benim sınıf arkadaşlarımdı, bizler aynı sınıftanız, dönemimde çok değerli arkadaşlarımız vardı.

MA - Üniversiteyi bitiriş yıllarına tekrar geri dönelim.

ST - Yıl 1960, ihtilal Mayıs ayında oluyor, biz son sınıftayız ve diploma travayımız var

Beşinci yılda kollara ayrılıyor. Ben, Ahmet Kaçmaz ve zemin mekaniği bölümüne ayrılan toplam 10 kişiyiz, zemin mekaniği kürsü başkanı da Prof. Hamdi Peynircioğlu. İlk olarak o sene bize laboratuvar çalışmasıyla destekli teorik çalışma tezi verdiler. Yani, laboratuvarda yapılacak çalışmaların ürünü olacak olan diploma çalışması ödevi aldık. Projeleri verdiler ve biz başladık, ama ihtilal oldu. Üniversite tatil edildi, birkaç gün hiç kimseyi okula almadılar. Ama sonra izin verildi. Biz o zaman Taşkışla'dayız, Taşkışla'nın önünde süngülü askerler var, bizim elimizde öğrenci kartları var. Biz o öğrenci kartlarını göstererek laboratuvara iniyoruz, laboratuvarında yapacağımız çalışmaları sürdürüyoruz. Sokağa çıkma yasağı da var. Belli bir saatte kesinlikle herkes evinde olacak. Biz bu şartlarda diploma çalışmalarını yapıp bitirdik, ondan sonra Temmuz ayında mezuniyet belgesi verdiler. Yani Haziran'ın başında almamız gerekeni, biz ancak Temmuz'un sonuna doğru alabildik. Ondan sonra zaten Ankara'ya gitmek söz konusu oldu iş bulabilmek için.

Ahmet'le ben, sınıf arkadaşı ve kol arkadaşıyız aynı zamanda. Biz, dediğim gibi zemin mekaniği kolunda diploma çalışması yapan 10 kişiydik. Yani, zemin mekaniği ve temel inşaatı kürsüsünde. Diploma tezi için hepimize 20 üzerinden 20 verildi ve başta Prof. Peynircioğlu olmak üzere hocalar bize, "çok başarılı laboratuvar çalışmaları yaptınız ve biz bunu ilk olarak denedik, bundan sonra da yaptıracağız." dediler. Biz mesela, şu anda konuyu tam olarak hatırlamasam bile, geoteknik bir ilişkiyi çözmeye çalışıyorduk zemin üzerinde. Biz kendi kafamıza göre, daha net bir sonuç çıkar zannediyorduk, ama çıkmamıştı. Ondan ötürü de pek memnun değildik. Hoca dedi ki, "bu yaptığınız var ya, bu çok önemli bir şey", o zaman rahatladık. Üniversite derecesi hesaplanırken diploma notu biliyorsunuz, beşle çarpılır, dolayısıyla ben İTÜ tarihinde oldukça ender rastlanan İYİ ile mezun oldum.

MA - Okul bitti, meslek hayatına başlama aşamasında neler oldu?

Biz tabii ki hepimiz sol tandanslı olan insanlardık; Güney Özcebe, Sedat, ben... Orta Doğu'dan Erman yeni mezundu. Uğur, Selahattin, İlkay, yani hepimiz sol tandansı ağır basan, ama yüreği bu ülke sevgisiyle dolu ve bu ülke için kalıcı, iyi şeyler yapmak isteyen insanlardık.

ST - Okul bitince Ankara'ya gittik, Ankara'da evden uzak bir yaşam. Ahmet Kaçmaz'la evlenmeye karar verdik.

Ankara Küçükesat'ta bir ailenin bir odasını pansiyon olarak tuttum, Ahmet de Küçükesat'ın ucunda bir yerde bir daire kiraladı. O DSİ'de, ben de Hava Meydanları'nda çalışmaya başladık. Her akşam koştura koştura eve geliyor ve radyodan Yassıda duruşmalarının naklen yayını dinliyorduk. Bu da ilginç bir anımdır.

Daha sonra Behice Boran'la Mehmet Ali Aybar'ın tam çekişmeli olduğu dönemlerde ikimiz de TİP'e girdik. Aradan yıllar geçti ve 1971 ihtilali oldu. İMO yöneticileri olarak tutuklandık. Ben Kazıkçı Bostanları'nda 9,5 ay hapis yattım ve bu sürenin önemli bir bölümünde Behice Hanım da vardı. Hitler'in Kavgam kitabını Behice Hanım ilk olarak hapishanede okudu, bu da ilginç değil mi?

MA - Siz zeminci oldunuz da, ne yaptığınızı, yaşamınızı nasıl kazandığınızı sorayım.

ST - İlk olarak Hava Meydanları ve Akaryakıt Tesisleri Genel Müdürlüğü'nde çalışmaya başladım.

Orada, (zemin mekaniği ile ilgisi olmayan) kesin hesap mühendisliği işlerini iki sene yaptım. O iki seneden sonra, zeminci olmak istediğim için Karayolları'na gittim. Araştırma laboratuvarlarının başında Erol Bey vardı, son derece kibar bir adam, dedim ki ben zeminciyim, İTÜ'den mezun oldum, burada çalışmak istiyorum. Erol Bey'in beni işe almasına çok hayret ettiler, çünkü kendisi laboratuara inşaat mühendisi eleman almazmış, ya kimya mühendisi ya jeologmuş tercihi. İnşaat mühendislerinden hoşlanmıyor, dolayısıyla araştırmada hiç inşaat mühendisi çalıştırmıyormuş. Ben de inşaat mühendisiyim ya, çok şaşırmışlardı.

Karayolları Araştırma Fen Heyeti Müdürlüğü'nde yıllarca çalıştım, sonra da hapse girdim zaten. Kimyacı ve jeologlarla çok uğraştım ben, özellikle kimyacılarla. Uğraştım çünkü ben ODTÜ'den, İTÜ'den çok inşaat mühendisini hem kendi servisi aldım, hem başka servislere aldırıldım. Bu tutumum onların hegemonyasını kırdı ve çok rahatsız oldular.

Karayolları beni kısa süreli bir bursla Fransa'ya gönderdi. Paris'te, Fransız Karayolları Ponts et Chaussées'de araştırma çalışması yapıyordum, iki araştırmamız vardı. Onları bitirebilmem için Fransızlar bana burs sağladılar, ufak bir ücret ödeyerek oradaki çalışmamı uzattılar. O arada Ahmet Kaçmaz da Amerika'ya gitti, o da orada bir staj yaptı, onu da DSİ gönderdi. Sonra 1967 yılında ikimiz de Türkiye'ye döndük ve ayrıldık. Ahmet daha sonra DSİ'den ayrıldı, politikayla uğraşmaya başladı. Daha sonra da radikal bir karar alarak TSİP'i kurdu.

MA - İMO ile ilişki ve 1970 merkez yönetimine girmeniz nasıl oldu?

ST - Ben Karayollarında çalışıyordum, ikinci evliliğimi yapmıştım ve 1970'de İnşaat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu'nu kazandık, sonra ikinci seneyi de kazandık o olaylı kongrede.

MA - Sizi yönetimi almaya ve yönetime girmeniz konusunda örgütleyen Mehmet Ormancı mı, yoksa İlkay İzer mi?

ST - İlkay olabilir. Ormancı olduğunu zannetmiyorum. Yalnız şunu açıklamam lazım, biz İnşaat Mühendisleri Odası yönetimini sadece yönetici kadrosunu gençleştirmek için almadık, hepimizin kafasında bu ülkeye iyi şeyler yapabilmek vardı. Bir mühendisin ya da bir meslek sahibinin, kısaca her vatandaşın bu ülkeye yararlı birtakım üretimlerde bulunması, bir şeyler yapması gerektiğine inanıyorduk. O sırada oda yönetimindekiler neredeyse yıllarca hiçbir şey yapmamışlardı. Biz tabii ki hepimiz sol tandanslı olan insanlardık; Güney Özcebe, Sedat, ben... Orta Doğu'dan Erman yeni mezundu. Uğur, Selahattin, İlkay, yani hepimiz sol tandansı ağır basan, ama yüreği bu ülke sevgisiyle dolu ve bu ülke için kalıcı, iyi şeyler yapmak isteyen insanlardık.

MA - Solun genel ilkeleri de böyle bir şey değil mi?

ST - Biz oda yönetimini bir siyasi görüşün arkasından giderek almış değiliz. Mesela bizi Dev-Genç davasının içine kattılar, ortak bildirilerinde imzamız olduğu için. Yani çeşitli kuruluşlarla, buna Dev-

Genç de dahil, çıkan tüm ortak bildirimlerimizde demin söylediğim görüş egemendir. Sol siyasetin propagandası hiç olmamıştır.

MA - 1977'den sonrasında, yani sizlerden 5-6 yıl sonra Oda yönetimleriyle ilgilenmeye başladım. Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'nin herhangi bir siyasi partinin direkt direktifinde olmadığını söyleyebilirim. Yani bu ilke bugüne kadar ihlal edilmedi. Zaman zaman farklı sol siyasetler buralarda yönetimleri aldı ama TMMOB'yi tam bir siyasi görüş etkisinde yönetmemeye özen gösterdiler.

ST - Daimi bir özeni korudular ve korumakla da iyi ettiler. Çünkü mühendis takımı akıllı takımdır. Süleyman Demirel'i onur kuruluna siyasi görüşlerinden dolayı vermedik, özellikle bu ülkenin çalışanlarının aleyhine olan politikalarından dolayı onu onur kuruluna verdik.

MA - Farz edelim ki 20 yıl sonra bu konuşmamızı birileri izliyor, bugüne kadar biriktirdiğiniz değerler (yani maddi olmayan birikiminiz) üzerinden vereceğiniz mesaj nedir?

ST - Ben uzun yıllardır, yani neredeyse kendimi bildim bileli, hele son zamanlarda, çok okuyan bir insan oldum. Hangi devirde olursa olsun, insanın dünyayı anlayabilmek için mutlaka toplumların geçmişiyle, bugünüyle ilgili bilgi sahibi olması gerekir. Bu bilgi sahibi olmanın ana kaynağı okumaktır, kitaptır. Bunun yanında ben müzik tutkunu olan bir insanım. Yani kültürün çeşitli alanlarında herkesin elinden geldiği kadar kendini geliştirmesi gerekir. Bir de şunu söyleyeyim. Dünyada kitap okuyan sayısı azdır. Ayrıca okumanın niteliği de önemlidir, nicelikten çok. İnsana, rasyonel bir dünya görüşü çerçevesinde okumak katkı sağlar. Özellikle, dünya klasiklerini okumak için bir çaba sarf ediliyorsa, insana özgü değerler daha iyi kavranır. Yani iyi insan olmak için en önemli şey bilgi birikimine sahip olmaktır. Ben bunu söylüyorum.

MA - Sonuç olarak üzüntü vermiş olsa bile gerçeğin peşinde koşmanın insana; "bedel ödedim ama ben insan olarak iyi bir şey yaptım" duygusu verdiğini söyleyebilir misiniz?

ST - Gayet tabii, şimdi zaten böyle olduğu zaman, yani bu anlattığım şekildeki bir yaşam sürdürülürse kişisellikten çıkıyor olay. İyi insan olmak için bir çaba... Ayrıca, zihinsel olarak iyi bir insan olmak, aynı zamanda başka insanları sevmeyi getirir. Başka insanları sevdiğiniz zaman mutlu olursunuz. Bu çok önemli bir şeydir. Bu herkesi sevmek anlamına da gelmez, onu söyleyeyim. Herkesi seviyorum diye bir şeyi de kabul edemem. Kötü insanlar vardır, bulunduğu ortama, ülkesine, topluma, hatta dünyaya kötülük eden insanlar vardır. Bunları sevmem, sevemem, hatta nefret ederim.

Ama önünde saygıyla eğileceğim dünya kadar da insan vardır. Bu onların ille yüksek eğitim görmüş olmasıyla da ilgili değildir; görmüş de olabilir, görmemiş de olabilirler. Benim, Türkiye'nin hemen hemen her yerini dolaşmış bir insan olarak, başka ülkeleri de tanıyarak biriktirdiğim değerler bunlar. Bunları gelecek insanlarına değer ve birikim olarak bırakıyorum, naçizane.

MA - Bir şey daha sorayım. Siyasi davranmak bu gibi ülkelerde bedel ödeyerek yaşamak anlamına geliyor. Yani sizin söylediğiniz, doğru dürüst ve iyi insan olmak demek, aslında bu toplumda bedel ödemek anlamına geliyor. Bunun önemli bir kısmını siz de yaşamışsınız, yani bedel ödemişsiniz. Bundan dolayı bir pişmanlığınız var mı? Yani bedel ödemeseydim, hiç bunlara bulaşmasaydım da daha rahat bir hayatım olsaydı diye bir hayıflanmanız oldu mu?

ST - Tam tersine, mesela ben, belki aykırı bir şey bu ama bazı insanların hapisane deneyimi geçirmesini isterim. Çünkü o başka bir şeydir. O ortam başka hiçbir ortama benzemez. O deneyimden

sonra insanda öyle birtakım kalıcı değerler oluşuyor ki, hayat boyu etkisini sürdürüyor. Orada bulunmanız, yani koğuşunuzun üstüne bir kapının kapanmış olması ve bunun uzun süre yapıyor olmasının getirdiği bir dayanıklılığa sahip oluyorsunuz en azından. Orada size verilen inanılmaz kötü bir çorbanın bile içilmesinden başka çareniz olmadığını, yemek seçme gibi bir lüksünüzün kalamayacağını görüyorsunuz. Ama bütün bunların yanında, okuyan insanların bulunduğu bir ortamdı... Tabii biz siyasi tutuklu olduğumuz için, özel bir ortamdı koğuşumuz. Bazı şeyler, o insan ilişkilerinde birtakım değerleri bir yerlerden bir yerlere taşıyor. Bir koğuş düşününüz, o koğuşun içinde 50 kişi var. Günün bir programı var, o programın içinde belli saatler okuma saatleri, herkes okuyor. Ve koğuşun içinde inanılmaz bir sessizlik var, herkes okuyor çünkü. Ve koğuşa gelen kadın gardiyan kapıyı usulca açmak zorunda kalıyor sessizliği bozmamak için. Dediğim gibi, bunlar öyle şeyler ki, sizi pek çok konuda insanoğluluyla ilgili çeşitli kulvarlardaki olgunluğa eğitiriyor. Yani bu böyle bir şey. Ondan sonra zaten merhametsiz olmanız, sevgisiz olmanız ya da saçma sapan birtakım şeylere düşkün olmanız mümkün değil, olmuyor. Diyebilirsiniz ki bunu sadece hapishaneye mi bağlamalı? Hayır tabii ki. Bunun dediğim gibi okumayla, insan ilişkileriyle çok yakın ilişkisi var. Ben bu açıdan kendimi şanslı hissediyorum.

Bundan 10 sene önce kanser oldum. Şimdi mesela orada geçirdiğiniz o travmatik durum da sizin dünyaya bakışınızı etkiliyor, hayatın bir yerde böyle umulmayan bir noktada bitme ihtimalinin olduğunu da gösteriyor. Bunu somut olarak algılıyorsunuz. Dolayısıyla iyi insan olmak için çaba sarf etmekten başka diyeceğim hiçbir şey yok.

MA - Mesajlarınızı biraz daha açmak için bir soru daha... Anlaşılan, sahici arkadaşlık, sahici yoldaşlık, sahici sohbet, sahici insanlarla bir arada bulunma konuları sizi mutlu eden şeyler. Ancak, bu türden insanlara çok az rastlanıyor artık, böyle dostlarınız var tabii.

ST - Şunu söyleyebilirim, her zaman sahici dostlarım oldu. Şimdi bu tür dostlarımla sayısı çok değildir. Bir kere bu tür dostlukların uzun yılların birikimi olduğu kanısındayım. Dolayısıyla böyle bugünden yarına ya da üç gün önce tanıdığınız biriyle bu tür dostluk kurulamaz. Bir kere, yıllar içerisinde sizin kafanızın gelişmesiyle karşınızdakinin gelişmesi arasında çok ciddi farklar oluyor. Dolayısıyla öyle bir dost arayışı içinde hiçbir zaman olmadığım gibi, böyle teklifler geldiği zaman da nezaketen bir süre birlikte olabiliyorum, ondan sonra da gelişmiyor zaten.

Gerçek dostluklarımla sayısı çok olmamakla birlikte, onlarla uzun zamandır son derece güzel günler geçiriyorum. Yani sadece anılarımızı paylaşarak değil, bugünün dünyasında, içinde bulunduğumuz dünyada, içinde bulunduğumuz ülkede pek çok şeyi, neredeyse asgari müşterekin ötesinde paylaşabildiğimiz için birlikte olmak istiyoruz. Bu bizi mutlu ediyor.

MA - Çok teşekkür ederim.

ST - Güzel bir sohbet oldu diyelim, söyleşi filan demeyeyim, sohbet... Bu şekil hoşuma gitti. Özellikle merak etmiştim bu söyleşiyi nasıl yapacaksınız diye. Bundan yıllar önce, Harbiye'deki şube binasında ben ve Uğur'la bir görüşme yapılmıştı, sanıyorum Cemal yapmıştı o görüşmeyi. Ama o tamamen Oda bağlamındaydı. Şimdi bu daha farklı, merak ettiğim için özellikle de istedim katılmayı...

MA - Sizin kişisel tarihinize ilişkin bir konuşma yapmak istedim.

ST - Bu kimi ilgilendirir, kimi ilgilendirmez böyle bir şey de hiç düşünmedim aslında. Ama çok memnun oldum, teşekkür ederim, güzel bir şey oldu. Gelecek yıl 60 yıllık mühendis olacağım. Teknik açıdan demeyeyim, ama genel olarak belki de bu bütün yaşlanmış olan insanlara yapılan bir şey. Şimdi genel olarak, hani artık bu dünyada senin fazla bir yerin yok gibi bir havayla es kaza karşılaşırsam bu beni rencide ediyor. Mümkün merteye umursamamaya çalışıyorum, ama gayri ihtiyari umursanıyor. Bana değer veren insanlar bir hayli var. Ben ne söylüyorum, nasıl söylüyorum, nasıl uyarılarda bulunabiliyorum? Bunları anlayamayan bir alay da insan var. Bunu eğitime de bağlıyorum ben. Bu yaş denilen olay belli bir yerden sonra bir handicap haline gelebiliyor siz umursamasanız da.

MA - Ama biraz önce söylediğimiz, manevi zenginlik asıl zenginlik olması gerekir, bunu maddi zenginliği temsil ederken kirlenmiş bir sözcükle ifade etmek doğru mu bilmiyorum, ama şu anda başka ifade bulamadım. İnsanın kendisinin asıl değer ve zenginlik olduğu nasıl unutulur veya unutturulur, bunu kavramakta zorlanıyorum. Yani bir insanın bugüne kadar birikimlerinde müthiş bir zenginlik olduğunu şimdi keşfetmekten konuşuyoruz. Halbuki bu elimizin altında hemen yanı başımızda... Tekrar teşekkürler...

Uğur Kökden ile Söyleşi

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - Uğur Abi, Çocukluğunuz hangi koşullarda geçti?

Uğur Kökden (UK) - Ben hem kitaplarımla, hem de yaşamım boyunca daima 'zaman'a tanıklık etmeye özen gösterdim. Nasıl denebilir? Şöyle ki, ben İkinci Dünya Savaşı'nın çocuğuyum; İkinci Dünya Savaşı'nın içinde yaşamış birisiyim. Dolayısıyla, bu savaşın pek çok izlerini yaşadım gördüm ve bana yaşamımda etki yaptı.

Mesela, şu anda burada çay içiyoruz; o zaman da çay içilirdi, ama bir bardak çayın içine -şeker yerine- kurumuş bir üzüm tanesi atılarak. Bir üzüm tanesi, o da iyice kurumuş.

Ekmek kesilerek satılırdı, yani öyle bir bütün ekmek, iki ekmek filan almak mümkün değildi. O sırada babam memurdu, yani önce öğretmendi; daha sonra Ziraat Bankası'na geçti, banka şube müvini ve müdürü oldu.

Sözgelimi, evin bahçesinde tavuk beslerdik o yıllarda; ama, tavukların yumurtasını biz yemezdik satardık, o şekilde. Benim ilkokuldaki ilk zamanlarım bu! Kirada oturduğumuz evin bir avlusu vardı toprak ve üstü kapalı; onun içinde esas oturduğumuz ev bulunuyordu. O toprak avluya kasabaya develerle gelen ve yük getiren köylüleri avluda misafir eder; sonra onun karşılığı olarak da onlar bize birkaç portakal verirlerdi. Anımsadığım...

Ben, 1934 Çorum doğumluyum, beş yaşlarındayken babamı ikinci defa askere almışlardı. Babam ikinci defa askere alınınca, babamın görevli olarak bulunduğu İnebolu'dan biz de -annem ve ben- Çorum'a geldik. Ben tek çocuğum, o sırada. Annem de beni hemen okula verdi. Ben de beş yaşlarımda okula gittim. Okul öğrencilerinde (şimdi televizyonlardan izliyorum) defter, kalem, çanta filan, bütün bunların hiçbiri yoktu o tarihte.

O yılların yaşlı insanları, özellikle tütün içerlerdi kağıda sararak; Tekel'in öyle tütünü vardı. Filtreli sigaralar henüz yoktu, ya da yaygın değildi. Tütünün de kaba bir ambalaj kağıdı (20 santime 10 santim) vardı; onu da biz tütün içen bir amcadan beş-on tanesi bir arada alırdık. Annem de dikerdi o kağıtları bir ucundan ve defter olarak bana verirdi. Sonra da, "Sakın çabuk bitirme!" diye sıkı sıkıya tembihlerdi...

İşte öylesi koşullarda, bana en büyük hediyeyi Şükrü Amcam vermişti, o da bir kalemıraş. Çünkü biz öğrencilerin kullandığı kurşun kalem, kalemin çabuk bitmesi, çok kötü bir durumdu. Onu sazdan bir kamışın içine sokar, sonra da halka bir bilezikle dıştan sıkıştırırdık ve böylece kalemimiz çok küçülse de onu yine kullanabiliydik. Dolayısıyla bu şekilde ilkokul döneminde, bir hayli sıkıntı çek-

tik. Bu arada şunu da hatırlıyorum, okula Çocuk Ansiklopedisi gelmişti. İki kalın ve büyük cilt. Beni çok heyecanlandırmıştı onlar. Yaşamımda gördüğüm kitapla ilgili ilk önemli anı odur, yakınlaşma diyelim. Ancak sadece sayfaları çevirdik, sonra öğretmene geri verdik; ama "Çocuk Ansiklopedisi"ni böyle öğrendim.

MA - Çocukluktan biraz daha lise yıllarına doğru gelelim. Liseyi yine Çorum'da mı okudunuz?

UK - Evet, oraya gelelim. Şimdi bir memur bulunduğu kentten başka bir yere, daha iyi, deniz kıyısı olan veya daha gösterişli bir yere atanmasını isteyebilir, ama o zaman öyle değildi. Ortaokulu olan bir yere nakil diye talepte bulunulurdu. Her yerde bırak üniversiteyi, ortaokul yoktu. Ve biz öylece Ürgüp'te bulduk bir süre, ilkokulu ben orada bitirdim. Ama ortaokul yoktu, Nevşehir yakınımızdaydı 20 kilometre mesafede. Babamın da orada tanıdığı bir sağlık memuru vardı, okula başlarken beni onlara verdiler. Kadının çocukları da var, bir de ben eklenmişim onlara.

Böylece hafta sonlarında Ürgüp'e dönüp, sonra da her pazartesi sabahı erkenden oraya gidiyordum. O bölge, Orta Anadolu, çok kıraç ve serindir. Ben açık bir arabayla, at arabasıyla gidiyordum Nevşehir'e. Fakat hava soğuk olduğu için arabanın sürücüsü beni arabadan indiriyordu ve biraz ısınmak için arabanın arkasından yürüyerek gidiyordum. Neyse, daha sonra bizi Akşehir'e verdiler. Akşehir'de iki ortaokul vardı, biri askeri öbürü de sivil ortaokul.

Benim birkaç yıl önce yayımlanmış "Kadınlardan Esen Rüzgâr" diye bir kitabım var. Yani, tanıdığım çeşitli kadın kişiliklerini oraya yazdım. Onlardan bir tanesi de Akşehir'deki öğretmenim Merih Hoca Hanım'dı. Merih Hoca, yazar Vedat Türkali'nin eşiydi; dahası ünlü çocukları olan bir öğretmenim. Deniz Türkali ile kardeşi Barış Türkali'nin annesi. Ben onlardan birinin bebekliğini görmüştüm.

Kitaplara yakınlık duymak, insanı bir 'hastalığa' bulaştırıyor. O zaman ne yapacaksınız? Ben de tuttum orada, Akşehir'de, bir kitapçının oğlu vardı: Can; bizim sınıf arkadaşımız, onunla kan kardeşi olduk. Ondan kitaplar alıp okuyup sonra geri iade ediyordum, böylece para da vermiyordum...

İlk Türk polisileri Peyami Safa'nın takma isimle yazdığı, "Cingöz Recailer" filan... Akşehir'den sonra bizi Bor'a atadılar. Niğde'nin Bor ilçesine. O zamanlar, tabii böyle kara taşımacılığı pek olmadığı için, memurların bir yerden bir yere gitmesi problemliydi. Tren vardı, ama trende de ancak koridorda ve ayakta durabiliyordunuz. O denli kalabalık oluyordu. Hatta o sıralarda bir de pencerelerin kapatılması söz konusuydu, karartma vardı. Karartma olduğu için yolculuk daha da problemliydi oluyordu. Bunu şunun için söylüyorum, trene binerken içerdekiler -yani, daha önce trene binmiş olanlar- babamın elinin üstüne kapıyı kapatmışlar, elini ezmişlerdi. Neyse, böylece Bor'a vardık. Dolayısıyla, ben Bor'da ortaokulu bitirdim.

Peki, ya ondan sonra ne yapacağız? İşte, yeniden aynı problem ortaya çıkıyordu. Bor'da lise yok. Lise olan bir yere beni gönderecek para da yok. İşte o durumda, ben evden gizli -bir rastlantı sonucu öğrendiğim devletin parasız yatılı lise kurumu- Leydi Meccani Okul sınavına hazırlandım ve o sınavlara girdim.

Ne ki, sınavda çıkan bir soruyu -üçgen çizimi- yapamamıştım. O üçgen çizimini şimdi bile ezberle hatırlıyorum. O sınava 41 kişi girdik, ancak üç kişi kazandık. Ben pekiyi ile ortaokulu bitirmiştim o zaman ve ancak sınavı güç bela kazanabilmişim. Kazananlardan biri, sonradan vali oldu; ikinci arkadaş da müteahhit oldu: inşaat mühendisi ve müteahhit. Üçüncü de ben, işte! Ve bizi Kayseri Lisesi'ne verdiler. Burada iftiharla şunu söylüyorum, bizim Kayseri Lisesi, meğerse (sonradan öğrendim) iki tane cumhurbaşkanı yetiştirmiş o sırada. Bir tanesi (Turgut Özal), benden yaş olarak büyük olduğu için daha önce, öbürü de (Abdullah Gül), benden sonra aynı okulda okumuş.

Ben lisede, kooperatif görevlisiydim; kooperatifin öteberilerini satıyordum, karşılığında belli bir ücretim vardı. Biraz para alıyordum. Ayrıca, dışarıda da bazı çocuklara ders vermeye gidiyordum ve liseyi işte bu şekilde bitirmiştim.

Fakat kendi sınıf arkadaşlarıma matematik dersinde yardımcı olduğum halde, ben onlarla beraber aynı yıl üniversiteye giremedim. Çünkü İstanbul'a gitmem, üniversitede okumam mümkün değildi. Babam, buna karşılık beni Uzunyayla'da tahsildar yamaklığına verdi. Uzun mesafeleri yaya yürüyor, kimi zaman da atla gidiyorduk. Böylece bir yıl, ben o şekilde çalıştım Oradan biriktirdiğim parayla ertesi yıl İstanbul'a gittim ve Teknik Üniversite'yi kazandım. Bir de eczacılığı kazandım, aynı sınavla. Hatta, o sırada bir çocuk, "O eczacılık hakkını bana sat!" demişti.

Ama, iyi ki İnşaat Fakültesi'ne gitmişim; çünkü, böylece, zorunlu olarak yazın staj yapıyorduk. Zorunlu staj bir aysa, ben iki ay üç ay çalışıyordum ve artan parayı ondan sonraki yılın okul masrafı olarak kullanıyordum.

1952'de, Üniversite'ye başladım. O sırada Gümüşsuyu Yurdu'nda kalıyordum, Bu arada Gümüşsuyu Yurdu'na da nasıl girdiğimi söylemem gerekiyor, söylemeden olmaz. Üniversiteyi kazandığımı öğrendiğim gün, gittim İTÜ'nün yurdu sayılan Gümüşsuyu'na başvurdum. Bana "İki yıl bekleyeceksin" dediler. Şimdi burada hemen şunu söyleyeyim. İnsanın daima şartlarla boğuşması gerekiyor. Yani, aslında kolayca kabul etmeyeceksiniz bir şeyi.

Mücadele etme yolunu daima kullandım. O sırada İstanbul'un en kötü yurdu Kadırga Yurdu'ydu (Milli Eğitim yurdu; orada yurt baraka binalardan oluşuyordu. Dört tane taş koymuşlar, onun üstüne de ahşap bir baraka oturtmuşlar. Yurt Müdürü'nün kendisi bile böyle bir barakada oturuyordu. Dolayısıyla bu kez Kadırga Yurdu'na gittim; bu sefer onlar da, "Biz de de yer yok" dediler. Ben o sırada Kadırga Yurdu'nda geçici olarak bulunuyordum, dolayısıyla devamlı oturamayacağımı söylediler.

Bu durumda ben de şöyle bir yol dedim: Müdürün işte olduğu bir saatte evine gittim, Karısına, "Benim param yok, durumum da iyi değil, bana yurttan yer yok dediler, siz lütfen bana yardımcı olun!" dedim.

İşte, o kadıncağız sayesinde ben yurda girdim; iki yıl o yurttan kaldım ve birinci yılın sonunda öğrenci temsilcisi seçildim. Hem de kiminle beraber? Nevzat Yalçıntaş'la(eski TRT Gn. Md. ve milletvekili). Sultanahmet'te İktisat ve Ticaret okulu vardır, oraya yakın olduğu için bizim yurt, o Kadırga'da kalmayı seçmişti. Ankara'da, varlıklı bir ailenin çocuğuydu. İşte onunla beraber yurt temsilcisi olmuştuk. Ancak iki yılın sonunda Gümüşsuyu Yurdu'na geçtim.

Gümüşsuyu Yurdu'na yakın bir noktada Park Otel vardır. İstanbul'un büyük bir oteli. Bir gün orada mı, oranın dışında mı her neyse yabancı bir kişiyle tanıştım. Bu adam, Cezayir Bağımsızlık Mücadelesi veren örgütün Türkiye'ye yolladığı temsilciymiş. Bir tane de Ankara'da varmış, o asker. Adam Park Otel'de kalıyordu. Ben bu adamla ahbaplık ettim, o sırada öğrenciyim. Ve, Fransa'da da Cezayir'in kurtuluş savaşı devam ediyor. Bu adam bana bağlı olduğu Cezayir Örgütü'nün Fransızca bir organını veriyordu, düzenli olarak. Ve o dergiyi ben çat pat Fransızca ile –o sırada çok iyi değildi yabancı dilim; nihayet Kayseri Lisesi'nin Fransızcasıyla okuyordum ve oradan edindiğim bilgilerle Cezayir Savaşı hakkında yazı yazıyordum üstelik..

Ama Fakültede de doğru dürüst Fransızca bilen yoktu Şimdi, bunu şunun için söylüyorum: Üniversite'yi bitirdikten sonra ben lisanımı ilerletmek amacıyla Fransa'da altı aylık bir burs bulmuştum. Fransız Konsolosluğu'nun ilanlarını devamlı okurken, orada bulmuştum. Ve o bursu kazanınca, ben Fransa'ya gidecekken, herhalde yazdığım yazılar dolayısıyla benim gidişimi ertelediler ve bir yıl sonra ancak gidebildim. Ama, bu kez de üniversitede asistan olduğum için, üniversiteden izin alamadım. "Maaşım üniversitede kalsın, altı ay sonra geleyim" dedim ama yine izin vermediler. Peki, maaşsız gideyim dedim, onu da kabul etmediler. O zaman ben iyice şaşkınlığa uğramış bir halde, Fransa'dan Türkiye'ye dönmedim altı yıla yakın bir süre.

MA - Siz üniversitede okulu bitirince direkt asistan olarak mı kaldınız?

UK - Evet, okulu bitirince asistan olarak kaldım. Okulu bitirmeden (Prof. Necati Engez, kürsü şefiydi) hocaya beni o kürsüye -yani, Barajlar Kürsüsü- almasını söylemiştim. Çünkü ben müteahhit olamıyorum, ancak üniversiteye girebilirim belli bir maaşım olacaktı. Hoca "Peki" dedi; sonradan, ben mezun oluncaya kadar birkaç ay geçince, iki kişi almış Kürsüye. Dolayısıyla benim önüm kapanmış oldu. Fakat ben de, tabii o noktada durmadım. Hoca'ya dedim ki, "Siz bana söz verdiniz, sonra bunları aldınız". Böylece, bayağı sitem ettim. Onun üzerine Hoca da o iki kişinin işine son verdi ve beni kürsüye aldı.

MA - Peki, nereye kadar götürdünüz asistanlığı? Yani, okul beş yıl olduğu için mastır yapmış sayılıyordunuz, direkt doktora geçebilirdiniz mi?

UK - Asistanlığım 3,5 yıl sürdü. 1961 yılı ortasına kadar. Yani, bu burs meselesi çıkıncaya kadar sürdü. O zaman ben Fransızcadan barajlarla ilgili teknik yazılar çeviriyordum. Böylece bir kitap oluşturdum "Kemer Barajlar Hesabı" diye. Kitabımı Fakülteye basmaları için vermiştim. Tabii, hemen öyle "Yayınlarız" demediler. Sonunda, ben Fransa'ya gittim. Ben oradayken de kitabımı basmışlar. Üniversite yaşamım ve benim asistanlığım böylece son buldu; ama kitabım da basılmış oldu.

MA - Fransa'da ne yaptınız, akademik çalışma mı?

UK - Hayır, orada büyük bir mühendislik firması, yani uluslararası çapta bir baraj inşaatı firmasına girdim. İsmi, "Coyne et Belliye". Orada çalışmaya başladım.

MA - Ücret Türkiye'ye göre iyiydi.

UK - Evet, buraya göre ücret iyiydi; eve düzenli para yolluyordum. Benim öbür kardeşlerim, (üç kardeşim daha var benden küçük), onların üniversitede okuması o sayede oldu.

MA - Anne ve babanızdan bahseder misiniz?

UK - Babam da annem de okumama büyük destek vermişlerdir (manevi olarak). Hatta, şunu söyleyeyim; ben üniversitede öğrenciyken, babam bana mektuplarını eski yazı ile yazardı ve ben çat pat derken eski yazı okumayı öğrenmiştim ve biraz da yazmayı. Daha sonra, doğal olarak unuttum. Zaten bir daha da öyle mektuplar yazılmadı, ben de unuttum.

Ben koşulları olabildiğince zorluyordum. Yani, onların elinde fazla olanak yoktu. Ben zorladığım için, biraz benim dediğim oluyordu. Benim dediğim de ne? Bir şey değil tabii, sözgelimi parasız yatılı sınava girmek gibi; orayı kazanınca da Kayseri'ye gitmek gibi filan...

MA - Siz 70'lerde özellikle Oda'da eski kuşağa karşılık bir değişiklik yapmak isteyen bir grupla İMO yönetimine talip oldunuz, sizin Oda yönetimine giriş sebebiniz neydi ve kim vesile oldu bu işe?

UK - Benim üniversiteyi bitirmem bir sömestir uzamıştı, onun sebebinin söyleyeceğim. O sırada yurttan kalıyordum dedim ya, Gümüşsuyu Yurdu'nda kalıyordum. Aynı zamanda da, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak staj yapıyordum; yani, Süleymaniye Camii'nin onarımında çalışıyordum. Sadece Süleymaniye değil, aynı zamanda İznik ve Karacabey'de (Bursa'nın Karacabey ilçesinde de yine bir cami inşaatında çalıştım) kimi tesislerde de.

Doğal olarak Süleymaniye benim için büyük bir deneyimdi. Eğer mezun olsaydım, beni o zaman hemen yurttan atacaklardı. Yurttan atılmamak için Üniversite'yi uzattım; İnkılap Tarihi sınavına katıtlı olarak girmedim ve böylece yurttan kalmayı sürdürdüm.

Süleymaniye benim için çok etkileyici olmuştur ve daha sonra da bir deneme yazdım Süleymaniye'yle ilgili olarak, "Kubbeler Birinci Kemanı" başlığıyla Mimar Sinan'ı anlatan, 'Kubbeler Birinci Kemanını' yani. Çünkü orada, aynı zamanda Mimar Sinan'ın türbesi de bulunuyordu. Orada üç türbe vardı. Birisi Kanuni'nin, biri onun yanında Hürrem Sultan'ın ve bir de Mimar Sinan'ın. Fakat Mimar Sinan'ın türbesi o kadar sıradan, o kadar basitti ki, insanı rahatsız ediyordu âdeta. Ben şahsen çok genç olduğum halde bu durumdan aşırı etkilenmiştim. Sonra da, işte o yazıyı yazarak, bir çeşit borç ödedim.

MA - Oda'yla ilgili sorumuza gelelim

UK - Oda'ya nasıl girdim, şimdi çok iyi hatırlamıyorum. Askerliğimi 66-68 yılları arasında yaptım, o zaman iki yıldır. İstanbul'da bir yıl, Çankırı'da da bir yıl, toplam iki yıl yaptım. 1968 başında Ankara'ya geldim. İşte, o sırada Oda'yla herhalde bir ilişkim oldu.

Ayrıca, o tarihlerde ben TMH'de sürekli yazı yazıyordum; hem siyasi, hem de Oda konularıyla ilgili yazılar yazıyordum.

MA - 1970 Yönetimi'ne girdiniz, yönetimle ilgili ciddi bir değişiklik oldu; hem kamuoyunun Oda'yı tanınması açısından, hem de Oda'ya gerçekten bir yenilik gelmiş olması açısından. Meslek adına da, ülkedeki yapılan işler adına da, bir değişiklik gelmişti ve "muhalif bir ses" yükseliyordu. O konularda yazar da olduğunuz için etkili yazılar yazdınız...

UK - Şu Köprüyü görüyorsunuz değil mi, arkanızdaki Birinci Boğaz Köprüsü'nü? O Köprüyle ilgili olarak ben Süleyman Demirel'le bir görüşme yaptım (onun makamına dek giderek). Ankara'da mı nerede, hatırlamıyorum şimdi. Çünkü o zaman bizim ileri sürdüğümüz görüş şuydu: Bu Köprü yapılmasın, yani hiç yapılmasın değil de, onun yerine İstanbul'daki yatırım önceliği 'raylı sistem'e verilsin diyorduk. Bu iddiayı biz savunuyorduk. Fakat Başbakan ve bir İnşaat Mühendisi olarak Süleyman Demirel, bu fikre taraftar olmadı, benimsemedi bunu. Ama, bizim de böyle muhalif bir ses olmamızı bile herhalde pek sevmedi, hoşlanmadı. 12 Mart olunca, o ortamdan yararlanarak, 12 Mart'ın arkasından üç-beş ay geçince bizim üstümüzde baskı yaptı, bizleri tutuklattı.

Hepimizi, bütün yönetim kurulunu, tek kadın arkadaşımız Semay Hn. -ki, o sırada yeni anne olmuştu- da dahil olmak üzere. Ve, Güney Özcebe de dahil. Bir tek Sedat kaçtı, bereket versin ki arkadaşlarımızı bir ay sonra salıverdiler. Ama, ben başkan yardımcısı olduğum için bir yıla yakın kaldım içeride.

MA - Evet, Cezaevi Günlüklerinizle bu sorunları kitaplaştırdınız. Yani, çok erken yaşlarınızdan beri entelektüel kültürle okuma ve yazma boyutlarıyla ilgilisiniz; ciddi bir entelektüelsiniz hâlâ. Bizim meslekte çok fazla böyle insanların çıktığı söylenemez.

UK - Yok, biraz abartıyorsunuz canım. Şunu söyleyeyim size, siyasi yaklaşım filan diyorsunuz da, o zaman ben bir çeviri yapmışım. Bir Macar Ekonomistinden bir çeviri: "20.Yüzyıl Kapitalizmi" adında. Birileri bana teklif etmiş herhalde, öyle bir çeviri yapmışım. O çeviri, o dönemde, yani benim üniversiteden sonraki on yıllık(1958-68) dönemimin ilk kitabı.

MA - İlk kitap, yani çeviri olsa da ilk kitap!

UK - Evet ilk kitap! Ondan sonra 1968'le 1971 arasında, yani Oda döneminde ben bir Amerikan firmasında çalışıyordum. Ankara'da, EBASCO isimli. 1971'de tutuklanınca, onlar da benim işime son vermişlerdi.

MA - Ama çok ciddi okumalarınız var. Şu anda epey bir kitap yazdınız galiba, ne kadar oldu?

UK - Otuzu biraz geçti. Daha da basılmayı bekleyen, belki beş kitap var.

MA - Yapı Kredi Yayınevi ile nasıl aranınız?

UK - Pek o kadar iyi değil. Daha doğrusu, Yapı Kredi Yayınları'nın başında eskiden Enis Batur vardı; Enis benim yakın dostumdur. Ama, Enis ayrıldıktan sonra, geride kalanlarla ilişkim o denli parlak gitmiyor.

MA - Fransa'dan döndükten sonra Türkiye'de neler yaptınız?

UK - Önce askerliğimi yaptım. Çünkü Fransa'dayken beni Türk vatandaşlığından atıyorlardı askere gitmedim diye. Orada epeyce bir güçlük çektim. Sonra da şöyle bir özel formül buldum. O sıradaki Paris Büyükelçisi ünlü yazar Halit Ziya Uşaklıgil'in oğluydu. Bir gün onunla yüz yüze bir görüşme yaptım. Dedim ki, "Ben babanızın kitaplarını okudum. Orada, bir yerlerde, 'Aklım olsaydı kitap yazmazdım' diyordu. Ben de dedim ki, kendi kendime, yani bilseydim Fransa'ya gelmezdim gibi birtakım sözler... Yani, Elçilikte bana çıkarılan zorlukları anlatan birkaç cümle... Neyse, ondan sonra Büyükelçi'yle bir ölçüde ahbab olduk da, birazcık daha Fransa'da kalabilecek zaman kazandım. Yani, Elçilik uygun resmi belgeleri verdi bana. Ama 1966 başında Türkiye'ye döndüm ve hemen askere gittim.

MA - Askerden sonra ne yaptınız?

UK - Askerden sonra EBASCO'ya girdim. Sonra EBASCO'da da üç-dört sene çalıştım. EBASCO'da, baraj hesapları yapılıyordu.

MA - Son soruyu söyle açıklayarak sorayım. Şimdi bütün insanlar dünyaya gelip, dünyayı değiştirirler, çevresini değiştirirler; bir de, kendileri değişirler. Ama bunun bir yerlere kaydedilmiş olması lazım. Tarihi bir eser oluyor: 100 yıl, 200 yıl, 500 yıl, 1000 yıl tarihi eserin kıymeti var. Ama, insanların kıymetleri yazdıkları bıraktıkları şeylerle ölçülüyor. Siz yazar olduğunuz için, yazılarınızdan dolayı tabii bir kıymetiniz olacak. Ama, düşündüklerinizin bir yerde kaydedilmiş olması lazım. O da şu: Bugüne kadar biriktirdiğiniz eleğin üzerinde bir sürü değer var. Bu değerlerle ilgili geleceğe yönelik insanlara bir çeşit manevi miras bırakıyoruz. Yani manevi miras olarak geleceğe ne bırakırsınız? Ne söylersiniz, mesajınız ne?

UK - Bakın size başımdan geçen bir şeyi anlatayım. O zaman ben esas itibarıyla Ankara'da otuyordum, 1968'den sonra. Ankara'da Oran diye bir bölge var, Ecevit de orada otuyordu o sırada.

Alparslan Türkeş filan da oradaydı. Ben ise, Oran'ın Sigortalılara ayrılan 'Kooperatif Konutları'nda oturuyordum ve oranın o yılki yöneticisiydim.

İşte, benim orada politikacılarla biraz ilişkim oldu. Büyükleriyle, önde gelenleriyle filan. Onlara şöyle bir öneri getirmiştim: "İstanbul'da bir seçim bürosu oluşturalım", diye. Daha önce bu konunun üstünde çok düşünmüştüm... Önerimi Ecevit'e filan değil, ama Genel Sekreter sonra Hikmet Çetin, Erol Tuncer vb gibi kişilere -şimdi isimleri iyice hatırlayamıyorum- onlara yaptım. Onlar İstanbul'a talimat verdiler, İstanbul İl Başkanlığı Mecidiyeköy'de büyükçe bir büro tuttu. Buraya 1989 Belediye seçimlerinde çalışacak Parti'nin görevli adamlarını ve aday adaylarını gönderdiler; bu arada, Nurettin Sözen bile geliyordu oraya.

Ben, "İstanbul'da belediyeçilik açısından ne yapmak lazım?" diye düşünceler üretiyordum. Bir ara Oda'da sekreterlik yapmışım, sanırım 1987 yılında. Çünkü 1986/87 yıllarında, Bodrum-Yalıkavak'da geçen şantiye mühendisliğimin sonunda İstanbul'a gelince, istek üzerine Oda'da ücretli olarak çalışmaya başlamışım.

İşte o çalışmam sırasında, özel olarak belediyelerin konut yapması konusunu incelemiştim. İstanbul'da ne yapmak ve nasıl yapmak gerekir? düşüncesiyle. Bütün bunlar orada konuşuldu, tartışıldı. Hatta İstanbul içinde, kimi bölgelerde kent içi geziler filan yapıldı. Bunlara Erdal İnönü de katılıyordu. Sonra bu çalışmaların sonunda da seçimlere gidildi, 1989 seçimlerine.

O yılların politikacıları, yani SHP, o zaman bir 'kadın aday' bulalım dediler belediye başkanlığı için. Ve Fatma Girik'i seçtiler. Böylece, 1989 seçimlerine girildi. Fatma Girik de seçimi kazandı. O seçime girerken, ben kendim için bir yerlerden meclis üyeliği istedim; ama onu bile sağlayamadım.

Fatma Hanım da konunun yabancı olduğu için, beni teknik başkan yardımcısı olarak Şişli'ye atadılar, böylece, aradaki bu boşluğu da kapatmış oldular. İşte orada, Şişli'de çok değişik şeyler yapabildik. Yani bir kere sözgelimi, evsizler için 100 tane konut yaptık. Şişli dere yatağındaki insanları aldık. Önce büyük şehrin boş konutları vardı; geçici boş konutlar Oralarda oturttuk. Bir buçuk yıl sonra da yeni inşa ettiğimiz -Ayazağa'da inşa edilmiş- yerlere onları taşıdık. Böylece, her ay yalnızca kira parası ödeyerek ev sahibi oldular.

Daha başka, değişik şeyler de yapıldı, o zamana kadar belediyeçilikte denenmemiş şeyler de. Ulaşım ile ilgili örneğin, bazı şeyler yaptık. Şişli İlçesinde birtakım hizmetler yapıldı, şimdi ayrıntılı olarak tam anımsamıyorum ama. Ben, bir tatbikat yeri olarak hep orayı gördüm.

MA - Sorumuza geri gelelim, şimdi değerler üzerine biriktirdiklerinizi bırakacaklarınızı sormuştum

UK - Ecevit'in 1970'lerin ikinci yarısındaki hükümetlerinde, ben de genel müdür olarak (Sedat da) görev yaptım. İşletmeler Bakanı da Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu'ydu. Bu görev, iyi bir deneyim olmuştu benim için. Yani insan, böylece çok şey yapmak istiyor; yapma olanağı da oldukça açık tutuluyor. Ne ki, Bakanlığın ömrü çok uzun sürmedi. Ecevit istifa etti başbakanlıktan; bunun üzerine, bir sonraki iktidar da fırsattan yararlanarak İşletmeler Bakanlığını lağvetti. Ben de daha sonra istifa ettim. Orada, Bakanımızla birlikte önemli şeyler yapılabileceğini görmüştüm.

O sıralarda, bir arkadaşım vardı Abdülkerim Zilan isimli. Önce milletvekili olmuştu; daha sonra da Bayındırlık Bakanlığı'na getirildi. Ve bana da 'müsteşarlık' önermişti. O tarihte Bayındırlık Bakanlığı'nda 'müsteşarlık' demek, birçok ihalelerin göbeğinde olmak demektir. Yani, 'karar organısınız'.

Ama tek başıma orada bu işi kıvıramam diye düşündüm; yani, benimle birlikte bana destek olacak -benim gibi düşünen- başka kişilerin de bulunması gerekir diye düşündüm. Onun için kabul etmedim. Şimdi etseydim filan gibi düşünceler -siz dediğiniz için- ya da pişmanlıklar aklıma geliyor; ancak uygulama alanına geçebilir miydim, bilmiyorum.

Sözgelimi, belki Ulaştırma Bakanlığı'nda görev almak isterdim; az önce demiryollarından bahsettik ya... Sözgelimi Stalin'in siyasal karşıtı Troçki'nin anılarında okumuştum; Troçki, bir dönemde, SSCB'nde Ulaştırma Bakanlığı'ndan sorumluymuş ve kendisine bir vagon ayırttırmış 'bakan' olması dolayısıyla. Resmi ve sabit bir makamı yokmuş, hep o vagonla gidiyormuş oraya-buraya. Benim de bu çok hoşuma gitmişti. Böyle bir şey yapabilmeyi bile düşünmüştüm, eğer ulaştırmada sorumlu mevkiim olsaydı.

Kuşkusuz, insan yaşamda bir şeyler yapmak istiyor. Belediye'de çalışırken de bir şeyler yapmak istiyorsunuz. Sözgelimi şimdi, bakın burada(Beykoz) deniz ulaşımını çok azalttılar. Üstelik, daha yıllar önceden. O sırada ben, Beykoz Belediyesi'nde Başkan Danışmanıydım ve bunun yapılmaması için

çok uğraştık. Dahası, Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürünü burada, kendi cebimden yemeğe davet ettim; ta ki, böyle bir kısıtlamaya gidilmemesinde vesile olsun diye. Belediyece 'teşekkür pankartları' astık her köşeye. Ama onlar, yine de istediklerini yaptılar.

Sözgelimi diyorlardı ki, "Efendim, fazla yolcu yok!" Buna karşılık ben, bir gün vapura bindim Kadıköy'e kadar gittim Beykoz'dan; bütün iskelelerde inen yolcuları üst güverteden sayıyor bir kağıda yazıyordum. İşte, o rakamları verdim, ancak yine fayda etmedi. Daha sonra, bir ara ikinci köprü yapılıyordu; birinci mi ikinci mi, her neyse! O köprüye bir de raylı sistem konulsun dedik; hiç olmazsa bir tane de öyle konulsun. Belediye olarak resmi başvuruda bulunduk. Onu bile yaptıramadık.

Dolayısıyla, bir şeyi istemekle yaptırabilmek aynı şey olmuyor. O halde, ne olmak gerekiyor? İşte, bunu tam bilemiyorum ben.

MA - Politikayla uygulama arasında, politikayla mühendislik arasında ciddi farklar var. Politikacıların bakış açısıyla, özellikle bizim gibi uygulamalı bir meslek olan inşaat mühendisliği zor.

Politikayla ilişkinizden, hayatı yazar olarak tamamlıyor, yani devam ediyor olmuş olmanızdan memnunsunuz anladığım kadarıyla. Yazmanın haricinde de bir şey düşünmüyorsunuz. Yazmayla önemli şeyler bıraktınız. Yani yaşamınızdaki bütün deneyimler vesaireye yönelik mesajlarınızı yazılı olarak verdiniz anladığım kadarıyla. İşte bu kadar kitap yazdığınıza göre, aşağı yukarı her şey var onların içerisinde öyle gördüm.

UK - Kitap yazmanın fazla bir faydası yok. Örneğin, şimdi ben bir tarihte Barış Derneği Yönetim Kurulu üyeliğine seçilmiştim, onun ardından da tutuklandım. Derneğin tüm Yönetim Kurulu tutuklandı. İçinde büyükelçiler var, ünlü gazeteciler var, sanatçılar var, milletvekilleri var, yazarlar var. Sözgelimi Reha İsvan vardı, daha başkaları filan da vardı. Pekiyi, sonuç ne oldu? Yani politikaysa politika, yani fazla bir şey de şey yapamadık. Dış politika üzerinde ben uzun zaman durdum, hâlâ da duruyorum, ama uygulamada bir şey sağlayamıyorsunuz.

MA - Yani politikanın hayatı değiştirme konusunda yetersiz olduğunu ya da diyelim ki sol cemaatte politika yapanların politikadan beklemediklerini elde edemediklerini düşünüyorsunuz, öyle mi?

UK - Sadece 'sağ cenah / sol cenah' meselesi değil. Örneğin, Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan'ın şu günlerdeki Asya'ya açılış politikası. Bunu biz daha önceden söylüyorduk; çok daha önceden söyleniyordu bu. Örneğin benim verdiğim o kitapta(?) da birçok yazılar bu yöndedir. Şimdi R.T. Erdoğan yapıyor, solda olduğu için filan değil, şartlar bunu gerektirdiği için. Ama bunu, daha önce bu koşulları birtakım kişiler söylediğinde, onların sözleri dikkate alınmamıştı.

MA - Sonuca yönelik, geleceğe dair söylediklerinizi şöyle özetleyelim: Politikanın hayatı yeterince değiştirmediyini, yani...

UK - Hayır, politika değiştirir de, siz politika üstünde etkili olamıyorsunuz. Hangi politika değiştirir? Sorun, işte bu noktada...

MA - Şöyle diyorsunuz, politika hayatı değiştirir, ama biz politikayı araç olarak ne kadar doğru kullanabildik? Bu konuda çok başarılı değiliz diyorsunuz.

UK - Evet, politikanın kusuru yok; o iyi bir araç, ama onu iyi kullanabilmeyi beceremedik. Bir anayasa profesörü düşünün. Bu adama hapisanede buz tutmuş helâları temizletiyorlar. Yani, Mümtaz Soysal'a. Gerçi ben de temizledim, ama ben 'anayasa profesörü' değilim. Ve Mümtaz Soysal, Ankara'da, yine karısının da kaldığı Kadınlar Cezaevi'nin çevresinde dolaşırdı; havalandırmaya çıkarsa karısını görebilmek için; yani, Sevgi Soysal'ı. Pekiyi, bütün bunlara ne gerek vardı?

MA - Galiba düzen biraz tutturma olduğu için korkular o düzenin bozulacağından veya işte üniter yapının vesaire şunun bunun hemen bozulacağından. Devlet de o kadar tecrübeli değildi bu konularda, yani sosyal muhalefet, özellikle sol muhalefetle hiç karşılaşmadığı için, belki onlar da biraz korkudan yaptılar bunu ne dersiniz?

UK - Korku da belki vardır ama daha çok ne yaptıklarını bilmeyen birtakım adamlar. Niçin arabanın içinde döve döve öldürsünler ki genç bir insanı? Sırf ağabeyi, bir yayınevi sahibi Muzaffer Erdost olduğu için mi?

MA - Teşekkür ediyorum.

UK - Be n de.

Erman Tamur ile Söyleşi

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - Siz, İMO'nun 1970 yılı Yönetim Kurulu'nun en genç üyesisiniz. İMO Yönetimleri 1970 yılından itibaren politik anlayış olarak sol bir yönetici kadroya geçti. Genel olarak bu anlayış o günden bu yana Oda yönetiminde. Yakında TMH'nin 500. sayısı çıkacak. Sizi Erman Tamur olarak, sadece bir İMO yöneticisi ve inşaat mühendisi olarak değil, bir insan olarak tanımak ve geleceğe aktarmak istiyorum. Çocukluktan başlayalım.

Erman Tamur (ET) - Yetmiş üç yaşındayım; 1946 doğumluyum. Ben Ankara'nın Balâ ilçesinde doğmuşum. Rahmetli babam ilkokul öğretmeniydi. Balâ'nın tek ilkokulunun başöğretmeni; aynı zamanda ilçenin maarif memuru ve halkevi müdürü. İlçede ilkokuldan öte ortaokul veya başka okullar yokmuş. Biz beş kardeş idik, ben en küçükleriyim. İki ağabeyim ve bugün hayatta olmayan iki ablam vardı; Balâ'da ortaokul olmayışı onların öğrenimlerini zora sokmuş. Büyük ablamı ortaokula devam etmesi için, Ankara'ya büyük teyzemlerin yanına göndermişler. Ablam bir süre teyzemlerde, sonra halamlarda kalmış ama galiba pek rahat edememiş. Orta ikide ikmale kalınca okumayı bırakmış. Aslında çok zeki bir kızdı, okumaya devam edebilse iyi bir meslek sahibi olurdu. Küçük ablam büyük ablam gibi değildi. Babam ona. "Kızım seni de ablan gibi ortaokul için Ankara'ya göndereyim mi, yoksa yaşın gelince evlendireyim mi?" diye sorduğunda; "Baba beni Ankara'ya gönderme" diye cevap vermiş. Buna çok gülerdik. Büyük ağabeyim de daha sonra ortaokul için Eskişehir'e dayımın yanına gönderilmiş. O, zorlukları yenmiş. Okudu, hukukçu oldu. O yıllarda küçük ilçelerde, küçük yerleşim yerlerinde yaşayan ailelerin çocukları ilkokuldan sonra hep böyle büyük şehirlerdeki akrabaların yanına gönderilmiş, o zamanlar yaygın bir durumdur.

Ben bir buçuk yaşındayken, 1947 yılının sonuna doğru Ankara'ya gelmişiz. Ankara'ya derken, merkeze değil, babam Elmadağ ilçesine tayin olmuş. Ailece Elmadağ'a yerleşsek ağabeylerimin öğrenimleri aksayacak; dolayısıyla Ankara'da Demirlibağçe'de ev tutmuşuz. Babam bir süre Elmadağ'da kalmış, arada Ankara'ya gelip gitmiş. Ben altı yaşında Demirlibağçe İlkokulu'nda okula başladım. O sırada babam da Ankara merkeze tayin olmuştu, yazıldığı okulun müdür yardımcısı idi. Benim ikiye geçtiğim yıl babam bu sefer Aktaş Mahallesi'ndeki Atilla İlkokulu'na başöğretmen tayin oldu. Aktaş, bilirsiniz, Ankara'nın eski gecekondu semtlerinden biridir. Burası Cebeci Asri Mezarlığına giderken solda, kayalık geniş bir vadide yer alan bir yerleşimdi. Babam oraya tayin olduğu zaman daha okul binası da yok, daha doğrusu inşa halinde, fakat İkinci Dünya Savaşından kalma barut

depoları var orada. Öğretime onlarda başlandı. Nitekim ben de ikinci sınıfı öyle bir binada okudum.

Sonra babam Kurtuluş İlkokulu'na başöğretmen olarak tayin oldu. Ben o sırada ilkokul beşinci sınıfındayım, birinci sömestr bitmiş durumda. Beni Atilla'dan alıp babamın okuluna yazdırmadılar. Öğretmenimi çok severdim. Dört-dört buçuk yıl okumuşum. Orada başladı, orada bitirsin düşüncesi ağır bastı. Dört yol'a taşınmıştık. Ben Dört yol'dan bir sömestr boyunca Atilla İlkokulu'na, Aktaş'a yürüyerek gidip geldim. Dört yol'da iki yıl kadar oturduk. İlkokulu bitirince beni Bahçelievler Deneme Lisesi'ne yazdırdılar. İyi bir okuldu. Rahmetli Uğur Mumcu, Doğu Perinçek, Adil Özkol, ressam Işıl Özişik da o okuldandır, yanlış hatırlamıyorsam, sınıf arkadaşlarıdır. Rahmetli Doğan Yurdakul ve Mimarlar Odası başkanlığı yapan Ahmet Sönmez-meşhur Uzun Ahmet-de sınıf arkadaşlarımdır. Biz orta üçteyken Uğur ağabeyler lise üçteydi.

Altı yıl Deneme Lisesi'ne devam ettim. Ortaokulu ve liseyi orada okudum. Deneme Lisesi'nde, adından da belli ya, yeni bir şeyler deneniyordu. Meselâ, seçmeli dersler arasında daktilo, muhasebe dersi, ev idaresi gibi her okulda bulunmayan seçmeli dersler de vardı. İsmi hatırlamıyorum, bir derste kitap ciltlemeyi bile öğrenmiştik. Hocalar da seçkin, gerçekten özel insanlardı. Bu arada Cebeci Dört yol'dan Maltepe'ye taşınmıştık. Lise hayatım biz Maltepe'de otururken geçti, üniversite hayatım da öyle oldu. Lise hayatımdan bahsederken, bir hocamı anmak isterim. Lise iki ve üçte bize fizik dersine gelen Şükrü Kapucu. Şükrü Bey eski solculardan, İstanbul Fen Fakültesi matematik ve fizik bölümü mezunu; Rumeli göçmeni bir aileden. Şükrü Hocamdan niye özellikle bahsetmek istedim? Çünkü giderek gelişen dünya görüşümde, dünyaya bakışımda çok etkili olmuş bir insandır. Solcu olduğunu söylemiştim, ama Şükrü Hocanın solculuğu hani bize öyle derste sosyalizmi anlatmak, siyasi propaganda yapmak şeklinde değildi. O, dünya görüşünü öylesine içselleştirmiş bir insandı ki, herhangi bir olayı veya kendi hayatından bir şeyler anlatırken, veya günlük bir olayı değerlendirirkenki mesajları o sol dünya görüşünün tabii yansımalarıydı. Yani, eşitlik, özgürlük, insan sevgisi, hümanizm gibi. Zaten bence "sol" günün şartlarına bağlı olarak toplum içinde belirli bir tutum almayı, mücadele etmeyi gerektiren bir dünya görüşü olsa da kaynağında ve özünde insanın vicdanında bu kavramlar içinde oluşan bir görüştür. Şükrü Hocam yalnız konuşmalarıyla değil, yaptığı işlerle de dünya görüşünün örneklerini vermiş bir insandı. Mesela, öğle tatillerini bile boşa geçirmeyelim diye bir yerlerden belgesel filmler temin eder, bize onları seyrettirir veya batı sanat müziği konserleri, filmleri temin eder, onları izleriz. Batı sanat müziği sevgim o şekilde oluştu, oradan başladı. Doğru dürüst kullanılmayan atıl durumda bir fizik laboratuvarı vardı. Başta bizim liseye Amerika'nın yardımı olmuş, oradan. Şükrü Hoca fizik laboratuvarını aktif hale getirdi. Böyle, üretici, devamlı iyi bir şeyler yapmak isteyen bir insandı. Hani evden işe gel, derse gir-çık falan, öyle değil. Hepimizle ve genel olarak herkesle, dünyayla ilişkisi öyle olan bir insandı. Yalnız bizim sınıf değil Şükrü Hocanın görev yaptığı her okulda, gittiği her sınıftaki öğrenciler ondan mutlaka etkilenmişlerdir. Liseyi bitirdiğimiz yılki sisteme göre üniversiteler ayrı ayrı sınav yapıyordu. ODTÜ'nün sınavı ayrı, Ankara Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesinin sınavları hep ayrı ayrı yapılıyordu ve test tekniği uygulanmaya başlamıştı. O da bizim alışık olduğumuz bir yöntem değildi. Hani liselerde eskiden matematikte, fizikte hep klasik soru sorulurdu, işte böyle çözümleri yarım sayfa, bir sayfa alan sorular. Test, tabii, biraz zamana karşı da yarışmayı, pratik düşünmeyi, çözümlere kısa yoldan ulaşmayı gerektiren bir teknik, ama alışkın değiliz. Şükrü Hoca okul tatile girince bize birkaç hafta ücretsiz kurs verdi. Yalnız fizik değil, gerçi fizik hocasıydı ama matematiği de, fiziği de, kimyayı da kapsayacak şekilde bizi test tekniğine alıştırmak üzere kurs verdi. Böylesine fedakâr bir insandı. Yani öyle bir kişinin öğrencisi olup da, ondan etkilenmemek mümkün değil. O zaman bütün dimağımız, kalbimiz tabii aileden gelen veya o güne kadar yaşamımız itibarıyla bir öze şekillenmiş ama...

Ben, toplumların gelişiminde temel ekonomik altyapının belirleyici olduğuna ilişkin inancımı koruyorum. Yani o anlamda Marksist görüşüm devam ediyor, ama onu biraz incelemek lazım.(...) Yani bizim doğu toplumlarının toplumsal yapısı farklıdır, onu motive eden şeyler çok farklıdır. Her şeyi öyle, çok kaba bir sınıfsal analizle açıklayamazsınız.

MA - Aile demokrat bir aile, cumhuriyet aydını insanlar, değil mi?

ET - Şöyle söyleyeyim: babam bir ilkokul öğretmeni, bir ilkokul öğretmeninin olabileceği ölçüde öyle tabii. Gazete okuyan, memleket sorunlarıyla ilgilenen politikayla az çok ilgilenen bir insandı. Rahmetli annem Şereflikoçhisar'da Kurtuluş Savaşı sırasında belediye başkanı olan Adalı Ahmet Efendinin kızıdır. Orada sekiz yıllık iptidai –ilkokul- öğrenimi görmüş. Hatta okuduğu okula da öğretmen olmuş. O yıllarda daha ilkokullarda öğretmen olmak için öğretmen okulları falan da yok veya en azından ilçelerde yok, orada böyle bir ihtiyaç var. Annem de öğretmenliğe öyle başlamış. Babamla tanışmaları da o şekilde, ikisinin de öğretmen oluşları dolayısıyla. Fakat o sırada harf devrimi yapılmış. Annemin Aksaray'a gitmesi gerekiyormuş yeni yazıyı öğrenmesi için. Şereflikoçhisar o yıllarda Ankara'ya değil, Aksaray vilayetine bağlıymış. Orada bir kurs veya seminer, öyle bir şeye katılacak ki öğretmenliği asaleten tasdik olsun. O sırada dedem rahmetli imiş. Ailenin büyükleri, dayılar, yani annemin ağabeyleri. İzin vermemişler gitmesine. Velhasıl annemin öğretmenlik hayatı öyle bitmiş. Annem bir daha öğretmenlik yapmadı, bizi yetiştirdi: beş çocuk.

"Aile demokrat bir aile miydi" diye sordunuz. Bizim ailemiz demokrat bir aile mi idi, tam öyle denebilir mi bilmiyorum. Şöyle diyeyim: annem hoşgörülü bir insandı, fedakâr bir insandı, iyi bir insandı. Biraz disiplinli bir tarafı da vardı. Babam da iyi bir insandı kuşkusuz, ama o biraz daha sert mizaçlı bir insandı. Çocuklarıyla ilgi bakımından annem daha yoğun ilgiliydi. Babam daha resmiydi, genel sorumluluklarını yerine getiren bir insandı ama çocuklarına biraz mesafeli bir duruşu vardı. O zamanki anlayış öyleydi. Ben kendi hayatımda bunun tam aksini uyguladım, kendi çocuklarımla, üç oğlum var, hep arkadaş oldum. Onlarla her şeyi paylaşmaya çalıştım, onlarla her şeyi konuştuk. Bu konuya şöyle bir yaklaşımım vardır: bence çocukların sorduğu hiçbir soru cevapsız bırakılmamalıdır. Ben doğru cevabı verirsem o bunu tam anlayamaz, algılayamaz, cevabı biraz farklılaştırıp anlatayım demek yanlıştır. Yani çocuk hangi soruyu yöneltirse yöneltsin mutlaka ona doğru cevap verilmelidir. Anlamakta güçlük çekiyorsa daha basit anlatılmaya çalışılmalıdır, ama saptırmadan, ama hataya düşmeden. Büyük oğluma satranç ben öğretmişim. Sekiz dokuz yaşındaydı. Ben esas gücümü göstermeden biraz yalancıkta oynayayım falan, onu hiç yapmadım. Karşımda ciddi, benim düzeyimde bir satranççı varmış gibi oynadım. Sonuçta Ali satrançta çok başarılı oldu. Satranç öğrendikten 3-4 yıl sonra benim düzeyime geldi, hatta geçti. Sonra zaten Türkiye çapında bir oyuncu oldu, genç milli oldu, Ankara şampiyonu oldu falan.

MA - Babanızdan, annenizden biraz daha bahseder misiniz?

ET - Babam bir subay çocuğudur. Dedem yüzbaşı rütbesinde, 1922'de hastalanıp ölmüş, sirozdan. Çok içermiş rahmetli. Harbiye'de Atatürk'ten bir dönem öncedir. Fakat kurmay olmamış, Atatürk malûm kurmay olmuştur. Dedem hep doğuda bulunmuş, Hamidiye Alaylarında görev almış. Kurtuluş Savaşı'nda batıda görev alan komutanlar rütbe almak veya tanınmışlık bakımından daha şanslıdır. Doğudaki subaylar pek öyle değildir. Aslında orada da bir savaş verilmiştir. Neyse, zaten çok genç yaşta rahmetli olmuş dedem. Babaannem de Kayseri Pınarbaşı'ndan bir Çerkez kızı, onlar da işte geleneklerine göreneklerine bağlı, temiz, tertipli, öyle kendilerince tavırları, duruşları olan insanlar. Velhasıl babam o annenin, o babanın çocuğu, o şartlarda yetişmiş bir insan. Bunun sonucu neydi? Babam meselâ, Balâ'da pazara bile takım elbiseyle, kravatla gidirmiş. Görseniz hani bir ilkokul öğretmeni değil senatör sanırsınız. Hep kılığına kıyafetine dikkat ederdi. Bunu derken pahalı İngiliz kumaşından takım elbiseleri mi vardı? Hayır, ama her zaman temizdi, özenliydi, kendince bir duruşu vardı, kendine güvenli bir duruşu vardı. Burada sizinle konuşurken mümkün olduğunca açık olmaya çalışıyorum. O zaman şunu da söylemem gerekiyor: Babamın bir dönem bir kötü alışkanlığı vardı: kâğıt oyunlarına düşküdü. O yıllarda, 1930-1940'lı yılları düşünün, hatta belki 50'li yılları da katabiliriz. Anadolu'nun bir ilçesinde görev yapan memurlar mesailerini dışında ne yaparlardı? Televizyon yok, radyo yok, ailece gelip gitmeler falan da belli ölçülerde. İnsanla-

Özel okul, mühendislik eğitimi vermeyen okuldur. Devletin yapması gereken eğitim görevini kâr amacıyla kullanan birtakım girişimcilerin el attığı bir alandır. Yani oradaki öğrencilere de belki bir anlamda kolaylıktır, falandır filandır, ama aslında bir sömürme mekanizmasıdır .

rın hayatına renk katacak bir şeyler lâzım. İşte bu çoğu kere oyun olmuştur, kâğıt oyunu olmuştur. Ankara'ya tayin olduk dedim ya, babam Ankara'ya tayin olduğu zaman Balâ'dan oyun arkadaşlarına borcu varmış. Malûm borç namustur, o para bir biçimde Balâ'ya gönderilecek. İyi de nasıl? Rahmetli annem güzel dikiş dikerdi. İşte çevrede başka memur ailelerine veya başkalarına, hali vakti yerinde insanlara dikiş dikerdi, elbise dikerdi. Ankara'ya geldiğimizde de devam etmiş. Hatta o yıllarda Kızılay'ın toplu dikiş siparişleri olurmuş. Oradan annem yüklüce dikiş almış, öyle diyeyim, sabahlara kadar rahmetli anacığım makinenin başında para kazanmaya çalışmış ki Bala'ya o paralar gönderilsin. Annem bunu dile getirmezdi, bizim yanımızda dile getirmezdi, ama bu yaşanan bir şeydir. Balâ'dan gelişimiz 1947 yılı, ama 50'li yıllarda da babam bu alışkanlığını sürdürdü. Gerçi bir daha öyle büyük bir sıkıntıya düştüğümüz de olmadı. Ama bu konu bir yana zaten bir ilkokul öğretmeninin maaşıyla bir ailenin geçinmesi, beş çocukla, bu zaten kolay bir şey değil. Mamafih işte Ankara'ya geldikten birkaç yıl içinde ablalar evleniyorlar, biz üç erkek çocuk kalıyoruz, üçümüz de yükseköğrenim gördük.

MA - Liseden üniversiteye geçişte bir öğretmen çocuğu olmak avantaj mı?

ET - Öğretmen çocuğu olmamın getirdiği şudur: Evimizde çok kitap olurdu, babamın öğretmen arkadaşları geldiği zaman okul konuşulur, müfettiş konuşulur, müfredat konuşulur. Mesela, bir esnaf çocuğu olsak muhtemelen piyasanın durumu daha çok konuşulur, değil mi? Filanca malzemenin fiyatı şöyle oldu, bilmem ne bu oldu falan, şimdi memur çocuğu olduğun zaman, öğretmen çocuğu olduğun zaman da konuşulan şeyler daha ziyade böyle eğitimle ilgili konular olabiliyor. Buradan mutlaka bir biçimde etkilenmişimdir. Tabii politikayla da ilgilenirdi babam, günlük olayları izlerdi, CHP'liydi. Şimdi şeyi sordunuz, liseden sonra üniversiteye geçiş dönemi. Biraz evvel babalarla çocukların ilişkilerini konuşmuştuk ya, o zaman da işte bu ilişki nasıl olur, çocuğun sorunlarıyla baba nasıl ilgilenir, ilgilenmiş midir falan diye, meselâ kendi özelimde onu söyleyecek olursam, ben üniversite tercihim konusunda babam bana bir yön vermiş değil. Bunu bir eleştiri için söylemiyorum, öyle bir şey yoktu. Belki çok doğal olarak zaten biz kendi arkadaş çevremizin eğilimleri, öğretmenlerimizin söyledikleri veya hayattan işte kendi öğrendiklerimizle bir yön çizecektik kendimize. Hep öyle oldu. Büyük ağabeyim Hukuk fakültesine yazıldı, orayı bitirdi. Öbür ağabeyim liseyi bitirdiğinde ani bir kararla Kara Harp Okulu'na yazıldı, subay oldu. Ama subay olmakla yetinmedi, bir yandan İktisat Akademisi'ne yazıldı, orayı da bitirdi. Daha sonra da durmadı, bir mühendislik okulunu bitirdi, mühendis oldu, inşaat mühendisi oldu. Böylece üç yüksekokulu bitirmiş oldu. Bana gelecek olursak, hani demin söylemiştim, liseyi işte bitirdik. O Şükrü Hocanın da bize ücretsiz olarak ders, kurs verişini falan söylemiştim. ODTÜ'nün sınavına girdik, ilk sınav oydu. Sınav sonuçları da diğer okullardan önce belli oldu, kısa sürede belli oldu. Ben mühendislik fakültesini on üçüncülükle kazandım. O zaman sistem şöyleydi: inşaat bölümünü şu dereceyle veya elektriği bu dereceyle falan değil. Mühendisliği kazanıyorsunuz, ondan sonra bölüm tercihi yapıyorsunuz, başarı sıranıza göre bir bölümde okumaya hak kazanıyorsunuz.

MA - Sizin üniversitede okuduğunuz yıllar, 68 öncesi

ET - Üniversiteye 63'te girdim ben, 63 Haziranında liseyi bitirdim, 63 Eylül'de de üniversiteye girdim. O yıllar 1960 Devrimi'nin -biz o zaman devrim tabirini kullanırdık- rüzgârlarının estiği bir dönemdir. Bütün ülkenin, aydınların arayış içinde olduğu bir dönemdir.

MA - 1960, 1971, 1980 Askeri Darbeleri siyasal düzeni ve daha genelde kapitalizmin bir anlamda toplumu mühendisçe planlaması değil mi? yani toplum mühendisliği yok mu bu darbelerde?

ET - Bakın, tarihsel gelişimde, toplumların sosyolojisi birinci derecede etkilidir. O sosyoloji içinde gelişen siyasi hareketler, örgütlenmeler ikinci bir faktördür. Hatta bir üçüncüsünün de liderler olduğunu kabul etmek gerekir diye düşünüyorum. Bazı kere karizmatik bir lider de tarihsel gelişimde, onu hızlandırıcı, dönüştürücü yönde etkili olabilir. Bunları söylerken, ben, toplumların gelişiminde temel ekonomik altyapının ve ona bağlı olarak oluşan toplum katmanlarının belirleyici olduğuna ilişkin inancımı koruyorum. Yani o anlamda Marksist görüşüm devam ediyor. Ama beri yandan Marksist yaklaşımın toplumsal gelişimin belirli bir aşamasında sonuçlarını basit matematik ölçülerde önümüze serecek bir araç olduğunu da düşünmüyorum. Nasıl söyleyeyim, toplumsal şartları basit aritmetik ile "cebr-i âdi" ile değil, "cebr-i âlâ" ile irdelemek gerekir. Bildiğim kadarıyla, Marx doğu toplumlarını yeterince incelemiş değildir. Bizim doğu toplumlarının yapısı, tarihsel gelişimi farklıdır, onu motive eden şeylerde batıdan farklı şeyler de vardır. Her şeyi öyle kaba sınıfsal analizlerle açıklayamazsınız. Bunun için doğu toplumlarında altyapı-üstyapı ilişkileri ve sair

konularda daha çok şey söylenebilir ama bu bahsi burada kapatmak sanırım daha iyi olur. Bunlar benim kanaatlerim. Her neyse, konuyu askeri darbelerden açmıştınız: Ben 27 Mayıs'ı doğrusu diğer askeri darbelerden farklı bir yere koyuyorum. Askerler darbe yapmasaydı, tamam yapmasaydı da durup dururken yapmadılar ki. Kurtuluş Savaşı'nın büyük komutanı ana muhalefet liderinin kafasına taş mı atılmadı, öğrenci olaylarında şiddet mi kullanılmadı, mecliste tahkikat Komisyonu kurulup da yazarlar çizerler, muhalif siyasileri içeri tıkılmak mı istenmedi, vesaire. 27 Mayıs olduğu zaman 200'e yakın gazeteci hapisteydi. Bakın, bütün bunlar bu askeri müdahaleyi haklı gösterir mi, biçimsel hukuk bakımından haklı göstermez. Ama en azından bunun durup dururken olmuş bir şey olmadığını belirler. Sonraki sürece bakarak da bir şeyler söyleyebiliriz. Üç siyasinin, Başbakanın ve iki Bakanın asılması, birçoklarının, Demokrat Parti milletvekilinin uzun yıllar hapislerde kalması, bunlar kötü şeyler. Hele idam çok kötü bir şey. Bütün bunlar halkın duygusal hafızasında derin izler bırakmıştır. Ama beri taraftan askerlerin yaptırdığı 1961 Anayasası da iyi bir anayasa idi. Şimdi her olayın böyle bir o yönü, bir de bu yönü vardır. İnsaf, ikisini de söylemeyi gerektirir.

MA - Demokrat Parti Dönemi ile bu günkü AKP siyasi düzeni arasında paralellik var mı?

ET - Paralellik, benzerlik kurabilirsiniz, ama bugünkü baskılar çok daha şiddetli. Düşünce özgürlüğü, daha doğrusu ifade özgürlüğü, bugün çok daha kısıtlı. Mahkemeler bugün doğrudan doğruya iktidara bağlı. Daha doğrusu tek adam rejimine bağlı; hukuk ve yasaları bir yana bırakan, hatta mantık ölçülerini zorlayan kararlar verebilen kurumlar haline geldi.

MA - Üniversite yıllarınız ülke siyasetindeki iki askeri darbe arasına denk geliyor: 60 ve 71,

ET - 1961 Anayasasının üzerinden 60 yılı aşkın bir zaman geçti. Bütün bu süreç içindeki en iyi Anayasa o. Ama onda da olumsuz bir şeyler yok muydu, vardı. Meselâ tabii senatörlük pek de tabii bir şey değildi. Fikir ve örgütlenme özgürlüğü en üst düzeyde sağlanmış mıydı, hayır. Sol düşüncelere bir pencere açılmıştı, sendikalar serbestlik kazanmıştı ama meselâ demokratik prensipleri benimsemiş bir komünist partisinin kurulmasına da imkân tanınmamıştı.

MA -Türkiye İşçi Partisi kuruldu, aynı ihtiyacı karşılamadı mı?

ET - Birtakım fikirleri savunabilirsiniz, ama o fikirler sonuçta bir şeyle de yaftalanabilir, bu komünistlik denilir. Komünistlik de suçtur, oradan cezayı yersiniz. Biz o süreci yaşadık. Bir sürü aydın, gazeteci gene 60'lı yıllarda da, 70'li yıllarda da komünistlikle suçlandı. Komünistlik deyince biliyorsunuz, Ceza Kanunu'nda meşhur iki madde vardı; 141 ve 142, biri örgütlenme, biri propagandayla ilgilidir. Sosyal adaleti savunmak, işçinin, emekçinin haklarını savunmak, hele biraz da sınıfsal analiz jargonu kullanırsanız, sosyalizmi, komünizmi savunmak diye yorumlanabilir mi? Öyle de olmuştur. Bundan dolayı insanlar çok acı çekmiştir. Sonuçta toplumsal gelişim öyle bir anda olmuyor. Her toplumun tarihten getirdiği sırtında yükleri var, yapısı var, özellikleri var. Bütün bunlardan kaynaklanan bir yolda ilerliyor toplum. Biz demokrasiyle geç tanışmış bir toplumuz. Tarihsel kökenlerimizde demokrasi yok. Tabandan gelen taleplerle yönetimi değiştirme yok. Osmanlı'nın yenileşme dönemini ben çok önemserim. Osmanlıda da çağdaşlaşma atılımları olmuştur, ama hep yukarıdan inmedir, hep tepeden inmedir. Atatürk Devrimleri de öyledir. Yani Cumhuriyet Devrimleri kanaatimce çok önemlidir ama bunlar tabandan gelen toplumsal bir taleple oluşmadığı için, yukarıdan empozeyle olduğu için onların toplumca sindirilmesi zaman almıştır. Dolayısıyla zaman zaman karşı çıkışlar olmuştur. Pekiyi o kadar önemli bulduğunuz o devrimleri gerçekleştirmenin başka yolu, bu işlerin başka çaresi var mıydı dersiniz, bence başka çaresi de yoktu. Bugün bunun aksini savunan, fantezi düşüncelerini sol ambalajla savunanlar var. Ben bunları doğrusu yadırgıyorum. Benim yaşım yetmiş üçe geldi. Türkiye İşçi Partisi üyesiydim, meslek odamızda, teknik personel sendikasında, derneklerde görev yaptım. Türlü şeylerden geçmiş bir insanım. Yeterince olgunlaşmış sayılır mıyım bilmiyorum ama bu kulvarda bir şeyler söylemeye az çok hakkım var sanıyorum: Cumhuriyetin ilk yıllarını demokrat bulmayanlar var. Meselâ demokrat olunup din esaslı bir rejim mi sürdürülseydi? Harf devrimi yapılmıyorsa mıydı? Kadınlara seçme seçilme hakkı verilmeseydi? Halkevleri kurulmasaydı, öyle mi? Efendim, daha ne söyleyeyim? Güçlü bir sermaye sınıfı yok o dönemde Türkiye'de, dolayısıyla devlet eliyle çok ciddi yatırımlara yapılmış. Bunlar yanlış işler mi? Bunlar yabana atılacak şeyler midir? Dokuma sanayinde, demir-çelik sanayinde, vesaire. Daha nice işler. Türkiye çağdaşlaşma yolunda ilerleyen bir Türkiye olamazdı o devrimler olmasaydı...

MA - Üniversiteye başladığınızda belirli siyasi düşünceleriniz var mıydı?

ET - Ben üniversiteye girdiğim yıl milliyetçi düşünceler vardı kafamda. ODTÜ'de biz o fikri, milliyetçi düşünceleri, benimseyen arkadaşlar bir araya geldik ve ilk fikir kulübünü biz kurduk ODTÜ'de. Sos-

yalist Fikir Kulübünden önce. Ben hazırlıktaydım, bakın, meselâ kimler vardı aramızda? Sonradan aynen benim gibi solcu olan, sonra Mimarlar Odası'nın başkanlığını yapan Ahmet Sönmez (Uzun Ahmet), ekonomi bölümünde hoca olan, profesörlüğe yükselen, "Emperyalizmin Türkiye'ye Girişi" kitabını yazan Orhan Kurmuş, bakın yani daha bir sürü isim sayabilirim. Bildiğim kadarıyla Murat Karayalçın da önce sağcı görüşlere sahipmiş. Biz milliyetçi gençler olarak bir arada ODTÜ'de bir fikir kulübünü kurduk. Bir şeyler de yaptık, mesela o sırada Kıbrıs sorunu hâlâ çözüm bekliyordu. Rauf Denктаşı getirdik, konferans verdirdik okulda, daha bir sürü böyle faaliyetler... Fakat gün geldi, bizim bu milliyetçi dediğimiz düşüncemizin uygulamada ne anlam ifade ettiği konusunda boşluğa düştük. Yurdunu, milletini sevmek mi? Peki güzel, tamam, zaten herkes yurdunu milletini sever de bunu bir de genel insanlık sevgisi ve insanlığın bir parçası oluşunun içinde bir yere oturtmak gerekmez mi? Yani kendi milletini severken başka milletlere düşman mı olacaksın? Ekonomide, hukukta, eğitimde, toplumsal adaletin sağlanmasında yolumuz ne olmalıydı? Biz milliyetçiydik, bilmem neydik, ama hiçbirimizin kafasında öyle net bir şey de yoktu. Sonuç olarak aydın ailelerin çocuklarıydık. Beri yandan dindar tarafımız da yoktu. Peki, ülkenin çözüm bekleyen sosyoekonomik sorunlarına o düşünce ne cevap veriyor? Hiçbir cevap vermiyor, Beri yandan sol kendince bunlara cevap veriyordu. Sınıfsal bir bakışla çözümler öneriyor, mağdurdan, ezilenden yana toplumsal yapıya bakan, tespitler yapan, çözümler öneren bir tarzı vardı. Sonuç olarak hepimiz matematik zekâsı olan, bağınaz şartlanmaları olmayan aydın ailelerden gelen çocuklardık. Milliyetçi düşünceler bizi tatmin etmez oldu. Bir süre sonra kimlik bunalımına düştü bizim dernek. Benim söylediğim üniversite ikinci sınıfın başındayız. Demek ki 1965 yılı. Biz kapatalım falan diye düşündük Fikir Kulübünü. O sırada solcular da Sosyalist Fikir Kulübü'nü kurmak istiyorlar. Fakat Fikir Kulübü kurmanın da formaliteleri var. Herhalde Dernekler Masasına mı müracaat ediliyor, yoksa okuldan izin mi, bir sürü şey var. Unutmuyorum, onlar bize geldiler. Kudret Asma diye bir arkadaş vardı, ODTÜ'de öğrenci miydi yoksa öğrenci işlerinde çalışan bir memur muydu kestiremiyorum. Sol grup adına bize geldi,"siz herhalde dağıtıyorsunuz derneğinizi, bize devredin bunu, kimlik değiştirmiş olsun, böyle yürüsün, öbür türlü kurmak zor" gibi bir şeyler söyledi. Biz kendi aramızda konuştuk: öyle mi olsun, böyle mi olsun falan derken herhalde biz biraz geciktirdik işi. ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü kuruldu.

MA -Yoksa siz derneği onlara verecektiniz yahut da devredecektiniz.

ET - Devredebilirdik veya kapanacaktı bizim dernek. Bir bakıma yok olmuştu zaten, bir kere kimlik bunalımına düşmüş. Yani orada bizim kafamızda ülke için, dünya için oluşan sorulara cevap veren bir şey bulamadık, bir kaynak, bir ortam bulamadık, bulamaz hale geldik. O zaten bitmişti, ama dediğim gibi biz daha onlara cevap verene kadar onlar biz kuralım derneğimizi dediler, kurdular. Nitekim bir buçuk iki sene sonra ben de o kulübün üyesi oldum. Ben de solcu oldum. Zaten şöyle bir şey de var: O milliyetçilik dönemimde de Nazım'ın hayatını okuyordum, sol kitaplar da okuyordum. Tek yönlü okuyan bir insan değildim. Bugün de okunacak kitap yelpazem geniştir. Kulübe benim girişimde rahmetli Sinan Cemgil benimle mülâkat yaptı.

(...) Őu dűnyada yalnız kendileri için yaŐamayan, bir tűr insanlık ailesinin kűűk bir parçası olduĐunu bilen, dolayısıyla dűnyayı daha yaŐanılır kılacak çabalar içinde olan, bu barıŐtır, eŐitlidir, űzgűrlűktűr, insanları mutlu edecek her çabadır. Ne iŐi yaparsak yapalım, hangi iŐi yaparsak yapalım bir doktor, bir műhendis, bir eczacı, bir apartman gűrevlisi, bir bakkal, manav neyse hep bu bakıŐ açısında olmalıyız diye dűŐűnűyorum.

(...) sol da bunun aracıdır zaten, sol dűnya gűrűŐű aslında bire bir bunun yansımasıdır.

(...) tarihsel hedef budur ve çocuklarıma ben onu sűylerim.

MA - Biraz Sinan'dan bahseder misin?

ET - Sinan'ı tanıyan bűtűn sınıf arkadaŐları, okul arkadaŐları daha doĐrusu onunla tanışma Őansını bulanlar Sinan'ı çok űzel bir yere koyarlar. Sinan malűm, entelektűel ve solcu bir aileden gelme. Babası Adnan Cemgil, annesi Nazife Cemgil. İstanbul'da iyi bir lisede okumuŐ, İngilizce dıŐında da yabancı dil biliyor, hatırımda İtalyanca diye kalmıŐ. Genel kűltűrű geniŐ. Sinan o entelektűel birikimi dıŐında, dűŐűncelerini, duygularını o kadar yalın, yapmacıksız bir Őekilde ortaya koyardı ki, karŐısındakine anında gűven telkin ederdi. Dolayısıyla Sinan'ı tanıyıp da onu sevmeyen, onun etkisinde kalmayan bir kiŐi olduĐunu sanmıyorum. Meselâ bilmiyorum, sınıf arkadaŐları içinde acaba saĐ eĐilimli kimseler var mıydı? Vardır mutlaka. Eminim ki onlar da Sinan'ı bir insan olarak sevmiŐlerdir. Sinan gűzel konuŐurdu, çok iyi bir hatipti. YakıŐıklıydı, cesurdu, her bakımdan Sinan çok űzel bir çocuktu. Entelektűel birikimi çok iyiydi, dolayısıyla solu, sosyalizmi anlatırken de etkileyiciydi. Sosyalist Fikir Kulűbűne nasıl girdim? Őimdi dűrdűncű sınıfın baŐında ben artık solcuyum, sosyalistim, ama daha iki yıl űnce de milliyetiydim, űyle bir yerden geliyorum. Bűyle bir durum var. Sosyalist Fikir Kulűbű'ne girmek istiyorum. Sınıf arkadaŐları arasında SFK'nin kuruluşundan beri orada etkin olanlar vardı. Onlarla arkadaŐlıĐım gayet iyi, onlardan biri, galiba Bayram DurmuŐ kulűbe girmek için beni teŐvik etti. Ben Őűyle bir Őey hissettim, hani tamam da, bir de benim geçmiŐte sırtımda bűyle bir yűkűm var. Neyse, SFK'ye műracaat ettim. Yazılı olarak bir kâĐit dolduruluyor, falan filan ama ondan sonra bir de műlâkat yapıyorlar. Benim de műlâkatı Sinan yaptı. Yanında baŐka kimse var mıydı, yok muydu hatırlamıyorum. Őimdi Sinan malűm mimarlık űĐrencisi, ben inŐaattayım, ama mimarlıkta benim arkadaŐlarım da var, liseden sınıf arkadaŐım var. Bir de mimarlık fakűltesi çok renkli bir yerdir, mimarlık űĐrencileri de űyledir zaten, daha liberal bir ortamdır, daha yaratıcıdır onlar, daha eĐlencelidir. Onun için okulun hangi bűlűműnde okursanız okuyun mimarlıĐa gitmek, mimarlıĐın kantininde dolaŐmak falan bűtűn ODTű'lűlerin keyifleriydi. Dolayısıyla ben de çok gider gelirdim oraya O gidiŐ geliŐerimde de Sinan'ı uzaktan tanımiŐtım, Őűyle az çok tanımiŐtım. O da beni tanıyordu ve o milliyetçi kimliĐimi de biliyordu. Sinan'ın karŐısına geçtim. Bana "ben seni bizim yolda bilmiyordum, sen bize karŐıt dűŐűncede deĐil miydim?" dese ne diyeceĐim. Zor durum. Sinan:"niye űye olmak istiyorsun SFK'ye" diye sordu. O kadar kalenderce bir tarzı vardı ki. Dedim: "aynı dűŐűnceyi paylaŐan insanların aynı űrgűt içinde olmaları doĐrusu deĐil mi? Tek tek belli dűŐűncelere sahip olmamız yeterli gű saĐlamaz bize, űrgűtlű olmalıyız ki gűlű olalım" Bu ne demek oluyordu? Ben de iŐte solcu oldum, sosyalist oldum, geldim karŐına. űstűme varmadı. Hani ben seni biliyorum, bizim oraya da gelir giderdin, seni ben saĐcı diye bilirdim demedi. Çok farklı bir insandı. Gűldű, elimi sıktı. Bűylece ben Sosyalist Fikir Kulűbű űyesi oldum. Sonra Sinan gűrevlendirdi: AltındaĐ'da İŐçi Partisinin Kongresine, kahvede dűzenlenmiŐ toplantısına kapıda bekçilik yapmaya da gittim, bűtűn kongrelere, yűrűyűŐlere katıldım. Velhasıl bűyle baŐladı solculuĐum, sosyalistliĐim.

MA - űniversiteyi bitirdik sonraya gelelim, okulu bitirir bitirmez oda yűnetimine giriŐiniz nasıl oldu?

ET - Őűyle, 68 Haziranında okulu bitirdim, 15 gűn sonra Bayındırlık Bakanlığı'nda, Demiryolları ve Limanlar İnŐaat ReisliĐi'nde műhendis olarak çalıŐmaya baŐladım. Ben ve sınıf arkadaŐlarımdan, sevdiğim arkadaŐlarımdan birkaç kiŐi orada birlikte çalıŐmaya baŐladık. Bu arada okulda da mastır

çalışmasına başladım, limancılık konusunda. Şunu da söylemem lâzım, haftada birkaç yarım gün okula gitmemize de izin veriyorlar. Ne iyiymiş. Şimdi böyle şeyler oluyor mu bilmiyorum. 1969'un Martında beni ve bir arkadaşımı İngiltere'ye gönderdiler; İskenderun Limanı'yla ilgili model çalışmaları için. Altı ay sonra İngiltere'den dönerken yanımda bir bavul dolusu Marksist klasik vardı. Kontrol edilip de fark edilse, başıma büyük işler açılırdı. Artık kör cesaret mi desem, akılsızlık mı desem bilmiyorum. Oda seçimlerini sormuştunuz. İşte 1970 kongresinde yönetim kuruluna seçildim. Tabii bunun bir hazırlık dönemi de oldu. İki yıllık mühendistim seçildiğim zaman.

MA - Ama senden daha genci yok yönetimde, gördüğüm kadarıyla. Güney Abi olsun, Uğur Kökten olsun hepsi senden en azından on yaş büyük.

ET - İlkay İzer benden dört beş yaş büyüktü, Selahattin ağabey biraz daha büyük, Semay abla keza, Uğur ağabey benden on iki yaş büyüktü. Güney Ağabey de yanlış hatırlamıyorsam benden on yedi yaş büyüktü. O, kırk iki yaşındaydı, ben 25 yaşındaydım.

MA - İşçi Partisine girişin üniversiteyi bitirdikten sonra mı?

ET - Yok, çok daha sonra. Üniversite son sınıfta İşçi Partisi sempatisini oldum, bütün eylemlere katıldım ama üyelik 1970'li yılların sonlarına doğruydum, öyle hatırlıyorum. Memuriyet dolayısıyla galiba zaten üye olamazdım. Ben gene 1970-71'de Teksen'in de yönetim kurulunda bulundum. Üye olduğum sırada konumum biraz şöyledi; ben bizim partinin inşaat mühendisliği kesiminde, hatırladığım kadarıyla daha genel olarak mühendislik kesiminde partinin sözcüsü durumundaydım. Teksen'den bahsettik. Teksen İstanbul'da kuruldu aslında, fakat Ankara başkent olduğu için mi, burada yapılacak daha çok şey olduğu için mi bilemiyorum, Teksen'in kurucuları merkezi Ankara'ya nakletmek gereğini düşünmüşler. Ankara'daki ilk yönetiminde ben de görev aldım. Başkan Latif Karadağ oldu. Kamuda çalışan teknik elemanların 10195 sayılı Kararname statüsünden çıkartılıp 657'ye geçmemiz söz konusuydu.

MA - Biraz 1970 Yönetimini oluşturan insanlardan konuşalım

ET - Güney Ağabey'den başlayayım, Güney Ağabey siyasi görüşleri açısından Doğan Avcıoğlu, Mümtaz Soysal grubuna yakındı, Sosyalist Kültür Derneği'nin kurucularından da biridir. Güney ağabey müstesna bir insandı. Uğur ağabey de sol dünya görüşüne sahip, tarih, edebiyat her konuda çok birikimli bir entelektüeldi. Onun net olarak belirli bir sol gruba mensubiyetini bilmiyorum. Semay Abla (Taneri) önce TİP'liydi, sonra TSİP'li (Türkiye Sosyalist İşçi Partisi) oldu. İlkay (İzer) TİP'li, ben TİP'liyim. Mehmet Ormancı'nın benim bildiğim belli bir çizgisi yok, ama meselâ TİP Kongresine katılırdı. Aslında Türkiye İşçi Partisi o dönemde bütün solcular, sosyalistler için bir genel şemsiyeydi.

MA - TİP-MDD ayrımı sosyalist solda önemli bir kırılma dönemi değil mi?

ET - TİP ile MDD (Mili Demokratik Devrim) ayrışmasının çok anlamlı bir tartışma olduğunu düşünmüyorum. Şimdi, benim bu sözüm üzerine mutlaka teorik bilgileri güçlü bazı arkadaşlar bu düşüncelerimi küçümseyebilir, gülebilirler. Olur mu öyle şey, o çok temel bir sorundu, tabii ki tartışılmalıydı diyebilirler. Ama bir dönüp bakalım, neyi tartıştık? Bir muhalif sosyalist parti Türkiye demokrasisi içinde kendine küçük bir pencere açmış, yaygınlaşmaya çalışıyor. Solla, sosyalizmle zaten Türkiye yeni yeni tanışıyor. Parti, işçileri, emekçileri onların temsilcisi sendikacıları, solcu aydınları, Kürt ve Alevi aydınları bir araya getirmiş. Gençler zaten var. Heyecanlı gençleri belli bir disiplin altında tutmak çok önemli. Türkiye İşçi Partisi bunu başarmış. Fakat içinden çıkan bir akım MDD ki, ben baştan beri ona karşı oldum, farklı bir şeyler söylüyor. Yani itirazları neydi? Bunu somutlaştırmaları, benim kanaatimce, bugün için de çok zordur. Zaten sonra kendi içlerinde tekrar tekrar bölündüler, onlarca fraksiyon oluştu. Sonuçta sosyalist solun geldiği yer ortada. Onlara göre ne olacaktı? Milli burjuvazimizle birlikte önce emperyalizme karşı savaşaacağız, feodaliteyi ortadan kaldıracacağız, ülkenin bağımsızlığını sağlayacağız. Somut olarak Türkiye özelinde bunun gereği, Herhalde NATO'dan, CENTO'dan çıkmak, Amerikan üslerini kapatmak falan olabilirdi. Birinci aşamada bu yapılacak. Peki, o süreç içinde sosyalistlik olmayacak mı veya bu söylenen şeyler sosyalist devrim tezini savunanların programlarında zaten doğal olarak yer alan şeyler değil mi? Yani sosyalist devrim tezini savunanlar için feodaliteyle hesaplaşmak, emperyalizmle hesaplaşma yok muydu? Elbette ki vardı ama hedefleri böyle kategorize etmek, önce bunu yapalım, Millî Burjuvazi bizimle olsun, sonra ötesini yapalım falan bence ayağını yere sağlam basmaz bir yaklaşımdı. O dönemde Türkiye'de çok güçlü sendikal hareketler vardı. Hatırlamak lazım. Sendikalar bir daha hiçbir zaman o güçlerine erişemedi. DİSK'in işçi sınıfı mücadelesini mi erteleyeseydik, öncelikle hele bir milli burju-

vazinin onayını alalım da şu emperyalizmi kovalım falan diye, bu mu yapılırdı? “Hayır, elbette ki öyle değil” diyeceklerdir ve bir sürü şey anlatacaklardır. Ama sonuçta böyle bir tartışma sürmüştür ama nedir tartışılan husus, bu öyle elle tutulur bir hale de getirilememiştir. Benim kanaatimce bu tartışma, bu ayrışma yanlış olmuştur. Kişileri tek tek suçlamak elbette yanlış olur. O akım içinde benim de sevdiğim, saydığım nice insan elbette ki vardı, hâlâ da var. Ama partinin bütünlüğünü böyle bir fraksiyon hareketiyle bozmak benim kanaatimce yanlış olmuştur.

MA - İMO'ya 1970'te gelen yeni yönetim olarak neler yaptınız?

ET - Özel yüksekokullar açılmaya başlamıştı. Devletin yapması gereken eğitim görevini kâr amacıyla kullanan birtakım girişimcilerin el attığı bir alandı bu. Sözüm ona mühendislik eğitimi veren ama aslında vermeyen, öğrencilere mühendislik formasyonu kazandırması mümkün olmayan, her bakımdan yetersiz okullar. Biz buna karşı, yeni İMO yönetimi olarak, tavır aldık. Eski yönetim devam etseydi tavır alır mıydı? Sanırım onlar da alırdı. Ama bizim kadar aktif olurlar mıydı, sanmıyorum. Beri yandan yatırımlar politikasını izliyorduk. Bu süreçte bizim milli teknik gücümüz güçlensin, bizim kendi proje bürolarımız güçlensin, bir şeylerin üstesinden gelsinler şeklinde bir yaklaşımımız vardı. O konuda da ciddi şeyler yaptık. Beri taraftan da özlük haklarımızla ilgili, bilhassa devlette çalışan mühendislerin özlük haklarıyla ilgili malûm 10195-657 tartışmasında çok aktif davrandık. Odanın kendi üye tabanıyla doğrudan ilgili alanlarda böyle işler yaptık. Beri yandan belirli bir siyasi görüşümüz de vardı ve o görüşümüzün genel anlamda ülkede güçlenmesini de istiyorduk. Bunu yapmanın bir yolu da muhtelif örgütlerle bir araya gelindiğinde o görüşleri savunmaktı. Bizce meslektaşlarımızın sorunları ülkenin sorunlarından ayrı değildi ve ülkenin genel sorunlarına ilişkin bir tavrımız olmadan yalnızca meslektaşlarımızın haklarını savunmamız bizce mümkün değildi. Biz bunu yaptık. Ama bütün bunlara bugün baktığımda hiç hatamız olmadı mı diye düşündüğümde bazı konularda daha kapsayıcı bir yol izleyebilirdik diye düşünüyorum. Yine de el attığımız konuların çoğunda haklıydık bence. Özel okullar konusunda ben özel olarak uzmanlaşmışım. İstanbul'da Gayrettepe'de bir bilmem ne yüksekokulu vardı, Ankara'da Dışkapı'da bir iş hanında bir mühendislik okulu vardı. Almış hoca eline bir mühür, sınıf listesine, geçti geçti diye basıyor. Yani, laboratuvar yok, topografya dersi yok. Bir zemin laboratuvarı, bir hidrolik laboratuvarı öyle bir şey hiç yok. Yetersiz bir öğretim kadrosu, ön kapıdan girip arka kapıdan mezun olup çıkılan öğretim kurumları. Biz bunlara karşı mücadele ettik. Özel okul öğrencileri içinde devrimci çocuklar vardı, onlarla da ilişki kurduk. Birlikte bir gazete çıkardık: “Eğitimde Sömürüye Karşı Uyanış Gazetesi”. Benim şahsi katkım çok. Çankırı Caddesi'nde matbaada sabaha kadar baskısının başında durduğumu hatırlıyorum.

MA - Ankara araştırmacılığınız ve koleksiyonculuğunuzun öyküsü ne?

ET - Şöyle söyleyeyim, ben çocukluğumdan beri çok meraklı bir insanım. Dünyadaki her şey ilgi alanımdadır. Meselâ müziği çok severim. Hem batı sanat müziğini hem de klasik Türk müziğini severim. Her ikisinde de bilgi birikimim fena değildir. Resim sanatıyla da ilgilenmişimdir. ODTÜ’de hazırlıkta okurken Eşref Üren’in kurslarına katılmışım. Tarih ve arkeoloji ise en sevdiğim alanlar. Nü-mismatik, yani eski paralar bilimi, çocukluğumdan bu yana ilgimi çekmiştir. Çünkü o küçük objeler tarihsel her kategori hakkında sizin kafanızda bir daha unutulmayacağı bilgiler bırakır. Meselâ, ben şimdi Roma imparatorlarının isimlerini baştan sona sayabilirim. Antik sikkeler üzerindeki eski Yunanca ve Latince ibareleri okuyup anlamlandırabilirim. Keza Osmanlı padişahlarını tahta geçiş yıllarıyla sıralayabilirim. Bu ilğim nedeniyle eski yazıyı da öğrendim. Ören yerlerini ve müzeleri do-laşmaktan büyük keyif alırım. İşte bütün bunlardan kaynaklanan veya bunlarla bağlantılı olarak koleksiyonculuğum da var. Ankara konularına gelince, işte emeklilik dönemim diye adlandırabile-ceğim son on beş yılda bütün bu ilgi alanlarım içinde bir seçim yapıp, biraz toparlanıp bir yerlere kanalize olmamın doğru olacağını düşündüm. Ankara konularına yöneldim. Ankara’nın doğal ve kültürel değerlerine ilişkin araştırmalara kaptırdım kendimi. Biraz eli kalem tutan bir tarafım da var. Ankara tarihinden belli dönemleri veya belirli bir konuyu seçiyorum. Biraz da fazla el atılmamış, yeni bir şeyler söyleyebileceğim, katkıda bulunabileceğim bir konu seçmeye çalışıyorum. Meselâ “Ankara Keçisi ve Ankara Tiftik Dokumacılığı” kitabım öyledir. Yakın zamanda büyük ilgi alanı olan Ankara akarsuları hakkındaki kitabım. “Suda Suretimiz Çıkıyor” da öyledir. Konusunun ilkidir. Övün-mek gibi olmasın ama toplumun ilgisinin o konuya çekilmesinde baş etken olmuştur. Konunun temel referans kitabı olmuştur.

MA - Yaşamınızda bu güne değin biriktirdiğiniz toplumsal değerlerinizden geleceğe öneri olarak sunacağınız ne var?

ET - Ben bu soruya çocuklarım üzerinden bir yaklaşım yapayım. Benim üç oğlum var. Biri ODTÜ mezunu bilgisayar mühendisi, biri ODTÜ mezunu ekonomist, en küçükleri de ODTÜ mezunu mes-lektaşımız; şimdi Amerika’da Berkeley’de doktora çalışması yapıyor. Onların mesleklerinde başarılı olmalarını elbette ki isterim, nitekim de başarılılar. Ama önce sağlıklı olmalarını da isterim. Bunlar mutlaka her anne babanın çocukları için temenni edecekleri şeylerdir. Fakat bence çok önemli bir şey daha var. Bundan elli küsur yıl önce rahmetli Güney ağabeyden öğrendiğim bir deyimle ifade edeyim: Çocuklarımın “diğerkâm” insanlar olmalarını isterim. Yani şu dünyada yalnız kendileri için yaşamayan, büyük insanlık ailesi içinde küçük bir birey olduklarını bilerek, alçak gönülle, dünyayı bütün insanlar için daha yaşanılır kılacak çabalar içinde olmalarını, barıştan, eşitlikten, özgürlükten yana insanlar olmalarını isterim. Sol dünya görüşünün bence zaten bire bir insanlara yüklediği gö-rev de budur. Belki de tek kelimeyle “iyi insan” olmaktır. Ben elbette, bütün insanlığa mesaj verecek kıratında bir insan değilim. Kendi ölçeğinde bir önemi varsa, mesajım bunlardır.

MA - Çok güzel bir mesaj oldu. Teşekkürler

ET - Ben teşekkür ederim.

Selahattin Karababa ile Söyleşi

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - Bu söyleşi TMH'nin 500. sayısında yayınlanacak. Siz İMO'nun 1970 yılı yönetim kuruluna girmiş bir Oda büyüğümüzünüz. Söyleşi, sizi sadece İMO'da yönetici olarak değil, sizin kişisel tarihinizi de dikkate alan bir çerçevede olacak. Buradan giderek geleceğe mesajınızı almak amacındayım. Önce çocukluk ve aile koşullarınızdan başlayalım

Selahattin Karababa (SK) - Bizim aile aslında Sivas'ın merkezinde yaşıyormuş, bir köyde de toprakları varmış. 93 Osmanlı Rus Savaşı, yani 78'den sonra büyük dedem on beş yaşlarında olan dedemi de alarak toprakları olan köye gitmiş. Dedemin iki kız kardeşi evli oldukları için şehirde kalmışlar. Dedem o köyden biriyle evlenmiş, çocukları olmuş. Birinci Dünya Savaşı ve arkasından gelen Kurtuluş Savaşı bitince dedem askerden dönmüş ve bir süre sonra okul çağına gelen amcam ve halamı okutmak için tekrar şehre dönmüşler. Yani, okul zamanı şehirde, yazları köyde yaşam sürdürmüşler. Benim büyüdüğüm zamanda yaşantı böyleydi. Köyde hayvanlarımız vardı, ama onlara köylülerden bakanlar vardı. Dedem ara sıra köye gider, onları kontrol eder, tekrar şehre dönerdi. 1953'te ortaokulu bitirdikten sonra artık köye gitmez olduk.

MA - Buradan sizin orta öğretimde veya lisede olduğunuz yıllara geçelim

SK - Ben biraz geç gittim okula 45'te başladım 50'de bitirdim ilkokulu, 1956'da Sivas Dört Eylül Lisesini bitirdim. Üniversiteye 56'da başladım, 61'de bitirdim. Bizim üniversite yıllarımızda üniversitelerde fazla siyaset yoktu, ancak irticai faaliyetler vardı, Atatürk'e ve laikliğe karşı saldırılar olduğunda bütün üniversite Taksim meydanında protesto gösterisi yapardık. Ancak İkinci Dünya Savaşı sona erince ABD savaşta yorgun düşmüş ülkelere yardım bahanesi ile nüfuz etmeye başladı. Türkiye savaşa girmedi ise de sınırlarına dayanan savaş nedeniyle çalışan nüfusun büyük bir kısmını uzun süre askere almak ve büyük bir ordu beslemekten dolayı yoksullaşmış, yorulmuştu. ABD Marshall yardımı ile ülkemizi finansal olarak kendine bağlarken gıda yardımı ile tarımımızı köreltti (üniversite yemek hanesinde ABD'den gelen etlerle yemek yapılırdı), Savaştan kalan askeri malzeme ve silahları ya hibe ya da ucuza verip, kendi sanayi ürünlerini pazarlayarak Türkiye'nin genç sanayisini baltaladı. (Örneğin Kırıkkale silah fabrikaları kapatıldı.) Türkiye'de karayolu ulaşımına öncelik verdirilerek denizyolu ve demiryolu ulaşımının gelişmesi engellendi. 1952'de NATO'ya girilerek Türkiye'nin siyaseti ABD'ye bağımlı hale geldi. Türkiye borçlandırılarak da ekonomik bağımsızlığı zedelendi.

MA - 50'li Yıllarda Türkiye'nin politik durumu nasıldı?

SK - 1920'den beri iktidarda olan CHP, Kurtuluş savaşını kazanmış, Lozan antlaşmasını yapmış, hukuk, eğitim, sağlık, ekonomi, ve sosyal alanlar gibi birçok alanda devrimler yapmış, bütün olanaksızlıklara karşı ekonomik kalkınma ve sanayileşme, ulaşım (demir yollar) gibi birçok alanda başarılı işler yapmış olmasına karşı İkinci Dünya Savaşı'nda bütün ülkeler gibi çok yıpranmıştır. Türkiye savaşa girmedi ama hep savaş hazırlığı içerisindeydi. Savaş sınırlarına dayandığı için büyük bir ordu beslemek durumunda kalmış, çalışan nüfusun büyük bir kısmını da askere almıştı dolayısı ile üretim azalmış, toplum fakirleşmişti. 1945'te savaş bittikten sonra ülkede bir demokratikleşme hareketi başladı, çok partili hayata geçildi. CHP devrim ilkelerinden bazı ödünler verdi. (İlkokullara din dersi konması vb.) 1950 yılında DP beklenmedik şekilde, büyük bir çoğunlukla iktidara geldi. 1952'de NATO'ya girildi. 1950'de iktidara gelen DP Harp yıllarında rezerv olarak tutulan kaynakları ve ABD'nin yaptığı Marshall yardımını da kullanarak ülkede büyük bir bolluk ve refah yarattı. Halkın nazarında itibar kazanan DP 1954'te daha büyük bir çoğunlukla seçimleri kazandı. Planlı ekonomiden vazgeçerek savurgan ekonomik politikalar izlendiği için kaynaklar eridi, ABD yardımları da kesilince ülkede ekonomik sıkıntı başladı. Ekonominin kötüye gittiğini ve halkın aleyhine dönmeye başladığını gören DP seçimleri öne aldı. 1957'de yapılan seçimlerde DP seçim sisteminden dolayı seçimi kazansa da büyük oy kaybetti. CHP'nin Meclis'teki gücü arttı. Ekonomik çöküntüyü önleyemeyen DP iktidarı halkın üzerindeki baskıyı artırdı. Birçok zorunlu ihtiyaç maddesi karaborsaya düştü, karaborsayı önlemek için Milli Korunma Kanunu çıkarılarak mahkemeler kuruldu.

Bu gidişi eleştiren siyasi partiler ve aydınlar üzerinde baskı kurulmaya başlandı. CHP genel başkanı İsmet İnönü'nün yurt gezilerini engellemeye çalıştılar. Halk Partisini daha çok baskı altına almak, belki de kapatmak için TBMM'de Tahkikat Komisyonu kurdular. Bu komisyon mahkeme yetkisinde, istediğini yargılayacak bir siyasi mahkeme niteliğindeydi. Büyük yetkilerle donatılmıştı. Bunun üzerine İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Hüseyin Nail Kubalı, buna itiraz etti, gazeteye bir yazı yazdı. Bu defa onun üniversitede ders vermesini engellediler. Ankara Üniversitesinde bazı hocaları da Tahkikat Komisyonuna karşı çıktı. 28 Nisan 1960'ta Ankara Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri protesto gösterisi yapmaya başladı. Gösterileri bastırmak için Ankara'daki ikinci orduyu üniversitenin üzerine saldırdılar ve üniversiteyi kurşunlattılar.

İlk olaylar, 28 Nisan'da Ankara'da başladı. 29 Nisan'da da İstanbul'da. İstanbul Üniversitesi öğrencileri Beyazıt Meydanı'nda gösteri başlattı. Burada polisleri ve atlı polisleri öğrencilerin üzerine saldırdılar. Polislerin üniversiteye girmesini engellemek isteyen üniversite rektörü Sıddık Sami Onar'ı polisler yerlerde sürüklediler. Beyazıt Meydanında öğrencilere saldıran polisler birçok öğrenciyi yaraladılar, burada Hüseyin Onur bacağına kaybetti, Turan Emeksiz öldürüldü. Biz üniversitemizde dersleri boykot ettik, derslere girmek isteyen hocalarımızı ve öğrenci arkadaşlarımızı engelledik. Zaman zaman

Cumhuriyetimizin kuruluş değerlerine bağlı kalmalıyız. Cumhuriyetçi, Milliyetçi, Laik, Halkçı, Devletçi, Devrimci, tam bağımsızlıkçı yapısını korumalıyız. Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" deyişine uyarak çevremizdeki ülkelerle iyi ilişkiler ve ittifaklar kurarak ülkemizin huzurunu ve güvenliğini sağlamalıyız. Bir toplumun gelişmesi ve kalkınması eğitimle başlar. Bilime çok önem vermeliyiz. Anaokulundan, üniversiteye kadar çağdaş, laik eğitim vermeliyiz. Sağlık ve eğitim her seviyede, herkese ücretsiz olmalı. Kaynakları kıt olan ülkeler serbest piyasa ekonomisi ile kalkınamaz. Devletin öncülük edeceği planlı ekonomi uygulanmalı. Sanayileşmek kadar tarıma da önem verilmeli. Tarım arazileri titizlikle korunmalı. Dünyadaki bu nüfus artışına göre ileride tarım ürünleri sanayi ürünlerinden daha değerli olabilir.

Gümüşsuyu yerleşkesinin bahçesinde gösteriler yaptık. İstanbul ve Ankara'da sıkıyönetim ilan edilmişti, 1960 Mayıs ayının ilk günlerinden birinde sıkıyönetim komutanlığı bütün öğrencilerin İstanbul Üniversitesinin bahçesinde toplanıp gösteri yapabileceğini duyurdu. Öğrenciler üniversitenin bahçesinde toplandık, halk da Beyazıt Meydanı'nda toplandı, akşama kadar sloganlar attık, şarkılar, marşlar söyledik, akşam olunca üniversitenin bahçesindeki Atatürk heykeli etrafında oturma eylemi yaptık. Gece saat iki gibi cemseler geldi bizleri yaka paça cemselere bindirdiler. Dört beşi bizim sınıftan olmak üzere sekiz on kişi cemseler Aksaray'da bir sokağı dönerken yavaşlayınca cemseden atlayıp sokak kapısını açık bulduğumuz bir eve girdik, evin terası vardı oraya çıktık, gece sokağa çıkma yasağı olduğu için sabaha kadar orada oturduk. Cemselerin Davut Paşa kışlasına götürdüğü öğrenciler 27 Mayıs devrimine kadar orada tutuklu kaldılar.

MA - Okul sonrasında mesleğe başlayışınızdan bahsedelim

SK - Üniversiteyi bitirince öğretim üyesi olmak istiyordum Mustafa İnan'ın kürsüsüne gittim. Erdoğan Şubi ve Vural Cinemre iyi karşıladılar, tamam dediler. 395 lira gibi bir maaş alırsın dediler. Ben düşündüm bu parayla geçinilmez, o nedenle bu fikrimden vazgeçtim. Ankara'ya gittim. Bayındırlık Bakanlığının Yapı İşleri Reisliği vardı o zaman, oraya müracaat ettim, bir de Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne müracaat ettim, ikisi de çağıracağız dediler. Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Reisliği birkaç gün sonra çağırdı, Bayındırlık Bakanlığı Yapı İşleri Reisliği Statik bürosunda mesleğe başladım. 1 Eylül 1961'den 30 Eylül 1965'e kadar Bayındırlık Bakanlığında 4 sene çalıştım. 1965 Ekiminde askere gittim, Askerlikten döndükten sonra Bayındırlık Bakanlığında beraber çalıştığım bir arkadaşımınla proje bürosu açtık. 1972'de kendi proje büromu açtım. 1981'de ekonomik kriz başlayınca büromu kapatıp Uytaş İnşaat şirketinde çalışmak üzere Libya'ya gittim. 1983'de oradan ayrıldım. Sonra Mete'nin (Akalın) ortak olduğu Gim inşaat şirketinde çalıştım. Orda mutluyduk fakat ölümlü bir trafik kazasına karıştım, kazada suçsuz olduğum anlaşılmasına karşın Libya'daki belirsizliklerden huzursuz olduğum için Şubat 1985 Türkiye'ye döndüm. Nisan 1985'te bir proje bürosu ile Cezayir'e gittim. Orada büyük bir resmi yapı kompleksinin projeleri ve inşaat denetçiliği yapılacaktı. Projeleri bitirdik, ihale evraklarını hazırladık, petrol krizi başlayınca işi ihale etmekten vazgeçtiler, Nisan 1986'da Türkiye'ye döndüm.

MA - 1970'te bu Oda yönetimine girişinize dönelim

SK - Biz Kemalist düşüncelerle yetiştik. 1960'tan sonra da biraz sol kitaplar okumaya başladım. Askerde Mehmet Ormancı ile tanışmıştık 1970'te bir gün Mehmet Ormancı büromu geldi "Oda yönetimini almak için çalışmalar yapıyoruz, sen de bu çalışmalara katılmak ister misin?" dedi (Mehmet Ormancı ile biz bu konuları konuşuyorduk.) Katılıyorum, dedim. Bayındırlık Bakanlığında çalışmam, sonra proje büromun olması nedeni ile mühendisler arasında oldukça geniş bir çevrem vardı, ayrıca Odaya kaydolduğumdan itibaren her sene yapılan bütün Oda Genel Kurul toplantılarına katıldığım için de Oda seçimleri hakkında da oldukça iyi bilgim vardı. Biz onunda mühendislik bürosu olan Ünal Karacan isimli arkadaşımızın bürosunda sık sık toplanarak seçimde neler yap-

mamız gerektiğini konuşarak seçime iyi hazırlandık. Bizim seçime hazırlandığımızı öğrenen bürokrasi de kendi adaylarına oy vermesi için Devlet Su İşleri ve Karayolları şantiyelerindeki mühendisleri devlet olanakları ile seçim günü Ankara'ya getirdiler, ne var ki getirdikleri mühendislerin çoğunluğu bizim adaylarımıza oy verdi ve açık ara ile seçimi kazandık. Bizden önceki yönetimin genel sekreteri Rüştü Özal'dı biz de onunla birlikte çalışmaya devam ettik.

MA - Böylece Mühendisler siyasetle ilgilenmeye başladılar. Çünkü ülke içinde önemli yatırımlar başladı, kamu yatırımlarının kimin lehine, kimin aleyhine olup olmadığını sorgulamak ister istemez politikayla ilgilenmeyi gerektiriyordu.

SK - Yatırım demek mühendislik hizmeti demektir. Türkiye'nin yatırım politikaları ile ilgilenmek Türkiye Mühendis Odalarının hem hakkı, hem görevidir. Biz Oda yönetimi olarak devletin yatırım politikaları ile yakından ilgilendik. Kim için yapılıyor bu yatırımlar, nasıl yapılıyor, hangi yöntemle yapılıyor? Yatırımların ülkenin gereksinimlerine göre yapılması yönünde çalıştık. Ulaşımında demir yollarına önem verilmesini istedik. Birinci köprü'nün yapılmasına karşılık İstanbul'un (köprüden önce) raylı sistemle trafik sorununun çözülebileceğini önerdik. Barajların projelendirilmesinde Türk mühendislerin daha etkin olmasını savunduk. Güney Özcebe bir keresinde şöyle bir bilgi vermişti; (O zaman DSİ'de çalışıyordu) "Projeleri Amerikalılar veriyor, verilen projelerde baraj isale hatlarıyla suları tepelere çıkarıp sonra aşağı indirdiklerini gördük. Adamlar bize pompa satabilmek için böyle yaptıkları bariz bir şekilde görülüyor." Mühendislerin 10195 sayılı kararname yerine 657 sayılı kanuna göre memur statüsünde çalıştırılmak istenmesine, devletin yatırım yapan kurumlarında mühendis kalmayacağı nedeni ile karşı çıktık. Oda yönetimi yatırım politikaları ile etkin bir şekilde ilgilendiği için 12 Eylül 1972 darbesinde Oda yönetim kurulu tutuklandı.

MA - Projecilikle meslek yaşamınızı kapattınız galiba?

SK - Nisan 1986'da Cezayir'den döndükten bir süre sonra Libya'da tanıştığım arkadaşlarla bir inşaat şirketi kurduk. 2000 yılına kadar özel kurumlara taahhüt işleri yaptık, 2000'li yılların başlarında da mesleki çalışmaya son verdim. Şimdi biraz siyasetle ilgileniyorum.

MA - Son sorum, yaşamınızdan elde ettiğiniz toplumsal değerlere göre geleceğe mesajınız nedir?

SK - Cumhuriyetimizin kuruluş değerlerine bağlı kalmalıyız. Cumhuriyetçi, milliyetçi, laik, halkçı, devletçi, devrimci, tam bağımsızlıkçı yapısını korumalıyız. Atatürk'ün "Yurtta sulh, cihanda sulh" deyişine uyarak çevremizdeki ülkelerle iyi ilişkiler ve ittifaklar kurarak ülkemizin huzurunu ve güvenliğini sağlamalıyız. Bir toplumun gelişmesi ve kalkınması eğitimle başlar. Bilime çok önem vermeliyiz. Anaokulundan, üniversiteye kadar çağdaş, laik eğitim vermeliyiz. Sağlık ve eğitim her seviyede, herkese ücretsiz olmalı. Kaynakları kıt olan ülkeler serbest piyasa ekonomisi ile kalkınmaz. Devletin öncülük edeceği planlı ekonomi uygulanmalı. Sanayileşmek kadar tarıma da önem verilmeli. Tarım arazileri titizlikle korunmalı. Dünyadaki bu nüfus artışına göre ileride tarım ürünleri sanayi ürünlerinden daha değerli olabilir.

Yönetici mühendislerin çalışma hayatında çok önemli bir görevleri daha vardır, o da işveren, yüklenici ve çalışanlar arasında tarafsız hakemlik görevi...

MA - Çok teşekkür ederiz.

SK - Ben teşekkür ederim

Yatırım demek mühendislik hizmeti demektir. Türkiye'nin yatırım politikaları ile ilgilenmek Türkiye Mühendis Odalarının hem hakkı, hem görevidir. Biz oda yönetimi olarak devletin yatırım politikaları ile yakından ilgilendik. Kim için yapılıyor bu yatırımlar, nasıl yapılıyor, hangi yöntemle yapılıyor? Yatırımların ülkenin gereksinimlerine göre yapılması yönünde çalıştık.

Ali Terzibaşoğlu ile Söyleşi

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - Ali Abi, seninle 1998 yılında yaptığım söyleşide sana projeci mühendislerin ve müşavir mühendislerin sorunlarını ve odalarımızın yürütmeye çalıştığı meslek içi eğitim konusunda görüşlerini sormuştum. Yeniden bu konulara ilişkin sorular sormayacağım.

Sorumlu mesleki çalışma yapmadığınız anlaşılıyor, neler okuyor, vaktinizi nasıl geçiriyorsunuz?

Ali Terzibaşoğlu (AT) - Şu sıralarda zaman zaman, mühendis olarak sorumluluk aldığım yıllarda eksikliğini duyduğum konuların mühendislik eğitimi süresinde edinilmesini düşünüyorum. Yani, inşaat mühendisliği eğitimi matematiği ve fizik gibi ana disiplinlerle meslek konuları öğrenilirken, namzetlerin yeterli süre şantiye pratiği edinmeleri, malzeme ve deney laboratuvarlarındaki testleri değerlendirmeyi, eğitim sırasında ve meslek yıllarında yurdumuzda oluşan çökme, yıkılma gibi istenmeyen olayların sonuçlarını yerinde incelemelerini çok önemli görüyorum. İTÜ üçüncü sınıfta geçirdiğim akciğer hastalığı nedeniyle bu etkinliklere katılamadım. Mesleğimize bağlı, yerli bulabilirsem yabancı yönetmelikleri incelerim. Mesleki literatüre dışında anlayabildiğim seviyede modern fizik, 20. Yüzyıl felsefe tarihi ve matematik tarihi kitapları karıştırıyorum.

MA - Dergimizin kurucusu Orhan Yavuz Bey ile Oda'nın kuruluşunun 40. yılında 1994'de konuşmuştum. Sizinle de 1998 yılında konuştum. Şimdi Türkiye Mühendislik Haberleri'nin (TMH) 500'üncü sayısını çıkaracağız. Bu sayımızda Odamızın büyükleri, birikimli insanlarıyla ilgili söyleşiler yapıp onların düşünce biçimlerini, hayata bakış biçimlerini geleceğe aktarmamız lazım diye düşündük. Mühendislik önemli ölçüde profesyonel bir meslek olması yanında kamusal bir görevdir de.

AT - İnşaat mühendisliğinin kamusal görev olduğu çok doğru. Tarihte, Mısır, Mezopotamya, Kuzey İtalya, Çin, Hindistan ve diğer yerlerde taşkın kontrolü ve sulama gibi uygulamaların insanlık için hayati önemi yanında pozitif bilimin temeli matematiğin gelişmesine de inşaat mühendisliğinin katkısı açıktır. Mesleğimizin tarihi bu uygarlıkların tarihidir.

MA - Ana sorum şu: Bu yaşınıza kadar biriktirdiğiniz toplumsal değerlerinizden geleceğe bırakmak istediğiniz, tavsiye ettikleriniz neler? Yani, toplumun tüm yaşamınızda size verdiklerinden sizin gelecek kuşaklara tavsiye ettikleriniz neler?

AT - Öncelikle mesleğinde tavsiyede bulunacak bir mühendis olarak kendimi inandırmam zor. Aslında meslek bilgilerini herkesle konuşan, gerektiğinde tartışan tasarım mühendisi sayılırım. Bildiklerini başkaları ile paylaşmayı seven bir kimseyim. Ağustos 1922'de doğup yeni yazı ile eğitime başlayan çocukluğumda, toplumla Onuncu Yıl Marşı söyleyen, Soyadı Kanunu, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu gibi modern Türkiye'nin oluşumunu geliştiren olguları yaşayan mutlu bir insanım. Lise ve Üniversiteyi Devlet hesabına okudum. İTÜ'de asistanlık, Toprak Ofiste proje kontrol mühendisi ve sonra DSİ'de planlama mühendisi görevi ile mecburi hizmetimi tamamlayıp, öğrencilik yıllarımdan tanıdığım genç mimarların ısrarı ile proje mühendisliği bürosunu açtım. Ankara'da benzeri büroların azlığı nedeniyle sanıyorum kısa sürede tanınmışlar dizisine katıldım. Bir iki yıl içerisinde ortaklık haline dönüşen beraberliğimizi, aynı kimselerle aramızdaki karşılıklı saygı ve etik ilkelere uyarak elli yıl sürdürdük. Toplumda başarının vazgeçilmez ön şartı olarak bunları düşünürüm.

MA - Çok başarılı bir öğrenci idiniz, çok başarılı bir projeci oldunuz; bu konum size büyük işadama olmak, çok kazanmak ve çok kazanmanın peşinden gitmek yolunu açabilirdi. Fakat siz bu yolu tercih etmemişsiniz.

AT - Bunu düşünmedim ben. Çok zengin olmayı filan düşünmedim. Hırslım olmadı.

MA - Meslek içi eğitim konusunda önceden söylediklerinize ilaveniz var mı?

AT - Dergilerimizde, yurdumuza dağılmış Meslek Odalarımızdaki sosyal ve mesleki toplantılarla ilgili bilgileri okuyoruz. Özellikle yeni deprem yönetmeliği ile ilgili olarak uygulamalı oturumlar çok faydalı olmuştur. Burada yapıların (doğrusal, doğrusal olmayan), statik ve dinamik analizleri için geliştirilen yazılımların kullanılmasında, eğitimi sırasında bu konulardaki ilkeleri okumamış meslektaşlarımızın dikkatli olmalarını isterdim.

MA - Geleceğe mesajınız ne? Toplumla olan vefa borcunuzu ödediğinizi düşünüyor musunuz?

AT - Tam olarak ödediğim söylenemez. Bunun hesabı nasıl yapılır bilemiyorum.

MA - Yani gelecekteki insana şöyle mi diyorsunuz? Sorumlu olun, tüm insanların katkılarıyla sizin bilginiz, sizin insan olmanız şekilleniyor. Eğitim almış olmak toplumun size vermiş olduğu bir şeydir. Bunun karşılığında ciddi derecede sorumlu olmanız lazım. Yoksa önce cebi doldurmak meselesi değil bu iş.

AT - Evrensel değerler ve toplumumuzdaki değer yargıları zaman içinde çok değişti. İleride böyle bilinçli insanların yetişeceğini zannetmiyorum. Bir kere fertlerin aile bağlantılarının da eksik ve yeteri kadar güçlü olmadığını düşünüyorum. İnsanlardaki bağımsızlık temayülünün zamanla da artacağını düşünüyorum.

MA - Peki, bu bağımsızlık iyi mi, kötü mü? Yani, sonuç olarak aile ilişkisi, toplumla olan sıkı bağlar, topluma olan sorumluluk bilinci filan...

AT - Aile önemli bir olay. Yani, aile menfaati toplum menfaatinden önce geliyor, öyle kabul etmek durumundayız. Günümüzde, aile kurumunun değerinin giderek azaldığını sanıyorum. Son yıllarda, sık sık şunu düşünüyorum. Evrensel etik ilkelere uyarak ve tevazu içinde yaşamak insanın sağlığına iyi geliyor. Sağlıklı olmakla, ahlaklı olmak arasında uyumlu bir ilişki olduğunu düşünüyorum.

MA - Ali Ağabey gelecek kuşaklara, toplumsal sorumluluk, etik değerlere bağlılık, hırs, ego vb. Şeylere itibar etmemeleri konusunda örnek bir kişilik ve çok değerli manevi miras bırakıyor olmanızdan dolayı size çok teşekkür ediyorum.

İzzettin Silier ile Söyleşi

Mustafa Atmaca

Mustafa Atmaca (MA) - İzzettin Abi, seninle yıllar önce kapsamlı bir söyleşi yapmıştım. Bu söyleşide, daha önce seninle konuştuğumuz konuları tekrarlamadan özellikle anılarınızı yayınladığınız kitabınızda değinmediğiniz bir tarihsel konuyu (başka bir kitaptan öğrendiğim) açıklamanızı isteyeceğim. Kitap, Mimarlık Vakfı tarafından "Teknik Elemanların Demokratik, Ekonomik, Sendikal Haklar Mücadelesi" adıyla Çetin Ünalın tarafından kaleme alınmış, belgesel bir yayındır.

Kitap, mühendislerin ilk (ve bu güne kadarki tek) sendikası olan TEKSEN'in 1 yıllık ve onun kapatılmasıyla kurulan TÜTED'in 10 yıllık mücadelesini anlatıyor. (Sendika 1970'te kuruldu ve bir yıllık bir ömürle 12 Mart Darbecileri tarafından 1971'de kapatıldı.) Sizin kendi anılarınızı yayınladığınız kitabınızda bahsetmediğiniz önemli bir ayrıntıyı bu kitaptan öğrendik. TMMOB'nin ve devrimci hareketin önemli isimlerinden; Yavuz Önen ve Oda başkanlarımızdan Sedat Özkol'un kitaptaki beyanlarına göre sizin, bu sendikanın kuruluşunun fikir sahibi ve önemli aktörü olduğunuz anlaşılıyor. Söyleşinin asıl konusu, bu tarihi gerçeğin bir kere de sizin tarafınızca teyit edilmesine yönelik olsun istiyorum.

Kitabınızda bu konu son derece kısa geçiyor, hatta kitabınızın bir yerinde yurt dışına çıkmak istediğiniz bir dönemde eşinize pasaport verilmesine rağmen size pasaport verilmesinde zorluk çıkarıldığından bahsediyorsunuz ama bunun nedeninden bahsetmiyorsunuz...

İzzettin Silier (İS) - Bunun farkındasınız yani, doğru söylüyorsunuz. Türkiye'de hepimizi meşgul eden günler 27 Mayıs 1960 sonrasıdır. Denilebilir ki, gerçekten dünya çapında üstün bir hukuk anlayışı içinde olan o günkü insanlarımız, ortaya koydukları mücadeleleriyle daima takdirle anılmaları gerekir. Biz onun kıymetini maalesef bilemedik, ortadan kaldırdık. İstanbul Hukuk Fakültesinde 1950-55 arasında o günlerin en meşhur hukuk profesörleri, (sonradan dahi meşhur olmayı muhafaza eden) kişiler vardı, ben onlardan ders aldım. Sıddık Sami gibi, Hıfzı Veldet gibi çok önemli hukukçular benim hukuk fakültesinde okumuş olduğum yıllara denk gelmişti. 1960 ihtilalinden sonraki hava bambaşka bir havaydı. 1960 öncesi Halk Partisinin ortaya koyduğu Anayasa Mahkemesi fikri gibi fikirler, az buçuk bunun hazırlayıcısı oldu. Ama sendikal hakların, fikir haklarının, düşünce haklarının bu kadar geniş rahat ifade edilebilmesini sağlayacak bir düzenleme geleceğini

hiçbirimiz tasavvur edemezdik. Bu anlamda yapılan değişiklikler büyük bir atılım oldu. Hakkını teslim etmek gerekir ki, Mümtaz Soysal gibi bir kişinin öncülüğü önemli faydalar sağladı.

İşçiler grev haklarını kullanmaya başlayınca işverenler “bu haklar da başımıza bela oldu, bu Anayasa bize bol geldi” demeye başladılar. 61 Anayasası’nda bütün çalışanların sendika hakkı olduğunu hükme bağlanmıştı. Sendikalar Kanunu ise sadece işçiler için bir düzenleme getirmişti. Peki, “işçi” olmayan “çalışanlar” sendikayı nasıl kuracaklardı. (Örneğin “ziraat” çalışanları) “Barem Kanunu”na tabi teknik elemanlara Barem Kanunu ile verilen ücret yeterli olmamıştı. Karayolları, Devlet Su işleri gibi kurumlar teknik eleman bulamayınca 10195 Sayılı bir kararnameyle teknik elemanların ücretleri yükseltilerek kamunun teknik eleman ihtiyacı giderilmişti. Sonradan diğer memurlara da tanınan avantajlar teknik eleman ücretlerini yetersizleştirmişti. Üstelik teknik elemanlara kararnameyle tanınan haklar kanunla değil, bir kararnameyle verilmişti. Yani, Teknik elemanlar “işçi” de “memur” da değillerdi. Peki, sendika kuramayacaklar mıydı? Ben “kanunsuz elemanların kanunsuz sendikası” sloganını ortaya attım ve Anayasaya dayanan bir sendika kuruluşuna öncülük ettim.

Ben hukuk fakültesi mezunuydum, Mümtaz Soysal’la dostluğum oluşmuştu. Yine hukuk fakültesinden başka kişi ve hocalarla ahbablığım vardı. Kendimi daha çok bir anayasa hukukçusu olarak hissediyordum. Ama diğer taraftan da odada (İMO) çalışırken, bu mühendis grubunun sendikası yok, “bunu nasıl sağlarız?” sorununu düşünmek bana düştü. Kanun, işçilerin sendikası olur diyordu. 61 Anayasası da, “bütün çalışanların sendikası olur” dediği için ikisi arasında bir boşluk ve çelişki var gibi gözüküyordu. Çalışanların hepsine sendika hakkı verildiğine göre, mühendislerin ve teknik elemanların da sendikası olabilir diye düşündüm. Fakat mühendis ve teknik elemanlar işçi sıfatıyla çalışmıyorlarsa sendika kuramayacakları düşünülüyordu. Ben ortaya şöyle bir fikir attım: Kanunda bahsedilmiş olması şart değil, Anayasa mademki bize bu hakkı vermiş, biz Anayasanın verdiği hakkı kullanalım. Ve attığımız başlık da “kanunsuz elemanların, kanunsuz sendikası” oldu. Teknik elemanlar işçi statüsünde de değildi. Bir kararname var kararnameye göre çalıştırılıyorlar. Sendikanın önemini sendikacılar biliyor, ama aydın tabakanın büyük bir kısmı henüz o kadar da önemli olduğunun farkında değil. İşverenler, sendikanın kendi başlarına nasıl bir bela olduğunu yaşayarak öğrenmişlerdi. Biz söylediğim çerçevede sendika kurmaya niyetlendik. Biz sendika kuralım da, nasıl sendika kuracağız? Ben işverenim, işveren sendikası kuracak değilim, o sırada kendi firmam var. 10195’e göre çalışan teknik elemanları içinde barındıran kanunsuz çalışanların kanunsuz sendikası diye bir sloganla bir sendika kurmayı teklif ettim. Arkadaşlar önerimi çabuk kavradılar. Etrafımda o günlerde toplanan kişilerin, en az yarısını tanıımıyordum ve onlar bende bir ümit görüyorlardı, söylediğimi uygulamak için ellerinden gelenleri yapmak istiyorlardı.

Bir gün nihayet oturduk sendika kuracağız, önce yönetim kurulu lazım. Yönetim kuruluna kimleri seçeceğiz? “Ben çalışırım” diyen birkaç kişiyi tanıyordum diğerlerini arkadaşlar önerdi. Mesela Sedat’ı (Özkol) ben önermedim, onu tanıımıyordum. Ben Sedat’la bu toplantı dolayısıyla tanışmış oldum. Nihayet, yönetim kurulu için ve kurucu olmak için yeterli sayı ortaya çıktı. Arkasından başkan kim olacak meselesiyle karşılaştık? Şimdi ilk akla gelen benim başkan olmam oldu. Benim şartlarım uygun değildi. Liseden bir arkadaşım olan Niyazi Duranay’ı önerdiler. Niyazi bence de uygun birisiydi, böylece başkanı da bulduk.

Niyazi Duranay o olaydan sonra kendini oda meselelerinde sorumlu kişi addetti ve bir ömür oda mücadelesine hizmet etmiş nadir kişilerdendir (Mimarlar Odası onun hakkında küçük bir kitap da neşretti.)

MA - Niyazi Bey’le TMMOB adına bir söyleşi de ben yaptım.

İS - Niyazi akli başında, özveriyle çalışan bir arkadaşımızdı. Yönetim kurulu oluştu. Ne yapacağız? Yönetmeliğimizi, tüzüğümüzü tasdik ettireceğiz. Sonra da bir faaliyetle (eylemle) basına bildireceğiz. (Olay yaratmamız lazım ki, kamuoyunda yer alalım.)

10195 sayılı kararnameyle çalışan bazı yaşlı arkadaşlar bizim faaliyetlere muhalefet ediyorlardı. Oda’nın önünde toplanacağımızı bildirdik, ummadığımız kadar büyük bir kalabalık geldi. Harbiye’den Taksim’e kadar yürüdük. Yürüyüşümüz, Taksim’e bir çelenk de koyacak kadar ilgi gördü ve ertesi gün de gazeteler yürüyüşten bahsettiler. Sedat, “abilerimizi nasıl yürüttün” diye hayretle hep bahsedirdi. Ve ondan sonra benden yardım istemedikçe, kendiliğimden daha fazla sendikacı arkadaşların işlerine karışmak havasında olmadım. Bundan sonraki sendika çalışmalarında sadece “ne yapıyorlar, ellerine sağlık, aferin” diye takipçi oldum. Tabii sendika kapatılınca üzüldük, çare aradık, derken dernek kurma önerisini hemen yürürlüğe koyduk.

Açık söylemek lazım, ben olmasam TEKSEN düşünülemezdi, böyle fikirler çok nadir akla geliyordu. Ama o günkü varlığımla kendimi anayasa hukukçusu hisseden bir insan olarak iyi yapmışım, onunla iftihar ediyorum.

Derken pasaport meselesi de şöyle: Pasaport meselesinde, bir baktım sendikacı lafı var. Yani diğer yazdıklarım, fikir özgürlüğü konusundaki makalelerim önemsenmemiş ama beni sendikacı addetmişler, sendikanın kurucusu unvanını bana yakıştırıp beni tehlikeli görüp pasaport vermek istememişler. Sonunda kişisel temaslar sonunda gecikmeli de olsa pasaport verdiler, gidebildik dış ülkelere

MA - Siz, Bilim Merkezi Vakfını kurmuşsunuz. Anılarınızdaki rakamlara göre 1 milyon dolar harcamışsınız. 1 milyon dolar büyük bir para, bu işten bir sonuç alabildiniz mi? kitabınızda bu konuda çok net bir şey söylemiyorsunuz.

İS - Bilim Merkezi Vakfı kurucu ve yöneticilerinden birkaçımız yan yana gelip durum değerlendirme yapsaydık "Gülsüm Sağlamer'in (İTÜ Rektörü) sabote etmesi yüzünden elde bir şey kalmadı. Emeğimize ve paralarımıza yazık oldu diye üzülebilirdik. Fakat yaptıklarımızla kısa süreli de olsa küçük bir "bilim merkezi" kurabilmemiz ihtiyacı ortaya çıkmış, fikir tutmuştu. TÜBİTAK görevlendirildi, Mili Eğitim Bakanından Belediye başkanına çözüm için çabaladılar. Şu anda bizimkini aratmayacak 15-20 Bilim Merkezi ülkemizin değişik bölgelerinde açıldı, yenileri için çabalayanlar var. Bu, sevindirici. Biz öncü olmuş olduk.

Ben geçen sene, Kocaeli'nde SEKA fabrikalarının olduğu yerde yeni kurulan bilim merkezini görmek için gittim. Bursa'da Merinos Fabrikası alanında, Konya'da ve birçok yerde bilim merkezleri kurulmuş. Gaziantep'tekini de övüyorlar. Bizim gittiğimiz yollardan gitmişler. Tabii biz diyelim ki 1 milyon dolar sarf ettik; Biz binanın kendisini düzeltmek için bu paranın çoğunu harcamak zorunda kaldık. Geri kalan para, 100 bin, 200 bin, 300 bin dolardır. Milyon dolar Teknik Üniversitenin işe yaramaz havuzunu adam etmeye harcandı. Bu dönemde yeni yapılanlar hazır binalarını aldılar, (hazır SEKA binasını aldılar, arkasını aldılar vesaire.) Ve şu anda başarılıya yakın çalışan bilim merkezleri var. Bu beni sevindiriyor. Ve öyle anlaşılıyor ki bizde taklit yeteneği çok büyük, belediye başkanları seçildiği gün ne yapayım diye soruyorlar? Hemen bilen birisi bilim merkezi kurmayı getiriyor. TÜBİTAK'tan kaynak bulunca onlar da yeni bir bilim merkezi kuruyorlar. Temenni ederim ki, gelişmiş ve büyük bir bilim merkezinin kurulması da bu akım içinde olabilir diye ummak istiyorum

MA - Çok iyimlersiniz, hele şu günümüzde...

İS - Bilim merkezi ile benim ve ailemin yaptıklarını takdirlerinizden dolayı sevinerek söylüyorum. Mesela ben İsrail'e gittim, oradaki bilim merkezini de gezeyim diye. Bu arada Yahudi katliamıyla ilgili bir müze var, binalar var. Bağışta bulunmuş olanların listeleri var binaların önünde. En yüksek bağış rakamı ile ilgili olarak (iki-üç kişinin ismi vardı) 100 bin dolar. Ondan ötesi 50 bin, 10 bin, 20 bin vesaire, 10 bine kadar, hatta 5 bine kadar inmiş rakamlar. Böylece geniş kitlenin, desteğinin alınmış olması önem kazanmış oluyor... ama 100 bin dolar çok büyük bir bağıştır dünyada. Benim çapımda bir insanın milyon dolardan bahsetmesi, sarf etmesi gerçekten büyük bir özveri ve

biliyorum ki, o bana en az iki misliyle mal olmuştur. Yani 2 mil-
yonu da aşan bir bağıştır o. Bu konuya ilişkin vereceğim bilgi
bu kadar. Ayrıca ömrümün beş senesini bilfiil bu işte çalışarak
sarf ettim.

MA - Anı kitabınızla ilgili yorum ve eleştiri aldınız mı?

İS - Benim kitabıma önemli bir eleştiri geldi. Eleştiriye, kendisi
de anı yazmış kişilerden geldiği için önemsedim. (Dış ülke-
lerde, üniversitelerde böyle dersler var.) Dediler ki, "sen anı
yazmayı gidip önce öğrenmen lazımdı, sonra anı yazmalıydın.
Çünkü anı yazarken mesela Malatya'dan mı bahsediyorsun
(Malatya doğumluyum) hemencecik Malatya'nın tarihinden
üç-beş sayfa yazmalıydın. Malatya'daki alışkanlıklardan, hat-
ta sofrasındaki yemekleriyle Malatya'yı tanıtmalıydın. Turgut
Özal'dan veya Özal ailesiyle tanışıklığından mı bahsettin (ki,
var evet) orada en ufak detayı bile atlamayıp, bir buçuk iki
sayfada değil, mümkünse 5-10 sayfada anlatmalıydın. Mesela,
Gavur Mahallesinden bahsediyorsun, o halde görev senindi,
soykırım iddiası üzerinde bildiklerini artırmalıydın ve yazma-
lıydın. Yani mademki gavurlardan, Ermeni'den bahsettin. Yani
tarihi detayı, anı yazarların görevi olarak yazması lazım diye
eleştiri geldi. Bence bu eleştiri haklı. Mesela ben Arif Nihat
Asya'nın müdür olduğu bir lisede talebeydim. Nihat Asya'dan
da bir-iki sayfada bahsediyorum. Okuyucu bir 30-40-50 sene
geçince ne Arif Nihat'ı tanıyor, ne seni tanıyor (okuduğu za-
man). O detay biraz verilmeli ki, Arif Nihat Asya kimdir, öğren-
cilerine nasıl etki yapardı, kıymeti neydi, kıymetsizliği neydi?
Bunu ben haklı bulduğum için burada zikrediyorum.

Mesela, "Diyarbakır'da bir sene" deyip, Diyarbakır şehri hak-
kında da aynı şeyleri yazmalıydın eleştirisi aldım. Babamın mesela kanal harekâtına iştirakini yaz-
dım. Kanal harekâtını yeni nesil hiç bilmiyor artık. "Fırsat varken orada (Birinci Cihan Harbi'nde)
Osmanlı o harekâtı niçin yaptı, Almanlar Türk ordusunu nasıl kullandılar hiç olmazsa bir-iki sayfada
anlatmış olmak görevi sana düşerdi" dediler. Hak verdim, söylüyorum. Ama burada şöyle bir tered-
düdü var, anılar böyle yazılırsa okuyucusu azalır mı?

Bir de anı yazarın gerçekten biraz edebiyatçı olması gerekli. Yani işin his tarafı, romantik tarafı,
sosyal kısmı yansıtılmış olmalıydı. Kuru kuruya, TEKSEN'i kurdum demek yeterli olmamış. TEKSEN'i
kurarken etrafındaki arkadaşların psikolojisi neydi, o kişiler sonradan neler yaptılar vesaireyi de
anlatıp, sosyal olayın önemini kavratmam lazımdı..

MA - Abi çok teşekkür ediyoruz

İS - Ben de teşekkür ederim

**İşçiler grev haklarını
kullanmaya başlayınca
işverenler "bu haklar da
başımıza bela oldu, bu
Anayasa bize bol geldi"
demeye başladılar. 61
Anayasası'nda bütün
çalışanların sendika
hakkı olduğunu hükme
bağlanmıştı. Sendikalar
Kanunu ise sadece
işçiler için bir düzenleme
getirmişti. Peki, "işçi"
olmayan "çalışanlar"
sendikayı nasıl kuracaklardı**

KAYIPLARIMIZ

İnşaat Mühendisleri Odası olarak, aramızdan ayrılan üyelerimizi üzüntüyle bildirir yakınlarına başsağlığı dileriz.

4095
Akman Alkumru
İTÜ
1937 - 2019

5132
İlhan Berktaş
İTÜ
1931 - 2019

6196
B. Baysan Altınar
KTÜ
1945 - 2019

7768
H. Attila Zağpus
Ege Üniversitesi
1948 - 2019

9598
M. Orhan Saner
İTÜ
1948 - 2019

9679
E. Atilla Aksoy
İDMMA Işık MYO
1947 - 2019

11302
Levent Kocabaş
ADMMA Zafer
1952 - 2019

11701
Ali Albayrak
İTÜ
1951 - 2018

11849
Mehmet Aydemir
İDMMA Işık MYO
1948 - 2018

12021 - Mehmet
Gülbahar
ADMMA Zafer
1948 - 2018

12289
H. Tahsin Özgen
İTÜ
1951 - 2019

12358
Süleyman Tül
Ege Üniversitesi
1950 - 2018

12679
Kenan Çuhacı
Ege Üniversitesi
1949 - 2019

12762
Yüksel Biçer
İDMMA Işık MYO
1939 - 2018

12770
H. Selim Türközü
İDMMA Işık MYO
1947 - 2018

12793 - Ramazan
Menemen
Elazığ DMMA
1950 - 2018

13298
İsmet Ziya Ülker
İDMMA Vatan
1949 - 2018

13478
Metin Arı
İTÜ
1953 - 2018

13759 - Nebil
Hacıbeyoğlu
KTÜ
1947 - 2018

14313
Ahmet Özbakır
İDMMA Işık MYO
1952 - 2018

14729
Duran Gökuz
Ege Üniversitesi
1942 - 2018

14772
Selçuk Özdoğan
KTÜ
1952 - 2018

14871 - Abdulhamit
Özalp
Ankara DMMA
1950 - 2018

15050
Yusuf Çelik
İDMMA Vatan
1947 - 2018

15059
Süleyman Gözek
İDMMA Kadıköy
1944 - 2018

15247
Ali Seydi Eren
İDMMA Işık MYO
1947 - 2018

15283
Arif Öztürk
KTÜ
1950 - 2019

15431
Kenan Fırat
İDMMA Kadıköy
1949 - 2019

15666
Fahreddin Kalaycı
İDMMA Vatan
1950 - 2018

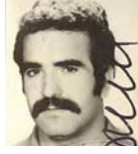
15854
Ahmet Çalışkan
İDMMA Işık MYO
1949 - 2018

KAYIPLARIMIZ

İnşaat Mühendisleri Odası olarak, aramızdan ayrılan üyelerimizi üzüntüyle bildirir yakınlarına başsağlığı dileriz.

15999
Ali Suat Uzel
Ankara DMMA
1952 - 2018

16070
Önder Çeri
İDMMA
1942 - 2018

16242
S. Murat Uyanık
Ege Üniversitesi
1951 - 2018

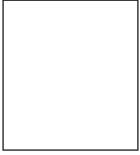
16262
Ali Öktem
İDMMA
1938 - 2018

16531
Vecihi Özer
Adana MYO
1950 - 2018

16718
Erdoğan Akdeniz
Ege Üniversitesi
1942 - 2018

17077
Nevzat Aksak
Sakarya DMMA
1951 - 2018

17259
Oktay Delme
ADMMA Zafer
1950 - 2018

17640
Yekta Eren
İTÜ
1952 - 2018

17693
M. Cengiz Başöz
İTÜ
1953 - 2018

17849 - Sabahat-
tin Özşahin
İDMMA Galatasaray
1945 - 2019

17888
M. Bülent Tanlak
İTÜ
1951 - 2018

18268
Muzaffer Akın
İDMMA Vatan
1946 - 2018

19077
H. Ziya Erginsoy
İTÜ
1949 - 2018

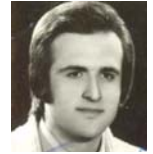
19127
Sadettin Özmen
Ege Üniversitesi
1946 - 2019

19172
Talip Yılmaz
Ege Üniversitesi
1951 - 2018

19230
İbrahim Çallı
Ege Üniversitesi
1946 - 2018

19402
Yaşar Goncal
ADMMA Yükseliş
1950 - 2018

19695
Ö. Cabağ Cankat
İTÜ
1953 - 2018

19735
Hasan Zafer An
İTÜ
1950 - 2018

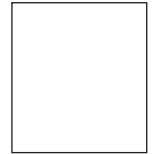
20202
Hamdi Çelebi
İDMMA Vatan
1951 - 2018

20261 - Necmet-
tin Öztürk
İDMMA Vatan
1945 - 2018

20275
H. Volkan Dipçin
Ankara DMMA
1952 - 2018

20404
M. Ali Orhan
Ankara DMMA
1954 - 2018

20465
S. Kenan Yalçın
Ankara DMMA
1950 - 2019

20642
Mehmet Ali Ağan
İDMMA Vatan
1950 - 2018

20657
H. Hüseyin Kül
Ankara DMMA
1950 - 2018

20669
Hüseyin Kalkan
Ankara DMMA
1946 - 2018

20882
Elbeği Aydın
İDMMA Vatan
1945 - 2018

20969
Ömer Yıldız
İTÜ
1953 - 2019

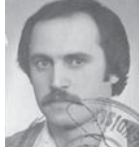

KAYIPLARIMIZ

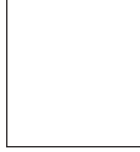
İnşaat Mühendisleri Odası olarak, aramızdan ayrılan üyelerimizi üzüntüyle bildirir yakınlarına başsağlığı dileriz.

21527
Mehmet Karabağ
Konya DMMA
1949 - 2019

21712
Mustafa Türkmen
İDMMA Galatasaray
1951 - 2018

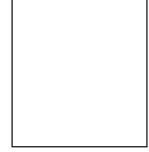
21791
Halis Bostan
Ankara DMMA
1953 - 2018

21814
Veysi Çelik
Ankara DMMA
1947 - 2018

21882
Ali Şamil Karaca
İTÜ
1952 - 2018

22142
Yavuz Genç
Ankara DMMA
1953 - 2018

22395
İsmail Yasav
Ankara DMMA
1951 - 2018

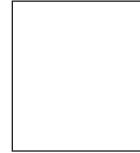
22959
Mehmet Bakır
Ankara DMMA
1949 - 2018

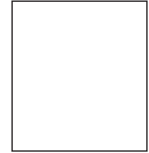
23809
İbrahim Özmen
Ege Üniversitesi
1954 - 2018

24077
Nermin Akray
Adana MYO
1957 - 2018

24084
Orhan Karış
Adana İTİA MYO
1959 - 2018

24140
Feyzi Kavar
Ege Üniversitesi
1952 - 2018

24242
Nuri Ertunç
Ege Üniversitesi
1943 - 2018

24327
Mustafa Yılmaz
Ege Üniversitesi
1946 - 2018

24607
Dursun Doğru
Ankara DMMA
1951 - 2018

24744
Zekeriya Evran
Ankara DMMA
1953 - 2018

24783
Ali Karagöl
İTÜ
1954 - 2018

24953
İbrahim Öztürk
İDMMA Galatasaray
1955 - 2018

24986
Ramazan Elvan
Eskişehir DMMA
1955 - 2018

24993
Hamit Yılmaztürk
İTÜ
1949 - 2018

25228
Yusuf Aykut
Ege Üniversitesi
1949 - 2018

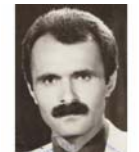
25302
Necat Alemdar
Ankara DMMA
1954 - 2019

25309
Coşkun Sungur
Ankara DMMA
1954 - 2018

25481 - Levent
Meyvacioğlu
İDMMA Yıldız
1955 - 2018

25788
Hakkı Ekşi
İstanbul DMMA
1948 - 2019

25833 - H. Sinan
Karagözoğlu
İstanbul DMMA
1953 - 2019

26141
Halil İbrahim Boz
İDMMA Vatan
1947 - 2018

26506
Davut Erdoğan
Ankara DMMA
1952 - 2018

26538 - Muhittin
Menekşe
Ankara DMMA
1959 - 2018

26566
N. Nadir Çelik
İDMMA Galatasaray
1955 - 2019

Mayıs 2019 / Ekim 2019

TEKNİKGÜÇ

İMO 8. Çelik Yapılar Sempozyumu Tamamlandı

TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası adına Konya Subesim-ler Birleşim 8. Çelik Yapılar Sempozyumu, 24-25-26 Ekim 2019 tarihlerinde EYO Karatay Üniversitesinde yapıldı.

Sempozyum İMO Başkanı Cemal GÜNEŞ, Konya Şube Başkanı Süreyyin Akın ve Etiler İnşaat Mühendisleri Odası Başkanı Cökten Yılmaz'ın açılış konuşmalarıyla başladı.

Açılış konuşmalarını yapan İMO 2. Başkanı Cemal Akın'ın başkanlığında 26 oturum yapıldı. Oturumda Prof. Dr. Ferit ABEO sunumunu yaptı.

İMO Konya Şube Başkanı Dr. Öğr. Üyesi İ. Kemal AKIN ve İMO Yür. Kur. Üyesi Necati ATICI'nın başkanlıklarında gerçekleştirilen 2. Oturumda Prof. Dr. Davut VURALI (SÜREYYİN) sunumunu yaptı.

3. oturum 1. Saldırı İMO Yürütüm Kurulu Hüsriye KARİ'nin oturum başkanlığında; Onur SERER, Rahim ARBAŞ, Mustafa ZORLU, Hasan ÖZKAN'ın, Yusuf ÖZMUTLU, Mustafa ADAL, Yiğit ÖZCELİK, Etiler İnşaat, İsmail KIRGIZ, Ayhan ÖZKORAL, CİPİSÖZÜJ sunumlarını yaptı. Prof. Dr. Mustafa SÖNMEZ ve İMO Yürütüm Kurulu Saygın Üyesi Rahim ERGİL'in Oturum Başkanlıklarını yaptı. 3. Oturum 2. Saldırı İsmail COŞKUN, Safer SANCAR, Ibrahim AYDOĞDU, Haluk T. ZORLU, Bekir SAKIÇI, İsmail İsmail YILDIZ, Çayhan ÖZDEN, Ibrahim AYDOĞDU sunumlarını yaptı.

4. Oturum da Dr. Dr. Behrim AYDOĞDU başkanlığında; Mehmet CAZ, Mustafa SÖNMEZ, Talip KOLUNBAŞ, Özgür ÇARBAŞI, Muhammet ÇELİKLI sunumlarını yaptı.

25 Ekim 2019 Cuma günü yapılan 1. Oturumda Prof. Dr. E. Fikri PROĞLU, İMO Yür. Kur. Üyesi Dr. Cemil ÖZGÜR başkanlığında Prof. Dr. Cenk A. CİDİTOLU'nu sunumunu yaptı.

2. oturumda Dr. Dr. Baki BALCAN, İMO Yür. Kur. Sekreter Üyesi Sabir ERDEM başkanlığında; Ahmet ARSLAN, Metin Hakan SEVERCAN, Mustafa İNANCI'ın, Kahraman AYDOĞDU'nu, İsmail İsmail, Cengiz AYDOĞDU, Mustafa Erol, Engin TOSKAN, Cemal AYDOĞDU, Talip ÜRKAN, Tamerhan İMULU, Tunc ARBAŞ, Ömer ZEYNEK, Cem YOKRANA, Ömer Tunca, Ferhat ERGİL, Serdar ÇARBAŞI sunumlarını yaptı.

3. oturumda Dr. Dr. Ekanun DOĞAN oturum başkanlığında, 1. Saldırı Deniz YILMAZ, Kadir ÖZARSLAN, Hüseyin KARTEL, Kurban ŞOLUK, Selçuk BAŞ, Cevat YETİŞTİR, Baki BALCAN, Zekeriya ERGİL, Zehra FİDANLI, Serkan ARTE sunumlarını yaptı. 2. Saldırı Dr. Dr. Ferhat ERGİL oturum başkanlığında; Ahmet BAĞ, Kağan FİDANLI, Erol ŞİPÇİ, Ömer Cem ÇELİK, Song TAVELICH, Rıza MATSUO, İsmail TERASHIMA, Ahmet KASIMZADE, Seray TURFA, Hüseyin FURKAN GÖNÜM, Ahmet A. KASIMZADE, Seray TURFA, Furkan GÖNÜM, Hüseyin AYDIN, Sabirhan SAKOĞLU, Serdar ARBAŞ, İsmail BAYRAM, Muhammet ŞİRKER, Serdar ÇARBAŞI sunumlarını yaptı.

www.imo.org.tr
www.facebook.com/imomerkez/
twitter.com/imomerkez

Yapı Tasarımında En Güvenilir Mühendislik Çözümü

ProtaStructure® 2019

ProtaStructure 2019, Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği 2018 Desteği, geniş uluslararası yönetmelik kapsamı ve sunduğu yenilikçi özellikler ile projelerinizdeki vazgeçilmez mühendislik çözümü olmayı sürdürüyor.

- Yeni **Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği (TBDY 2018)**, **Türkiye Çelik Tasarım Yönetmeliği** ve uluslararası tasarım ve deprem yönetmelikleri desteği ile projelerinizde bir adım öne geçin.
- Tek bir model üzerinde **Betonarme ve Çelik elemanları** birlikte modelleyin, tasarlayın ve detay çizimlerini oluşturun.
- **IntelliConnect** ile tüm çelik bağlantıları tek tıklamayla **çakışmasız** ve **imal edilebilir** olarak modelleyin. Çelik bağlantıları **otomatik olarak tasarlayın** ve **tasarım raporlarını** oluşturun.
- Otomatik ve kullanıcı tanımlı **çelik bağlantılar**, gelişmiş **numaralandırma özellikleri**, **marka** ve **parça resimlerinin** otomatik oluşturulması ile çelik projelerinizde **sorun yaşamadan yol alın!**
- **Makas, Aşık, Kuşak, Çapraz** gibi çelik elemanlar için yeni ve sezgisel yerleşim yöntemleri, **perde duvar boşlukları** ve **poligon perdelerin** otomatik detaylandırılmasıyla projelerinize hız katın.
- Otomatik **Betonarme/Çelik detay** çizimleri ve imalat resimleri ile kârlılığınızı üst düzeye çıkarın.
- Paftaya sığmayan kiriş detaylarının otomatik bölünmesi, **temel kazıklarının taşıma kapasitesi**, **yanal analizleri** ve detay çizimleri, **kiriş akslarının parametrik donatılandırılması**, **hidrolik hesaplamalar** gibi yeni **ProtaDetails makrolarıyla** hesap ve detay çizim kütüphanenizi genişletin.
- Autodesk Revit, Tekla Structures gibi programlara özel olarak geliştirilmiş **BIM araçları** ile model verilerinizi en ince detayına kadar paylaşın. **IFC veri aktarımıyla** tüm disiplinler ile modellerinizi koordine edin.

